Dr. A. KUYPER

NABIJ GOD TE ZIJN

J. DE GRAAF.

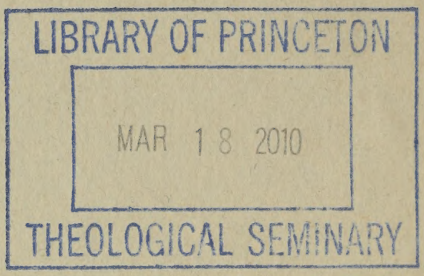

KUYPER BV4839.D8 K784 1908b

Kuyper, Abraham, 1837-1920.
Nabij God te zijn :
meditatiкn /

688

NABIJ GOD TE ZIJN

NABIJ GOD TE ZIJN

÷ MEDITATIËN VAN ÷

D^{R}. A. KUYPER

÷ TWEEDE DEEL. ÷

÷ VOLKSUITGAVE ÷

LIBRARY OF PRINCETON
MAR 18 2010
THEOLOGICAL SEMINARY

KAMPEN. — J. H. KOK.

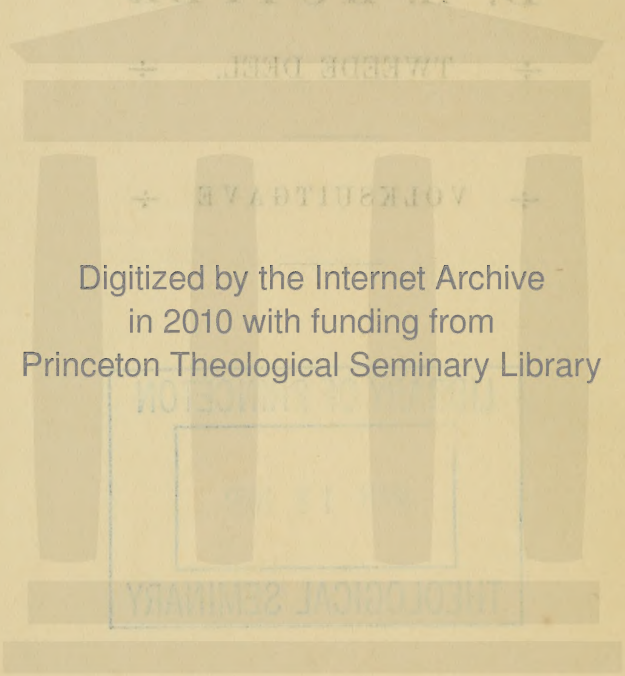

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
Princeton Theological Seminary Library

https://archive.org/details/nabijgodtezij02kuyp

LVII. „IK ZAL DAN GEDURIG BIJ U ZIJN."

Ik zal dan geduriglijk bij U zijn;
Gij hebt mijne rechterhand gevat.
Psalm 73 : 23.

Ge kunt in eenzelfde vertrek urenlang vlak bij iemand zitten, zonder dat ge ook maar eenige gemeenschap met hem hebt, ook maar eenig gesprek met hem aanknoopt, of ook maar één oogenblik met uw geest zijn geest nadert. Vooral bij lange spoortrajecten kunt ge zelfs een halven dag en meer met iemand in een zeer enge ruimte opgesloten zijn geweest, zonder dat ge zijn naam kent, iets van hem af weet, of ook maar eenige gewaarwording met hem uitwisselt.

Maar ook omgekeerd kunt ge u op mijlen afstands van iemand bevinden, dat ge niets van hem ziet, niets van hem verneemt, geen klank in zijn oor kunt doen ingaan of van zijn lippen met uw oor opvangen, en dat ge toch rusteloos met hem bezig zijt, bijna niet anders dan aan hem denkt, en in uw geest de innigste gemeenschap met zijn geest geniet. Het klinkt vreemd en toch is het zoo: een moeder die een lief kind verloor, is nooit zoo eenig dicht met haar ziel bij de ziel van haar kind geweest, als de eerste uren na het sterven, toen dat lieve kind eindeloos ver van haar afging.

Plaatselijk en lichamelijk samenzijn kan de gemeenschap van ziel en ziel door de uitdrukking van het gelaat, vooral door het spreken van het oog en door de uitwisseling van wederzijdsche gedachten wel versterken, maar gebonden is onze gemeenschap met iemands hart door dat plaatselijk bijzijn niet. Juist bij innige zielsgemeenschap verlangen we ook naar ontmoeting en bijzijn. Onze menschelijke natuur is ziel èn lichaam, en vindt daarom eerst in een zielsgemeenschap, die tevens het lichamelijk bijzijn geniet, volle bevrediging. Zelfs in het rijk der heerlijkheid zal onze gemeenschap met Gods heiligen eerst in het zien van elkander in het verheerlijkte lichaam zalige voleinding vinden. De gemeenschap der gezaligden in het Vaderhuis tot aan de

wederopstanding der dooden draagt slechts een voorloopig karakter en wacht op de voltooiing in Jezus' wederkomst. Maar hoe groot ook de beteekenis zij, die ook aan het lichamelijk bijzijn en zien zij toe te kennen, het zijn van onze ziel nabij eens anders ziel hangt er niet aan. God schiep ons zoo, dat we, ook gescheiden, toch innige gemeenschap met elkander kunnen hebben. Gemeenschap doordien we elkander schrijven of telephonisch of door telegraaf met elkander in gemeenschap treden. Maar ook gemeenschap zonder iets van dat alles, enkel geestelijk, louter in het gevoel, in het beseffen, in de gedachten en in de verbeelding.

Gemeenschap, louter door lichamelijk bijzijn, is geen menschelijke gemeenschap. Gemeenschap van persoon tot persoon moet altoos als van geest tot geest, van ziel tot ziel, van hart tot hart gaan. En de vraag of we dicht nabij iemand leven, of ver van hem af, ja vreemd aan hem staan, is een vraag, die niet door afstand of bijzijn, maar die uitsluitend door geestelijke nabijheid of geestelijke vervreemding beantwoord wordt.

Men kan bij een afscheid voor lange jaren, ja bij een laatste vaarwel vóór het sterven, iemand betuigen: „Ik zal gedurig bij u zijn", en meer dan één moeder heeft dit ten opzichte van haar gestorven kind, meer dan één weduwe ten aanzien van den man dien zij verloor, metterdaad vervuld.

Dat kind, die man was van deze aarde weg, maar de gemeenschap bleef. Ongezien, wachtend op het wederzien.

Als het dan ook in Asafs lied heet: „Ik zal dan gedurig bij U zijn", is dit alleen in den zin van deze geestelijke gemeenschap te verstaan.

Natuurlijk, we zijn plaatselijk nooit van God gescheiden: we kunnen nooit, ergens, waar ook, zijn, dat God ons niet nabij zou wezen. Hij bezet ons van achteren en van voren. Waar zouden we heenvlieden voor zijnen Geest, waar heengaan voor zijn aangezicht? We kunnen aan Gods tegenwoordigheid niet ontkomen. Al bedde ik mij in de hel, zoo zong David, ook daar zijt Gij. Nam ik de vleugelen des dageraads, vluchtte ik aan het uiterste der zee, ook daar zou Uwe hand mij geleiden, en Uwe rechterhand zou mij houden.

God is nooit van ons weg. God kan niet van ons weg, en wij kunnen niet weg van God. Immers Hij is de alomtegenwoordige. En elk oogenblik is in elke klop van ons bloed, in elke trilling van onze zenuw, in elken tocht van onze ademhaling, Gods almogende kracht in en bij ons werkzaam.

Maar deze alomtegenwoordigheid Gods schept nog geen gemeenschap van onzen geest met den Geest van God.

Tweeërlei is daarvoor noodig.

Ten eerste, dat God onzen geest nadert en in onze ziel, in ons hart de teekenen van zijn heilige tegenwoordigheid openbaart; en ten anderen, dat onze geest zich voor Gods Geest ontsluit, Hem inlaat, zich naar Hem toebeweegt, en Hem zoekende, niet rust eer we Hem vinden.

Dat eerste nu, dit zich bewegen van Gods Geest naar onzen geest, kan een oppervlakkige aandoening geven, zonder meer. En in dien zin is er zoo goed als niemand, die niet wel nu en dan, 't zij in zijn consciëntie, 't zij bij aangrijpende gebeurtenissen in het leven, zekeren aanstoot van Godswege in zijn ziel gewaar wordt. Zelfs te midden onzer zonden hebben we dit wel ontwaard.

Maar heel iets anders wordt het, zoo God de Heere zich aan ons ontdekt, zich aan ons bekend maakt, woning in onze ziel maakt, en zich als de verborgen vriend onzes harten bij ons komt aanmelden.

Dan eerst is de mogelijkheid voor den verborgen omgang gegeven, en God de Heere blijft vrijmachtig, aldus zijn gemeenschap aan onze ziel te schenken of ook te onthouden. Slechts zal hij, die ze ontving, bedenken, dat hem hiermede een voorrecht boven alle voorrechten, een hemelsche, een koninklijke, een Goddelijke genade van de hoogste waardij te beurt viel.

En dat we deze zaligheid op dien hoogen prijs waardeeren, blijkt daaruit, of wij nu ook van onzen kant ons hart voor onzen God ontsluiten, en niet maar een enkel maal, maar als een gestadige levensgenade voortdurend die intieme. die verborgen gemeenschap met onzen God zoeken en genieten.

Wat Asaf zong: „Ik zal dan gedurig bij U zijn", moet

dan ook zoo verstaan, dat gedurig niet worde opgevat als telkens, maar gelijk het in de dagen van onze Statenoverzetters beteekende: voortdurend, aldoor, zonder ophouden.

Hij had het zalige van Gods gemeenschap gesmaakt en genoten, maar bij tusschenpoozen, af en toe. Nu eens nabij zijn God, en dan weer van zijn God af, en daardoor was zijn ziel feil gegaan. Hij voelde dat hij met zijn geest was afgedoold, en op het punt had gestaan, ontrouw te worden aan het geslacht van Gods kinderen; en uit dien maalstroom was hij eerst weêrgekeerd toen hij in Gods heiligdom inging en weêr zijn ziel voor de gemeenschap met zijn God ontsloot. En het was nu, geleid door deze bittere zielservaring, dat hij in zijn ziel tot het hooge besluit komt, om het anders dan dusver te maken; niet maar, gelijk tot hiertoe, door allerlei schommelingen heen, nu eens Gods gemeenschap te zoeken, en dan weêr van zijn God af te dolen, maar om nu voortaan, aldoor, rusteloos, zonder ophouden, want dat is hier gedurig, bij zijn God te zijn.

Die uitroep wil dus volstrekt niet zeggen, dat hij van nu voortaan in heilige meditatie wil wegzinken, om zich door de verbeelding, in de voorstelling, diep mystiek, in de gemeenschap met het Goddelijk Wezen te verliezen.

Mits met het uiterste der voorzichtigheid toegepast, kan ook zulk een verliezen van zichzelf in de geestelijke aanschouwing van den Oneindige, als uitvloeisel van het stil gebed, zijn waarde hebben. Maar het is dit niet, wat het gedurig nabij God te zijn, bedoelt.

Het kan dit niet bedoelen, omdat bij zoo heilig mystiek mediteeren, alle overige werking van onzen geest stil wordt gelegd. Dit zou er dus op neer komen, dat we voor onze taak in de wereld machteloos zouden staan, en dat er van een volbrengen van Gods wil voorts niets meer komen zou.

Neen, de gemeenschap van het nabij God te zijn, moet juist in de volle, krachtige openbaring van ons leven tot werkelijkheid worden. Ze moet ons gevoelen, ons beseffen, ons gewaar worden, ons denken, ons verbeelden, ons willen, ons handelen, ons spreken doortintelen en doordringen. Ze moet niet als een vreemd element naast ons leven staan, maar de glans zijn, die geheel onze existentie als dooradem.

Dit kan niet alzoo met de gemeenschap die we met eenig mensch hebben, maar wel met de gemeenschap die we met onzen God hebben, omdat in God, uit God en door God de uitgangen van alle heilige en van alle creatuurlijke levensuitingen zijn.

Geen werkeloos peinzen is alzoo wat Asaf wilde, maar een grondtoon, een grondstemming van het gemoed, die steeds dankend zich verheft en biddend zich naar onzen God beweegt. Een schietgebed is nog te weinig. Het schietgebied komt slechts af en toe uit de ziel. En wat het zijn moet, is bij alles en onder alles altoos het van onzen God inwachten, en altoos het aan onzen God dank weten. Het ons door onzen God laten inspireeren, en zoo met onzen trouwen Vader verkeeren, dat we nooit een oogenblik kennen, waarin het ons vreemd zou aandoen, als Hij ons verscheen.

Zooàls we ons zelven steeds bij ons hebben en in alles mengen, zoo ook steeds de gedachte aan God, de verheffing der ziel tot God, het geloof aan God, de liefde voor God in en bij alles werken laten, — dat is het wat de vervreemding, de afdoling voorkomt, en onze ziel er aan went, om voortdurend nabij God te wezen.

Iets wat 't sterkst hierin uitkomt, dat wie zoo leeft, een leegte voelt, zoo hij ook maar even van zijn God afzwierf, en daarom niet rust, eer hij ijlings weêr in de gemeenschap met zijn God inging.

LVIII. „BIJ U SCHUIL IK."

Red mij, Heere, van mijne vijanden;
bij U schuil ik.
Psalm 143:9.

Wel onder haar oog, maar toch vrij, laat de klokhen heur kiekens ronddribbelen, tot er gevaar dreigt. Maar dan ook klokt ze ijlings haar broedsel met opgewipte vleugels naar zich toe, en rust niet, tot het laatste kieken onder haar vlerken drong en dierlijke moedertrouw al de argelooze jongen dekt.

Maar dan schuilt het kieken nog niet bij de moederhen. Schuilen doet het eerst, als het zelf het gevaar naderen zag, en nu, eigener beweging, naar de klokhen toeschiet, om onder haar vleugels bescherming te zoeken.

Het „Jerusalem, Jerusalem," dat Jezus aan Sion toeriep, was in zijn roerenden weemoed juist dáarom zoo dubbel snijdend, omdat het Israël verweet, óf geen gevaar gegist te hebben, óf, voor zoover het gevaar vermoedde, niet bij zijn God, maar bij 't creatuur, verweer en dekking te hebben gezocht.

Het volk had in zijn nood tot zijn God moeten roepen en zijn smeekgebed om hulp en uitredding voor den God der vaderen moeten uitstorten, en het had, zonder het antwoord op zijn geschrei af te wachten, met heel zijn ziel bij zijn God moeten schuilen, zoodra in den stroom der vernieling, die op het volk aankwam, de wateren omhoog gingen.

Maar dit deed het volk niet. Het vertrouwde op eigen kracht, het onderschatte het gevaar. En toen, in plaats dat het volk tot zijn God riep, riep God tot zijn volk: „o Israël, vlucht tot Mij en laat Mij u ten schild wezen." Zoo riep God niet ééns, maar „menigmaal." En Israël hoorde dat roepen en lokken van zijn God, maar verhardde het hart en wilde niet. En toen eerst kwam de loslating ten oordeel: „Hoe menigmaal heb Ik u willen bijeenvergaderen, gelijk een hen haar kiekens bijeenvergadert onder de vleugels, maar gij hebt niet gewild; zie uw huis worde u woest gelaten!" En bij dit oordeel weent niet Israël van schaamte in zelfvervloeking, maar droeg Israël het Kruis van Golgotha aan; en die weende om zijn volk was de Heere.

Gij staat hier alzoo voor allerlei onderscheiden zielstoestand.

Er zal een in nood zijn, maar dat de bedreigde mensch zijn God niet kent, noch van zijn God gekend is, en dat hij toch, als de schipbreuk dreigt, roept: „o, God, help me", maar met een kreet die wegsterft in den stormwind.

Er zal een ander in nood zijn, maar die er zelf tegenin worstelt, en aan geen God er bij denkt.

Weer een ander zal in zijn nood het manend roepen van zijn God wel hooren, maar er geen acht op slaan.

Maar er zullen er ook zijn, die in de ure des gevaars, uit eigen zielsdrang, tot hun God vluchten, zelf roepen en

Hem hooren roepen, en, eer de ziel ontzet kan worden, zich reeds geborgen bij hun God bevinden, door zijn vleugels overschaduwd en door zijn trouwe gedekt.

Alleen die laatsten nu zijn het, uit wier ziel naar waarheid het roepen des vertrouwens uitgaat: „Bij u Heere, schuil ik!"

Schuilen bij zijn God is iets anders dan het verkeeren in zijn tente en het gekomen zijn tot het heilgeheim van zijn verborgen omgang.

Het schuilen duidt nooit op een duurzamen toestand, maar is altoos iets voorbijgaands. Ge schuilt voor het onweder, maar om straks, als de zon weêr van den hemel straalt, uit uw schuilhoek te voorschijn te komen, en uw weg te vervolgen. De kiekens schuilen bij de klokhen, als de waterrat rondsluipt; maar als het ondier weg is, loopen ze weêr uit. En zoo ook schuilt de ziel van wie God kent bij zijn Vader, zoolang de benarring aanhoudt; maar is de angst geleden, dan is van dat schuilen geen sprake meer.

Te schuilen bij zijn God is niet de gewone, maar de bijzondere toestand voor een enkel oogenblik. „Totdat de verderving zal zijn voorbijgegaan", of zooals het bij Jesaja heet: „totdat de gramschap overga."

Zelfs schuilt wie God vreest, niet in elken nood bij zijn God.

Onrust en zorge achtervolgt ons heel ons leven door; ons kruis moet elken dag worden opgenomen. Maar in den regel vervolgt Gods kind daarbij rustig zijn weg, van Gods trouwe bij het voortgaan op dien weg verzekerd. Hij weet dan dat zijn God voor hem strijdt, dat zijn God zijn schaduw is, dat zijn God hem leidt als zijn goede Herder, en dat, dreigde hem te forsche aanval, zijn God hem dekt met zijn schild.

Hij verkeert dan wel bij zijn God, en zijn God wijkt wel niet van hem, maar bij dit alles blijft het de dagelijksche, gewone geloofsactie, de werking van Gods trouw en van het vertrouwen van zijn kind.

Maar schuilen is iets anders, is meer, is iets uit de ure der verschrikking. Als de wateren tot aan de lippen

komen. Als de bange angst plotseling de ziel overmant. Als er geen uitweg is. Als donkere nacht om de ziel slaat. Als het geloof zich zelf niet meer vertrouwt.

Ja, dan is er een kloek aangrijpen van zichzelf, en zooals het kind in een oogenblik van gevaar tot moeder vlucht en zich in haar kleed verbergt, zoo vlucht dan de ziel tot haar God en dringt zich bij Hem, en versteekt zich in zijn hutte, en schuilt bij haar God.

Ze schuilt, niet meer denkend, en zich niet meer bezinnend, maar alleen dit ééne zoekend, om bij haar God geborgen, bij haar God veilig, bij haar God gered te zijn.

Schuilen bij zijn God ware, zoo er ooit wanhoop van het geloof kon zijn, het scherpst als de wanhoopsdaad der vertwijfeling te verklaren.

Maar al is er in het geloof nooit vertwijfeling, deze vertwijfeling is er toch, dat het kind van God in zijn angst vertwijfelt aan zichzelf, vertwijfelt aan alle hulp en redding van buiten, vertwijfelt aan de werking van de gewone krachten en gaven, die hem anders ten dienste staan, en het nu opgeeft, en zelfs op geen verweer of tegenworstelen meer zint, maar voelt dat hij tegen zoo iets niet op kan, dat het hem te sterk en te machtig is, dat hij stellig ondergaat, en nu ook niets meer wagen durft wat toch niet baten zou, en daarom spies en rondas wegwerpt, en hulpeloos en machteloos tot zijn God zijn toevlucht neemt, smeekende: „o God, strijd Gij mijn strijd voor mij!" en nu schuilt bij zijn God.

Als de kiekens onder de vleugels van de klokhen kropen, ziet het ondier, dat aansloop, de kiekens niet meer, maar alleen de woedende moederhen. Als het kind bij moeder kroop en zich in haar kleed versteekt, heeft wie aanviel niet meer met dat hulpeloos kind, maar met de moeder te doen, die als een leeuwin het voor haar kind opneemt. En zoo ook als het kind van God bij zijn God schuilt, dan is de strijd niet meer tusschen dien geloovige en de wereld, maar tusschen die wereld en God.

Wie schuilt bij God, heeft zijn zaak aan zijn God overgegeven. Hij trekt er zich zelf uit terug. Al zijn steun en zijn hope staat in de gerechtigheid zijns Heeren. En eerst

als dat recht van zijn God voor hem zal zijn uitgekomen, dan pas komt hij uit zijn schuilhoek weêr te voorschijn, om den loop te voleinden.

En daarom, dat „schuilen bij zijn God" is geen daad der ziel bij elke ongelegenheid. Het is een daad die alleen in de hoogste, in de uiterste spanning plaats grijpt.

Eerst toen Davids geest in hem overstelpt was, en hij moest uitroepen: „Mijn hart is verbaasd in het midden van mij", zoodat hij „in duisternissen lag als die overlang dood zijn," is die noodkreet uit zijn hart gewrongen, en gaf hij in zijn lied den toon aan, en vond hij 't woord, waarop na hem de worstelaars des Heeren slechts in oogenblikken van gelijke spanning den weerklank, den echo gaven uit hun overstelpt gemoed.

Toch is er daarom ook wel een schuilen bij zijn God in de beklemming van nood en angst, zooals het gewone leven die kan brengen. Want wel zijn de geloovigen slechts bij uitzondering geroepen, om, als David, den strijd des Heeren te strijden, maar toch werkt er iets van dien strijd in elk gezin en in elks levensloop na.

Zonder tal zijn de doodelijke zielsbenauwingen, die in de kringen der wereld den vertwijfelde tot zelfmoord uitdrijven; en dit nu is het opmerkelijke in het geloof, dat wat in de wereld door wanhoop tot zelfmoord brengt, den geloovige uitdrijft om te schuilen bij zijn God.

Ze geven het beiden op, de man der wereld en het kind van God, maar terwijl de man der wereld heil zoekt in zelfvernietiging, om maar uit zijn angst te zijn, straalt den geloovige de hope des eeuwigen levens in de ziel, en zoekt hij ook te-niet-doening van zichzelf, maar door zelf niets meer van eigen krachten te verwachten, en het alles te stellen in de hand van zijn God.

Zoo een ongeneeslijk kranke, die schriklijk lijdt en niet meer kan, en van geen medicijn meer hulpe wacht, en die toch tot aan zijn sterven toe het uithoudt, omdat hij schuilen kan bij zijn God. Zoo kan er vertwijfeling in het gezin zijn, door verterenden rouw, door bittere zonde, door nooit eindigenden tegenspoed, door broodsgebrek. En zoo ook kan er een grieving zijn door smaad en laster, zoo diep,

zóó snijdend, dat er geen herstel van eere meer komen kan, en het leven een last wordt.

Nu kan in dit alles ook de zaak des Heeren gemengd zijn, maar veelal is dit niet zoo, en komt al deze bange donkerheid opdoemen uit het gewone leven. Maar al mengt de zaak zelve er den strijd voor God niet in, toch komt er die strijd vanzelf in, juist doordat die bange bezwaarnissen heur golfslag doen aandreunen tegen het geloof in het hart van Gods kind.

Het kan niet anders of het wordt een geloofsstrijd. Een worsteling tusschen de macht der wereld en de kracht, die het geloof zal openbaren. De angst wil het geloof doen verstommen, en het geloof wil tegen den doodelijken angst blijven inroepen.

En in al zulke gevallen nu, dan worstelt eerst het geloof er tegen in, dan poogt het den storm te bezweren, dan strijdt het zoolang het strijden kan; maar als 't dan eindelijk niet meer kan, en voelt dat het bezwijken zou, dan doet het de laatste heroïeke daad, die het toch triomfeeren doet: dan laat het af, dan geeft het 't op, maar om het nu ook aan den Heere over te geven, en dan, dan schuilt de fel gefolterde, de zielsbenauwde bij zijn God, en zijn God verbindt zijn smarte.

LIX. „GIJ ANTWOORDT MIJ NIET."

> Ik schreie tot U, maar Gij antwoordt mij niet; ik sta, maar Gij acht niet op mij.
>
> Job 30 : 20.

Een wezenlijk gebed roept om een antwoord, om een antwoord van Boven, een antwoord van Gods zij.

Lang niet alle bidsel; wat hier opzettelijk met dit woord der laagschatting wordt uitgedrukt, om het machtig onderscheid tusschen een puur vormelijk prevelen en een innig smeeken uit het diepst der ziel scherpgekant op den voorgrond te plaatsen.

Ge faalt en feilt, zoo ge aan het vormelijk prevelen alle waarde ontzegt. Ook in het vormelijk bidden schuilt een gebed-onderhoudende kracht. En dat toeft dan maar, tot er plotseling in dat doode bidden de vonk van boven schiet, en op eens vlamt het echte bidden weer uit het doode bidden op.

Maar al is het door en door onwaar, te zeggen, dat wie bloot vormelijk bidt, beter deed met dan maar niet te bidden, toch dient even beslist uitgesproken, dat een dood gebed een besmet gebed is, waarover de vurige bidder straks de verzoening inroept.

Als ge in het wezen van het gebed wilt indringen, moet daarom alle begin zijn, dat ge het vormelijke gebed er afschuift, en nu alleen uw aandacht richt op wat wezenlijk smeeken, smeeken van de ziel is; en van al zulk smeeken, nu geldt de vaststaande regel, dat wie bidt wacht op een antwoord; zooals oudtijds in een openbaring, door een uitspraak in de ziel, door een gezicht, of door een engelverschijning; of ook gelijk nu, door een verhooring van ons gebed, door een verrassende ontmoeting, of door een gewaarwording in de ziel, die de Heilige Geest in ons werkt.

Maar altoos wacht wie godzaliglijk bidt een antwoord. Een antwoord, niet alleen als hij in zijn gebed iets vraagt, maar ook als hij in zijn gebed aanbidt, looft of dankzegt. Immers ook wie aanbidt, looft en prijst, bedoelt volstrekt niet alleen, dat hij die woorden ter verheerlijking van Gods Naam en Majesteit zal uitspreken, maar wel terdege dat zijn God, tot Wien hij bidt, dien lof en die dankzegging van zijn lippen en uit zijn ziel zal aannemen. Ook die lof, die prijs, die aanbidding der dankende ziel heet in de Schrift een offerande. Zelfs noemt de Schrift dit „de varren der lippen" of de „vrucht der lippen," om de duidelijke beteekenis van een offerande, die in zulk aanbidden ligt, te doen uitkomen. En nu zegt de historie van den eersten broedermoord ons reeds, dat er een offerande is die God aanneemt, maar ook een offerande die Hij verwerpt; en nooit duidelijker dan in Kaïns woede en toorn komt uit, hoe het menschelijk hart ook bij elke offerande wacht op een antwoord Gods.

Maar dat antwoord komt niet altoos. Soms blijft het uit. En te midden van den weedom des harten en het verdriet der ziel is niets zoo pijnlijk noch zoo grievend smartelijk, als dat uitblijven van een antwoord des Heeren.

Hoor het aan Job toen hij uitriep: „Ik schreie tot U, maar Gij antwoordt mij niet; ik sta, maar Gij acht niet op mij." En nog sterker komt dit uit, als de Messias zelf in Psalm 22 klaagt: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten! Mijn God, Ik roep des daags, maar Gij antwoordt niet, en des nachts en Ik heb geen stilte." Of ook als het bij Micha heet: „De zieners zullen beschaamd worden, want er zal geen antwoord Gods zijn."

Dat niet-antwoorden ligt dus volstrekt niet altoos aan schuld van den bidder. Bij Messias althans is dit geheel ondenkbaar. Ook weet ieder uit zijn eigen gebedsleven wel, dat hij soms antwoord kreeg, als zijn ziel hem beschuldigde, en dat omgekeerd het antwoord van zijn God niet zelden uitbleef juist dan, als zijn gebed innig en waarachtig was geweest.

Zeker, talloos zijn de gevallen, waarin het antwoord Gods uitblijft, omdat ons gebed zonde op onze lippen was. Het niet antwoorden van Gods zijde vindt zeer stellig zijn oorzaak en aanleiding bij tal van personen, en in tal van oogenblikken zijn grond in de zondige gesteldheid van het hart onder het bidden.

Maar het is niet waar, dat de zonde van een bidder de eenige oorzaak zou zijn, waarom God zijn antwoord op het gebed inhoudt.

De beste bidders onder Israël klagen er telkens en gedurig over, dat ook op hun gebed het antwoord van hun God uitbleef, en steeds was dat hun een oorzaak van diepe smart; en juist in dit smartgevoel kwam uit, dat het gebed innig aan de ziel ontweld en ernstig en oprecht gemeend was.

Het Lama Sabachtani op het kruis toont ons het hoogste toppunt, waartoe die weedom van de menschelijke ziel klimmen kan, en sterker dan ooit anders bleek op Golgotha, hoe dit niet-antwoorden van Gods zijde opzettelijk kan zijn.

Op Karmel ging de strijd ook om een antwoord van Boven.

Elia en de Baälpriesters, ze erkenden het beiden, dat als God leeft, en de mensch tot Hem bidt, er een teeken van leven van Gods zijde moet komen; een antwoord op zijn roepen.

Dat antwoord zochten de priesters bij hun Baäl, en Elia zocht het bij Jehovah. En al den dag werd het één roepen uit duizend monden: „Baäl, antwoord ons, antwoord ons!" en ze sneden zich met messen en priemen, omdat er geen antwoord kwam. Toen bad ook Elia en God antwoordde door vuur.

Hier gold het den strijd, of de God dien men aanriep, antwoorden kon. Een God die er niet was en niet leefde, kon niet antwoorden. Jehovah die leefde in heerlijkheid, kon antwoorden, en het ontzettend antwoord daalde in vuur van den hemel.

Maar dit kunnen antwoorden is niet genoeg. God moet ook willen antwoorden; en het Sabachtani is juist de hoogste uitdrukking van de ontzettende waarheid, dat God dit soms opzettelijk niet wil, en dan niet bij toeval of vergissing, maar naar zijn raad en bestel zijn antwoord inhoudt.

Inhoudt ook als zijn kind blijft roepen; inhoudt ook als de beste bidder zijn ziel voor Hem uitstort; inhoudt dan zelfs, als zijn eigen lieve Zoon tot Hem schreit van het Kruis.

Juist daarom ligt er in dat roepen aan het Kruis vertroosting; vertroosting voor alle ziel die roept en geen antwoord krijgt. Anders toch zou het zwijgen Gods licht de wanhoop in de ziel storten. Maar als nu blijkt, dat zelfs het gebed van Gods eigen Zoon zonder antwoord bleef, wat zou de zondige bidder dan klagen of in wanhoop overslaan, als ook hij met den Zoon van God gerekend wordt?

Is dit niet-antwoorden dan wilkeur van Gods zijde?

Dat zij verre. Geheel zulk denkbeeld is in God ondenkbaar. Ook dit niet-antwoorden Gods op ons gebed is uitvloeisel van het liefdeleven, waarmeê God de ziel van zijn kind omwikkelt.

Het gevaar ligt voor de hand, dat we in ons gebedsleven de gave Gods en niet God zelven zoeken. Ons bidden is bijna altoos het inroepen van Gods hulpe, van zijn bijstand, van zijn uitreddende en zegenende macht; en zoo zelden komt ons gebed er toe, om, geheel afziende van ons zelven,

van ons eigen belang en van onzen eigen noodstand, in de eerste plaats God zelven te bedoelen.

Het Onze Vader onderwijst ons dit wel. Het leert ons eerst bidden om de heiliging van Gods naam, om de komst van zijn Koninkrijk, om het volbrengen van zijn wil, en gaat eerst daarna over tot de bede om ons brood, om de vergeving van onze zonden en om onze verlossing van den booze.

Doch juist dit is onze zielsellende, dat we zoo zelden, zelfs in ons bidden, op die heilige hoogte van het Onze Vader staan.

Dit nu deert het teedere liefdeleven tusschen God en onze ziel.

Bidden om voorziening in eigen nood is wel natuurlijk, maar komt toch altoos uit de liefde voor ons zelven op. Het is dan onze God, die ons helpen, ons bijstaan, ons redden moet, en zoo wordt het soms of God er alleen was en bestond om onzentwille, ons ten behoeve, om ons uit nood te redden.

Liefde nu is anders.

Liefde voor God in het gebed is, dat we het eerst en het meest vervuld zijn met wat Gods naam, Gods eer, Gods mogendheid verheerlijkt.

Staat het nu vast, dat juist alleen de liefde rijk maakt en de ziel verheft, zoo is het genade en niets dan zoekende genade, zoo God de Heere ons door het tijdelijk niet-antwoorden op ons gebed, ons dieper in het liefdeleven inleidt, ons egoïsme in het gebed terugdringt, en de liefde ook in ons gebedsleven komt opwekken.

En daarom, verflauwt niet in uw ziele, als het antwoord op uw gebed uitblijft. Daargelaten dat dit antwoord niet aanstonds behoeft te komen, en dat u zoo dikwijls van achteren bleek, hoe God te zijner tijd u toch zijn antwoord schonk, er is geen enkele reden voor u, om als God u niet antwoordt, te vertsagen.

Waarom zou, wat aan de heiligen Gods in oud- en nieuw Verbond is overkomen, ja, hetgeen uw Heiland in zijn bange stervensure aan het Kruis doorworstelde, u moeten gespaard blijven?

Juist dat niet-antwoorden van uw God, als uw ziel tot Hem schreit, kan een teeken zijn, dat uw God uw ziel liever heeft dan gij die zelf hebt. Een teeken dat Hij uw ziels-

leven en uw gebedsleven tot hooger standpunt wil opheffen, u wil inleiden in de diepere wegen der liefde, en u, juist door u niet te antwoorden, een heerlijker toekomst voorbereidt, waarin ge beter bidden, zaliger smeeken, en dan veel heerlijker antwoord ontvangen zult.

Zelfs onder menschen ziet ge herhaaldelijk, hoe een tijdelijk zich terugtrekken van wie u liefheeft, middel is om inniger liefde op te wekken.

En hoeveel te meer geldt dit dan niet bij Hem die zelf de Liefde is, en juist door een wolk tusschen u en zijn Majesteit te doen trekken, u tot hooger en rijker liefdesgenieting opvoert.

LX. „GANGEN DER EEUW ZIJN ZIJNE".

> Hij stond, en mat het land; Hij zag toe, en maakte de heidenen los; en de gedurige bergen zijn verstrooid geworden; de heuvelen der eeuwigheid hebben zich gebogen; de gangen der eeuw zijn zijne.
>
> Habakuk 3 : 6.

Ook nu bepaalt u bij de keer van 't jaar uw leven en uw levenstijd.

Een nieuw jaar wordt in dien tijd van uw leven ingeschoven. Het was 1903, en zoo bleef het al die maanden, al die weken, al die dagen lang. Maar dat heeft nu uit. Dat is afgedaan en keert nooit weer. Nu gleedt ge in 1904, en vraagt ge u onwillekeurig af, wat dàt jaar u en den uwen brengen zal. Of dat jaar u, dan wel of gij dat jaar overleven zult. En vanzelf leidt dit er u toe, om ook bij den aanvang van dit jaar tot uw Vader in den hemel op te zien, weinig te vragen maar veel te vertrouwen, de hand op den mond te leggen, en stil als het gespeende kind in te wachten wat God over u, wat Hij over uw lieven gehengen zal.

Gangen der eeuw zijn zijne, getuigt de profeet. Uw God telt en rekent met eeuwen, gelijk het op de wijzerplaat van uw tijdmeter met uren en minuten toegaat. Gij

zijt de kleine, de hulpbehoeftige, die met tienden van een penning rekent; uw God baadt zich in de eeuwigheid en in die eeuwigheid met miljarden van tijddeelen te gelijk. Er is tusschen uw tijdrekening en de tijdrekening van uw God geen vergelijken denkbaar. Bij uw God de altoos wellende, de altoos opborrelende, de altoos overvloedigelijk springende fontein van het eeuwige; voor u het druppelen van de oogenblikken, in het tikken van den secondeslag voor u hoorbaar. Wat duren vijf enkele minuten, als ge wachten moet, u soms onduldbaar lang.

Nooit mag dit meer dan reusachtig verschil tusschen u en uw God uit het oog worden verloren; een verschil zóó diep gapend, dat het ons volstrekt ondoenlijk is, om ons den samenhang tusschen ónzen tijd en de eeuwigheid van onzen God, al weten we dat die samenhang er zijn moet en er is, voor ons denken te verklaren. Voorzeker, als ge in Christus zaliglijk afsterft, gaat ook gij eens in die eeuwigheid in, om er eeuwiglijk te genieten; maar toch zal dat voor u nooit de eeuwigheid van uw God zijn. Ook al leeft ge straks eeuwiglijk, gij hebt een begin gehad, en uw God nooit. „Eer de bergen geboren werden, ja van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God". En dat geldt van den mensch nooit.

Maar hoe ondenkbaar groot dit verschil ook zij tusschen u die bij uren leeft, en uw God wiens de gangen der eeuw zijn, hierin is de genade uws Heeren, dat Hij uw stuk leven, dat ge van de wieg tot het graf doorleeft, voor u in deelen van jaren en in deelen van dagen en in deelen van uren en minuten breekt, en daardoor aan uw anders o, zoo korte leven een breedte, een verlenging van duur en een rijken omvang leent, die u in de kleine plas van uw korte levensjaren als in een oceaan doet baden.

De tijd en zijn indeeling in jaren en dagen is niet door u uitgevonden; ze is door uw God voor u besteld. „Toen was het avond en het was morgen geweest, de eerste dag" — is het scheppingswoord, waardoor geheel deze tijdsorde en tijdsindeeling voor u besteld was, nog eer de mensch op deze aarde verscheen. Zon en maan, en de wenteling der aarde, en de klop van het bloed in uw aderen is er op besteld, om tot in minuten en seconden uw leven uiteen te werken.

En het is door dit wondere middel, wonder in zijn eenvoudig bestel, dat de genade en de goedertierenheid uws Gods een rijkdom van leven in het verleden, nu in het heden, en straks in de toekomst voor u en om u geschapen heeft, waardoor uw op zich zelf zoo kort leven schier onafzienbaar lang en groot voor u en achter u wordt.

Zelfs dat ééne jaar dat nu weer achter u ligt, en met het Oudejaar werd afgesloten, was voor uw besef zóó lang, dat ge er u slechts enkele dagen van beteekenis nog helder uit kunt voorstellen, en het nieuwe jaar dat ingaat, maakt een indruk als zou er geen doorkomen aan zijn.

Ja, wat veel meer nog zegt, niet alleen heeft uw God wiens de gangen der eeuw zijn, uw leven alzoo rijk ingedeeld en door die indeeling zoo machtig voor uw besef vergroot, maar Hij ging en gaat zelf gedurig in dit uw sterk ingedeelde leven in met zijn trouwe en zijn Vaderzorg.

Van week tot week, en van dag tot dag, is zijn ontferming en zijn liefde voor u besteld, elken morgen nieuw en elken avond in nieuwen glans voor u schitterend. Van uur tot uur gaat Hij voor u uit op den weg. En tot in de onderdeelen van uw uren in minuten en seconden is de klop van uw bloed in uw hart zijn werk, en vangt Hij elke zucht op, die uit dat hart tot Hem opklimt.

Hij is de Vader der eeuwigheid, die uit loutere genade het leven van zijn kind, om het te verrijken, tot in de kleinste deelen indeelt, en in elk dier deelen en onderdeelen met zijn genade ingaat en u behoedt.

Maar deelt alzoo uw God zelf uw leven in, en daalt Hij met zijn genade in dat ingedeelde leven neder, voor u staat hiertegenover, dat gij uit dit tijdelijk ingedeelde leven telkens weer naar de gangen der eeuw te grijpen hebt, en u tot het eeuwige moet opheffen.

In de Openbaringen lezen we, dat de Engel, die aan de zee stond, zijn hand ophief naar den hemel, en „zwoer bij Dien, die leeft in alle eeuwigheid, dat er geen tijd meer zijn zal".

De tijd is een uit genade ons geschonken bestaansvorm. maar ze is onwezenlijk; wezenlijk is alleen de eeuwigheid. Alleen in die eeuwigheid ligt onze bestemming, en alleen

van uit het standpunt der eeuwigheid kan uw bestaan, uw aanzijn, uw toekomst, uw bestemming worden verstaan.

Welk jaar van uw leven ook, het is nooit uit dat eigen jaar te verstaan. Voor God is heel uw leven, al die jaren lang, één plan, één bestel, één geheel. Dat plan, dat bestel van uw leven begon niet pas met uw geboorte, maar trekt zijn lijnen terug achterwaarts tot in het leven van uw ouders en voorouders. En zoo ook vooruit eindigt dit plan niet met uw dood, maar loopt ver over dood en graf tot in der eeuwen eeuwigheid door. Zelfs mag gezegd, al leeft ge hier 70 of 80 jaar, dat dit geheele stuk van uw leven, dat ge op aarde doorleeft, tot bijna niets ineenkrimpt, zoo ge naast die 80 jaren legt de duizenden en tienduizenden jaren, die u in de eeuwigheid wachten. Heel uw leven op aarde is niets dan het afrijden van de lijn tot aan het eerste station, om daarna eerst den eigenlijken tocht door uw eeuwig levensveld te beginnen.

En dit niet klaar en niet helder in te zien, is de groote oorzaak van de mismoedigheid, die zoo velen keer op keer bij hun tocht door dit korte aardsche leven overvalt en bevangt.

Een jaar van uw leven is op zichzelf nooit te verstaan. Elk jaar van uw leven moet in den saâmhang met heel uw leven hier, én met heel uw leven hiernamaals, bezien worden. wijl het zóó en niet anders voor God staat, en zóó en niet anders is te verklaren.

Die u bewerkt, en vormt, en bereidt voor de eeuwigheid is de Heere. Ook in zijn bewerking van uw hart, ook in zijn vorming van uw persoon, ook in zijn bereiding van uw geest in u voor de eeuwigheid, zijn de gangen der eeuw zijne. Niet wat uw lust en liefde voor het oogenblik zijn zou, is hier richtsnoer, maar wat in der eeuwen loop uit u worden moet, beheerscht zijn bestel van uw leven en aanzijn.

Op dien langen weg voert Hij u nu eens door donkerheid en diepte, dan weer door zonneglans op de bergen zijner heiligheid, maar altoos gaat z i j n plan, z i j n bestel met u door. En niet wat u dit jaar toe zou lachen, maar wat dit jaar met u geschieden m o e t, om zijn eeuwig plan met u door te zetten, beslist wat dit jaar u brengen zal. En waarom het zóó en niet anders zijn moet, kunt ge nu niet, maar zult ge daarna verstaan.

Wie dit nu vergeet, heeft onvrede; maar wie met heel zijn ziel in dit eeuwige doen van zijn God meêleeft, rust, wat er ook komt, in zijn Vadertrouw.

Blijft ge, in engen tijd bevangen, bij den dag, bij de week rekenen, en wordt uw hart bitter elken keer, dat die dag tegensloeg of die week u niets dan teleurstelling bracht, dan wordt ge ten prooi aan twijfelmoedigheid en somberen zin. Dan wordt het één klagen, één jammeren, en zwartgalligheid overmeestert u. Dan geen moed des geloofs, geen geestdrift voor uw bestemming, geen hooge blijdschap in uw God. Vandaar, dat zoo duizenden bij duizenden òf koud onverschillig, òf mismoedig worstelend het pad van hun dagen afloopen. En wie zoo leeft, wat is hij anders dan een speelbal voor den wind des daags, en hoe ontzinkt hij niet aan zijn waarde als m e n s c h? Of zegt de profeet ons niet, dat God „de eeuw in ons hart heeft gelegd?" En „de eeuw in ons hart", wat zegt dit anders, dan dat God ons het vermogen inschiep, om ons uit dit dwarrelen van de tijdvlokken om ons heen, tot de vastigheid van het eeuwige op te heffen.

Met die „eeuw in het hart" ga daarom elk kind van God ook dit nieuw ontsloten jaar tegen. Hij weet dat hij een God aanbidt, wiens de gangen der eeuw zijn, en dat deswege zijn God ook zijn leven alleen naar wat de eeuwigheid eens eischen zal, beschikt en bestelt. Hij bidt dat het vrede en vreugde zijn moge, want naar geluk dorst zijn hart. Maar moet hij in dat jaar een periode doormaken, dat God hem in de smeltkroes werpt, of de diamant van zijn ziel scherper slijpen gaat, hij zal het, ook al ontwelt zijn oog een traan, in geloofsverheffing doorworstelen; want dan staat het vast dat hij dit noodig heeft, dat het niet anders kan, en dat, liep het anders, zijn leven voor eeuwig mislukken zou.

Een pijnlijke kunstbewerking te moeten ondergaan is hard en toch onderwerpt de kranke zich er willig aan, en betaalt na afloop groote sommen gelds aan wie de kunstbewerking verrichtte, omdat hij weet, dat alleen die geweldige aangrijping hem redden kon.

En juist zoo nu staat Gods kind tegenover zijn Vader in de hemelen. Niet hijzelf, zijn God alleen moet weten, wat dit jaar onmisbaar en noodzakelijk voor hem is, en wat dit

jaar met het oog op zijn blijvende vorming hem brengen moet. En al ware het nu, dat dit jaar zulk een Goddelijke kunstbewerking voor hem onafwijsbaar bleek, hij zal niet morren en niet klagen, maar willig zich aan zijn God onderwerpen, ja al gingen de golven der smart nog zoo hoog, nochtans zal hij van vreugde opspringen in zijn God, wetende dat al wat God doet, moet gedaan, om Gods eere en om zijn eigen bestwil.

LXI. „LOOFT HEM MET SNARENSPEL EN ORGEL."

Looft Hem met de trommel en fluit;
looft Hem met snarenspel en orgel.
Psalm 150 : 4.

In het dringen en uitdrijven van de ziel naar God is de Schrift gansch geweldig.

Wat in Gods Woord op u aandringt, is zeer zeker ook het hoog gebod van ingetogenheid en reinheid; is ook de sterke drang om uw weg niet met de borst hoog, maar in ootmoed te wandelen; is niet minder zeer scherp vermaan om toch op alle manier tegen de doodende macht van het geld op uw hoede te zijn en uw bezit te heiligen door veel ontferming; maar toch is niets van dit alles ook maar van verre te vergelijken met de niets sparende drijfkracht, waarmeê de Heilige Geest in Gods Woord u rusteloos dringt en drijft tot aanbidding, tot het zoeken van 's Heeren gemeenschap, tot het naderen van uw ziel voor uw God.

Zelfs plaatst de Schrift zich op nòg verhevener standpunt. De vrome is haar niet genoeg voor het groot maken van Hem, wiens in volstrekten zin de majesteit en mogendheid is. Alle kind des menschen moet Gods naam verheerlijken. Maar ook zoo is de kring van wat Gode lof moet geven, nog op verre na niet omgetrokken. In dien kring neemt de Schrift, mèt al wat mensch heet, vanzelf ook de heirscharen der engelen op. „Looft den Heere, al zijne heirscharen, gij, zijne dienaars, die zijn welbehagen doet." Alle Cherubs, Archangels en Serafijnen.

En dan daalt die kring weer uit de hemelen af, om ook de onbezielde schepping te omsluiten. Niet enkel al wat adem heeft moet God loven. „Al zijne werken, aan alle plaatsen zijner heerschappij", moeten zijn roem verheerlijken. „Looft Hem, zon en maan! Looft Hem, alle gij lichtende sterren!" „Looft den Heere, gij sneeuw en damp, en gij stormwind, die zijn woord doet." De bergen en de heuvelen, de cederboomen op den Libanon, en evenzoo het wild gedierte en al het vee, het kruipend gedierte en het vogelenheir dat tusschen de takken zingt, het moet al God groot maken, het moet overvloedige sprake uitstorten. Geen volk en geen taal mag er zijn, waar hun stem van lof en prijs niet wordt gehoord. „O, Heere, onze Heere, hoe heerlijk is Uw naam op de gansche aarde!"

Ge staat alzoo als mensch geroepen om God te loven, te midden van een Schepping, waarvan een toon uitgaat, die u tot het loven van uw God uitlokt, en die straks weer op uw lied van lof en aanbidding een door alle sferen ruischenden weerklank geeft.

Het is niet een doode, met stomheid geslagene, zwijgende schepping, maar een schepping die leeft, die een toon uitgeeft. En voor wie een oor ontving om die taal en dien toon der schepping te verstaan, geeft ze een ruischenden stroom van aanbidding te beluisteren, die samenstemt met den toon en de taal der aanbidding in uw eigen hart.

En tusschen die beide, tusschen die roerselen van uw eigen hart en die toongolvingen in de schepping, heeft de Schrift een band gelegd in de gevoelssfeer der tonenwereld, in de weelde der toonkunst, in den levensschat der geheiligde muziek.

Psalm na psalm roept u op, om niet alleen de stemme des Heeren in de schepping te beluisteren, en zelf met uw menschenstem uw God te verheerlijken, maar ook uw God lof te zingen met orgel en snarenspel, met de luit en de harp, met vroolijk klinkende cimbalen en vreugdegeluid.

Orgel en snarenspel zijn alzoo geen bijzaak, maar een onmisbaar bestanddeel in de aanbidding; een van God u geboden middel, om rijker in zijn lof en aanbidding te ge-

nieten; en Hem óók door de tonenwereld met uw ziel naderbij te komen.

Toegegeven toch, dat een lofverheffing in het bedehuis met enkel menschenstemmen plechtig en indrukwekkend kan zijn, dan is toch ook die menschelijke zang toonkunst, en stijgt ze in waarde en wint ze in uitwerking, als ze kunstmatig verfijnd en ontwikkeld is.

Vreugdegeluid uit de keel en vreugdegeluid van de harp, het is beide een aangrijpen van de harmonie die God in een wondere wereld om u heen besloten heeft, en die gij de ééne maal door uw keel, de andere maal door het tokkelen van de harp of door het bespelen van het orgel opwekt, en met de wereld van uw hart in saâmstemmende beweging zet.

En of ge daartoe nu het metaal doet aanslaan, of de gespannen snaar trillen laat, of uw eigen keeldrang door luit of bazuin klankvol naar buiten drijft, het is altoos weer een beweging, een roering in uw ziel, die zich vertolkt in een klankuiting van die tonenwereld, die u in alle sferen omringt.

Niet de zanger, niet de harpenaar schept die tonenwereld. God schiep ze. Ze was er, eer den eersten mensch het eerste vreugdegeluid van tusschen de takken omving. Ze ligt besloten in de voor trilling en golving vatbare lucht om u heen. En u als mensch is het geschonken, om door uw stem, door uw keeltrilling of door uw hand die wondere wereld in beweging te brengen.

En als uw keel, of uw hand door het instrument, die wondere tonenwereld in beweging zet, dan is het of de golving, de beweging, de innerlijke zang van uw hart er in uitvloeit, er een weerklank uit opvangt, er door wordt meegevoerd, er door ontspannen, er door verrijkt wordt. Verrijkt niet het minst daardoor, als anderen saâm met u op hetzelfde oogenblik gelijke aandoening ondergaan, gelijke gewaarwordingen in de ziel doormaken, en zoo uw lof en aanbidding door zang en orgelspel met de hunne tot één machtigen stroom van aanbidding saâmvloeit.

Ja, meer nog, omdat die trillingen en die golvingen der tonen als een macht van buiten op u terugwerken en zich in het oneindige verliezen, is het, of die heerlijkheid „als de keel zich mag paren aan het geluid der snaren", u met

God zelven in gemeenschap brengt, zooals die lof en aanbidding van uit deze aarde zich voortplant, de hemelen door, tot in de sferen, waar engelen de gouden cithers tokkelen, en alles uitvloeit in één oceaan der aanbidding om Gods troon.

Gansch wonderbaar is 's menschen keel en stemband door God op die tonenwereld aangelegd, en geen vreugdegeluid is er, dat op aarde het schoon van de menschenstem te boven gaat.

Een gave, ongelijk verdeeld. Zuidelijk zijn de volkeren met schooner klank in de keel begaafd dan in kouder streken; en in dezelfde streek wat breed verschil tusschen de onwelluidende klanken, valsch in maat en toon, van ons straatgekrijsch, en de rythmisch ontwikkelde stem van den keurigen zanger.

Maar wat verschil ook opduike, de menschelijke stem blijft in haar aanleg een vreugdegeluid van hemelschen oorsprong: en eerst in het rijk der heerlijkheid dat komt, zal ze al haar zuiverheid, al haar weelde voor den troon des Heeren te beluisteren geven.

En toch, die menschelijke stem op zichzelf laat een leemte over, en daarom schonk God haar een even wondere aanvulling in het instrument.

Een stuk koper, een gespannen dierenhuid, strakke snaren, een hoorn van der dieren kop, een vlak van glas, tot zelfs een riet aan de rivier gesneden, het zijn de schijnbaar nietige en toch in hun uitwerking zoo prachtige middelen, die God zelf den mensch verordend heeft, om uw menschelijke stem te steunen, menschenstemmen te vereenigen, en het menschenhart in saâmwerking en saâmstemming te brengen met de tonenwereld die u omringt.

Ook hierin is en hierin wordt gezondigd. Een toonkunst heeft zich ontwikkeld, die voor den mensch en niet voor God wil bestaan. Een kunst, die geen hoogere roeping grijpt, dan om het oor te streelen, het gemoed onware aandoeningen te doen doorleven, weelde zonder hoogere strekking te doen indrinken.

Een zonde, minder nog bij de groote, reusachtige toonkunstenaars ingeslopen, dan wel voortwoekerend bij een van

God vervreemd publiek, dat hun kunstproducten, ook waar zij God bedoelden en het heilige bezielden, puur tot eigen vermaak misbruikt.

Vandaar de tegenzin, die zich bij een vromer geslacht tegen deze verwereldschte muziek heeft vastgezet.

En dat is goed ook, want muziek is nooit onschuldig, en ook vergiftigde muziek is een macht die meêsleept. Ze telt haar slachtoffers bij hekatomben.

Maar wat niet mag is, dat om dit misbruik Gods kinderen af zouden laten om zang en orgelspel in den dienst des Heeren te stellen.

Veeleer moet tegen dit misbruik in vromen kring het geheiligd gebruik van keel en snarenspel overstaan.

En daarom is het een teeken van bezielder leven, dat ook onder ons zang en snarenspel zijn plaats herwint.

Een Christenvolk dat niet Gode tot eere zingt èn speelt, verminkt zichzelf.

LXII. „IN SALEM IS ZIJN HUT."

> God is bekend in Juda, zijn naam is groot in Israël. En in Salem is zijne hut, en zijne woning in Sion.
> Psalm 76 : 2, 3.

Salem is afgekort voor Jerusalem; de „hut" is een ander woord voor den Tabernakel. „In Salem is zijn hut", beduidt alzoo in zijn eersten, letterlijken zin, dat de Tabernakel die eerst in de woestijn omdoolde, en sinds nu hier, dan daar vertoefde, nu naar den top van Sion was opgedragen, en dat alzoo de woonstede des Heeren HEEREN binnen Jerusalem's muren was.

Hierin nu ligt voor ons gevoel dit stuitende, dat we ons vanzelf afvragen: hoe kan onze God tegelijk alomtegenwoordig, en toch wonende binnen één bepaalde stad, op één enkelen bergtop, in één tent of tempel zijn? En dan niet minder dit: zoo God in de oude bedeeling op aarde in Salem zijn hut en in Sion zijn woning heeft gehad, was

dan Israël onder de oude bedeeling niet rijker dan wij nu zijn? Zijn wij dan niet achteruit, in plaats van vooruit gegaan? Is het Evangelie, dat van geen Jerusalem op aarde meer weet, dan niet armer dan de dienst der schaduwen, die de plaats van Gods tegenwoordigheid op aarde kon aanwijzen?

Vooral waar we in onze psalmen nog telkens en telkens aanheffen: „De lofzang klimt uit Sions zalen", en in allerlei anderen vorm van een „dorpelwachter" voor Gods tente zingen, is hier klaarheid van inzicht voor elk kind des Heeren gewenscht. Al begint men in zijn eerste jeugd met zulke klanken half gedachteloos meê te zingen, bij het klimmen van onze jaren vraagt het bewustzijn om klimmende helderheid.

Die helderheid nu geeft u niet de geleerdheid der historie: alles komt ook hier aan op uw persoonlijke, op uw gewilde gemeenschap en uw omgang met den levenden God, op de kern van alle religie, op het dringen van uw ziel om steeds meer in gestadige zielsaanraking met uw God te verkeeren.

Daarbij nu stuit ge altoos en onveranderlijk op een tegenstelling die uw denken noch uw nadenken ooit kan of zal oplossen, en waarvoor alle wetenschap machteloos staat, t. w. op de alles beheerschende tegenstelling tusschen de Oneindigheid des Heeren en de eindigheid van alle schepsel.

Langs twee wegen nu is de proef genomen, om tusschen die beide een brug te slaan.

Het is vruchteloos beproefd door den mensch, en het is tot stand gebracht door uw God.

Vruchteloos beproefd is het door den mensch, op den weg der Heidenen, en wel alzoo, dat ze de oneindigheid des Almachtigen in de eindige vormen van een beeld besloten hebben; en de uitkomst was geest-doodende en ten slotte alle religie versteenende afgoderij.

Maar tot stand gebracht is het door uw God, die alle veelgoderij en afgoderij gekeerd heeft door zijn dienst oorspronkelijk aan ééne plaats te binden, door uit zijn tempel op Sion alle beeld van zichzelven te weren, en het geestelijk karakter van zijn dienst te handhaven. Door onzen God die in het eind, nadat de dienst der schaduwen zijn roeping vervuld had, zijn tempel ons in het vleeschgeworden Woord

schonk, en dien tempel op den Pinksterdag uitbreidde over heel zijn Gemeente, het Israël des Nieuwen Verbonds.

Langs dezen wonderen weg onzes Heeren is het doel bereikt, dat thans Gods kinderen, zonder ooit in de minste verzwakking van Gods Oneindigheid of Alomtegenwoordigheid te vervallen, nochtans zeer bepaald en scherpbelijnd weten, dat ze in den Christus de aanraking met hun God hebben te zoeken; dat ze in de Gemeente der heiligen zijn gemeenschap genieten kunnen; en dat ze door den Heiligen Geest hun eigen hart steeds meer gevormd zien worden tot een woonstede van God in den Geest.

De klare voorstelling waartoe dit leidt is, dat Gods kind nooit, op niet één plek, in wat donkerheid en te midden van wat benauwdheid ook, gekweld wordt door het bang besef, dat zijn God van verre zou zijn, en niet in zijn onmiddellijke nabijheid door het gebed zou zijn te vinden.

Waar Gods kind ook neerknielt, hij weet dat God er is, vlak bij hem is, en luistert naar zijn gebed, hem ziet en hem doorgrondt, zijn weg kent tot in de kleinste bijzonderheden; en dat er geen snaar in zijn hart van vreugde of van droefheid kan trillen, of eer ze trilde was het Gode bekend, wat klank en wat geluid en wat toon ze zou uitgeven. „Eer er nog een woord op mijn tong is, zie Heere, Gij weet het alles. Gij omringt mijn gaan en mijn liggen, en Gij zijt al mijne wegen gewend."

Maar ook van den tegenovergestelden kant verkeert het kind van God gestadig onder den machtigen indruk van 's Heeren majesteit en verhevenheid. De heerlijkheid en de heiligheid des Heeren mag in zijn nederdalen tot ons niet voor ons besef teloor gaan. En daartoe heeft God het alzoo bewerkt, dat voor ons besef diezelfde God, die ons steeds nabij is, troont in de hemelen, alleen daarboven zijn majesteit ontsluiert, en geen oogenblik opgaat in het kleine, nietige en eindige van ons menschelijk leven.

Het leven daarboven en het leven op aarde zijn scherp voor ons besef gescheiden, en niet hier reeds, maar eerst als we door de poorte des doods zullen zijn doorgegaan, zal ook ons oog Hem in zijn volle glorie in het Jerusalem, dat boven is, aanschouwen.

Doch tusschen die beide in ligt nu de overgang. De overgang in Christus, de overgang in de gemeente der heiligen, de overgang door de inwoning van den Geest in ons hart; en dat is nu de hut in Salem, dat is zijn woning op Sion, dát zijn verkeeren onder het Israël Gods.

Het gaat over en weder.

In Christus ons vleesch in den hemel gezet, en in ons hart de Geest nederdalende, en zoowel in den Christus als in den Heiligen Geest God-zelf door ons aangebeden.

Hier is het mysterie.

De Zoon des menschen, onzer één, onze broeder, ons nabij en in onze natuur ten hemel ingegaan, niet buiten God staande, maar zelf God zijnde, en daarom de innigste gemeenschap verwerkelijkend, die tusschen God en het kind des menschen denkbaar is.

En anderzijds, waar Christus voor allen is, de Heilige Geest indalend en woning makend in het hart van elk kind van God bijzonderlijk, en alzoo in het verborgene van onze eigen ziel een Salem stichtend, waar God zelf inwoont, en waar zijn Goddelijk leven ons inspireert, de bron van alle onze heiliger en hooger aandoeningen, gewaarwordingen en drijvingen.

En die beide op elkaâr werkend en elkander aanvullend.

Geen gemeenschap met Christus zonder de inwoning van den Heiligen Geest, maar ook omgekeerd, geen inwoning van den Heiligen Geest zonder den grondslag van onze gemeenschap met God in den Christus.

Onze natuur in Christus in de hemelen, en de Heilige Geest inwonend in ons hart op aarde.

Aldus is de brug des heiligen levens door God zelf gelegd, met het ééne uiteinde rustend in de hemelen, en met het andere steunend in het middenpunt van ons eigen menschelijk hart.

Maar zelfs die beide steunpunten behoeven weêr een vereeniging en vinden die in de gemeente der heiligen.

Een ieder voelt het voor zichzelven, hoe hij de gemeenschap met zijn God zich meer vanzelf en geleidelijk voelt toekomen, als hij in aanraking is met de heiligen op aarde, en hoe, omgekeerd, die gemeenschap aan klaarheid en helderheid

verliest, als hij geen ander menschelijk contact heeft dan met de lieden der wereld.

De hooge genieting van het sacrament des Avondmaals komt hem uit het brandpunt van die gemeenschap toe. Dat Avondmaal betuigt hem de heerlijkheid van den Christus, maar in de gemeente, niet zonder haar. En daarom kon er geen hooger en heiliger instelling voor menschen gegeven worden, dan toen de Christus vóór zijn sterven het brood brak en de wijn uitgoot, en zijn heilig Avondmaal in het leven riep.

Hier is het middenpunt, hier is het centrum, hier is de saâmvloeiing van alle lijnen, waarlangs de gemeenschap tusschen onze ziel en onzen God tot stand komt.

Niets is daarom schuldiger, dan het zondig doen van hen, die deze gemeenschap van Gods heiligen in en buiten de kerk des Heeren doen verflauwen door getwist en zucht om gelijk te krijgen voor bijzondere inzichten.

Een nieuw gebod gaf ons onze Heiland, dat we elkander zouden liefhebben. Die nieuwe liefde, die Hij ons aanbeval, is het teederste wat zich op aarde denken laat, wijl het in dien stroom der nieuwe liefde is, dat onze God tot ons wil naderen, en ons tot Zich wil opheffen.

En wie nu, van die nieuwe liefde niets verstaande, kerk en heilige liefdesgemeenschap misbruikt, om triomf voor eigen meening te zoeken, wat doet hij anders dan Salem afbreken, de hut onzes Gods te niet doen, en de gemeenschap met onzen God, zooveel aan hem staat, benevelen?

LXIII. „DE NACHT IS VOORBIJGEGAAN."

> De nacht is voorbijgegaan, en de dag is nabij gekomen. Laat ons dan afleggen de werken der duisternis, en aandoen de wapenen des lichts.
> Rom. 13 : 12.

Na onze bekeering, na onze toebrenging tot den Middelaar, verkeeren we hier op aarde in een tusschentoestand tot aan onzen dood.

De nacht is voorbijgegaan, en de dag is wel nabij gekomen, maar toch, het is de middaghoogte nog niet. Die komt eerst als de heerlijkheid van Christus in alle sferen doorbreekt. Tot aan die ure toe zijn we nog altoos bezig den vollen dag te naderen, doch wandelen we feitelijk nog in schemerend licht. Wel in het licht, maar dat licht nog gedurig beneveld.

Zelfs na bekeerd te zijn, blijven we daarom aanvankelijk nog in zekeren slaap bevangen, en eerst van lieverlede kan de bekeerde zich geheel aan dien nawerkenden slaap ontworstelen.

Zoo is het nu, en zoo was het zelfs reeds in Paulus' dagen, toen de aangrijping voor den bekeerde zooveel overweldigender was dan thans. Immers sprekende èn van zich zelven èn van de bekeerden te Rome, verklaart de apostel met nadruk: „Het is nu (d. i. zóó en zooveel jaren na hun bekeering), het is nu de ure, dat wij uit dien slaap (die nog over ons hing) opwaken, want de zaligheid is ons nu nader dan toen wij eerst geloofd hebben." En daarop laat hij dan volgen: „De nacht is voorbijgegaan, en de dag is nabij gekomen."

Dit doet natuurlijk niets te kort aan de onomstootelijke vastigheid, dat wie heden tot bekeering kwam en morgen den dag in zijn Heiland ontslaapt, van zijn eeuwige zaligheid gewis en zeker is. Maar het spreekt uit, dat wie na zijn bekeering hier op aarde zich nog een aantal levensjaren gegund ziet, steeds meer uit de nevelen tot klaarder licht doordringt, steeds verder van den nacht afkomt, en aldoor het licht van den dag naderbij voelt komen.

Er is in de natuur geen plotseling verdwijnen van den nacht, om er even plotseling den dag met de middagzon voor in plaats te stellen. Er zijn in de natuur overgangen van de duisternis in het schemerend licht en van het schemerend licht naar den vollen zonnegloed. Overgangen, die voor de ééne hemelsbreedte langer, voor de andere korter duren, maar die toch overal voorkomen.

En zoo nu ook is het in het geestelijk leven. Men wordt niet op eens in zijn overleggingen, in zijn neigingen, in zijn handel en wandel van zondig geheel heilig. Men dringt niet op eenmaal van de afgeslotenheid van God tot zijn

volle gemeenschap door. Waar het nacht in de ziel was, staat niet plotseling na de bekeering de zon in het zenith. Ook hier zijn overgangen. En wel zoo, dat het begint met een eerste lichtstraal; dat voor het eerst de wolken scheuren; dat voor het eerst de nevelen breken, en hooger glans ons zielsoog treft. En dan gaat het voort en verder. Van genade tot genade. Bij den één sneller, bij den ander langzamer. Eerst een wakker worden uit den slaap van dwaling en zonde. Dan een ons losschudden uit dien slaap. Daarna een opwaken. En straks een uitgaan naar buiten in het licht.

En juist in dien overgang schuilt de rusteloos bewegende kracht van het Christelijk leven. Niet blijven staan, waar we staan, maar een voortvaren en verder komen.

Het is eerst een star die in Jacob opgaat; straks de zon des heils die aan de kimmen staat; en eindelijk de zon, die een helder licht spreidt over wie eerst in het duister dwaalde.

Het is één tocht van triomf en victorie „voor een iegelijk wien het gemis van zulk een licht een eeuwigen nacht zou baren", maar het is een wassend licht, een licht, dat steeds hooger klimt, gaandeweg helderder wordt; en uw leven als Christen zou geen waarde in deze wereld hebben, indien uw zielsoog, allengs aan sterker genadelicht gewend, bij dat licht niet steeds klaarder inzicht in den rijkdom van Gods ontferming verwierf.

Hierin nu is drieërlei wasdom.

Wasdom in innerlijke sterkte; wasdom in machtiger betoon van krachten des koninkrijks; en wasdom in uw gemeenschap met uw God, d. i. in het hart van alle religie.

Er is wasdom in innerlijke sterkte, doordien u overvloediger kracht uit het hemelsch Koninkrijk toevloeit. De nacht is voorbijgegaan, en steeds daalt klaarder licht in uw ziel. Dat is de gunste Gods, u betoond in uw persoonlijk leven. Helderder glans aan uw persoonlijken hemel. Minder nacht, meer dag, en in dien dag meer en helderder licht op uw pad gezaaid.

Maar die wasdom in innerlijke sterkte heeft tot uitwerking, dat er wasdom komt in uw krachtsbetoon. Wie bij schemerlicht reizen moet, komt nauwelijks vooruit, maar als klaarder daglicht op uw weg valt, versnelt ge uw pas.

Vandaar de vermaning van den apostel: „Laat ons dan afleggen de werken der duisternis en aandoen de wapenen des lichts. Laat ons als in den dag met eere wandelen."

Zoolang in de ziel licht en duisternis met elkaâr worstelen, aarzelen we gedurig en glijdt onze voet uit; maar als voller licht over ons pad opging, klimt in ons de zedelijke moed, winnen we aan bezieling, komt er in ons een heilig durven, en straalt er meerder licht van ons zelf uit op anderen. Voor het wankelen komt dan vaster tred, voor het half aandurven de voltooiing en voleinding.

Maar hierbij blijft het niet.

Hoe hoog ook onze zedelijke ontwikkeling sta, onze vrome ontwikkeling heeft nog rijker beduidenis, en de rijkste winste die het klaarder invallen van het hemelsche licht ons brengt, is het bij toeneming inniger worden van onze gemeenschap met onzen God.

Er rust een bange nacht op het hart der menschheid door den druk van dwaling en zonde.

God is er wel en God is wel nabij, maar al tast de menschheid zoekend naar haar God, ze ontwaart Hem niet, ze ziet Hem niet, ze ontdekt niets van zijn heilige tegenwoordigheid.

Wat haar omklemt en benauwt is de bange donkerheid, en in die donkerheid het onzekere, het angstige, een slang van wantrouwen, die om het hart sluipt.

In die bangheid der duisternis ligt de verklaring van alle afgoderij en van alle heidensche beklemdheid. En daarom roemt Simeon in den Christus als in „een licht, zoo groot, zoo schoon, dat, gedaald van 's hemels troon, 't blind gezicht van 't heidendom verlicht."

De bangste donkerheid voor de volken is dat ze God niet kennen, dat een eeuwige nacht ze van God afsluit, dat er geen lichtstraal op hun pad van boven valt, en dat ze, zonder God in de wereld, uit die wereld wandelen naar het oordeel Gods.

Daarom heet wie bekeerd werd een kind van het licht.

Een verloste toch wandelt niet maar in 't licht, maar is uit dat licht als kind van God geboren.

Licht van boven in de ziel, al ving die ziel ook maar

één enkele lichtstraal op, is innerlijke weelde. Het is vrede voor bangheid, ruste voor angst, vertrouwen voor vertwijfeling, moed voor innerlijk vertsagen.

Dat licht bestraalt zijn weg, het doet hem zijn eigen hart en het hart van zijn naaste kennen, het brengt wijsheid voor zelfverdwazing, het verrijkt heel zijn menschelijk bestaan.

Maar het hoogste en heiligste blijft toch, dat dit licht hem allengs den toegang tot zijn God ontsluit; den ban opheft die hem van zijn God afscheidde en afsloot; en dat nu allengs dat teedere, zalige leven begint, dat in den verborgen omgang met zijn God ingaat, en hem zijn God ontdekken doet bij elken stap op zijn levensweg, als zijn Vader die hem liefheeft, als zijn Herder die hem leidt.

En juist deze gemeenschap, deze omgang met zijn God, dat verkeeren in de Tente des Heeren, blijft niet staan bij wat het aanvankelijk was, maar het vordert, het gaat vooruit, het wint, het neemt toe in innigheid, warmte en klaarheid.

Niet alleen dat de nacht, die ook over zijn God voor zijn zielsoog hing, is voorbijgegaan, maar van dien nacht raakt hij steeds verder af. Het is aldoor een zich bewegen van dien nacht naar steeds klaarder dag, tot er eindelijk een gemeenschap met zijn God komt, die de wereld niet kent en niet verstaat, maar die hem de hoogste realiteit is, en de bron, de steeds milder vloeiende bron van zijn levenskracht wordt.

Nu zijn er Christenen helaas te over, die ook na hun bekeering het sluimeren blijven liefhebben, en daarom niets van die inniger gemeenschap met hun God genieten.

Dat zijn de kranken onder de broederen, van wie geen levenskracht kan uitgaan.

Maar er zijn er, God zij lof, ook, die van geen stilstaan wisten; die steeds verder in de verborgenheid van het oneindige indrongen, en nu met hun God elken morgen ontwaken, en met hun God al den dag door arbeiden, en met hun God zich des avonds weer ter ruste leggen.

En deze zijn het zout der aarde, het zout ook van Gods kerke onder de heiligen, en zij zijn het, die ook zijn kerk voor ontheiliging, de gemeente des Heeren voor versterving bewaren.

LXIV. „ZONDER GOD IN DE WERELD".

> Dat gij in dien tijd waart zonder Christus, vervreemd van het burgerschap Israëls, en vreemdelingen van de verbonden der belofte, geene hope hebbende, en zonder God in de wereld.
> Efeze 9 : 12.

De Godloochening breekt door, treedt naar buiten en legt elk masker af; en ze doet dit niet bij een enkele, maar in tamelijk breeden en invloedrijken kring.

Nog vóór een goede twintig jaren was dit anders. Slechts een enkel atheïst liep met zijn Godloochening te koop en wekte daardoor een weerzin, die in breeden kring in afschuw oversloeg. En wel stonden ze ook toen reeds in breede rijen geschaard, die feitelijk met alle religie hadden afgedaan, maar zelfs onder hen duidde men het u euvel, als ge hen als atheïsten wildet brandmerken. Dat waren zij volstrekt niet. Zeer zeker hadden ze gebroken met u w voorstellingen omtrent het goddelijke, maar hun zielsoog bleef daarom voor het eeuwige ontsloten, zoo beweerden ze, en naar den onbekenden Oneindige ging de zucht ook van hun hart nog uit.

Maar thans is men een schrede verder. Zelfs de schijn van godsdienstig te zijn, kan thans worden afgelegd. De atheïsten hebben gemerkt dat ze veel talrijker, vooral onder de beschaafde klasse, zijn, dan ze vermoeden dorsten. Ze ontwaren nu, hoe, als ze voor hun Godloochening uitkomen, de publieke opinie dit kalm opneemt, soms als blijk van eerlijkheid zelfs toejuicht. En zelfs onder de geloovigen is men aan het vrij talrijk bestaan van deze Godloochenaars van lieverlede reeds zoo gewend geraakt, dat men nauwlijks iets meer gevoelt van de siddering, die in beter dagen het zien en aanhooren van den Godloochenaar teweegbracht.

Dit teekent.

Als een kind voor het eerst kwaad van vader of moeder hoort vertellen, reageert hiertegen zijn gevoel; en als het tien jaar later aan zulke gesprekken over zijn vader en moeder gewend is, en ze rustig kan aanhooren, is het zedelijk gezonken.

Evenzoo is het voor een volk met zijn koning.

Als de schennis van de koninklijke majesteit pas begint, gaat een toon van diepe verontwaardiging onder het volk op. Maar verkeert men gestadig in kringen, waarin die schennis dagelijksch brood is, dan eindigt men met er nauwlijks meer door aangetast te worden. De eerbied voor wat hoog is sleet dan uit.

En in gelijken zin nu heeft een volk weer iets van het stofgoud van zijn vleugels verloren, als men in zijn beste kringen allengs derwijs aan de taal der Godloochening gewend raakt, dat er door niemand meer tegen geprotesteerd wordt.

Hier vooral bederven kwade samensprekingen goede zeden.

Hier werkt ongemerkt een gif, dat hoogere aspiratiën bluscht en de veerkracht van het belijden ontzenuwt.

„Zonder God in de wereld", is nog niet de gevaarlijkste vorm, waarin deze Godloochening optreedt. Velen zijn atheïst uit louter onverschilligheid. Ze geven om niets. Anderen zijn Godloochenaars, omdat ze bij hun zoeken naar zondig genot geen last van hun consciëntie willen hebben. Weer anderen zijn atheïst, omdat ze in hun hooge wijsheid te trotsch zijn om voor God te buigen. Maar elk dezer drie groepen zwijgt meer over God, dan dat ze uit vijandschap tegen het geloof in God ijvert. Ze leven „zonder God in de wereld", maar zonder dat nog het fanatisme hen aangreep, om God uit de wereld te bannen.

Komt het ook tot dit laatste, dan bereikt de geestelijke verdwazing haar hoogsten graad, en is elk uitzicht op genezing meest afgesneden.

Dat ook dit Godloochenend fanatisme nu en dan reeds aan het woord komt, ja, dat er mannen zijn, die opzettelijk onder de schandelijkste titels tractaatjes verspreiden, om het geloof aan God te belachen en te belasteren, is daarom voor ons volksleven een uiterst bedenkelijk verschijnsel.

Het verraadt de aanwezigheid in het nationale leven van een gif, dat steeds verder voortsluipt en de nationale veerkracht breekt.

Zelfs onder heidenen werd zulk een lasteren van de goden eerst strafbaar gesteld: en schier elk volk dat eerst groot

was en later onderging, toont in de historie dit droef proces, dat het begon met de weelde; dat uit de weelde zedelijk verval voortkwam; dat het zedelijk verval tot religieuze onverschilligheid leidde; dat men toen in de meer beschaafde kringen „zonder God in de wereld" leefde; en dat ten slotte een fanatisme tegen alle religie uitbrak, waardoor het volk in het eind geheel verbasterde en achterhaald werd door smadelijken ondergang.

Te Efeze was men in Paulus' dagen evenzoo aan het ongoddelijk woelen, en van hen die te Efeze tot Christus bekeerd waren, schreef Paulus, die hen kende, dat ook zij eertijds geweest waren „geen hope hebbende en zonder God in de wereld".

En dit nu drukt zoo pijnlijk juist uit, wat ge ook nu weêr in breeden kring om u heen terug vindt.

Wel is er ook hier verschil in graad.

Er zijn er, die jaar in jaar uit voortleven zonder dat ze ooit meer aan God denken, ooit meer over God spreken; in wier huis geen enkel godsdienstig boek meer binnenkomt; die nooit meer bidden, en die ook hun kinderen buiten alle religie laten opgroeien. Ze kennen geen doop meer. Ze huwen buiten de kerk. Ze begraven hun dooden, zooals men een hond begraaft. Hun leven zonder God in de wereld is voleind.

Maar zóóver zijn verreweg de meesten nog niet. Vooral bij het huwelijk kunnen ze de kerkelijke plechtigheid nog niet missen. Velen laten hun kind nog doopen. Als er ziekte met doodsgevaar in hun vensters klimt, roepen ze soms God nog aan. Ook zijn er onder hen, die voor hun opgroeiend kind alle religie nog niet overbodig keuren en aan hun dienstboden een kerkbeurt gunnen. Maar die onbeduidende uitzonderingen daargelaten, leven ze overigens volop in de wereld, zonder dat God in hun leven inkomt.

En het ergste is, dat ze aldus jaar in jaar uit zonder God in de wereld leven kunnen, en er toch niet ongelukkig onder zijn. De behoefte aan gemeenschap met een hooger leven is zoo bijna geheel uit hun hart weggenomen, dat ze het leven met God niet missen. Een leven zonder God is hun een tweede natuur geworden. Is het uit, dan is het uit. Geen heimwee naar hooger spreekt in hun binnenste meer.

Van het eene genot glijden ze in het andere over, en hoe klein ge hun ook de mate der religie zoudt willen toemeten, het zou hun geen bevrediging schenken, maar een last zijn.

Juist de gemoedsstemming, die voor een twee duizend jaar in de ondergaande heidenwereld van het Romeinsche Keizerrijk leefde, heeft zich van die op en top wereldsche kringen ook thans meester gemaakt.

Ze hebben daarom nog wel hun hooger streven. Ze minnen de kunst. Ze doen aan werken van philantropie. Ze ijveren voor volksontwikkeling gelijk zij die verstaan. Soms dwepen ze met idealen, die dichterlijk talent in hen wakker roepen.

Maar wel verre van hierdoor tot aanbidding te worden opgeleid, wordt dit hoogere, meer ideale leven voor hen oorzaak, om alle religie voor overbodig te verklaren.

Religie moge goed zijn voor den minderen man in de lagere volksklasse. Zij zijn daaraan ontwassen. Zonder God in de wereld te leven, is in hun oog juist het middel om in dit wereldleven een hooge plaats der eere in te nemen.

Alleen de liefde is hier tot redding machtig.

Te Efeze zijn dezulken die zonder God in de wereld leefden, nochtans bij honderden tot den Christus bekeerd, niet door verwijt en harde veroordeeling, maar door de liefde waarmeê het apostolaat op hen toetrad.

In die apostolische liefde blonk de realiteit van een leven in de wereld met God; en het is die realiteit van een leven in de wereld met God, die de harten ontdooid en veroverd heeft.

Zeker, die realiteit is niet zonder belijdenis. Geen krachtiger getuige voor de waarheid en de feiten van het Evangelie dan een Paulus. En ook die realiteit van een leven met God is niet zonder vormen. Predikatie, Doop en Avondmaal stonden steeds op den voorgrond. Maar, en hier schuilt de kracht in, achter die belijdenis en dien dienst der vormen, was het werk van den Heiligen Geest, het inwonen van den Heiligen Geest in de harten, een leven in gestadige gemeenschap met God.

Wil alzoo de gemeente des Heeren ook nu weer tegen het hand over hand toenemende Atheïsme een dam opwerpen, dan blijve ze belijden, dan blijve ze de heilige diensten eeren, maar dan zie ze vóór alle dingen toe, dat achter die vormen

het wezen niet wegglijde, en kweeke ze bij jong en oud hooge realiteit van het leven met God aan.

Dat kost strijd.

Immers ge moet in de wereld leven. Eerst bij uw sterven roept God u uit die wereld weg. En in die wereld trekt schier alles van God af, niet alleen weelde en verleiding, maar ook de rustelooze beweging van het leven, de ingespannen en overspannen arbeid, de veelheid van zorgen, veel kommer en verdriet.

Vandaar, dat er ook onder de belijdende Christenen, maar al te velen zijn, die, ja, zich bij de Christenen voegen, maar die uren, dagen soms leven kunnen zonder aan God te denken, die zelfs in hun gebed verstrooid zijn, en van een nabij God te zijn en met hun God in gestadige gemeenschap des Geestes te leven, nauwlijks iets ontwaren.

En dat gemis nu kan door geen trouwe belijdenis, noch door gedurig getuigen vergoed worden.

De realiteit van een leven met God in de wereld, kan niet vervangen worden door veel bezigheid en goede werken.

De lamp kan niet branden, als de verteerde olie niet telkens wordt aangevuld.

Niet in ons, in God alleen is de macht, de kracht en de mogendheid, om het ongeloof in de wereld te stuiten, en bij dien strijd kunt ge dan alleen instrument in de hand uws Heeren zijn, indien zijn macht u innerlijk bezielt, indien zijn Geest u innerlijk drijft, en indien nabij God te zijn en met God in het midden der wereld te leven, uzelven geworden is tot uw tweede, tot uw herboren natuur.

LXV. „IK ZAL IN HET MIDDEN VAN U WANDELEN."

> En Ik zal in het midden van u wandelen, en zal u tot een God zijn; en gij zult Mij tot een volk zijn.
> Levit. 26: 12.

Niet alleen persoonlijk, maar ook collectief moet ge in de levende gemeenschap met uw God staan.

Persoonlijk is datgene wat enkel de wereld van ons

eigen hart raakt, maar collectief is al datgene wat we saâm doorleven met anderen, met wie we door vaste banden verbonden zijn. Ge hebt een collectief leven in uw gezin, in uw kerk, in uw volk, en zoo ook in uw beroep. En nu is het niet genoeg, dat ge de levende gemeenschap met uw God bezit in het verborgene uwer ziel. Neen, ook in uw gezin, in uw kerk, en in uw maatschappelijk leven moet die gemeenschap met uw God uw kracht zijn. En die gemeenschap met uw God moet hierin haar uitdrukking vinden, dat God wandelt met u en dat gij wandelt met uw God.

Niet alleen het eerste, maar ook het tweede.

Het is in het minst niet genoeg, dat gij èn persoonlijk èn collectief zalige bevindingen hebt van een gestadig uitgaan van uw ziel naar uw God. Dat toch kan altoos nog een gemeenschap oefenen met uw God uit de verte zijn. En het saâm wandelen op den levensweg eischt omgekeerd, dat gij tot uw God gaat, dat uw God tot u komt, dat de heilige ontmoeting een wederkeerige zij, en dat ge alsnu aan de hand van uw God u op uw levensweg voort beweegt.

Kwam het hiertoe nu voor u persoonlijk, dan hebt ge een Christelijk zielsbestaan; kwam het hiertoe voor uw gezin, dan leeft ge in een Christelijk gezin; is het alzoo in uw kerk, dan geniet ge in een kerkelijk leven dat niet slechts in naam, maar in werkelijkheid Christelijk is; en ervaart ge ditzelfde op maatschappelijk of staatkundig gebied in den kring van hen, met wie beroep of overtuiging u saâmbindt, dan is ook in dien kring niet slechts de Christelijke banier omhoog geheven, maar is het een waarlijk Christelijke actie, waarin ge meê lijdt en strijdt.

Tegenover Mozes en Israël drukte de Heere dit aldus uit: „Ik zal in het midden van u wandelen." Bij Abraham heet het nog persoonlijk: „Abraham wandelde met God." Maar bij Mozes is sprake van een collectieve gemeenschap van God met zijn volk. En daarom heet het niet: „Ik zal met u, als herder van mijn volk", maar heel anders: „Ik zal in het midden van u wandelen." De Heere met zijn volk optrekkend, en dat volk bij elke schrede op den weg zich van de nabijheid van en van de gemeenschap met zijn God bewust.

Dit kan beiderzijds een gemeenschap, een saâm wandelen op den weg in heilige liefde, maar het kan ook een saâm wandelen in zonde van 's menschen zij en in toorn van de zijde des Heeren zijn.

„Indien gij, zoo sprak de Heere, met mij in tegenheden wandelen zult, zoo zal Ik ook met u in tegenheden wandelen en zal u om uw zonden zevenvoudig slaan." (vs. 23, 4).

„Tegenheid" is wat wij noemen antipathie.

Ge kunt wandelen op den weg met iemand die u antipathiek is, wiens bijzijn u hindert, en wiens gezelschap ge wegwenschtet. Wie voelt en merkt, dat God met hem wandelt op zijn weg, en toch zondigen wil, voelt zich door de nabijheid des Heeren daarin belemmerd. Zooals een kind, kwaad bedoelend, het niet doen durft zoolang vader of moeder er bij is, maar zijn gelegenheid waarneemt, zoodra vader of moeder even weg zijn, zoo ook durft een Christenmensch zijn zondig opzet niet uitvoeren, zoolang hij de nabijheid van zijn God op zijn levenspad voelt.

Kon hij nu God maar ontloopen. Doch dat kan hij niet. Hij kan wel zijn oog sluiten, dat hij zijn God niet ontwaart, maar dan blijft de Heere toch zijn tegenwoordigheid in zijn consciëntie openbaren.

Dit geeft dan die onheilige worsteling van te willen zondigen, en toch het niet te kunnen doen, omdat God hieraan in den weg staat. En dan komt, als ge uw zonde niet varen laat, de tegenheid tegen uw God op in uw hart, de diep-zondige antipathie tegen Gods nabijheid. En naardien er nu niets is, dat uw God zoo diep vertoornt, als de zucht, de neiging van uw hart, niet om uw God te zoeken, maar om van uw God verlost te zijn, slaat dan ook de gunste van uw God te uwaart in heilige antipathie over. En zoo wandelt ge dan met uw God op uw levensweg in vijandschap en in bitterheden, en bedroeft ge den Heiligen Geest.

Bij het kind der wereld komt dit niet voor.

Het kind der wereld wandelt niet met God. Het wandelt op zijn levensweg alleen. Het ontwaart niets, het voelt niets, het ziet niets van Gods nabijheid. En daarom kan het kind der wereld op die wijs niet in zonde vallen. Zijn zonde draagt een heel ander karakter.

Maar zijt ge van de verlosten des Heeren, wandelt ge in het midden van het volk, in welks midden de Heere wandelt, dan moet òf het zondige in uw leven gestuit zijn, óf, zet ge het toch door, dan ontkiemt de schrikkelijke zonde der tegenheid, der antipathie tegen uw God in u, en verderft ge uw innerlijk zielsbestaan en straks uw eigen levenslot.

En wat hierbij zoo onheilspellend misleidt, is, dat die tegenheid, die antipathie alleen op het punt van uw bepaalde zonde uitkomt. Zoo toch ontstaan die gedrochtelijke toestanden, dat ge overigens uw God zoekt, in zijn dienst ijverig zijt, en een goed onderhouden gebedsleven kent, maar dat zoo dikwijls die bepaalde zonde weêr in u opwoelt, de slinger opeens doorslaat, en ge, ontwarende hoe uw God met u blijft wandelen, in die zalige nabijheid van uw God niet langer vertroosting, maar enkel hinder voor uw zonde voelt. En zet ge dan toch uw zonde door, dan is er de vreeselijkste tegenheid, en komt over u de bange tegenheid van uw God.

Niet alzoo is het bij zondigen uit het bezwijken van uw kracht. Dan toch zal, juist als de zonde loert op uw hart, dat hart zijn toevlucht tot uw God nemen. Ge voelt dan, dat satan zich aan u op wil dringen, en ge klemt u te vaster aan uw God vast, of Hij u tegen satan wil beschermen.

En al struikelt ge dan toch, dan zult ge nog, onderwijl ge uitglijdt, uw toevlucht nemen tot Hem die u op uw levensweg verzelt; ge zult Hem aanroepen om vergiffenis én om hulpe; en Hij, die weet wat maaksel ge zijt, zal zich uwer ontfermen, en u voor zelfverderf behoeden.

Doch dan moet in u ook het bedoelen zijn, om waar ge met uw God op den weg wandelt, Hem te volgen, en niet uw eigen pad te kiezen, opdat uw God daarop u volgen zou.

De gangen uws Gods zijn én in de historie én in het heden, al te gader gangen, die naar het Koninkrijk der hemelen leiden, en uitloopen op de grootmaking van zijn Naam.

Maar welke zijn nu de gangen van uw leven? Wat is uw levensdoel? Waar richt zich uw weg heen?

Een kind van God bidt elken dag: „Uw naam worde

geheiligd, Uw Koninkrijk kome, Uw wil geschiede"; en is dit drieledig gebed hem niet een prevelen van woorden, maar zijn levenskompas, dan vallen zijn gangen met de gangen van zijn God saâm. Dan wandelt gij met uw God op één weg, in eenzelfde richting, afgaande op eenzelfde doel. Uw God in het oneindig groote, en gij in het nietig kleine van uw voortsnellend leven, maar in den golfslag van den oceaan uws Gods, beweegt ook gij u dan toch als één der druppelen meê.

Geheel uw leven en existentie beweegt zich dan in de richting van het machtig bestel uws Gods, en zoo kunt gij met uw God wandelen, onderwijl Hij wandelt met u, en zulks beiderzijds in den band eener heilige liefde.

Maar juist dát is bijna alleen mogelijk, als het plaats grijpt in collectieve gemeenschap. Slechts één was er die de wijnpersbak alleen heeft getreden. Alle overige worstelaars zijn gedragen geworden door het voorbeeld, door de sympathie, door de aaneensluiting, door de gemeenschap van wat het volk des Heeren heet. Een heilige naam, dien geen enkele groep zich willekeurig mag toeeigenen, en die alleen dáár een realiteit is, waar God zelf in het midden van zijn gunstgenooten wandelt.

Ge voelt het dan ook dadelijk, in uw gezin, in uw kerk, in uw maatschappelijk verkeer, of het bedoelen en trachten met de gangen van uw God saâmvalt, of dat er slechts schijnvertooning van den vromen vorm is.

Die schijnvertooning bevredigt u niet, ze steunt u niet, ze draagt u niet; en rust vindt ge eerst, als ge ontwaart dat de tegenwoordigheid des Heeren in uw gezin, in uw kerk, in uw maatschappelijken kring een geestelijke werkelijkheid is, en dat God zelf in het midden ervan wandelt.

Dan is het u niet genoeg, dat God met u en gij met uw God wandelt, maar dan voelt ge dit evenzoo van uw vrouw, van uw man, van uw kinderen, van uw broeder of zuster, van uw prediker, van uw kerkeraad, van uw vereenigingen en vergaderingen. Ge weet het dan van elkander. Ge maakt de nabijheid van uw God dan voor elkander klaarder, levendiger. Ge zwijgt er niet van. Ge geniet er saâm van. En ge ontvangt saâm van Hem

de heilige aandrift, om met vereende kracht in zijn gangen voort te gaan, en zijn Naam hoog te houden.

De Heere is dan maar niet nabij uw hart, maar Hij is in uw midden. Hij is voor u allen saâm het middenpunt en de band die u vereenigt.

Er is dan niet maar een godvruchtig zielsbestaan, maar een godvruchtig leven, een godvruchtig bedoelen, een godvruchtig saâmwerken, en dááruit wordt die heilige actie geboren, die op elk terrein van het leven de wereld overwint en krachten doet uitstralen die niet uit ons zijn, maar die in ons uitvlammen uit Hem, die in ons midden wandelt omdat Hij is de bron van ons licht, van onze kracht en van onze levensbezieling.

LXVI. „HEM AANHANGENDE."

> Liefhebbende den Heere uwen God, zijner stemme gehoorzaam zijnde, en Hem aanhangende; want Hij is uw leven en de lengte uwer dagen.
> Deut. XXX : 20.

In niets kankert de zonde zoo snel voort als in de Religie. De „Godsdienst," d.i. de dienst van God Drieëenig, is het hoogste, het beste wat ons menschelijk hart verrijkt, maar het beste staat altoos het eerst aan bederf bloot.

De Almachtige schiep en onderhoudt op deze wereld, buiten Europa en Amerika, een duizend millioen personen, die aldoor sterven en vervangen worden, maar die in dit komen en gaan vervreemd zijn en blijven van het heilgeheim. De zending deed iets, maar wat is ze, opgewogen tegen die duizend millioen van Azië en Afrika, wat tegenover de vereende macht van Islam en Heidendom?

Wel zijn die millioenen en millioenen vooral in Azië van nature zeer ontvankelijk zelfs voor godsdienstige indrukken, veel dieper met name dan de meeste natiën van Europa, maar ze verkiezen hun eigen weg en zijn afgestorven aan alle waarachtige kennis van den weg des Heeren; en elken morgen en elken avond die God van zijnen Troon in Azië

en Afrika op al die millioenen neerziet, ontbreekt altoos de echo, de weerklank op den lofzang der hemelsche legerscharen. Men knielt er voor allerlei, alleen maar voor den Drieëenigen God niet.

En nu is het zeer zeker, vergeleken bij die donkerheid van den nacht die op Azië en Afrika rust, in Europa en Amerika licht. Ter nauwernood zult ge in deze werelddeelen één enkel dorp vinden, waar niet het Sacrament van den Doop wordt toegediend, waar niet, groot of klein, een kerk voor den naam van Christus staat, en waar niet een enkele innig-vrome ziel wordt gevonden, die zeer nabij haar God leeft.

Maar is het daarom een geheim, dat in de drukbevolkte steden, en zelfs in de grootere vlekken, de overgroote meerderheid der bevolking òf aan den dienst des Heeren geheel afstierf, òf er ja uitwendig nog bij blijft, maar zonder er een zweem van geestelijke waardij aan te hechten.

En wel heeft men, toen die ontzuivering en verdorring van de Religie te bedenkelijke evenredigheden aannam, een reusachtige poging gewaagd, om den dienst des Heeren te zuiveren, te hervormen, te reformeeren, en in den eersten aanloop werkte dit wonderbaar, maar bezie nu het Genève van Calvijn, of het Saksen van Luther, of het 's Gravenhage van den Zwijger, en zeg eerlijk weg, of ge niet voor nieuwe teleurstelling staat, en of de helft der bevolking van die steden niet weêr van alle inniger religie is vervreemd.

Het is zoo, er kwam door het Reveil, er kwam door de uitspatting van het ongeloof, een Christelijke weêropleving, die gelukkiglijk voortschrijdt; maar wat hindert u niet telkens ook in die teruggekomen kringen de afgemetenheid, de vormelijkheid en het gemis aan het heilige vuur.

En als ge dan eindelijk u terugtrekt in den engsten kring van de gezinnen, die nog nauw aan den dienst des Heeren vasthouden, en ge spiedt en speurt geestelijk, hoe hoog er de warmtegraad van het geestelijk leven klom en stand hield, hoe stuit ge ook dan niet gedurig op teleurstelling, die u keer op keer vragen doet, of dat dan alles is wat men voor zijn trouwen God en Vader voelt en overheeft.

Ja, als ge ten slotte uw eigen gezin aanziet, en nog nader u bepaalt tot uw eigen hart, en ge vraagt u af wat in uw

huis en hart het teedere leven voor en met uw God is, en wat het voor dien trouwen Vader zijn moest, wie voelt dan niet telkens de wanhoopsuiting opkomen, die de vraag naar de lippen dringt, of volstandige, innig-diepe, steeds in genade wassende Godsvrucht ons onmogelijk is geworden?

En die vraag kan ten deele niet anders dan in bevestigenden zin beantwoord worden.

De zonde werkt zóó ontzenuwend en verzwakkend, dat ze zelfs in de vroomste kringen de echte, innige religie tot een peil doet dalen, dat laag is en blijft, en dat alleen in oogenblikken van buitengewone spanning eenige graden naar boven gaat.

En de droeve uitkomst is, dat God wel elken morgen en elken avond op deze wereld neerziet, en voor zijn veertienhonderd millioen menschenkinderen zorgen blijft, maar dat slechts hier en daar uit een innig vroom gemoed de psalm der aanbidding en der zuivere liefde voor Hem opklimt.

En toch blijft in eeuwige liefde onze God ons, eeuw in eeuw uit, door zijn Woord lokken, roepen en trekken tot die volle, innig-ware en volstandige religie, die haar kernachtige uitdrukking vindt in het hoog gebod, dat ge den Heere uwen God zult aanhangen.

Het wordt ook wel zóó uitgedrukt, dat ge aan uw God zult kleven; maar beider zin is één. Het is het beeld van het kind aan 's moeders borst, dat in letterlijke opvatting aan moeder kleeft en hangt, in de levenswarmte van moeder zich koestert, uit de bron van moeders borst zich drenkt en voedt, en schreit als het zich van moeder voelt afgescheiden.

En dit hoog gebod, dat ge aan uw God zult hangen en kleven, protesteert in naam van God Drieëenig tegen alle uitwendige religie en tegen alle streven, om de religie in vormdienst te doen ondergaan.

Het sluit het denken aan God niet uit, maar zegt u dat verstandelijk met uw God bezig zijn nog geen religie is. Het sluit in, dat ge uw God zult belijden, maar ontzegt u het recht om in dat belijden van uw God de religie te doen opgaan. Het stelt den eisch van een heilig leven en van een overvloedig zijn in goede werken, maar

ontneemt u den waan, alsof ooit de waarachtige godsvrucht hiermeê volstaan kon. Het wil zeer stellig dat ge ook de uitwendige vormen van den dienst uws Gods zult in eere houden, maar verzet er zich tegen, dat ge ooit die vormen met het wezen zelf der religie verwarren zoudt. Het is zonder een ijveren voor uw God ondenkbaar, maar het blijft u aanzeggen, dat, of ge al uw leven voor uw God gaaft, ge toch, zoo ge de liefde niet hadt, een luidende schel, een klinkend metaal zoudt blijven.

Het duldt niet, en staat u niet toe, dat ge ooit in echte religie zoudt roemen, zoolang ge niet tot een persoonlijk verkeer, zoolang ge niet tot verborgen omgang en tot zielsgemeenschap met uw God zijt gekomen.

En zelfs al moogt ge danken voor de genade, dat soms in uw hartaangrijpend gebed die persoonlijke gemeenschap met uw God in Christus uw hemelsche zielespijs mocht zijn, dan nog blijft het u toeroepen, dat dit nu en dan opzoeken en zoeken en bezoeken van uw God nog altoos dáárom niet de ware, daarom niet de volle religie is, omdat echte religie wil, dat ge zonder onderlaten aan uw God kleven, en onafgebroken uw God aanhangen zult, d. w. z. als hangen zult aan uw God.

En zulk hangen aan uw God, het sluit immers in zich, dat ge van oogenblik tot oogenblik uw God bij u in uw hart zult voelen, Hem verwachtende zult zijn, en met al de krachten uwer ziel u aan Hem zult vastklemmen.

En nu is het alzoo, dat zelfs de allerheiligste in dit leven u zal belijden, dat zulk een staat en stand der ziele in dit leven onmogelijk is. Ons hart is er niet naar, en het leven om ons heen is er niet naar. Op verre na niet. En dit openlijk en rondweg te erkennen is eisch van oprechtheid, mits die erkenning gepaard ga met zelfbeschuldiging en zelfbeschaming.

Wel is ook dit hoogste beproefd, en zijn er in alle eeuwen geweest, die, om alzoo aan hun God te hangen, zich van het leven afzonderden, en zich in kluis of cel terugtrokken; maar ook al konden ze uit die cel of uit die kluis de wereld bannen, hun hart namen ze met zich, en dat hart zelf stond gedurig aan inniger zielsgemeenschap met hun God in den weg.

In het paradijs kon dit zoo, en in de vergadering der volmaakte rechtvaardigen daarboven is het weêr zoo geworden.

Maar hier op aarde is het onbereikbaar. Ons buiten het leven stellen mogen we niet. Veeleer hebben we daarin een roeping, een dienst voor onzen God te vervullen. En ons afscheiden van ons hart kunnen we evenmin. Dat hart gaat altoos meê.

Nu kent God ons, wetende wat maaksel we zijn, gedachtig zijnde dat we stof zijn; en onze schuld, dat we het onbereikbare niet bereiken, dekt Hij toe in genadig vergeven.

Alleen maar ge zult hiermede geen vrede hebben. Ge zult er niet in berusten. Ge zult het gebrekkige van uw religie u steeds helder voor oogen stellen. Ge zult u zelven aanklagen, en juist die zelfaanklacht zal u ten prikkel worden, om van dag tot dag, en van week tot week naar inniger zielsgemeenschap met uw God te grijpen.

En hierin nu toont zich het onderscheid tusschen alle oppervlakkige en alle inniger religie.

De oppervlakkige aanbidder begrijpt, dat hij tot zulk een onafgebroken hangen en kleven aan zijn God nooit komt, en leeft daarom kalm en rustig voort zonder den verborgen omgang met zijn God te vinden.

Alle diepere en inniger Godsvrucht daarentegen lijdt er onder, dat die zielsgemeenschap met den trouwen, lieven Vader zoo telkens wordt afgebroken. Ze schrikt er van, als ze ontwaart dat ze haar God weêr kwijt is. Ze bestraft zich zelve en grijpt zich zelve aan, om telkens die afgebroken gemeenschap weêr aan te knoopen. En het einde is, dat de oogenblikken, die ze met en nabij God leeft, toenemen, en dat omgekeerd de oogenblikken van de breuke met God minderen.

Den Heere aanhangen, d. i. het met heel zijn hart, zijn ziel en zijn bewustzijn hangen aan zijn God, is dan eerst een weelde die een enkel maal in heel een maand genoten wordt. Van lieverlede wordt het de zielsgemeenschap waarzonder geen week verloopt. Zoo wordt het allengs een zielsverheffing die bijna elken dag terugkeert. En aldus voortgaande keert dat heugelijk zich in zijn God verblijden op eenzelfden dag herhaaldelijk terug, zoodat zelfs in den

nacht bij het wakkerworden kennelijk de nabijheid des Heeren gevoeld wordt.

En al blijft ook zoo nog het hoogste, het volle, het volstandige onbereikbaar, het hangen, het kleven, het ons vastklemmen aan onzen God begint dan toch steeds breeder plaats in ons leven in te nemen.

En niet het „eenzaam maar met God gemeenzaam," doch veel meer het met God gemeenzaam, te midden van het volle leven, wordt de buit der ziel.

„Mij aangaande, het is mij goed nabij mijn God te zijn" is dan niet meer een nazingen van wat Asaf zong, maar een als Asaf zingen uit de zalige bevinding van het eigen hart.

LXVII.

LXVII. „SAMUEL KENDE DEN HEERE NOG NIET."

> Doch Samuel kende den Heere nog niet, en het woord des Heeren was aan hem nog niet geopenbaard.
> 1 Sam. III : 7.

Als men u van zeker persoon vraagt: Kent ge hem? dan kan dit tweeërlei beduiden. Men kan òf geheel oppervlakkig bedoelen: Zoudt ge hem kennen als ge hem tegenkwaamt? of wel, op zijn karakter nadruk leggend, van u weten willen, of ge hem doorgrondt.

Wie, u, als ge naar Java gaat, voor iemand, die daar woont, een gewichtig stuk meêgeeft, om het hem persoonlijk te overhandigen, wil met zijn vraag: Gij kent hem immers persoonlijk? alleen voorkomen, dat ge het stuk niet aan een verkeerde afgeeft. Vraagt daarentegen iemand zijn vader, wat hij er van zou denken, zoo hij met dezen of met dien saâm een onderneming ging opzetten, dan wil de wedervraag van den vader: „kent ge hem?" heel iets anders zeggen, en beduidt: Weet ge goed, dat hij een solied, eerlijk, in zijn vak kundig man is?

Op die tweeërlei, zeer onderscheiden beteekenis, om iemand persoonlijk te kennen, dient ook in de Schrift, dient ook in het stuk der religie, dient ook bij de kennisse Gods gelet.

Kennen is, in den grond der zaak, altijd een opmerken van het onderscheid. Wie in de plantenwereld niet thuis is, ziet, als hij buiten komt, niets dan boomen en struiken; terwijl hij, die het onderscheid tusschen eik en beuk, oleander en rhododendron, jasmijn en sneeuwbal, bygonia en heliotroop opmerkte, kent wat hij ziet en in dien rijkdom weet te genieten. En juist zoo is het onder menschen. Loopt ge door de druk bezochte straat van een vreemde stad, dan ziet ge niets dan menschen voor en om u, zonder dat die voorbijgangers u toespreken, terwijl omgekeerd, wanneer ge als dorpsbewoner door uw dorp wandelt, bijna ieder u bekend is, en ge soms zelfs 't kleinste kind bij name kent.

Toch gaat dit nog niet verder dan het onderscheid tusschen A en B. Ge kent de menschen uit elkander. Ge kent het onderscheid tusschen den één en den ander. Ge vergist u niet tusschen hen, als ze u voorbij gaan. Van aanzien en uiterlijk zijn ze u gemeenzaam. Ge kent ze bij den eersten oogopslag.

Bedoelt ge daarentegen die nadere en verder gaande kennis, die u in staat stelt over iemands karakter, over zijn innerlijk bestaan, over zijn streven en bedoelen te oordeelen, dan komt 't op een heel ander onderscheid aan. Niet op het onderscheid in kleeding en gelaatstrekken en uitwendige verschijning, maar op het onderscheidenlijk kennen van zijn gedragingen, uitlatingen en gevoelens. Het kennen wordt dan een keuren. Een doordringen in het inwendig bestaan van zulk een persoon.

Waar nu van Samuel staat, dat hij den Heere nog niet kende, is uitsluitend die eerste uiterlijke kennis bedoeld; en nog volstrekt niet die dieper ingaande kennis van het Goddelijk wezen, die eerst opkomt uit zijn verborgen gemeenschap.

Samuel hoorde zich in het nachtelijk uur bij zijn naam roepen. Hij hoorde dat even klaar en duidelijk alsof Eli hem toeriep. Maar hij kende nog niet het onderscheid tusschen het roepen dat van God komt, en het roepen bij

zijn naam door een mensch. Daarop liep hij driemalen tot Eli, zeggende: Gij hebt mij geroepen. En eerst toen Eli hem telkens verzekerde, dat hij hem niet geroepen had, en er Samuel ten slotte op wees, dat dit een roepen van God kon zijn, ging er voor Samuel een nieuw licht op, en herkende hij in die stem ook zelf de stem van zijn God.

De stem is een wonder geheimnis. Ieder mensch heeft een eigen stem. Vandaar dat ge zelfs in het donker uw vader, uw man, uw broeder terstond aan zijn stem herkent. Iets waarbij het een even groot wonder is, dat ieder mensch en ieder kind een eigen stem heeft, als dat wij het vermogen hebben, om dat onderscheid tusschen stem en stem te herkennen.

En zoo nu heeft ook de Heere een eigen stem, en komt het er voor ons maar op aan, om die stem van God van de stem der menschen te onderkennen. Wie nu dit onderscheid niet verstaat, die kent den Heere nog niet. Wie het wel verstaat, die kent den Heere. En het is die aanvankelijk nog uitwendige kennis van God, die er dan vanzelf toe leidt, om dieper in de gemeenschap des Heeren in te dringen, en zoo allengs te geraken tot de volle, rijke kennisse van Gods deugden, die het eeuwige leven is.

Nu is er in die kennisse Gods tweeërlei bedeeling.

De eerste viel in Oud en Nieuw Testament ten deel aan patriarchen, profeten en apostelen. Zij ontvingen een bijzondere openbaring van hun God. God sprak met hen door droomen, gezichten, verschijningen, maar ook door inspraak in hun hart of door toespraak tot hun oor. En natuurlijk kon dit zoo zijn doorgegaan, zóó, dat ook wij nog persoonlijk ieder voor zich, die stemme onzes Gods te beluisteren kregen.

Maar zóó heeft het Gode niet beliefd. Hem heeft het goed gedacht, eerst zijn openbaring persoonlijk aan profeten en apostelen te geven, met hoorbare stem of door zichtbare vertooning, en ten leste in het vleeschgeworden Woord.

Daarna echter is dat veranderd. De tot dien tijd toe gegeven openbaring is toen in de Schrift bijeengezameld, en die volle bijeengezamelde openbaring is toen in de Heilige Schrift het gemeengoed van alle geloovigen, de blijvende duurzame schat van heel Christus' kerk geworden. Iets

wat niet zeggen wil, dat er ook niet nu nog een verborgen gemeenschap met God te vinden is, noch ook dat God ook niet nu nog iemand persoonlijke leiding en aanwijzing kan geven; maar bij de openbaring komt niets meer bij. Er wordt aan de geopenbaarde waarheid niets meer toegevoegd. En de kranke mystiek die zich dat inbeeldt, heeft nu achttien eeuwen lang nog niet één regel aan de Schrift kunnen toevoegen.

Hierdoor nu is het kennen van den Heere voor ons anders geworden dan voor Samuel.

Voor ons is het woord de stemme Gods, en we hooren ons niet meer bij onzen naam oproepen, en ontvangen niet meer door hoorbare stemme nieuw licht van boven.

Maar desniettemin gaat hetzelfde onderscheid ook voor ons door.

De Schrift spreekt voor ieder mensch, doch het onderscheid is, dat de één de stemme Gods in die Schrift niet beluistert, omdat hij God niet kent, terwijl de ander bij het lezen van diezelfde Schrift een stemme Gods uit die Schrift opvangt, omdat genade hem tot de kennisse Gods gebracht heeft.

Dit is hard om aan te zien, Gij, die zelf persoonlijk het mysterie van het Woord grijpen mocht, en er dag aan dag de zaligmystieke werking van ondergaat, en alzoo tot een vast, onwrikbaar geloof komen mocht, gij staat verbaasd, dat in tal van familiën de Bijbel is afgeschaft; dat wie er nog in leest, er niets bijzonders in vindt; en dat men met zulk een bitterheid tegen u opkomt, als ge staande houdt, dat een ieder zich aan dat Woord heeft te onderwerpen.

En toch is niets zoo eenvoudig. Die velen die met de Schrift gebroken hebben, ze kennen den Heere niet, ze onderscheiden zijn stemme niet, ze voelen er niets van, dat in die Schrift de Almachtige God ook hun toeroept en toespreekt.

En dit maakt de scheiding; dit graaft de klove; dit verdeelt in eenzelfde land het eene deel der bevolking van het andere. Iets wat daarom zoo verbittert, omdat ook zij, die den Heere niet kennen, en in de Schrift niet zijn toespraak noch zijn stemme vernemen, gedoopte leden van Christus' kerk zijn; niet alleen Christenen willen heeten,

maar er zich op beroemen, dat zij het Christendom als een bloot zedelijke macht eeren; en zóó opgevat, hooger staan en meer verlicht zijn, dan de bekrompen aanhangers van dorre leerstellingen.

Zoo komt men steeds scherper tegenover elkander te staan.

Zij, die den Heere niet kennen, zijn stemme niet beluisteren, en zijn Woord verwerpen, zijn onmachtig om zich in te denken in den toestand van hun landgenooten, die zich in de kennisse des Heeren verblijden, zich in het beluisteren van zijn stem verkwikken, en in zijn Woord den vasten grond voor hun geloof bezitten.

En omgekeerd kunnen zij, die den Heere wel kennen, getuigen en belijden, en voor de ordinantiën des Heeren opkomen; maar ze zijn onmachtig om hun geloof aan die anderen meê te deelen en hun innerlijk oor voor die heilige mystiek onzes Gods te ontsluiten.

Toch is hier onderscheid.

Onder hen die den Heere niet kennen, zijn vijanden Gods, die hun oor voor elke stem Gods hebben toegestopt; maar zijn ook zoekende, verdoolde geesten, die u om uw geloof benijden, en er u voor danken zouden, als ge middel in Gods hand mocht zijn, om ook hen tot het geloof te brengen.

Van die eersten heeft Jezus gezegd: „Werpt het heilige niet voor de honden, noch de peerlen voor de zwijnen." Aan hen is niets te doen, dan ze te weerstaan; den smaad dien ze u aandoen, te lijden, en hun de macht te toonen van uw geloof.

Maar van die anderen heeft Jezus gezegd: „Wie niet tegen Mij is, is voor Mij." Aan hen moet de dienst der zoekende liefde worden besteed. Zij zijn geestelijk kranken, die wachten op geestelijke verpleging.

Een verpleging die tweeërlei vraagt.

Ten eerste, dat ge hen verplegen zult een iegelijk naar de aard zijner geestelijke krankheid is. Reeds Johannes de Dooper had voor ieder die tot hem kwam, een eigen woord en veel sterker ziet ge nog, hoe na hem Jezus aan elken geestelijk kranke een eigen medicijn bood. Hierin nu ligt de veroordeeling van hen, die elk nog niet geloovige op dezelfde wijs

overvallen, en noch hun wijze noch hun tijd toonen te kennen.

Maar ook ten anderen stelt die verpleging dezen niet minder ernstigen eisch, dat gij, als geloovige, hun de ergernissen sparen zult.

Niets nu schept voor den nog niet geloovige zoo afstootende en hem ophoudende ergernis, als de ongeestelijkheid der geloovigen, hun vormelijk belijden zonder zedelijke en geestelijke vrucht, hun belijden in dorheid, hun ijveren zonder heiligen achtergrond, hun stout beweren zonder daaraan beantwoordenden levensernst.

Ze zijn geneigd uw heilige geheimnissen te aanvaarden, mits ze maar ontdekken dat er heilige kracht van uit gaat. En zien ze nu, dat die kracht er niet is; dat die vrucht uitblijft; dat die hoogere levensernst niet opkomt; en hooren ze daarentegen gedurig van huichelaars, die zich mooi aanstelden, maar in hun karakter en in hun innerlijk bestaan, lager bleken te staan dan de ongeloovigen, dan ergert dat hen, en houdt hen van den Christus af.

Zoo was het in Samuels dagen, toen Hofni en Pinehas in het heilige misdeden, en Eli voor elk ernstig optreden den zedelijken moed bleek te missen. En zoo is het nog, als wie zich geloovig noemt, toch in zijn hart een kind der wereld bleek te zijn.

De worsteling wordt zoo heftig.

o, Dat de kinderen Gods dan toch hun heilige roeping mochten verstaan, om met mannenmoed te getuigen, maar bovenal om een prediking van den Christus door hun gezin, in hun maatschappelijk optreden, door hun levensernst, kortom, in heel hun leven te zijn.

LXVIII. „ZIJ STELLEN HEM TOT EEN FONTEIN."

> Als zij door het dal der moerbezieboomen doorgaan, stellen zij Hem tot eene fontein; ook zal de regen hen gansch rijkelijk overdekken.
> Psalm 84 : 7.

Van wat dorst is, maakt ge u in ons waterrijk land moeilijk een juiste voorstelling.

Wat de Schrift van „dorsten naar de gerechtigheid",

of „dorsten naar den levenden God" zegt, wordt daarom onder ons gemeenlijk veel te zwak opgevat. Zeker, ook onder ons komt het voor, dat ge op heeten dag, of na langen loop, of bij koortsachtige aandoening met verdubbelde gretigheid naar een beker koud water grijpt; maar die verhoogde trek naar water is nog op verre na niet dat dorsten dat in 't bergland voorkomt, als niet beeldspreukig, maar feitelijk de tong aan het verhemelte kleeft, de laatste droppel speeksel is opgedroogd en de stijfopgezette keel zelfs den adem met moeite doorlaat. Bij zulk een dorst wordt het nijpend, van oogenblik tot oogenblik klimmend verlangen naar vocht, naar water, een wezenlijke hartstocht; en alleen wie het zoo verstaat, peilt de diepte van het verlangen naar Gods nabijheid, dat de gemeente zoo vaak uitzingt, zonder er iets wezenlijks bij te beseffen, als het lied opgaat van het hijgend hert, dat van dorst niet meer kan, en er bij neerstort, en gilt om den waterstroom.

En zoo ook „dorsten naar de gerechtigheid", zooals een Paulus, zooals een Luther, zooals een Calvijn het gekend heeft, wie merkt er van in onze dagen? Zelfs als de gerechtigheid met vollen beker wordt voorgezet, is het meer dan één al veel, zoo hij er de loome hand naar uitstrekt en er even de lippen meê bevochtigt. Maar er naar dorsten, er om roepen, er niet langer buiten kunnen, er om weenen naar God, waar bespeurt ge er iets van? O, ze zijn er nog die dorstenden, maar slonk hun aantal niet? En ligt niet juist in dit zoo zelden krachtige prikkelen van den wezenlijken dorst naar God, en van den wezenlijken dorst naar de gerechtigheid, het doodelijk gevaar van onzen tijd?

Dat doet de zonde.

Zij is oorzaak, dat als God zich onzer niet ontfermt, de prikkel van dien dorst ternauwernood werkt.

Er is bijzondere genade toe noodig, om in sommige perioden dien prikkel weer sterk te doen opleven.

Zulk een genade werkte in de dagen der apostelen, en ze werkte in de dagen der Reformatie.

Nu werkt die dorst o, zoo zwak. In o, zoo kleinen kring. En zelfs in dien kleinen kring nog zoo flauwlijk.

Wees er toch uw God dankbaar voor, als ge in uw eigen

hart soms iets van dat echte dorsten naar den levenden God merken moogt.

Duizenden en nogmaals duizenden leven voort en sterven, zonder ooit iets van dien dorst gevoeld te hebben.

Hoe groot is dan niet de aan u betoonde genade!

De profeten en psalmisten, Jezus en de apostelen leefden in een bergland. Vandaar, dat het water en de dorst naar water in de Schrift zulk een breede plaats inneemt.

Bij U is de fontein des levens. Al mijn fonteinen zullen binnen in u zijn. O, alle gij dorstigen, komt tot de wateren. Wie drinkt van het water dat Ik hem geven zal, zal niet meer dorsten in eeuwigheid.

En zoo ook dat aangrijpende zeggen van het moerbeidal in Psalm 84.

De moerbezie rijpt het rijkst in de heetste, zonnigste plekken. Zoo is het moerbeidal beeld van die toestanden in ons leven, als alles in ons versmacht, ons benauwt en ons de keel toenijpt. Als de hitte des daags en de hitte van den strijd ons naar lucht, naar verademing doet hijgen. Als we niet meer kunnen. Als de angst ons bekruipt, dat we, zoo God niet helpt, zullen neerstorten op den weg.

Nu is er zeker ook in het bergland overvloed van water, dat van de sneeuwvelden afvloeit en in ruischende beekjens naar omlaag huppelt. Maar het water is in het bergland ongelijk verdeeld. De eene maal dreigt het u in zijn wilden drang meê te sleepen; maar een ander maal zult ge uren en uren lang een dor pad hebben af te loopen, waar geen druppel water zich aan u ontdekt. En dan is er maar één uitkomst, zoo namelijk hier of ginder een klein bronnetje uit den bergwand sijpelt. Daar laaft zich dan de wandelaar aan, en tot hij weer verder gaat is zijn verterende dorst gestuit.

Daarom spreekt de psalmist bij het moerbeidal van twee uitkomsten. De eerste is, dat zich onverwachts te midden der verzengende hitte zulk een kleine bron ontdekken laat, en de tweede is, dat er regenwolken in de lucht komen, die hun breede schaduw neerwerpen, en daardoor de zon beletten den wandelaar te verzengen.

Zoo is het in het dal te midden der bergen, en zoo is

het overdrachtelijk voor Gods kind te midden der benauwdheid. Dan, als ze niet meer kunnen, de amechtigen en hard-gedrukten, dan is God hun bron, en dan is het God die de regenwolken breed over hen uitstrekt, en ze met zijn wolken dekt.

„Als zij door het dal der moerbezienboomen heengaan, stellen zij Hem tot een fontein; ook zal de regenwolk hen gansch rijkelijk overdekken."

In den levenden God en in zijn Christus de Fontein des levens te aanbidden, is zoodoende onze troostrijke beeldspraak geworden.

En nu moet ge in bergdorpen zelf gezien hebben, wat daar de dorpsbron, de dorpsfontein is, om de rijke beteekenis van die beeldspraak te vatten.

In die veelal kleine dorpjens is meestal slechts één bron, één fontein, die midden in het dorp staat.

Uit die ééne fontein, uit die ééne bron drinkt veelal heel het dorp. Ieder gaat uit zijn woning naar die ééne bron op, om er zijn vaten te vullen, en 's morgens en 's avonds den voorraad van het kostelijk water naar zijn huis te dragen. Ook voert men er paard en rundvee heen om het uit de bron te drenken. En evenzoo draagt men het bezoedeld kleed er heen uit, om het witgewasschen weer huiswaarts te nemen.

Zoo is die ééne dorpsbron het middenpunt voor heel het dorpsleven. Alles komt er heen saâm. Bij die bron ontmoet men elkander. Bij die bron worden de gesprekken gevoerd. Bij die bron wordt het leven saâm doorleefd. En zoo voelt heel het dorp, hoe die ééne fontein metterdaad voor heel het dorp de fontein des levens is.

Zeg, zing nu in zulk een land, dat God de Fontein des levens is, en ieder verstaat u, en een ieder spreekt dat verrukkelijke beeld toe, en tot elke ziel dringt de rijke gedachte door, hoe we zonder God in onze ellende vergaan en verdorsten zouden, en hoe God en God alleen het middenpunt is, in Wien al wie God vreezen zich één weten en saâm één leven leiden.

In Christus is ons dit nog nader gebracht.

In Christus is de Fontein des levens tot in ons menschelijk leven, tot in onze menschelijke natuur ingedragen.

Het zijn niet twee Fonteinen des levens, in God de ééne en de andere in den Christus, maar het is de ééne Fontein van het Goddelijk leven, die in den Vader ontspringt, in den Zoon ons is nabij gekomen en door den Heiligen Geest in ons hart vloeit.

Daarom is uw Christendom weg, als ge niet vastelijk den Christus als God aanbidt en als God voor Hem neerknielt.

Welnu, die ééne Christus is de Fontein des levens voor heel het groote dorp, als we ons zoo mogen uitdrukken, van de gemeente des Heeren op aarde.

Niemand heeft zelf het water des levens in zijn huis, maar elken morgen en elken avond moet elk kind van God naar die ééne Fontein, die in Christus is, uitgaan, om voor den langen dag en den langen nacht het emmerken zijner ziel te vullen. En die Fontein stelt nooit teleur. Zij springt aldoor. Het water des levens is er elk oogenblik ritselend versch te vinden. Er is voor niemand tekort. Er is voor een ieder overvloedig. En al ziet ons oog het niet, ongezien wordt over heel de wereld elk waarachtig geloovige uit die ééne Fontein gedrenkt.

En juist daardoor is en blijft die ééne Fontein des levens in Christus het middenpunt van ons aller leven en de gemeenschap voor ons aller hart. Allerlei afstand en allerlei scheiding in kringen en kerken houdt u verdeeld; maar geestelijk en ongezien komen toch allen die uit God geboren zijn, elken dag bij die ééne Fontein des levens saâm. en het is die eene Christus die allen uit zijn overvloed drenkt.

En het is aan dat wezenlijk één zijn in Christus, en dat wezenlijk leven uit die ééne Fontein, dat de geloovigen op aarde, in weerwil van alle verschil en geschil, toch elken dag weer de kracht der eenheid ontleenen, om het koninkrijk der hemelen op aarde te realiseeren en uit te werken.

Maar de geloofsdaad moet er zijn.

Er staat: „Zij stellen Hem tot een Fontein".

Het gaat niet vanzelf. En duizenden bij duizenden, helaas, komen en gaan, zonder ooit die Fontein gekend, bewonderd en er uit gedronken te hebben.

De geloofsdaad alleen brengt met die Fontein in zielsgemeenschap.

Christus wil aanvaard worden. Ge moet door het geloof hem tot uw Fontein stellen.

En ook hiermeê is het als in het bergdorp.

Soms is er een rijke in zulk een bergdorp. Nu, die boorde bij zijn eigen hof, op eigen erf, zelf een fontein. Dan hoefde hij naar de dorpsbron niet elken morgen en elken avond af te gaan.

Maar de overigen, de armeren, hebben zulk een eigen bron niet.

En zoo geldt het ook hier: Zalig zijn de armen van geest, want zij gaan uit naar de Fontein des levens, en daarom is hunner het koninkrijk Gods.

LXIX. „MET MIJN GOD SPRING IK OVER EEN MUUR."

> Want met U loop ik door eene bende, en met mijnen God spring ik over eenen muur.
>
> Ps. 18 : 30.

Toen God het eerste paar menschen op deze aarde geschapen had, stonden ze daar in het paradijs zonder dat eenig gevaar hen bedreigde. Noch de elementen der natuur, noch de wilde dieren, noch het klimaat, noch eenige krankheid deden hen gevaar loopen. Heel het paradijs was met hen meê. Altemaal lust zonder last. Alleen op één punt stonden ze gevaarlijk, en dat ééne punt was hun zielstoestand Daarin waren ze kwetsbaar. En gleden ze in de ziel uit, dan waren ze weg; zoo God ze niet redde, voor eeuwig weg.

De vloek, die terstond na hun val over deze aarde uitging, toonde dan ook, hoe nu op eens het pandaemonium [1]) tegen hen was losgelaten, hoe heel de schepping om hen heen, als saâmzwoer om hen te verdelgen.

---

[1]) De helmacht.

Denkt ge nu in, hoe volstrekt hulpeloos die twee menschen, bijna ongekleed en geheel ongewapend, tegenover die losgelaten, razende wereld- en natuurmacht stonden, dan voelt ge terstond, dat er niets, volstrekt niets van die twee personen zou zijn terecht gekomen, en dat ze in minder dan een etmaal den dood zouden hebben gevonden, al was het maar in den muil van leeuw of tijger, indien van Gods zijde geen verborgen, wondere genade over hen gewaakt had.

Ge moet niet vragen, hoe nù ons menschelijk leven zich redt. Nu staan we tegenover de booze en vernielende krachten der natuur op allerlei manier sterk gewapend, en is het een uitzondering als een vloedgolf verrast, een orkaan vernielt, een epidemie verwoesting aanricht, of het wilde dier onder menschen roof wegsleept. Maar van al de middelen tot verweer, waarover wij nu beschikken, bezat Adam en zijn vrouw niets, en ze waren slechts met hun beiden.

Het is daarom zoo wonderbaar, dat ons geslacht niet terstond is uitgeroeid, dat het stand hield, wies en de overhand kreeg. Want zelfs eeuwen lang nadat het paradijs verdween, heeft de hulpbehoevende mensch nog een strijd op leven en dood met die wilde, woeste macht der vernieling moeten voeren; en nu nog leeft in der volkeren heugenis de naam van een Nimrod of een Hercules voort, als van helden die het monster der vernieling wisten te bedwingen.

De meeste menschen leven op hun gewone kracht, de zwakkelingen beneden zich zelven, maar ook zijn er steeds enkelen geweest, die zich zelf overtroffen. En die helden vereerde het nageslacht als mannen, die het bovenmenschelijke hebben gedaan, en die juist door de spanning, waartoe schier bovenmenschelijke bezieling hen in staat stelde, een zegen voor heel ons geslacht hebben achtergelaten.

Dan stond er als een muur voor hen, en alle anderen bleven voor dien muur staan, maar zij wisten er over heen te komen, en baanden zoo den weg voor wie na hen kwam.

Toen nu die strijd tegen het monster der elementen en der natuurkrachten in zoover tot victorie geleid had, dat er

met veel beleid en waakzaamheid, tot op zekere hoogte een normaal menschelijk leven mogelijk werd, heeft satan de menschen zelven tegen elkaâr opgezet en opgehitst, en is een geheel nieuwe strijd ontstaan, de strijd van mensch tegen mensch. Het booze spel van Kaïn en Abel.

Elkaâr het goed afrooven, elkaâr naar het leven staan, elkaâr als slaaf aan zich onderwerpen. Nu het pandaemonium niet van de natuur, maar van menschelijke boosheid in den boezem zelf der menschheid losgebroken. En de ellende door die tweede worsteling aan ons geslacht overkomen, was nameloos. Eerst roof- en moordzucht onder elkaâr van man tegen man, van huis tegen huis. En toen daaruit de oorlog van natie tegen natie, en van volk tegen volk.

En weer zijn er toen helden opgestaan. Weer mannen die anderen en zich zelf overtroffen. Een Simson en David, een Prins Willem en Prins Maurits. Helden, die door hooge bezieling aangegrepen, den tegenstand braken en hun volk hebben uitgered.

Weer de muur, waartegen ieder ander het hoofd te pletter liep, maar waar zij over heen sprongen. En zoo de redding van het volk. En zoo ook de namen dier helden in blijvende eere. Nu niet bij heel ons geslacht, maar bij het volk dat ze verlost hebben.

Daartusschenin is toen een derde worsteling uitgebroken. Niet tegen de natuur, en ook niet tegen roof- en moordzucht van den evenmensch, maar de worsteling van het koninkrijk der wereld tegen het koninkrijk der hemelen.

De genade Gods indalend, het licht Gods inschijnend, om de kinderen der menschen over te brengen in de erfenis der kinderen Gods. En daartegen-in de macht van satan, zonde en wereld, om de zake Gods hier op aarde te niet te doen.

En weer zijn het toen de helden geweest, die anderen en zich zelf overtreffend, stand hielden waar anderen weken. Weer de muur, waarop de menigte onverzettelijk stuitte, en waar zij in hooge bezieling over heen sprongen. Een Noach, een Abraham, een Jesaja, straks de martelaren en de apostelen, en achter hen aan een Luther en Calvijn. Nogmaals die hooge bezieling. De muur ten leste omgewor-

pen. En hun naam in dankbaar aandenken, nu niet bij één volk, en ook niet bij heel ons geslacht, maar bij het geslacht van al Gods kinderen.

Middenpunt in die worsteling was de Leeuw uit Juda's stam; de overste Leidsman en Voleinder des Geloofs, de Zone Gods en des menschen Zoon, de verwinnaar van den dood in zijn heerlijk verrijzen.

Hier God in Hem, Hij zelf God, en daarom door Hem de muur van zonde en dood voor altoos omgeworpen, en de weg ontsloten tot eeuwigen vreê.

En nu uw strijd.

Een strijd in drieërlei vorm. Tegen de natuurmachten in ziekte en u bedreigend verderf; de strijd om welstand en brood. Tegen uw medemenschen, als ze u verdriet aandoen, u belasteren, of uw rechten en vrijheden bedreigen. En in de derde plaats tegen de macht van satan, zonde en wereld, voor Gods eer, voor de zake des Heeren, en voor uw eigen zielezaligheid.

Uit den bundel van die drie, tegen u zich stellende machten, komt al uw wee en ellende, al uw zielsverdriet en uw benauwdheid. De mensch heeft een strijd op aarde. Niet voor ieder is die strijd even heftig en bang. Maar nòg ontwaart ge gedurig, hoe voor enkelen ook die worsteling als een worstelen tegen een helsche macht is.

En ook in dien strijd nu staat de één laf en krachteloos; worstelen de meesten met weinig meer dan gewone inspanning; maar zijn er ook steeds enkelen, die den strijd opnemen met ongewonen heldenmoed, en die door het geloof triomfeeren. Weer de muur; maar over dien muur, die anderen terug doet deinzen, weten zij zich heen te wentelen. Ze doen het met hun God en in den naam huns Gods. En ze laten een zegen achter voor heel hun huis en heel hun levenskring.

Waarin ligt nu het geheim van den moed en de overwinningskracht dezer helden en heldinnen?

Natuurlijk doordat ook zij zichzelven overtroffen, d. w. z. doordat ze een wilskracht wisten aan te wenden, die eigenlijk verre hun kracht te boven ging. En die hooge

kracht komt hun niet van buiten, maar van binnen. Uit hun vast hart, uit hun zichzelve aangrijpende ziel, uit den geest die in hen is.

Bij vergelijking ontwaart men soms iets van die hooge spanning in den man die amok maakt, in den dronkaard, in den waanzinnige, in den man die door drift vervoerd wordt.

Voor den amokmaker loopt ieder uit den weg, omdat men weet dat niemand hem staan kan. Men legt hem met een geweerschot neer. Soms kunnen drie man der politie een dronken woesteling niet meester worden Krankzinnigen moet men soms met een dwangbuis machteloos maken, zùlk een reuzenkracht weten ze te ontwikkelen. En ook in dienst der passie heeft een opgewonden persoon soms drie man gestaan en van zich afgestooten.

Al te gader beelden van menschelijke ellende, maar in die allen een reusachtige krachtsontwikkeling, omdat een innerlijk iets hun geest, en door hun geest hun spieren, zoo boven mate spannen kon.

Maar evenals zulk een spanning op de spieren uit de booze spanning en overspanning van den geest kan opwaken, zoo ook kan onze ziel door een innerlijke spanning van den Heiligen Geest haar kracht verdubbelen, ja, verdrievoudigen. Nu niet uit menschelijke ellende, maar uit heilige verheffing, juist om menschelijke ellende tegen te staan.

Dan is er weer de muur. De muur van onrecht ons aangedaan, van verdriet dat ons overstelpt, van leed dat niet te dulden is, van tegenstand die ons wil verpletteren, van zonde die ons ter helle wil doen nederdalen. Een muur die weg moet, die doorbroken moet worden, of wij zijn weg en verloren.

En ook dan moet zich de heldenmoed toonen. Niet de heldenmoed der wilde woeste overspanning, maar de zuivere, kalme, volhardende heldenmoed, die het nimmer opgeeft, en in Gods kracht overwint.

En dat is dan voor óns het waarmaken van wat de Psalmist zong: „Met mijn God spring ik over een muur!"

Met God, dat wil niet zeggen met de hulpe Gods, of door een wonder Gods, maar dat beduidt: Met God in mijn

hart, met die hoogste bezieling, die alleen de inwerking van Gods Geest in mijn ziel kan teweegbrengen, dat ik weet: God wil het, en daarom moet het.

Dan is het, zoo ge wilt, een wonder, want wat ge doet en doorstaat, gaat dan verre boven uw kracht uit.

Maar de muur zwicht, de muur wijkt, en gij komt er over.

En aan de andere zijde van den muur knielt ge neder, om Hem lof te geven en groot te maken, die u tot het bovenmenschelijke heeft bekwaamd!

LXX. „MIJNE OOGEN ZIJN BESTENDIGLIJK OP DEN HEERE."

> Mijne oogen zijn bestendiglijk op den Heere, want Hij zal mijne voeten uit het net uitvoeren.
>
> Psalm 25 : 15.

In de vertaling van het Te Deum zingt de Kerk Gods engelen toe: „Onafgebroken rijz' uw lied op hooge tonen. Gij, driemaal heilig zijt Ge, o God der legerscharen, dat aard en hemel steeds Uw grootheid openbaren."

Onafgebroken, d.i. zonder ophouden, zonder pauze er tusschen in, aldoor, nimmer eindigend klimme het lied der eere uit der engelen choren voor onzen God op.

Dat onafgebrokene, dat bestendige, dat niet afwisselende, maar voortdurend stand houdende is eigen kenmerk van de existentie der wereld voor Gods troon. Er is in het Vaderhuis geen tijd, maar er is eeuwigheid, en daarom is er geen afbreken van het leven in een nacht, is er geen overgang van den morgen op den middag, maar blijft het er een eeuwige morgen. Er is geen stilstaan en weer beginnen. Geen uitscheiden en dan weer aanvangen. Er is geen intermezzo van rust of verpoozing. Het is één eeuwig wellend en in zich zelf terugkeerend leven, zonder verspilling van kracht en daarom zonder behoefte aan verandering. Er is geen ontwikkeling meer en daarom geen overgang van toestand in toestand denkbaar.

Er is geen afbreking noch stoornis in de volheid der zaligheid, die eeuwiglijk vloeit en uitstroomt, en daarom drukt dat „onafgebroken" in het Te Deum zoo juist en grijpbaar het merkteeken van het bovenaardsche, van het Godgewijde, van het Koninkrijk der hemelen uit.

En nu klinkt het ons wel wonderspreukig toe, als de apostel ons vermaant: „Bid zonder ophouden," of „verblijd u te allen tijde," of ook als de psalmist: „Ik stel den Heere geduriglijk voor mij," „ik zal dan gedurig bij U zijn," of wel: „mijne oogen zijn geduriglijk op den Heere," maar in verband met dien „onafgebroken" toon van het hoogere leven, voelt wie aan Gods verborgen omgang niet vreemd is, van dat geduriglijk, van dat zonder ophouden, van dat te allen tijde toch de heilige klem.

Want let er wel op, „geduriglijk" beteekent soms ook wel: „zoo nu en dan." De verpleegster in het hospitaal gaat gedurig de haar toevertrouwde zieken rond. Maar zóó is het hier niet bedoeld. Als de psalmist zingt: „Mijn oogen zijn geduriglijk op den Heere" dan heet dit in het Hebreeuwsch niet „af en toe", maar: „aldoor en zonder ophouden".

Het wil zeggen: Mijn zielsoog nooit van mijn God af, maar altoos op mijn Vader in de hemelen gericht.

Het beduidt, dat ge in uw verborgen omgang met uw God, niet uw God in den tijd neertrekt, maar u door uw God in het eeuwige laat opheffen.

Verborgen gemeenschap met uw God is vóórgenieting van wat hemelsch in zijn wezen is.

Het is geen muziekinstrument, waaraan ge nu eens de tonen ontlokt, om straks de registers weer toe te schuiven, maar een orgel dat uit zichzelf klank geeft, en dat slechts wacht op uw oor om u zijn hemelsche klanken te doen opvangen.

En zeg nu niet, dat altoos bidden, aldoor in God zalig zijn, zonder ophouden op Hem staren, Hem altoos u voor oogen stellen, en geduriglijk uw oogen op Hem houden eenvoudig onmogelijk is, want dat uiteraard ons menschelijk leven, dat uw omgeving, dat uw beroep, dat uw levenstaak u dat kortweg verbiedt.

Immers in dien zin opgevat wist èn David èn Paulus het

ook wel, dat ons leven geen eindelooze devotie en de wereld geen kloostercel is.

Maar zóó is het dan ook noch door den apostel noch door den psalmist bedoeld.

Zeker, er zijn oogenblikken, dat we ons, eenzaam en met God gemeenzaam, op de knieën laten neerglijden, en niets doen dan bidden. Er zijn oogenblikken, dat we ons afzonderen en peinzend of verbijsterd neerzitten, om ons in ons denken aan God te verliezen. Er zijn oogenblikken, dat we al wat tot dit leven behoort van ons afschudden, om alleen in de dingen van het verborgen leven bezig te zijn.

En het moet erkend, voor wie pas begint, is dit veelal de eenige vorm, waarin hij zich het bidden, waarin hij zich zijn omgeving met zijn God, en waarin hij zich het zien op zijn God denken kan.

Het leven van zulk een is dan nog in twee deelen gedeeld. Een breed zich uitstrekkend leven in de wereld zonder God, en daarnaast een uiterst klein leven met zijn God en buiten de wereld.

Hij heeft dan wel iets van het Koninkrijk der hemelen gegrepen, maar het leven van de wereld is dan toch nog zijn eigenlijke leven, en als een oäse in de woestijn van dat wereldsche leven komen dan af en toe oogenblikken in, die hij aan zijn God wijdt.

En zoolang het zóó staat is er natuurlijk van een bidden zonder ophouden, van een te allen tijde verblijd zijn, van een voortdurend bij zijn God zijn, nog geen sprake.

Het is dan nog geen inwonen bij zijn God, maar een wonen in de wereld, om uit die wereld nu en dan uit te gaan, en zijn God voor een kort oogenblik op te zoeken. Dan bidt hij even. Even denkt hij aan zijn God. En dan is het weer uit. Dan gaan de gesloten oogen weer open voor de wereld, en in het leven van die wereld slijt hij verder den langen dag.

Dat is de existentie van iemand, die van de vier-en-twintig uren die elk etmaal heeft, er acht op zijn legerstede, meer dan vijftien in de wereld doorbrengt, en alles saâm genomen nog geen half uur bij God verkeert.

En wel is het door dezulken vaak beproefd, om zich nu en dan een half uur langer in de eenzaamheid terug te trekken, en zich te verliezen in de heilige overpeinzing, maar

het leven is zoo druk bezet, het rolt zoo rusteloos voort en voort, en maar al te vaak is hem ook in die oogenblikken van zelf-isoleering de verstrooidheid der gedachten nog te machtig, om zich met wilskracht op het heilige terug te trekken.

En teleurgesteld, geeft men het dan zoo licht op.

Neen, dat bestendige, dat onafgebrokene, dat zonder ophouden doorgaande van de gemeenschap met onzen God, hangt niet aan ons denken, en kan niet door onzen wil bereikt worden, maar moet vanzelf opkomen uit de innerlijke beweging van het gemoed.

Ge gelooft, dat ge een tempel van den Heiligen Geest zijt, alzoo dat God in u woont, en dat dus immers het zijn van God nabij u en het zijn van u nabij uw God, vanzelf plaats heeft, onverschillig of gij er aan denkt of het vergeet.

God de Heilige Geest komt niet nu eens even in uw hart, om het straks weer te verlaten.

Er is inwoning. Er is een komen eenmaal, om eeuwig bij u te blijven. En zelfs dan als gij niet bidt, of niet weet te bidden, gelijk het behoort, bidt die God in u met onuitsprekelijke verzuchtingen. Zoo blijft de moeder de wacht aan de sponde van haar pasgeboren wicht waarnemen, al gaat zulks nog geheel buiten het besef van dat kindeken om.

De vraag is dus maar, of de innerlijke gesteldheid van uw gemoed allengs die heiliging, die ontsluiting voor het Goddelijke bereikt, dat ge gevoel en gewaarwording begint te krijgen van wat er in uw eigen hart, daar binnen plaats grijpt.

Eerst leeft ge buiten uw hart, en drijft uw hart geïsoleerd als een oliedrup op de wateren van uw leven. Maar allengs komt er ontsluiting. Ge begint iets meer met en in uw eigen hart te leven. En als ge diep genoeg in uw eigen hart doordringt, dan vindt ge dáár God den Heiligen Geest, die zich uwer ontfermt.

Dit nu brengt u vanzelf tot een leven in twee phasen. Eenerzijds een leven naar buiten en anderzijds een leven naar binnen. Doch al zijn die twee elkaar eerst vreemd, allengs naderen ze elkaar toch, vermengen ze zich en dringen

ze in elkaar door. En ten slotte bereikt ge het standpunt, dat het leven van binnen dóórgloeit in heel uw uitwendig bestaan, en dat innerlijk, we zeggen niet de helder bewuste, maar toch de met de voelhorens van uw ziel gevoelde gemeenschap almeer onafgebroken doorgaat.

Eerst is dit dan zuivere, heilige mystiek. Niets meer.

Maar ook hierbij blijft het niet.

Ongemerkt toch begint steeds meer ook uw zielsoog de klare werkelijkheid te ontdekken, dat uw God niet alleen woont in uw hart, maar ook in het uitwendige leven om u heen de overal tegenwoordige, de alles besturende, de almachtige en de al voorziende Werker is.

Zoo begint ge een oog te krijgen voor een God die in alles, bij alles en door alles op u aandringt.

De toon, die diep uit uw hart opklimt, ontvangt zijn echo, zijn weerklank uit heel het leven, waarin ge uw roeping vervult. Wat vroeger in dat leven u aftrok en op u zelf terugwierp, begint nu met wondere omarming u steeds meer naar uw God toe te trekken. En niet met redeneering, niet met uitgesproken gedachten, maar in de onmiddellijke gewaarwording van het zielsleven zelf, begint uw God u én inwendig én uitwendig schier zonder eind het oog voor zijn Majesteit te ontsluiten.

Zonde stoort dat dan weer. Het is zoo. Maar ook waakt nooit in uw hart de haat tegen uw eigen zonde sterker op, dan zoo ze telkens storend een wanklank werpt in het accoord van uw levenspsalm.

En te breken met uw zonde, om u weer in aanbidding en zalige gemeenschap te verliezen, wordt dan de vanzelf opkomende aandrift in uw hart.

LXXI. UW OPZICHT HEEFT MIJNEN GEEST BEWAARD.

> Benevens het leven hebt Gij weldadigheid aan mij gedaan; en uw opzicht heeft mijnen geest bewaard.
> Job 10 : 12.

Uw geest in u is datgene waardoor ge leeft, tegelijk uw levensadem en uw geestelijk innerlijk wezen. Uw geest is wat ge zijt boven en behalve uw lichaam. Het is datgene, wat in uw „ongevormden klomp" is ingeblazen, om u mensch te doen zijn, om u als mensch te doen leven, en u te maken tot een persoon onder de kinderen der menschen.

„Den geest geven", is in den regel niets dan sterven, den levensadem uitblazen. Als daarentegen de apostel zegt, dat niemand weet wat des menschen is, dan de geest des menschen die in hem is, dan bedoelt hij met „geest" ons bewuste ik, ons geestelijk bestaan als mensch, onze innerlijke persoonlijkheid.

Doch al schijnt dit heel iets anders, toch is in de Heilige Schrift de levensadem, de geest dien we uitblazen bij ons sterven, nooit af te scheiden van ons geestelijk bestaan. Beide: Ons leven en onze persoon in ons, wordt door geest uitgedrukt, en beide heeten evenzoo: onze ziel. Als de psalmist riep: „Och, Heere, bevrijd mijne ziel", of jubelt: „Gij, Heere, hebt mijne ziel gered van den dood", dan doelt dit in psalm 116 op levensredding, op uitredding uit levensgevaar, en niet op geestelijke verlossing. Maar even goed heet ons innerlijk geestelijk bestaan onze ziel. Zooals het in psalm 42 uit de diepte opkomt: „Gelijk het hert schreeuwt naar de waterstroomen, zoo schreeuwt mijn ziel tot U, o God; mijne ziel dorst naar God, naar den levenden God". Of verder: „Ik gedenk daaraan, en stort mijne ziel uit in mij". Of ook: „Wat buigt gij u neder, o, mijne ziel, en zijt onrustig in mij".

De Schrift splitst ons leven en onzen geest niet. Ons levensbestaan en ons geestelijk bestaan zijn in Gods

Woord één. In het paradijs vormt God den mensch uit het stof der aarde. Maar de stoffelijke vorm is nog de mensch niet. De mensch komt eerst, als God er het leven in blaast. Maar komt het leven, dan is het een menschelijk leven; en een menschelijk leven is er niet en bestaat er niet, dan als uiting van een zielsleven; en dat zielsleven bestaat niet zonder een ik, een persoon, een geestelijk wezen, dat verborgen is in ons hart.

Wie mensch is, kan dat geestelijk bestaan in zich bezoedelen, verzondigen, verderven, maar hij kan het niet uitschudden, het niet afleggen. De dood vernietigt het niet. Het blijft, bestaat voort, tot zelfs bij de verlorenen in de plaatse des verderfs.

's Menschen geest is zijn eigenlijk wezen. Al het overige is slechts de woonstede, de tabernakel, gelijk de apostel het noemt; maar de eigenlijke, de wezenlijke mensch, dat is de geest die in dien tabernakel woont.

Die geest in u, dat is uw ik, uw persoon, met inbegrip van uw aanleg, van uw inborst, van uw bewustzijn, van uw gevoel, van uw wil, van uw krachten, gaven en talenten; kortom, dat alles saam wat uw innerlijk bestaan vormt, als uitmakende een eigen wezen, als dragende een eigen stempel, als uitkomende in een eigen karakter.

Het is altoos in de Schrift dezelfde tegenstelling.

In het paradijs de uit het stof geboetseerde vorm en de geest dien God er in blaast. In psalm 139 „de ongevormde klomp die als een borduursel gewrocht is", en daarbij dan het ik dat „in het verborgene gemaakt is". En zoo ook bij Job: „Gij hebt mij als leem bereid; mij als melk gegoten en mij als een kaas doen runnen. Met vel en vleesch hebt Gij mij bekleed, met beenderen en zenuwen hebt Gij mij saamgevlochten", maar benevens dat alles hebt „Gij mij het leven, den geest gegeven".

Wat voor oogen, wat zienlijk, wat tastbaar is, komt eerst, en daarin dringt dan het onzienlijke, dat in het verborgene van uw hart bestaat, en dát is uw geest.

En dien geest, die in u is, laat God nu niet verder aan zichzelf over. Neen, die geest blijft in zijn hand, onder zijn zorge; daar waakt Hij over. Meer nog, over dien geest in u houdt God opzicht, en het is van dat opzicht Godes, dat

Job betuigt: „Uw opzicht, o mijn God, heeft mijn geest bewaard.

Van dat „opzicht Godes" over den geest merkt de mensch eerst niets. Zoo merkt het kindeke dat in de wieg sluimert, niets van het opzicht dat het moederoog houdt, of ook de kranke in zijn sluimering niets van het opzicht van wie waakt bij zijn sponde.

Van dat opzicht Godes over uw geest begont ge eerst iets te merken op later jaren, toen uw zielsoog voor het bestuur, voor de zorge, voor de trouwe van uw God werd ontdekt.

Maar zelfs dan gaat dit zeer langzaam toe.

Het is aanvankelijk een ontdekken van het „opzicht Godes" alleen in de zorge van uw Vader die in de hemelen is, voor uw uitwendig bestaan, en zelfs dat nog maar alleen in bijzondere gevallen, bij uitredding uit bijzonderen nood. We leven dan in een voorstelling, alsof ons gewone leven vanzelf loopt, en alsof God de Heere alleen in bijzondere gevallen naar ons omziet en voor ons zorgt. Vandaar dat het danken en bidden zoo lange jaren alleen in oogenblikken van bijzonderen nood of angst een vuriger karakter aanneemt. En de jaren moeten reeds verre zijn voortgeschreden, eer dat rustige, zalige gevoel ontstaat, van zich elken dag en elken nacht, bij gewone en bij buitengewone dingen, steeds door zijn God bewaakt, verzorgd en nagegaan te weten.

Maar daarnaast komt dan allengs een geheel ander besef op; het besef dat ook ons innerlijk, ons verborgen zielsbestaan in Gods hand is, dat Hij ook daarop merkt, dat ook daarin zijn bestendige zorg werkzaam is, en dat de Heere onze God ook over ons geestelijk wezen in ons een gestadig opzicht uitoefent.

De ontdekking daarvan komt het eerst op in de consciëntie.

Wie opzicht heeft, zorgt niet alleen, maar ziet ook toe, keurt, oordeelt, oefent gezag en macht, prijst of bestraft. En het is deze zijde van het „opzicht Gods" over ons, waarmeê we het eerst kennis maakten, en meestal het eerst na bedreven kwaad, doordien we het oordeel van den alwetenden, heiligen God in ons innerlijk wezen pijnlijk voelden indringen.

Dan voelt ons ik het, hoe God de Heere toezicht op ons houdt, toezicht tot over de kleinste daden, die we ons ten laste laten komen. Toezicht en opzicht over geheel onzen innerlijken persoon, in alles.

Over wat we doen, over wat we nalaten, over onze neigingen, over onze begeerten en wenschen, over onze gedachten en woorden, ja, tot over de opwellingen uit onze verbeelding

En daartoe gekomen, weten we dan twee dingen.

Vooreerst, dat er een „opzicht Gods" gaat over ons levenslot, over onzen tegenspoed en voorspoed, over al wat ons wedervaart, en dat er één lijn door heel ons leven wordt getrokken, die ons heden aan ons verleden bindt, en straks dit heden in de toekomst overleidt. We weten dan, dat we Gods schepsel, zijn bezit, zijn eigendom zijn; dat Hij over ons beschikt, en niet wij over ons zelven; dat het plan van heel ons leven door God voor ons is vastgesteld; en dat naar dit plan ons leven loopen zal.

Maar dan ook ten tweede, dat we in ons innerlijk leven niet zelf heer en meester zijn, maar dat over ons zedelijk bestaan als mensch, diezelfde God rusteloos zijn heilig oog laat gaan, en ons voor onze eigen consciëntie veroordeelt, zoo dikwijls we in strijd geraken met zijn heiligen wil.

En uit deze beide komt dan allengs een nog hooger besef op, het besef dat het „opzicht Gods over onzen geest", niet alleen een vermanend en oordeelend karakter draagt, maar ook datzelfde karakter van trouwe zorge bezit, dat we in ons levenslot leerden aanbidden.

De ziel ontwaart dan, hoe God ons innerlijk wezen niet alleen bespiedt om het te beoordeelen, maar ook in dit innerlijk wezen onzer ziel bestendig bezig is, het gestadig bewerkt, er rusteloos zijn zorge aan wijdt.

De apostel teekent ons dit in het beeld van een landman, die het gewas verzorgt, dat ontkiemt op den akker, dien hij bereid en bezaaid heeft.

Zoo is dan ook onze ziel als een hof des Heeren, waarin zijn planting ontkiemt en opbloeit, dien Hij koestert door zijn zon, dien Hij bevochtigt met zijn dauw, dien Hij wiedt en beveiligt, en waarop hij de vrucht rijpen doet.

Ook zelf bewerken we onze ziel. En goede en kwade invloeden bewerken ons evenzoo uit de menschen- en geestenwereld.

Maar veel ernstiger karakter draagt de bestendige bezigheid van God in onze ziel. Ook al merken we het niet, God heeft te allen tijde den toegang tot ons hart. Zelfs in onzen slaap komt Hij tot ons, om ons innerlijk bestaan te bewerken. Hij bereidt in ons de krachten die we straks noodig zullen hebben. Hij schikt en ordent in ons de krachten die op een bepaald doel moeten worden gericht. Wat over tien en meer jaren pas bij u tot uiting zal komen, is Hij nu reeds bezig in u voor te bereiden. Niets in uw innerlijk zielsbestaan ontgaat Hem. Uw gewaarwordingen, uw neigingen, uw opkomende gevoelens, alles staat onder zijn heilig opzicht. Hij voedt in u wat versterven zou. Hij buigt om, wat in u verkeerd zou groeien. En zooals een moeder voor haar kindeke in het uitwendige zorgt, zoo zorgt uw trouwe Vader voor elke ongelegenheid, voor alle nooddruft uwer ziel.

Dit is een werk Gods, dat in zijn raad begon, in uw voorouders reeds op u berekend werd, dat van de wieg af in u volbracht is, dat nooit ophield al de dagen en al de nachten van uw leven. Een werk Gods aan uw ziel, dat doorgaat als ge alleen zijt of u mengt onder de schare; dat niet aflaat onder uw arbeid, en dat met vaste hand gericht is op wat God bij Zichzelven heeft voorgenomen, nu en eeuwig van u te maken.

Uw eigen plan met uw ontwikkeling en uw karaktervorming gaat veelal niet verder dan dit korte leven, maar het „opzicht Godes over uw geest" strekt zich uit tot in der eeuwen eeuwigheid, en hier wordt door de zorge uws Gods in u bereid, wat eerst aan de overzij van het graf zich ontplooien zal.

Dat „opzicht uws Gods" is verzorging en opvoeding tegelijk. Het is de arbeid van den oppersten kunstenaar, die bezig is uit het leven uwer ziel zich een sieraad voor zijn Vaderhuis daarboven te bereiden.

En dat bezig zijn van uw God aan en in uw ziel, dat opzicht van uw God dat over uw geest gaat, kunt gij nu tegenwerken, en daardoor den Heiligen Geest bedroeven; maar ook gij kunt er als medewerker uws Gods in mede-

werken; en op dat laatste mikt juist de heilige aandrift van het kindschap, steeds kracht zoekend in de stille bede: „Verlaat niet wat Uw hand begon, o, Levensbron, wil bijstand zenden!"

LXXII. „EEN IEGELIJK DIE DEN ZOON AANSCHOUWT."

> En dit is de wil Desgenen die Mij gezonden heeft, dat een iegelijk, die den Zoon aanschouwt, en in Hem gelooft, het eeuwige leven hebbe; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage.
> Joh. 6 : 40.

Van alle dingen onder menschen is te gelooven in den Christus de hoofdzaak.

Op alle tonen wordt het ons in de Schrift aangezegd, dat God zijn eengeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve maar het eeuwige leven hebbe. En er wordt met even stellige beslistheid aan toegevoegd, dat wie niet in Hem gelooft, het eeuwige leven niet zien zal, want dat de toorn Gods op hem blijft.

Ondervraagd wat het groote werk was, dat we in gehoorzaamheid aan God te volbrengen hebben, heeft Jezus gezegd: Het werk Gods dat ge te volbrengen hebt, is, dat ge gelooft in Mij.

Het is het geloof in den Christus dat eens de deeling zal aanbrengen in de eeuwigheid, en het is ditzelfde geloof, dat reeds hier op aarde tot beslissing leidt.

Niet zekere algemeene godsdienstigheid, niet persoonlijk vrome neiging, en ook niet een algemeen geloof aan God, maar eeniglijk en zeer bepaaldelijk het geloof in Jezus wijst, al naar gelang het aanwezig of afwezig is, het lot voor eeuwig uit, en beslist reeds hier beneden voor de vraag, of men tot de kudde van den eenigen Herder behoort, dan wel daarbuiten staat.

Op dit geloof drijft heel 't Evangelie.

Het is dit geloof in den Christus, waarop geheel de

Openbaring Gods — lees 't maar in Hebr. XI — van de dagen van het paradijs af gericht was.

Het sola fide [1]) is in nog anderen zin dan waarin Luther het uitriep, de grondstelling voor alle hooger menschelijk leven.

Er zijn, onder menschen, ook allerlei andere merken en kenmerken en zielsuitingen en verhoudingen, die een andere richting in ons leven aanduiden, of er een andere richting aan geven. En ook dit alles kan waarde bezitten en van beteekenis zijn.

Alleen maar, al dat andere heeft alleen beteekenis voor een kleinen kring, voor beperkten tijd, in bepaalde mate. Sympathie, neiging, voorliefde, aanhankelijkheid, het bloesemt alles uit in zilveren bloesem, maar het beheerscht alles saâm nooit de geheele existentie, het zet den grond van het bestaan niet om, het heeft geen albeslissende, eeuwigdurende gevolgen.

En juist daarom staat het geloof in den Zone Gods zoo verre boven dit alles, wat onder menschen bloeit en saâmbindt en bezielt.

Al dit andere is ten deele, al dit andere mist volle levensdiepte, al dit andere is als het gras dat bloeit, om straks, als de wind er over gaat, te verdorren.

Wat alleen als fundament van het innerlijk leven blijft, voor den toon van het leven beslist, en dit leven in eindelooze ontplooiing voor eeuwig waarborgt, dat is het geloof in den eengeboren Zoon des Vaders, of zooals het in de gevangenis te Philippi weerklonk: Geloof in den Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden.

Zalig; dit is het alomvattende, het aldoordringende, het in zichzelf voltooide en volkomene geluk; het geluk dat duurt tot in den eeuwigen morgen.

Nu blijve hier buiten bespreking, wat dit geloof is, hoe het werkt, waarin het bestaat. Een mysterie, dat Christus' kerk wel telkens in woorden poogde uit te drukken, maar zonder ooit de volheid ervan onder woorden te kunnen brengen, en elk misverstand te kunnen uitsluiten.

---

[1]) „Door het geloof alleenlijk."

Bepaalde de kerk het geloof te scherp, dan kreeg men koud en dor verstandswerk zonder geestelijken gloed; en drong ze meer in het mysterie van het gemoedsleven door, dan kroonde ze zoo vaak een verschroeiende mystiek, die straks in opwinding vervluchtigde.

Alleen maar, dit was en bleef altoos de kern, dat een verloren wereld, dat een aan zich zelf ontzonken menschenhart om redding riep, en dat vruchteloos alle menschelijk genie, alle menschelijk heroïsme, alle teedere ontferming, eeuw na eeuw vruchteloos gepoogd had die redding aan te brengen, tot eindelijk God ze ons schonk.

Ze ons schonk, niet in een gave, maar in een hoogheiligen persoon, en die persoon niet één uit ons genomen, maar die heilige persoon uit den hemel tot ons nedergedaald; en nedergedaald niet als een engel, die Gods dienaar en onze hulpe, beide buiten de Goddelijke natuur en buiten onze natuur stond, maar uit den hemel tot ons gezonden en tot ons gekomen, als de eengeboren Zoon des Vaders, die in onze natuur ingegaan, God zelf tot onze aanschouwing bracht.

„Philippus, die Mij gezien heeft, die heeft den Vader gezien, en hoe zegt ge: Toon ons den Vader!"

En daarom nu juist kan het geloof in den Christus niet anders dan het hoogste, het ééne en het eenige zijn.

Waar God zelf in den Christus zich aan de wereld geeft, en zoo diep indringt in ons menschelijk leven, dat die Zoon onze natuur aanneemt, dat het Woord vleesch wordt, waarvoor engelen het Immanuel, God met ons, uitroepen, daar is de absolute, de volstrekte, de in zichzelf volkomen openbaring van Goddelijke ontferming tot ons gekomen.

Daar kan het niet hooger, daar kan het niet verder, daar is de grens van het eeuwig in zichzelf volkomene bereikt.

En daarom, boven het geloof in den Christus gaat niets uit. Er is niets dat er naast kan worden geplaatst. Er is niets dat ge er meê vergelijken kunt. Het gaat alle menschelijk uitdenksel te boven. Het kan door niets vervangen, het kan door niets overtroffen worden.

Het geloof in den Zone Gods brengt de redding aan, of er is geen redding.

Geen redding voor de verloren wereld, en geen redding voor uw in u-zelf verloren hart!

Voor het opgaan van die star des geloofs in uw zielsleven, eischt nu Jezus zelf een bezigheid van uw ziel.

Niet, dat spreekt van zelf, als zou welke bezigheid uwer ziel ook, het geloof in Christus scheppen, voortbrengen, u inprenten en inplanten kunnen. Het zaad des geloofs is een Goddelijk zaaisel. Het geloof in Jezus is een gave evenals de Christus zelf een gave is. Het geloof is een gewrocht van Goddelijke ontferming, een gewrocht van den Heiligen Geest.

Maar alle geloof in den Christus heeft dit eigenaardige en noodzakelijke, dat het in ons bewustzijn moet worden opgenomen, en dat het daartoe met onweerstaanbare kracht in ons bewustzijn indringt. Indringt als een gewaarwording, als een drijvende kracht, als een bezielend beginsel, als een heel ons leven beheerschende en omzettende macht.

En daarom nu moet dat geloof voor ons bewustzijn een inhoud, een vorm, een gestalte erlangen. Het brengt óók gevoelsaandoeningen met zich, óók onuitsprekelijke aandoeningen van ongewone kracht. Maar boven en buiten dit alles heeft het ook een verstandelijken inhoud, die begrepen wil worden, een inhoud die zich vult met wat we van den persoon van den Zone Gods, van zijn leven op aarde, van zijn werken, van zijn woorden, van zijn zitten aan Gods rechterhand, en van zijn gedurige actie uit den hemel, na zijn Hemelvaart, uit de heilige Openbaring weten.

En hierin nu is wat van buiten wordt geleerd; er is in geheugenwerk, heugenis van namen, feiten, gesprekken, heugenis van woorden en daden, doodelijk lijden en heerlijke verrijzenis.

Maar het geheugen kweekt het geloof niet. Begrippen zijn niet eenswezens met uw geloof. Geleerdheid ontsteekt in uw geloof niet den gloed.

En daarom zegt Jezus, dat uw geloof, om steeds helderder, krachtiger en bezielender te worden, dit ééne noodig heeft, dat gij den Zone Gods aanschouwt.

„Die den Zoon aanschouwt en in Hem gelooft", die heeft het eeuwige leven.

Dat aanschouwen van den Zone Gods, dàt alleen brengt alzoo de verrukking der ziel, die den gloed des geloofs gaande houdt en helder doet opbranden.

Al de inhoud van uw geheugen moet alzoo uit uw heugenis herleid tot de eenheid van het beeld des Zoons van God. Het moet alles vereend en saâmgetrokken, om u dat beeld in heilige zuiverheid voor het oog uwer ziel te brengen. En waar dat beeld zich in u volmaakt, moet alle innerlijke aandrang en gewaarwording, en alle heilige gevoelsbeweging in u met dat beeld samensmelten, om 't ook u te doen genieten, en dat levende beeld van den Zoon Gods moet u imponeeren, moet u boeien, moet u niet loslaten, moet u bezig houden, moet u vervoeren in heilige verrukking.

Niet als een kennen naar het vleesch. Neen, het moet een geestelijke visie zijn, maar toch altoos zóó, dat de naam van Jezus overgaat in den persoon van den Christus, en dat van dien persoon van den Christus het innerlijk Goddelijk wezen u aangrijpt en u trekt met magnetische kracht.

Geen Jezus-verheerlijking, gelijk in de dagen van Feith en Van Alphen, die het „och, was Jezus nog op aarde, 'k ging aanstonds naar Jezus heen", op de lippen brengt. Dat zou zijn van het hooge naar het lage afdalen. De geestelijke visie, de zielsaanschouwing van den Zone Gods, staat onvergelijkelijk hooger dan wat de discipelen in Jezus' persoon op aarde hebben gezien en getast.

De apostel kent den Heiland veel rijker dan de discipel Hem ooit gekend had. De Hemelvaart heeft ons niet verarmd, maar verrijkt. En het aanschouwen van den eengeboren Zoon des Vaders, dat het geloof kweekt, voedt en telkens weer verfrischt, is zulk een bewuste zielsgemeenschap met den Heere der heerlijkheid, dat ge in en door Hem tot het Eeuwige Wezen zelf doordringt, en, den Zoon geestelijk met de ziel aanschouwende, u als kind van God, één weet met den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest.

Luister maar naar de bede in het hoogepriesterlijk gebed: Heilige Vader, Ik bid u, dat ze allen één zijn, gelijkerwijs Gij, Vader, in Mij en Ik in U, dat ook zij in ons één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij Mij gezonden hebt.

LXXIII. „MIJN VOET STAAT OP EFFEN BAAN."

Mijn voet staat op effen baan; ik zal
den Heere loven in de vergaderingen.
Psalm 26 : 12.

„Mijn voet staat op effen baan," is drieërlei. Het is de welvoldaanheidsuitroep van het zondagskind, het is de kreet der ontspanning van wie hard en bitter worstelde om er te komen, en het is de stille uiting van hoogeren vrede bij hem die gelooft.

De beeldspraak van den psalmist is duidelijk.

Een weg, waar ge langs moet, kan tweeërlei karakter dragen.

Het kan of een weg zijn, glad en effen als een kegelbaan, gelijk in ons land de meeste groote straatwegen zijn; òf het kan een weg zijn gelijk in het bergland, dat ge nu eens steil dalen en dan weer hoog klimmen moet, en door deze oneffenheid van het pad wordt afgemat.

Ten onzent moge een wat rulle zandweg of een met slijk als bedropen pad u het voortgaan bemoeilijken, maar voor het overige zijn onze wegen effen banen van noord tot zuid, en in ons land zou aan de wegen nooit een beeld zijn ontleend voor onzen levensgang Een weg moge ons lang vallen, hij moge te eenzaam zijn, of door te groote morsigheid afschrikken, maar dat alles biedt niet de tegenstelling, die de weg door de vlakte met het pad door de bergen geeft.

De Schrift daarentegen is in een bergland opgekomen. De psalmisten hebben op de bergen gedoold en omgezworven. En zoo spreekt het vanzelf, dat hun zinrijke geest ook aan het leven in de bergen de beelden zou ontleenen, waarin de tegenstellingen van het leven zich zouden uitspreken.

En zoo bood het vlot en met lichten tred zich voortspoeden op een weg die geheel glad, recht doorloopend en effen was, vanzelf het beeld aan voor een leven, waarvan wij, als volk aan de zee, zeggen, dat „alles voor den wind gaat." Maar dan ook omgekeerd bood het zich inspannen en nauwlijks adem kunnen halen op een weg, waarlangs ge soms uren steil dalen, en dan weer uren lang vermoeiend klimmen moet, van zelf en ongezocht het beeld voor den worstelaar, van

wien ons volk, wederom niet met een woord uit het bergland, maar nogmaals met een zeeterm, zegt, dat hij „het hoofd nauwlijks boven water kan houden."

En daarom, in de uitdrukking: „Mijn voet staat op effen baan," kan zich de zelfgenoegzaamheid uitspreken van den man, wien alles gelukte, die nooit werkelijken tegenspoed gekend heeft, en die, aan nijpende zorg gespeend, nooit anders dan zonneglans op zijn levenspad zag schijnen.

Veel meer ligt daarentegen in dezen uitroep: „Mijn voet staat op effen baan," als hij de uitdrukking wordt van wat er in de ziel van den worstelaar omgaat, die telkens teleurgesteld en keer op keer neergeworgen, al zijn pogen verijdeld zag, maar die volhield, het niet opgaf, nu eens wegzonk, en dan weer tegen het steile pad opklom, en die eindelijk, eindelijk het punt bereikte waar de rechte weg door het hoogland zich nu voor zijn voeten uitbreidt, en een leven in voorspoed, een gelukkige existentie onder de vervulling zijner idealen begon.

Maar het allerhoogst klimt de volheid van zin in dezen uitroep: „Mijn voet staat op effen baan," als ze de kreet der geloofsovertuiging is, die in geestelijke veerkracht, de benauwing van het aardsche leven weet te verslinden, en nu met Habakuk het betuigt: „Al mocht de vijgenboom niet meer bloeien, de wijnstok mij geen vrucht meer geven, en er geen rund meer in de stallen wezen, zoo zal ik nochtans in den Heere van vreugde opspringen en zal ik mij verheugen in den God mijns heils."

Laat het „zondagskind", gelijk men den man noemt die geen tegenspoed gekend heeft, op zijn hoede wezen.

Een leven zonder zorgen, zonder kommer, zonder verdriet, zonder teleurstelling, verwent zoo licht.

Ongetwijfeld kweekt het optimisme een blijmoedigen zin, maar ook het mist de kracht om het karakter te stalen, om de veerkracht te oefenen en te spannen, en om rijker te worden in de hooge schatten van ons gemoed.

Toch is dit nog het ergste niet.

Veel erger is het, dat het „zondagskind" er zoo licht toe neigt, om zijn geluk aan zichzelf toe te schrijven, en zich in te beelden, dat die anderen, die hij zoo bitter tobben en

worstelen ziet, dit te wijten hebben aan eigen onnoozelheid. Hij is dan de man die het steeds goed inzag, hij de man die op alles den juisten blik had. Anderen lieten het juiste oogenblik ongebruikt voorbijgaan, hij wist steeds op het juiste oogenblik te handelen. En zoo klimt in zijn gemoed een eigen dunk van voortreffelijkheid op, die den hoogmoed in zijn hart aankweekt, en het medelijden met anderer verdriet en tegenspoed in zijn binnenste verstikt.

Of ook, is zulk een gelukskind nog ten deele vroom, dan verleidt zijn hart hem zoo licht, om zichzelven te gaan beschouwen als een bijzonder gunstgenoot van zijn God, wiens pad, om de voorkeur die God aan hem schonk, steeds geëffend werd, en die er nu op toeleeft, wanende dat immers zijn levenslot door zijn God in weelde en voorspoed beschikt is tot het einde.

En dat gaat dan alzoo in klimmende inbeelding van eigen voortreffelijkheid en eigen bevoorrechting al voort, tot eindelijk de keer in het leven komt, en de zon achter de wolken schuilen gaat.

Maar dan zinkt ook in eens alles in. Dan is er geen weerstandsvermogen. Dan is er geen geoefende kracht. Dan is er niets, dat hem op kan houden en tot opworstelen tegen de ellende bekwamen.

En het einde is een wegzinken in zelfverbijstering, zonder levensmoed en zonder hoop voor de toekomst.

Hoe heel anders nu bij den worstelaar.

Voor zulk een ontsloot elk nieuw levensjaar een nieuwen strijd, om zich staande te houden.

Bij den een was het een worstelen, om zich en zijn gezin met eere bij het leven te behouden; om te slagen in zijn beroep en wat hij ondernam wel te doen gelukken. Bij een ander een worstelen tegen laster en nijd. Bij een derde een worstelen om aan zijn overtuiging, om aan zijn inzichten, om aan zijn denkbeelden ingang te verschaffen. Bij weer een ander een eindeloos worstelen met geknakte gezondheid. En dan weer verdriet, zielsverdriet over een kind dat teleurstelde, of bange rouw over een kind, over een lieve vrouw die men verloor in den dood.

En dan zijn er wel, bij wie zulk een gang door de diepte

nog telkens door zonniger dagen werd afgebroken, maar er zijn er toch ook, die soms jaren van hun leven, lange jaren letterlijk in voortdurende spanning, in nooit eindigende teleurstelling, in één worsteling zonder uitzicht hebben doorgekampt.

Niet zelden had dat dan het bittere gevolg, dat sombere melancholie hun hart vermeesterde; dat zwartgallige gedachten den boventoon begonnen te voeren: en dat ze, hun levenslot als verloren beschouwend, ten slotte den strijd opgaven, en wegzonken, willoos en moedeloos, in steeds somberder verdriet.

Maar er waren er toch steeds ook anderen, die volhielden, die 't niet opgaven, die de hoop niet uitbluschten, en door hooge wilskracht gestaald, eenmaal toch het punt bereikten, waarop adem viel te halen, en de tegenstand gebroken scheen.

Juist dank de oefening in hun worsteling verkregen, deden dezulken dan een laatste reuzenpoging. En ja, nu gelukte het. Nu waren ze er. Nu begonnen betere dagen. En met een niet onder woorden te brengen gevoel van zaligheid, voor zoover dit aardsche leven zaligheid brengen kan, riepen zij het dan zoo heel anders uit: „God zij geloofd, nu staat mijn voet op effen baan."

Is dit reeds heerlijk, toch is er nog hooger standpunt.

Tegen de ongunst des levens valt soms niet op te roeien. Soms kan ze het leven zoo diep omfloersen, dat ze met u gaat tot aan en in het graf.

Zelfs de felst getroffene bezit geen enkelen waarborg, dat er metterdaad beter dagen komen zullen. Een uitkomst als waartoe Job geraakte, is aan niemand verzekerd.

Het kan onzen God behagen de majesteit van de geloofsgenade te willen verheerlijken in een leven, dat nooit door de zon van geluk beschenen werd. Voor den armen Lazarus daagde de ure der vreugde eerst, toen hij door engelen gedragen was in Abrahams schoot.

Ook hebben we op niets recht; en nooit zal wie in de kennis zijner zonde geen vreemdeling is, opstaan om van zijn God geluk of uitredding uit ellende te eischen. Hij mag er om bidden en er om smeeken, maar toch altoos blijft het: „Vader, indien deze drinkbeker van mij niet kan

voorbij gaan; niet mijn wil, maar uw wil geschiede!

Maar nu is dit de heerlijkheid, dat het wondere geloof zijn kracht openbaart niet alleen als het lijden in vreugde verkeerd wordt, maar ook, meer zelfs nog, onder het lijden, en het meest zelfs dan, wanneer het lijden ons vervolgt tot aan ons graf, en het kruis zijn schaduw tot den einde toe op ons levenspad werpt.

Immers dit is de heerlijkheid van het geloof, dat het ons een anderen, een hoogeren weg, een weg op de toppen van den berg van Gods heiligheid ontsluit, die boven den weg van ons aardsche leven uitgaat, en alle leed en alle ellende en alle zielsverdriet in een hooger visioen voor ons oplost.

Die weg des geloofs loopt niet onder de wolk, die de zon belet ons levenspad te beschijnen; wie op dien weg wandelt heeft de wolken onder zich, en geniet van de onbelemmerde beschijning van de zon der genade.

En of het dan in zijn leven hem meê of tegen loopt, of hij opnieuw de worsteling ondernemen moet, of eindelijk de worsteling tegen wat de wereld het noodlot noemt, te boven is, — onder lief en leed, bij verdriet en bij vreugde, onder voorspoed en onder tegenspoed blijft zijn ziel in evenwicht, blijft zijn hart sterk en vast in hem, en roemende in het geloof jubelt zoo een: Wat mij ook overkome, mijn voet staat op de effen baan, die mijn God mij door het geloof ontsloten heeft.

LXXIX. „EENE OVERVLOEIENDE VERVERSCHING."

> Gij had den mensch op ons hoofd doen rijden; wij waren in het vuur en in het water gekomen; maar Gij hebt ons uitgevoerd in eene overvloeiende verversching.
>
> Psalm 66 : 12.

In de wereld daarboven staat op het leven een geheel ander stempel gedrukt, dan hier op aarde. In dat rijk der heerlijkheid is geen zonde, en dus ook geen verlossing;

geen ellende, en dus ook geen uitredding. Er kan alzoo niet zijn de overgang uit twijfel in geloof, uit zwakheid tot kracht, van leed tot vreugd, uit rouw tot de vertroosting. Kortom, al wat door het enkele feit van zonde en ellende, in ons leven op aarde gedurige breking, verstoring, overgang, herstel en hooger verheffing brengt, is in het eeuwige leven buitengesloten.

Ook aan het paradijs was dit gestadig afwisselende vreemd, en toen de zonde in het paradijs drong, was het paradijs weg en trok de vloek door onze aardsche existentie.

Volstrekt niet, alsof in het paradijs de doodelijke verveling der eentonigheid zou hebben geheerscht, of ook in den hemel om Gods troon ontstentenis van alle afwisseling een somber waas over het aanzijn der gezaligden zou doen trekken. Zonder eindelooze onderscheiding is er geen hooger leven denkbaar, en die rijkere levensontplooiing zal voor Gods troon eens alles te bovengaan en overtreffen, wat wij op aarde als hoogere levensontwikkeling gekend of in dichterlijke verbeelding gedroomd hebben.

Doch, naar den maatstaf van dit leven is het leven hiernamaals niet af te meten. Het is andersoortig. Het draagt een geheel ander karakter. Het gehoorzaamt aan geheel andere wet. Het boeit door gansch andere schoonheid, weelde en genieting. Maar juist daarom blijft het voor ons een voorwerp van geloof en hoop, en leent het zich niet tot voorafschaduwing in dit leven. En al mogen beelden uit dit leven ook in de Schrift gebezigd worden om er ons een indruk van te geven, toch voelt ieder dat het vet vol mergs en de onvermengde wijn van de bruiloft des Lams uitsluitend dienst doen, om de gewaarwording van feestvreugde te wekken, en in het minst niet om aan te duiden waarin die feestvreugde zal bestaan.

Het is nog niet geopenbaard wat we zijn zullen. Genoeg dat we weten, hoe het een leven in eindelooze vreugd en heerlijkheid zal zijn. Maar hoe die vreugd zich eens voor ons ontsluiten zal, en in wat vorm ze voor ons zal opdagen, geeft het geloof aan zijn God over; en op dien Vader in de hemelen en Zijn Zoon Jezus Christus trekt zich, in afwachting van die heerlijkheid, al het zielsverlangen van Gods kinderen saâm.

Hier op aarde daarentegen karakteriseert de zonde heel ons aanzijn en heel onze menschelijke existentie. En dat volstrekt niet enkel in dien zin, dat er rusteloos elken dag en elken nacht zonde gepleegd wordt, en dat deze zonde verwoesting aanricht, maar heel anders en meer nog in deze beduidenis, dat de zonde ons menschelijk leven breekt, de stutten van dat leven gedurig ontzet en elkaar doet afwisselen, en den weg waarlangs dat leven zich beweegt, niet vlak voor u uit, maar rusteloos op en neer doet gaan; nu door de diepte, dan over de hoogte, nu door het licht, dan door de donkerheid, nu door den lach, dan door het geween der treurenden gekenmerkt.

Dat er is lief en leed; dat er is vreugd en smart; dat er is een krachtig en gezond zijn en dan weer in krankheid nederliggen; dat er is een geboren worden en een sterven; een dragen ten doop en een uitdragen naar het graf; dat er is inzinking en opstanding; dat er is zielsverderving en bekeering; dat er is verleiding en lokking naar den Christus; kortom, dat heel ons menschelijk leven zich opbuigt en splijt in eindelooze tegenstellingen, het komt alles uit het ééne allesbeheerschende feit van het bestaan der zonde voort.

Staat het eenmaal voor u vast, dat er zonder zonde geen ellende, geen krankheid en geen dood op aarde zou zijn, dan is het de zonde die haar stempel van b r e u k e én van h e e l i n g op heel ons aardsche leven drukt, en zou het hoogelijk interessant zijn, eens heel uw menschelijke existentie onder het gezichtspunt van deze breuke in beeld te brengen.

Zonder zonde geen rechters om recht te spreken, geen artsen om de kranken te genezen, geen bedienaren des Woords om Gods Woord te prediken, geen werk der barmhartigheid noch der ontferming, geen Kerke Gods op aarde.

Nu mag hieruit natuurlijk nooit worden afgeleid, dat zulk een in eindelooze schakeering en tegenstelling opgebroken en opgebarsten leven ons eigenlijk leven is. Het leven in heilige harmonie en ongebroken eenheid staat oneindig hooger en zal eens blijken alleen onze ware, echte, waarlijk menschelijke existentie te zijn, gelijk ze dat nu reeds voor Gods engelen is.

Maar wel volgt er uit, dat ons leven hier op aarde een aldoor geslingerd, een aldoor schommelend, een aldoor op

en neer gaand leven zijn moet; en dat uw leven hier op aarde rijker, interessanter en gewichtiger wordt, naarmate ge aan sterker slingeringen bloot zijt gesteld en het op en neer gaan in uw existentie sterker evenredigheden aanneemt.

Die slingeringen zijn in ons leven ongelijk. Bij den een veel moeilijker en aangrijpender dan bij den ander. Er zijn er die ternauwernood indoken en, omgekeerd, niet dan een zeer geringe verheffing in het leven kennen. Maar er zijn er anderen, die tot in den diepsten afgrond worden neergeploft, maar dan ook straks de zaligste wandelingen kunnen maken op de bergen van Gods heiligheid.

Een dier laatsten is gedurig in den psalmist aan het woord. Vandaar eenerzijds dat roepen uit diepten van ellende en het klagen dat banden des doods en der hel zijn ziel verschrikken, maar dan ook anderzijds die jubel van uitredding en verlossing, uitloopend op dat dankbaar erkennen, dat God hem heeft uitgevoerd in een „zeer overvloeiende ververscheing."

Die verversching beduidt krachtsvernieuwing. Een versch span voor den wagen beduidt een span, dat zoo uit de weide komt in de volheid van zijn kracht. Een versch corps troepen beteekent een slagorde, die nog niet aan den slag deelnam, maar optrekt in ongebroken kracht.

En zoo is er ververscheing, als ge opkomt uit een periode van doodelijke zielsafmatting, van machtelooze inzinking, van innerlijke ondermijning, en dat ge nu, verjongd en vernieuwd in uw levenskracht, u door Gods genade aan uzelven voelt teruggegeven, om, als had nimmer iets u gedeerd, in het volle besef van Gods genade, met vernieuwden moed den strijd van het leven tegen te gaan.

Die verversching kan daarom tweëerlei karakter dragen. Het kan zijn een verversching uit geestelijke inzinking, maar het kan ook zijn een verversching uit de inzinking van uw levenslot.

Ge kondt tot in het dal der schaduwe des doods zijn gekomen, en nu weer wandelen in het lieflijk licht van de zon die heel uw leven bestraalt.

De gedruktheid en benauwing, die verdriet, tegenspoed berooving en lijden brengt, kan met centnersgewicht op uw

hart neerkomen, en het bijna verpletteren. Verreweg de meesten blijven daar vreemd aan. Ook zij drinken wel hun drinkbeker, maar aan verreweg de meesten wordt die drinkbeker van rouw en verdriet niet dan met mate toegereikt. Ze zouden ook geen zielskracht bezitten om meer te dragen. Maar er zijn ook steeds enkelen geweest, tegen wier borst de golven van het bittere lot rusteloos en zonder sparen zoo bijna meedoogenloos aansloegen, dat alleen de hun ingeschapen heldennatuur door Gods genade hen behoedde voor bezwijken.

Zulk een periode kan lang aanhouden, en vooral dat aanhouden van druk en lijden, is zoo nameloos uitputtend en afmattend.

Maar als dan eindelijk dat lijden aflaat, en er zonnige dagen komen, en er komt vreugdeolie voor treurigheid, dan heeft God de Heere er niet zelden lust aan, zulk een drager van de Jobsgestalte met ongekende levensvreugde als te overdruppelen, en dan is het van zijn lippen, dat met een kreet waar heel de ziel in meêtrilt, de juichtoon opgaat: O, mijn God, Gij hebt mij uitgevoerd in een overvloeiende verversching.

Stiller, maar nog zaliger is het, als die overvloeiende verversching ons g e e s t e l ij k overkomt.

Natuurlijk overkomt dit alleen aan den mensch die geestelijk bestaat, die innerlijk een geestelijk leven leidt en die dorsten kan naar zijn God, gelijk het hert dorst naar de waterstroomen.

De duizenden, en nogmaals duizenden, die onbezorgd voortleven, zonder ooit de gemeenschap met God voor hun ziel te missen, staan hier geheel buiten.

Maar kent ge een geestelijk leven in uw ziel; weet gij wat het is, in Gods verborgen omgang te zijn ingeleid; en hebt ge geleerd om elken morgen en elken avond uw wezenlijke kracht te putten uit het zoeken en v i n d e n van uw God; dan deelt voor u het leven zich in twee scherp contrasteerende soorten van dagen: dagen dat ge rijk in uw God, en nabij Hem levende, uw ziel in u van vreugde voelt opspringen, maar daarnaast en daartegenover die andere dagen, dat de hemel van koper schijnt, en ge op uzelven teruggeworpen, niets dan donkerheid en duisternis in u

ontwaart, en als een verloren schaap u van uw God voelt afgedoold.

Dat kan een gevolg van begane zonden zijn, maar het kan ook zijn, dat God u opzettelijk door de duisternis leidt, om uw geloof te beproeven en u dieper inwendig te bewerken met ongeziene genade.

Zoo kunnen er dan dagen, en weken, ja soms maanden zijn, dat het aangezichte Gods voor u schuil gaat; dat geen ster doorbreekt aan den donkeren hemel uwer ziel; en ge, van uw God u verlaten voelend, treurt in uzelven met een droefenisse die de wereld niet kent en niet verstaat, maar die u zoo bitter door het hart snijdt.

Maar dit lijden is voor een tijd.

In de verlatenheid waart ge niet verlaten, maar was uw God u bewerkende met een genade, waarvan ge straks eerst de vrucht kennen zoudt en genieten.

En zijn dan eindelijk, eindelijk, die dagen van geestelijke donkerheid aan hun einde toegekomen, en breekt het licht weer door, en komt uw God terug om zich in de volheid zijner genade aan u te openbaren, o, dan is het ook voor uw ziel een overvloeiende verversching.

En dan ervaart ge het, bekent ge het, dat, zoo uw God u niet door deze diepte der verlatenheid gevoerd had, ge nimmer zulk een diepgaande vreugde in uw ziel zoudt ervaren hebben, als nu uw deel werd.

Alleen na u door deze diepte der donkerheid geleid te hebben, kon uw God u uitvoeren tot zoo overvloeiende verversching van heel uw innerlijk bestaan.

LXXV. „VAN KRACHT TOT KRACHT".

> Zij gaan van kracht tot kracht, een iegelijk van hen zal verschijnen voor God in Sion.
>
> Psalm 84 : 8.

Van kracht tot kracht gaan is groeien, wassen, toenemen. Niet blijven die we zijn, en veelszins achteruitgaan; maar integendeel vorderen, verder komen, rijker, voller, overvloediger in het geloof worden, en, dank zij dit

overvloediger geloof, rijker in Godsvrucht en in vruchten der bekeering waardig.

Dit van kracht tot kracht gaan toont God de Heere ons reeds in de plant. Als de eik pas uitschoot, buigt ge hem met uw hand om, maar als de eerst teêre eik stam kreeg en volop boom wordt, weêrstaat zijn kracht zelfs den stormwind.

Hetzelfde toont God u in het dier. Datzelfde jonge veulen, dat zich eerst ternauwernood op de been kon houden, is na niet zoo lange jaren het sterke paard geworden, naar welks kracht de mensch zelfs de kracht van de stoom afmeet, en het lacht om den zwaarbeladen wagen en springt met zijn ruiter in het zaâl over muur en heg.

En nog rustiger toont God ons dat van kracht tot kracht gaan in ons eigen kind. Eerst dat hulpeloos wicht, dat op den schoot getroeteld en op den arm gedragen moet worden. Dan het spartelen bij de moeielijke looples, tot eindelijk 't eerste van wal steken komt, als de enkels iets vaster zijn geworden. En zoo gaat de groei voort en door tot eindelijk de volle wasdom bereikt is; en dan is er kracht voor den harden loop, voor den stouten sprong, voor het klimmen op de steilste rotsen, voor een tarten van alle moê zijn en mat worden

Dit nu is alles nog stoffelijk. De groei van eik en paard, en de groei van 't kind naar den kant van 't lichaam.

Maar die klimming in kracht blijft bij het stoffelijke niet, ze gaat uit 't zienlijke ook in het onzienlijke over. Er is ontwikkeling ook in den menschelijken geest.

Ontwikkeling door oefening van het kunsttalent, dat eerst school, toen uitkwam, en allengs tot machtiger uiting bekwaam werd. Maar ook ontwikkeling door opvoeding, door onderwijs, door eigen inspanning van den denkenden geest, om den geheugenschat al rijker te stoffeeren, het inzicht in de wereld om ons heen almeer te verhelderen, de eenheid te vatten in de veelheid, het verband te voelen tusschen de matte werkelijkheid en het hooge ideaal, en aldus in kracht en geest steeds machtiger te staan.

Altoos groeien, altijd voortvaren, met de Excelsior vlag om de borst de bergen op.

En nog weer anders wordt die ontwikkeling, die groei, dat gaan van kracht tot kracht, zoo ge van het onzienlijke

der kunst en het ongeziene van het verstand, overgaat op 't erf waar het karakter ontluikt en de zedelijke mensch gevormd en gestaald wordt. Kracht in den wil krijgen en die wilskracht allengs stalen. Eergevoel voelen opwaken en dit steeds fijner zien toespitsen. Trouw en eerlijkheid den knop zien ontluiken en steeds schooner opbloeien. Tegenover den zin en de liefde voor waarheid, haat tegen de leugen zien opkomen. Steeds dieper het rechtsbesef voelen insnijden, den ernst des levens zien uitbotten. O, het geeft alles het schoone beeld van een gaan van kracht tot kracht in de innerlijke persoonlijkheid.

In het lichaam groeit de man, in het verstand de geleerde, in het karakter de persoon.

En toch, in dit alles ligt nog niet wat 't van „kracht tot kracht" in den zang van den psalmist bedoelt.

Er is in het kind van God nog een ander leven, het leven van Goddelijke genade.

En ook in dat leven moet er voortschrijding, moet er groei, moet er ontwikkeling zijn.

Ook hier moet de wet doorgaan. Niet blijven wat we zijn, maar voort en verder komen.

Een gaan van kracht tot kracht.

Nu kent het groeien op stoffelijk gebied zijn maat, zijn perk. Reeds in den eikel is bepaald, hoe hoog de eik, die er uit opschiet, zich omhoog zal kunnen verheffen. Eerst schiet hij uit, dan groeit en wint hij, maar eindelijk is het perk, is de maat bereikt; en dan moge de eik nog uitgroeien in dikte van stam en breedte van loover, maar hooger komt hij niet meer.

Zoo is het ook met den groei van 't dier. Van klein wordt het groot, en zet 't zich uit, en volgroeit het. Maar na niet vele jaren, soms reeds na enkele maanden, ja na enkele weken, is de maat van 't dier uitgeput, en blijft het in grootte wat het nu is.

En niet anders vergaat 't ons aan 't lichaam. Veel langzamer dan bij het dier, bereikt de mensch allengs zijn wasdom in de lengte. Soms duurt de groei twintig en meer jaren. Maar ten slotte is ook hier de maat voltooid. En ook dan is er nog wel verandering, sterking en verbreeding,

maar hooger gaat 't niet. Ja zelfs volgt er met den ouden dag niet zelden inkrimping en verkleining.

Ook bij den kunstenaar is er een oogenblik in zijn leven, dat hij zijn hoogtepunt bereikt heeft, en dat de volheid, de rijkdom van kunstuiting eer afneemt dan wint. En op verstandelijk gebied moge er een enkele zijn, wiens brein nog op 70 à 80 jarigen leeftijd groen en frisch is, ja zelfs nog wint in diepte en weelderigen omvang, — voor verreweg de meesten is toch ook hier een grens gesteld, waarboven men maar niet uitkomt, en die den eindpaal aanduidt der ontwikkeling.

Alleen op zedelijk gebied en bij de karakter-ontplooiing is die grens op zich-zelve niet aanwijsbaar. Liefde en toewijding kunnen steeds klimmen, deegheid van karakter steeds, tot aan den dood toe, in sterkte toenemen.

En ditzelfde nu is voor Gods kind zelfs als eisch gesteld. Nooit hier op aarde bij den eindpaal aankomen. Maar altoos voort en verder.

Tot aan ons sterven toe een gaan van kracht tot kracht.

Doch juist hier nu blijkt onze ellende, die zich helaas onverbiddelijk tot in het werk der genade inschuift.

Of ga 't bij u zelven, ga 't bij anderen maar na. Ga 't vooral eens na bij een kind van God, dat ge, na een afwezigheid van tien, twintig jaar, terugziet.

Dan moest hij toch in u, en gij in hem, de rijpe vrucht van dit tien-, twintigjarige genadewerk als met oogen zien, en met handen tasten kunnen.

En is dat nu zoo?

Kunt ge metterdaad zeggen, dat een kind van God, dat jong bekeerd werd, op 60-jarigen leeftijd tien jaar verder in de genade is, dan toen het 50 jaar werd? Voelt, merkt ge verdubbeling in genadekracht, als ge op veertigjarigen leeftijd terugziet, wien ge op dertigjarigen leeftijd uit het oog verloort? Staan de ouderen, naar de maat van hun jaren, metterdaad in den regel zooveel hooger? Is altoos de oudste onder de kinderen van eenzelfde gezin in genade het verst voortgeschreden?

Let vooral eens op bepaalde karaktergebreken, op u zeer

wel bekende zwakheden en kleine zonden, die ge voor tien, twintig jaren in een kind van God hinderlijk vondt. En is het nu regel, dat ge, zulk een broeder of zuster na verloop van tien, twintig jaren terugvindend, aanstonds de verandering merkt, en met vreugde ontwaart, hoe nu al die hinderlijke zonden en gebreken van vroeger spoorloos verdwenen zijn?

Of is het niet veeleer waar, dat ge na twintig en meer jaren uw kennissen en vrienden, ja uw eigen kinderen en uw eigen ouders, nog maar al te dikwijls terugvindt met dezelfde beperkte genade, die gij voorheen in hen betreurd hadt, en die gave van genade nog altoos omwoeld met dezelfde doornen en distelen als toen?

En meer nog, als ge op u zelven let, en u indenkt in uw eigen leven voor Gods aangezicht, moet ge dan niet met schaamte bekennen, dat soms tien lange jaren u bijna geen stap verder in geestelijken wasdom hebben gebracht, en het oude onkruid nog altoos even welig op den akker daarbinnen tiert?

Wat is de gemeene gang?

Is het niet deze, dat men bekeerd wordt; dat men na zijn bekeering zijn zin en ziel op het heilige zet, en in allerlei doen anders gaat handelen dan voorheen, en alzoo metterdaad een breuke met het verleden en den aanvang van een nieuw leven in zich voelt tot stand komen. Eerst zelfs te ideaal hoog gespannen, zoodat er na korte jaren een kalmeering intreedt.

En dan zet dit stadium van 't genadeleven zich meestal vast. Het blijft wat het is, maar de groei is er uit. Men teert op wat in die eerste genadeperiode aan geestelijk kapitaal verworven werd. Men neemt vrijwel toe in kennis, ook in geestelijke ervaring en in geestelijke wijsheid, maar tot hooger kracht komt 't niet. Soms zelfs is er een terugslag, die niet dan met moeite weer wordt te boven gekomen. Zoo is men voldaan. Men streeft naar niet hooger. En zoo blijft men wat men werd tot aan zijn sterven.

We zeggen niet dat 't bij allen zoo is.

Godlof, er zijn er ook, die als schijnende lichten in de gemeente glinsteren, en die tot aan hun dood toe niet

ophouden telkens voller teug uit den beker der genade te drinken.

Maar toch, hoe heel anders zou de openbaring van het Koninkrijk der hemelen onder ons volk niet zijn, zoo allen die geloofden, zoo allen die zich kinderen Gods weten, van de ure der bekeering af tot aan hun sterven steeds het voort en verder! in hun ziel deden weerklinken.

Wie zegt ons, wat het in uw hart, in uw huis, in de Gemeente des Heeren zou zijn, zoo 't bij ons allen was en bleef een steeds en rusteloos gaan van kracht tot kracht!

LXXVI. „ZALIG ZIJN DE REINEN VAN HART."

Zalig zijn de reinen van hart; want zij zullen God zien.

Matth. 5 : 8.

Een wezenlijk onzondig, rein hart is voor een kind van God het kostlijk goed, dat hij altoos weer van zijn God afbidt, en dat toch hier op aarde nimmer zijn deel wordt.

Personen die buiten het geloof staan, laten we nu rusten. We willen wel aannemen, dat ook onder hen reinheid van hart in waarde is. Zelfs ontkennen we niet, dat er ook onder hen naar gestreefd wordt. Maar wat zij bedoelen is toch iets anders. Voor het kind van God is reinheid van hart het middel om God te zien; bij hen meer om zelf niet te kort te schieten in hoog zedelijk karakter. En over die twee kan men niet in één adem zich uiten.

Het is een woord van Jezus dat: „Zalig zijn de reinen van harte"; een woord door Jezus met opzet tot de kinderen Gods gesproken, zooals vs. 9 duidelijk aantoont. Of volgt er niet onmiddellijk op dit reinen van hart: „Zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen Gods kinderen genaamd worden". En nu spreekt het toch vanzelf, dat de zeven zaligsprekingen saâm van dezelfde personen handelen. De „vreedzamen" de „reinen van harte", die „dorsten en hongeren naar de gerechtigheid", die „arm van geest zijn", en zooveel meer, het doelt altoos op die menschen, en op hen alleen, die zich onder Jezus' hoede stellen, en willen ingaan in het Koninkrijk der hemelen, dat nabij is gekomen.

De burgerlijke deugdmenschen, zelfs de zedelijke idealisten, komen hier alzoo niet in aanmerking. Ongetwijfeld is in dezulken veel, dat voor dit aardsche leven hoog geschat moet worden. Maar hier blijft dit alles buiten aanmerking. Hier is sprake van de ingewijden in het heilgeheim, van dezulken die uit de wereld zijn overgegaan in het Koninkrijk van den Zoon van Gods liefde. Die reinheid van hart, die tot een zien van God leidt, is niet anders denkbaar dan in een kind van God.

Met huivering wordt dit uitgesproken.

Te weten wie een kind van God is en wie niet, is zoo uiterst moeilijk. Er zijn er, die het van zich zelf nauwlijks durven betuigen en die het zijn; en er zijn er anderen die het zich zelf toeëigenen en er de kenmerken zoo weinig van vertoonen; meer nog die omgekeerd, zoo gedurig zich kennen laten op een wijze, die er u ernstig aan doet twijfelen, of hun beleden „kindschap" geen gestolen goed is.

Maar ook afgezien hiervan, vast staat, dat juist de trouwste kinderen van God gedurig zelven door bangen strijd heengaan, juist omdat zooveel onreinheid in hun hart nog stand houdt, en telkens hun leven bezoedelt.

Soms zelfs gaat die bezoedeling zeer ver, en psalm 51 wordt ook nu nog David wel nagebeden uit besef van bittere schuld, die het „reinig mij van mijne vuile zonden," pijnlijk naar de lippen dringt.

En zelfs hiermeê is nog niet genoeg gezegd.

Erkend moet, dat er niet zelden in het leven twee mannen of twee vrouwen naast elkaar staan, van wie de ééne voor den Christus ijvert en de andere den Christus verwerpt, en dat ge toch, de keur op reinheid van harte en van gedraging toepassend, den belijder van Jezus door den loochenaar van den Christus beschaamd vindt.

Dit is grievend voor het geloof; het is om bij te weenen van weedom. En toch moogt ge het niet verzwijgen. David deed dit evenmin, en Paulus volgde hem hierin na. „Het goede dat ik wil doe ik niet, en het kwade dat ik niet wil doe ik." En alle eeuwen door is die pijnlijke worsteling in Christus' kerk doorgegaan. De huichelaars, de valsche broeders, staan hier buiten. Die rekenen niet meê. Neen, onder

de oprechte belijders is eeuw aan eeuw diezelfde klacht vernomen. Soms is ze zelfs tot een zondig stelsel van den ouden en den nieuwen Adam uitgewerkt, gelijk Maeterlink dat thans van zijn ongeloovig standpunt doet. Maar hoe ook ervaren, opgevat of verklaard, het verschijnsel keert telkens terug: Oprecht gemeende belijdenis, geloof van het echte stempel, en toch dat hopeloos worstelen met de onreinheid van het eigen hart.

Rein van hart te zijn, wordt dan meestal nog misverstaan, als sloeg het uitsluitend op reinheid van zinlijke zonden.

Onrein heet dan de wellustige van zinnen, de man die zich aan drank te buiten gaat, de lekkerbek, de geldschraper, de weelderige natuur. En zeker moet tegen deze grove zonden in de eerste plaats getoornd.

Maar toch, wie daarvan vrij is, is daarom volstrekt nog niet rein van hart. Reinheid van hart omvat heel ons zieleleven. Hoogmoed, trots, oneerlijke practijk, nijd, haat, leugenzin en zooveel meer, tot zelfs gewone ijdelheid en ingenomenheid met zichzelf, maakt de wateren van het menschelijk hart troebel en onrein.

Onrein wordt uw hart door alles wat in dat hart niet hoort. Gelijk een vliet onrein wordt door al wat de voorbijganger er in werpt, zoo ook wordt het menschelijk hart verontreinigd door al wat God in dat hart niet inschiep, maar er uit Satan of uit de wereld indroop.

En nu is dit het ontzettende, dat we reeds bij onze geboorte zoovele kiemen van onreinheid meêkregen, die er tot onzen dood toe niet geheel uitgaan. Dat we leven in een wereld, die het ontkiemen van deze onreinheden zoo sterk bevordert. En dat we omgaan met menschen, die innerlijk even onrein, er ons aan wennen, om, mits het maar niet tot erge uitspatting komt, in ons dat onreine door de vingers te zien en om gelijke onreinheid door de vingers te doen zien bij hen.

Dat verzwakt dan ons zedelijk besef, ons zedelijk oordeel, en doet ons van een rein hart droomen, onderwijl we nog op zoo tal van punten onrein van hart blijven.

Had nu Jezus bedoeld, dat alleen zij vrijuit gingen, die

nimmermeer op eenige onreine gedachte, neiging of gewaarwording hun eigen hart betrapten, dan zou deze zaligspreking ons de wanhoop in de ziel werpen.

Want zoo is niemand.

Tot aan onzen dood toe blijven we met de onreine kiemen in ons hart worstelen.

We komen wel verder, maar nooit anders dan om steeds fijner keur aan te leggen; om thans onreinheid te gaan zien in wat vroeger zelfs de gedachte aan zonde nog niet in ons opwekte.

Hoe verder we in het geloof komen, hoe scherper het zielsoog wordt in het ontdekken van zonde, en juist daarom neemt het schuldbesef naarmate we ons meer aan de zonde ontworstelen, niet af, maar veeleer toe.

De wereld verstaat dit niet, als ze het beluistert hoe een engel van liefde en barmhartigheid toch roerend om schuldvergiffenis bidden kan. Maar op zichzelf ligt er niets vreemds in. Juist die vergevorderde ontdekt nu zonde in wat haar vroeger misschien zelfs deugd toescheen.

Dat wist Jezus, en zoo kan het dus niet bedoeld zijn.

Er staat dan ook niet: Zalig zijn ze die een rein hart, een hart zonder zonde hebben, maar: Zalig zijn ze die rein van hart zijn.

In dat hart nu woont uw ik, handelt uw persoon, peinst, zint, besluit en kiest het kind van God.

Er is alzoo een onderscheid tusschen wat uw ik in uw hart vindt, en uw ik zelf dat in uw hart regeert.

En waar nu niemand onzer anders woont dan in een hart, dat innerlijk bezoedeld is, en waaruit allerlei giftige dampen opstijgen, wordt de vraag of ge rein of onrein van hart zijt, alleen hierdoor beslist, of ge tegenover die giftige neigingen van uw hart met diepen haat en vurige vijandschap overstaat, dan wel of ge met die booze neigingen van uw hart sympathiseert, en er met uw wil en zin aan toegeeft.

Dat ge vaak bezwijkt is nog geen bewijs dat ge onrein van hart zijt. De vraag is maar, of ge er tegen geworsteld hebt, geworsteld met al de geestelijke kracht waarover ge beschikt, de hulpe Gods en van zijn Christus en van zijn engelen inroepend, mijdend al wat u nederlaag voor-

spelde, en altoos weer smeekende: „Leid mij niet in verzoeking, maar verlos mij van den booze".

Daarop, en daarop alleen, komt het aan. Uw ik moet in uw hart rein tegen de onreinheden die uit uw hart opwellen, overstaan.

Gaat dit onderscheid tusschen uw ik, dat gelooft, en de boosheden die in uw hart woelen, teloor, dan zijt ge weg. Dan vereenzelvigt ge u met die onreinheden. Dan zinkt ge in de booze wateren van uw eigen hart weg, en verdrinkt in uw zondige neigingen.

Staat ge daarentegen in de binnenkameren van uw hart fier, moedig en beslist, ja met bitteren haat tegen uw eigen zondige neigingen als tegen uw doodvijand over, dan moge uw hart tot aan uw dood toe vol onreinheid blijven, maar dan zijt gij, dan is uw ik rein van hart, en triomfeert ge keer op keer door Gods genade over de zonde die u in uw eigen hart belaagt.

Dan is niet satan uw verleider, maar uw God uw bondgenoot. Dan doet juist die nooit opgegeven strijd u dichter naar uw God dringen, en kent ge hier reeds oogenblikken dat ge, te midden dier worsteling, met de visie van uw zielsoog uw God als ziet.

LXXVII. „IN DEN NACHT OVERLEIDE IK IN MIJN HART."

> Ik dacht aan mijn snarenspel; in den nacht overleide ik in mijn hart, en mijn geest onderzocht.
>
> Psalm 77 : 7.

Ons slapen en ons bidden hebben dit gemeen, dat én wie bidt én wie slaapt de oogen sluit, en uit het licht zich in de donkerheid terugtrekt.

En toch is dit niet hetzelfde.

Wie bidden zal sluit de oogen, om niet afgetrokken te worden door wat om hem heen gezien wordt. Kon hij, hij zou liefst ook de ooren sluiten, om door geen geluid uit zijn omgeving gestoord te worden.

Er is ook een saâmbidden met anderen, waarbij heel andere overweging geldt; maar een bidder op zichzelf genomen, zoekt zijn kracht in zijn isolement.

Dit ligt niet minder sterk in wat Jezus zijn discipelen ried: Gij dan, wanneer gij bidt, ga in uw binnenkamer, en sluit de deur achter u toe. En geheel 'tzelfde drukte Jezus in eigen exempel uit, zoo dikwijls hij zich in de eenzaamheid der woestijn of in de verlatenheid der bergen terugtrok om te bidden. Ja, zelfs in Gethsemané zoekt de Heere de eenzaamheid ook voor zijn laatste gebedsworsteling, en Hij laat zijn jongeren op zekeren afstand achterblijven, opdat Hij alleen zijn mocht onder zijn bidden.

Voorzoover hierin nu een zoeken naar rust en stilte voor ons gebed ligt uitgesproken, komt het met wat we bij het slapen gaan zoeken, overeen.

Maar hiermede houdt de gelijkheid dan ook op.

Immers bij het bidden isoleeren we ons van de wereld, om in onze gemeenschap met den Almachtigen God juist te wakkerder in hooger aanzijn te leven; in het slapen daarentegen isoleeren we ons van de wereld, om terug te zinken in onbewustheid, en zelfvergeting.

Althans, zoo is het, als het goed is. In paradijstoestand zou het zoo altoos wezen. Maar in de harde werkelijkheid geraken het bidden en het slapen op tweeërlei wijs gedurig in verwarring. Op zulk een wijs in verwarring, dat soms bij het bidden overkomt wat bij het slapen hoort, en dat omgekeerd, als we nederliggen om te slapen, de ziel in de gebeds-gestalte overgaat.

Niet, alsof zoo velen onder het bidden feitelijk inslapen. Dat ook dit bij te lang gerekt gebed, als een ander voorbidt, voorkomt, zij toegegeven; doch dat blijft hooge uitzondering. Maar wat veelvuldig geschiedt is, dat wie onder voorbidding met anderen meêbidt, zijn geest onder het bidden óf laat afleiden óf onbewust laat rusten.

En dat omgekeerd de nacht, waarin slapen bedoeld was, niet zelden op bidden uitloopt, zie dat aan Asaf, waar hij in psalm 77 klaagt: Mijn hand was ook in den nacht tot het gebed uitgestrekt naar mijn God. Gij, Heere, hieldt mijn oogen wakende. In den nacht overleide ik in mijn hart en mijn geest onderzocht.

Als we de oogen sluiten, hetzij voor den slaap, hetzij voor het gebed, gaan we uit het licht, door dit licht af te sluiten, over in gewilde donkerheid en duisternis.

Bij het slapen doen we dit, om met onzen geest in de donkerheid van het onbewuste leven terug te zinken; bij het bidden om, afgesloten van het daglicht, in helderder bewustheid het hooger licht, dat om Gods troon glanst, te zoeken.

Van nature komt niet de duisternis het licht verstoren, maar is de donkerheid er van zelf, en is het eerst door het opkomend licht dat de duisternis overwonnen wordt.

Er was niet eerst licht, maar er was eerst donkerheid. „De aarde nu was woest en ledig en duisternis was over den afgrond;" en in die duisternis brak toen het licht in op het scheppingswoord Gods.

En als nu daarna de duisternis toch weer het aardrijk overdekt, dan komt die duisternis niet van buiten in het licht in, maar is die duisternis er vanzelf, zoodra het licht zich terug trekt.

Dit nu is stoffelijk zoo, en geestelijk is het niet anders.

Er was duisternis in de natuur, en die bleef er, tot God het licht schiep; en die komt weer uit, zoodra God 't licht van zon, maan en starren terugtrekt. Dan is er weer stikdonkere nacht.

Maar evenzoo is er in den geest van een pasgeboren mensch eerst volkomen onbewustheid en onwetendheid. En dit duurt tot het licht van het bewustzijn in zijn ziel opwaakt, en allengs in helderheid toeneemt. Maar ook hier kan deze helderheid van het zelfbewustzijn weer in duisternis ondergaan. Dit geschiedt bij wie van zichzelf valt, bij wie gehypnotiseerd wordt, ten deele bij den waanzinnige en bij de versuftheid van den ouderdom. Maar bovendien geschiedt datzelfde gemeenlijk elk etmaal.

Immers de slaap is niet anders, dan dat het licht van ons zelfbewustzijn weer overgaat in het schemer van den sluimer, en ten slotte in den diepen, vasten slaap.

In den nacht is het licht des daags om ons, en het licht van het zelfbewustzijn in ons, weer ondergegaan in donkerheid en onbewustheid.

Zelfs mag gezegd, dat hoe volstrekter het licht van het

zelfbewustzijn in onzen slaap onderging, die slaap te beter en te gezonder was.

Bij het ontwaken niets te weten van de zeven uur, dat we doorsliepen, is in de nachtelijke ure de meest normale werking der natuur.

Zoo sliep de eerste mensch, eer hij viel, in het paradijs. Zoo slaapt nog het jonge wicht aan moeders borst. Zoo slaapt ten deele nog de hard vermoeide, weinig nadenkende daglooner. Maar zulk een slaap is geen regel meer, en onze slaap wordt maar al te dikwijls onrustig, 't zij dat lichamelijke oorzaken van ziekte of overdaad den slaap verstoren komen, 't zij dat de geest in ons te bewogen is, om volkomen vergetelheid over ons zelfbewustzijn te doen sluipen.

En zoo komt dan èn het droomleven op èn de halve of heele slapeloosheid.

Het droomleven is nog een donker terrein, dat weinig doorzocht is. Genoeg dat we weten, hoe het angst en benauwing kan brengen; hoe het in zondige verbeelding ons bewustzijn bezoedelen kan; hoe er soms profetiëen en voorgevoelens in opdoemen; en ook hoe God zelf meer dan eens het droomleven gebruikt heeft, om zijn heiligen Raad uit te voeren.

Maar naast dat droomleven, en nog pijnlijker, staat de weedom van den slapeloozen nacht, als zorgen het hart wakende houden; als de geest te overspannen in ons is; als een taak, die morgen ons wacht, ons den slaap misgunt, of als krankheid den zoo vurig begeerden slaap van onze oogen weert.

Die slapeloosheid is een stuk van onze menschelijke ellende. Een stuk van onze ellende, nog vreemd aan de jongere jaren, maar dat op gevorderden leeftijd aan weinigen gespaard blijft.

Gelijk nu in het goed gebed de geest zich wel afsluit van deze wereld, maar te wakkerder opwaakt in een hoogere wereld van gedachten, zoo kan het ook in dat droomleven en in dien slapeloozen sluimer zijn.

Dan moest de geest door den slaap in vergetelheid wegzinken, en hij leeft integendeel in angstige of in heilige droomen

te klaarder op. En zoo ook vindt in dien slapeloozen sluimer onze geest, in plaats van rust, slechts hoogere spanning en te drukker vermoeiende bezigheid.

En ook daarin is God de Heere.

Asaf zegt het zoo innig vroom: „Gij hieldt mijn oogen wakende!"

Doch juist deze vrome bekentenis, dat niet het toeval, maar de Heere onze oogen wakende houdt, bewijst, dat ook dat droomleven, en ook dat slapeloos sluimeren, een doel heeft.

De Heere wil er iets meê; en ook als ons hart in den nacht overlegt en onze geest onderzoekt, is dit een stuk van ons leven dat voor onze verantwoording ligt.

Zonde ligt niet alleen in woorden en werken, maar ook in gedachten, ook in hetgeen er in onzen geest omgaat; en tot zelfs voor onze droomen zijn we verantwoordelijk: niet voor wat in die droomen aan ons geschiedt, maar wel voor wat wij in die droomen doen. Niet ieder heeft dezelfde droomen. Ieder droomt naardat de inhoud van zijn verbeelding is. En hoe weinig we ook over onze droomen heer en meester zijn, dit gevoelt toch ieder onzer, dat, zoo ook onze Heiland een droomleven gekend heeft, dit niet anders dan volmaakt heilig kan geweest zijn.

In den nacht zelf kan men een droom niet anders maken dan hij komt, maar wel kan uitzuivering van onze verbeelding en reiniging van onze gedachten op den duur onze droomen overleiden op onzondig terrein.

Maar veel grooter is uiteraard onze verantwoordelijkheid voor hetgeen onze geest doet in slapelooze nachturen. Dan kan onze geest óf in het nachtelijk donker de wereld binnenhalen, óf zinnen en peinzen in heiligen zin. Hij kan ook willoos en doelloos zich in ons omwentelen.

Maar wat onze geest dan in ons moet doen, is in de donkerheid de poort van het heilige ontsluiten, en verkeeren met een hooger wereld.

Al is het, dat ge midden in uw slaap slechts een kwartier uur wakker wordt, dan kunt en moet ge nog uw geest bezig doen zijn met uw God. En ook bij uw ontwaken moet uw eerste gedachte weer aan uw God zijn.

„o, God, Gij zijt mijn toeverlaat,
Mijn God, U zoek ik met verlangen,
Zoo ras wij 't morgenlicht ontvangen
Bij 't krieken van den dageraad".

Voor wie 't zoo verstaat, is de slapelooze sluimer een geestelijke goudmijn.

Er zijn er niet weinigen, die juist in zulke slapelooze nachten, of ook in uren zonder slaap, geestelijk zoo wonderbaar verrijkt zijn.

Ook hier is de goedertierenheid des Heeren.

Slapeloosheid is uit onze ellende, maar ook deze ellende zet God in zijn genade om in hooge goedertierenheid.

Ja, er zijn er geestelijk in zulke nachten door God zoo rijk bedacht, dat een nacht met diepen slaap hun soms een verloren nacht scheen.

Het werk Gods aan de zielen van zijn uitverkorenen gaat ook in de nachtelijke uren zoo Godverheerlijkend door.

LXXVIII. „U VERWACHTEN WIJ DEN GANSCHEN DAG."

Leid mij in Uwe waarheid, en leer
mij, want Gij zijt de God mijns heils;
U verwacht ik den ganschen dag.
Psalm 25 : 5.

Niet alleen in het woud en in de wildernis op deze aarde, maar ook in zon, maan en sterren is het de Geest, die met den Vader en den Zoon, alle kracht in stand houdt en werken doet. Zoover er creatuur bestaat, werkt in dat creatuur de Geest. Zonder de werking van dien Geest is geen natuurkracht zelfs denkbaar. En die Geest, die alzoo in alle creaturen werkt, is niet een andere dan de Heilige Geest, maar die Heilige Geest zelf, aan te bidden in het Drieëenig Wezen als de derde hoogheilige Persoon.

Maar dit is het onderscheid: die Geest wordt in zijn heiligheid, wordt als heilige Geest niet gekend noch aangebeden, dan onder de creaturen die zelve geestelijk van aard zijn,

en zich van hun geestelijk karakter bewust zijn geworden. Daarboven de engelen Gods, hier op aarde de kinderen der menschen.

Een ster aan het firmament is brute stof en weet van geen heiligheid. Een plant is buiten heilig besef. En al wordt in de Schrift aan het dier een ziel toegekend, en al heeft het soms zeker vernuft en wilskracht, ook het dier staat toch buiten de sfeer, waarin de heiligheid des Heeren bekend wordt.

Aansluitend besef van de heiligheden des Heeren wordt hier op aarde alleen in den mensch gevonden.

Niet terstond na de geboorte. Het kindeke in de wieg leeft nog enkel vleeschelijk; heilige gewaarwordingen kent het nog niet. Eerst onder het verder opgroeien begint dat besef allengs te ritselen. En ook dan duurt het vaak nog lange jaren, eer hooger zedelijk besef van de heiligheden Gods althans zoover ontwaakt, dat de consciëntie veerkrachtig tegen het onheilige dezer wereld inwringt.

Maar ook zoo ligt het alles nog buiten de heilige sfeer van ons Pinksteren.

De Pinkstergenade is iets wat alleen de Gemeente kent. Ze is het hoog-heilig privilegie van de gekochten des Heeren. De wereld kent die genade niet en ziet ze niet. Ze heeft er zelfs geen flauw vermoeden van, wat die genade zijn zou.

Maar juist daarom moet er zoo streng tegen gewaakt, dat de gemeente, op grond van dat privilegie, zich niet ga inbeelden, alsof de Geest in die nog niet geredde wereld niet werkte, en althans aan de natuurkracht in de stoffelijke, onbewuste schepping geheel vreemd zou zijn.

In te mystieke, te overgeestelijke kringen steunt men maar al te vaak op die dwaling. En daarom moet het telkens weer beleden en herinnerd: De Geest is in alle creatuur, de Heilige Geest werkt in alle creatuur dat een redelijk leven bezit, maar de gemeenschap des Heiligen Geestes, die het Pinksterwonder bracht, wordt alleen gekend en gesmaakt in de Gemeente des Heeren.

In dat onderling verband moet ge de werking van den Geest, de actie van den Heiligen Geest, en de gemeenschap van dien Heiligen Geest, als in één bundel saambinden.

Anders laat 't kind van God, zonder ontterming, de onbe-

keerde wereld varen, en komt in regelrechten strijd met de bede des Heeren: „Ik wil niet dat Gij hen uit de wereld wegneemt, maar dat Gij hen bewaart in de wereld"!

En nu het tweede punt, dat ge scherp in het oog zult vatten. De Heilige Geest is op den Pinksterdag voor het eerst en voor eens uitgestort, en bleef van die ure af in de Gemeente wonen, verlaat haar nimmermeer, en zal eeuwig in en bij haar blijven.

Maar .... en dit wordt maar al te vaak vergeten, wat in de Gemeente bestaat, is daarom volstrekt nog niet altoos in een ieder aanwezig die tot die Gemeente gerekend wordt.

De wezenlijke Gemeente des levenden Gods is het lichaam van Christus, het mystieke lichaam, waarvan Hij het Hoofd is; en in dat mystieke lichaam woont de Heilige Geest, eerst in het Hoofd, en bezielt van uit dat Hoofd, langs alle geledingen en weefsels en aderen, al wat als levend lid in dat Lichaam is ingezet en met dat Lichaam meêleeft.

Het zijn niet een eenling hier en een eenling daar, die elk op zichzelf den Heiligen Geest ontvingen, en die nu, door vereeniging, het Lichaam van Christus vormen. Een lichaam ontstaat niet zóó, dat er eerst de leden zijn, en dat daarna die enkele leden tot een lichaam worden saâmgevoegd. Het lichaam wordt ontvangen en geboren met de aanzetsels en beginsels er in voor elk lid, dat er later aan uit zal komen. Zelfs de baard, die eerst op later leeftijd om de kin uitkomt, wordt er niet van buiten aangebracht, maar komt op uit een kiem, die het kindeke reeds bij de geboorte met zich bracht.

En in dat lichaam is het l e v e n. Niet in een lid op zichzelf. Een afgezet been is dood. En zelfs kan men een arm, die nog aan het lichaam zit, doodleggen, en die arm wordt dan eerst weer levend, als uit het lichaam het bloed weer toevloeit.

En zoo nu is het ook in het Lichaam des Heeren, hetwelk de Gemeente der Heiligen is Het hoofd van dat Lichaam is onaantastbaar. Christus is in de heerlijkheid. Uit en van Hem wijkt de Heilige Geest nooit. En wijl nu Christus als het Hoofd, van dat Lichaam onafscheidelijk is, is de

Heilige Geest, is het leven der Gemeente, in dat heilige Hoofd altoos verzekerd en gewaarborgd.

Hoever het leven ook uit de leden van het Lichaam op een gegeven oogenblik wegsterft, uit het Hoofd stroomt het toch weer met onweerstaanbaren aandrang aan de leden toe. En zelfs oefent het straks weer die wondere assimileerende kracht, die in elk Reveil zoo heerlijk uitkomt.

Natuurlijk is die Gemeente niet identiek met de zichtbare kerk. Maar toch ook die zichtbare kerk leeft niet anders dan door den Heiligen Geest, die, uit het Hoofd van het onzichtbare Lichaam des Heeren overvloeiende, ook die kerk juist zoolang levend houdt, als de band, de levensband met dit onzichtbaar Lichaam, door de kerk niet wordt verzaakt.

En dit nu is de uitwerking van dat inwonen van den Heiligen Geest in de Gemeente, dat wie als levend lid met die Gemeente organisch-geestelijk verbonden is, een gemeenschap met het Drieëenig Wezen kent en smaakt, als daarbuiten niet bestaat.

Ook daarbuiten, onder de onbekeerden, wordt wel zeker besef van Gods aanzijn gevonden. Ook wel zeker gevoel van afhankelijkheid van een hoogere macht. Consciëntie-spraak wordt ook in hun hart beluisterd. Aan wat er na den dood zal komen, denken ze vooral op gevorderden leeftijd zeer dikwijls.

Niet allen. Op verre na niet. Zelfs mag niet verheeld, dat het getal steeds toeneemt van wie zich ganschelijk niet meer, zoo min om God als om hun zonde en om hun lot na den dood, bekommeren.

Maar dit neemt niet weg, dat zoowel in Christen- als in Heidenlanden nog altoos een breede kring leeft, die zekere algemeene Godsdienstigheid in eere houdt.

Hetgeen daarentegen deze kring geheel en ganschelijk mist, dat is niet de consciëntie-werking van, maar wel de gemeenschap met den Heiligen Geest. En gemeenschap met den Heiligen Geest is natuurlijk niets anders dan gemeenschap met God zelf.

Gemeenschap met God, nu niet bedoeld als de gemeenschap van de kudde met den Herder, niet de uitwendige aanraking met Gods bestel in ons levenslot, niets als alzijdige

afhankelijkheid van God, neen, maar bedoeld als de onmiddellijke ontmoeting tusschen het Ik van God en het ik van ons hart in de mystiek der genade.

Ge hebt van den heiligen apostel gehoord, en ge hebt zekere gemeenschap met den man van Tarsen bij het lezen van zijn brieven. Maar het zou u toch nog geheel iets anders zijn, als ge met Paulus een jaar lang kondt saâmleven.

Welnu, dat zelfde verschil geldt het hier.

Ge kunt van God gehoord hebben, van zijn wonderen, van zijn deugden, van zijn krachten en mogendheden, en dat toch die God u vreemd bleef.

Maar dit nu geeft de gemeenschap des Geestes, dat zij uw ziel vergunt dien God persoonlijk te ontmoeten, dien God persoonlijk te leeren kennen, met dat Eeuwige Wezen persoonlijk om te gaan, en alzoo als een kind met zijn vader, met dien Drieëenigen God te verkeeren.

En dat nu brengt u het verwachten van den Heere.

Een vriend ontmoet zijn vriend, en straks scheiden ze weer. Maar het kind verwacht zijn vader, omdat het bij zijn vader hoort, en zijn vader mist als hij er niet is. En zoo ook is het in deze gemeenschap met God door den Heiligen Geest.

Wie eenmaal daartoe gekomen is, dat hij persoonlijk God als zijn Vader heeft leeren kennen en in zijn verborgen gemeenschap is ingeleid, die blijft daarom niet aldoor in die gemeenschap. Dat laat de veelbezigheid van onzen arbeid niet toe. Daar gaat de verstrooiing der wereld tegen in. Dat snijden we zelve gedurig af door zondige opwellingen uit ons onrein gemoed. En ook onttrekt de Heere ons deze zijn gemeenschap niet zelden, om het verlangen naar die gemeenschap opnieuw en weer sterker te prikkelen.

Maar, en dit is het kenteeken, een kind van God, een geloovige, die deze gemeenschap eerst genoot, en nu ze verloor, die mist ze, die voelt een leegte, die heeft geen rust eer ze teruggevonden is; en zelfs als hij uit zijn slaap in den morgen ontwaakt, is zijn eerste zielsdrang om die gemeenschap weer terug te erlangen.

Van tweeën één: óf het kind van God heeft deze gemeenschap, óf hij verlangt er naar, hij bidt er om, hij verwacht ze al den dag.

In de ure der bekeering is het een zoeken van wat men nog niet bezat. Daarna een terugzoeken van wat men verloren had.

En ook hier geldt het: Wie zoekt die vindt, wie klopt, dien wordt opengedaan.

LXXIX. „O, GOD, MIJN GOD!"

> En dat ik inga tot Gods altaar, tot den God der blijdschap mijner verheuging, en U met de harp love, o God, mijn God. Wat buigt gij u neder, o mijne ziele, en wat zijt gij onrustig in mij? Hoop op God, want ik zal Hem nog loven. Hij is de menigvuldige verlossing mijns aangezichts, en mijn God.
>
> Psalm 43 : 4, 5.

De bloemknop voor het gebed ontluikt in de kinderziel niet dan uiterst langzaam. Niet, alsof het kindeke niet reeds vroeg zekeren heiligen aandrang voor het gebed had. Maar al zet de knop zich vroeg, het is toch een heel andere vraag, wanneer die knop zal zijn ontloken.

Maanden lang is het jonge wicht erbij geweest, als moeder bad, maar zonder er iets van te ontwaren, ja, niet zoo zelden moeders gebed storend door zijn huilen. Maar eindelijk komt er toch een oogenblik, dat het voor de eerste maal onder het bidden van moeder of van andere huisgenooten een eigenaardige gewaarwording ondergaat en voor 't eerst onder den indruk komt van het heilige. Teedere moedervroomheid poogt dan die indrukken te bevestigen. En niet lang meer, of ook het kindeke knielt meê als moeder knielt, en als het naar bed wordt gedragen, begint 't eerste pogen om het ook zelf te leeren bidden. Dan vouwt moeder de handjes saâm, sluit de oogjes en zegt een simpel gebedje voor. Tien, twaalf woorden. En het lieve wicht prevelt van zijn kinderlipjes, wat moeder voorzei na.

Doch hiermeê is de vorm het wezen reeds vooruit. De

indruk van eerbied en ontzag voor de majesteit van het Eeuwige Wezen is er wel. Zelfs mint zulk een jong wicht dat eerste bidden. Maar toch heeft dat Eeuwige Wezen zich nog niet in klaar-bewusten vorm aan de kinderziel ontdekt. Vandaar, dat een jong kind spoediger het bidden tot Jezus aanleert, dan het rechtstreeks bidden tot den Hoogen God. Wat het jonge kind in zijn gebedje uitspreekt, is daarom nog niet zijn spreken tot God. Het kind spreekt na, en als 't eerst zelf iets in zijn gebed vlecht, dan is het geen aanbidding, maar een vragen om iets, om iets wat het kind bezighoudt in zijn kinderwereld. Maar dat alles is en blijft een inspreken in een onbekend Heilig, dat boven of om zijn bedje is. Het volgt alles een gestadige, maar langzame ontwikkeling, en van een bidden uit eigen zielsaandrift tot een God die persoonlijk is aan te spreken, en die, eenigszins althans, persoonlijk gekend is, bespeurt ge in den regel vóór het tiende jaar uiterst weinig. Er zijn uitzonderingen bij kinderen van vijf, zes en zeven jaren, vooral zoo ze vroeg stierven, kort vóór hun sterven. Gewoonlijk daarentegen komt het voller ontluiken van den bloemknop tot een eigen, persoonlijk en bewust gebed, niet veel vóór het twaalfde jaar.

En dat te meer, waar achter dat tiende en twaalfde jaar veelal een ongunstig drietal jaren lagen, waarin het kindeke onder lange gebeden stil moest zitten, en de moederlijke teederheid van het leeren bidden, ongemerkt en onwillekeurig in een geheel vormelijk dwingen om oogen dicht en handen samen te houden, omsloeg.

Wat God zelf reeds in die jonge jaren aan de kinderziel arbeidt, weten Gods engelen, maar weten wij niet. Ons wordt er eerst in het eind de vrucht van openbaar. En juist die vrucht begint zich omstreeks het twaalfde jaar te openbaren. Op dien leeftijd merkt men reeds, of er vrome zin in het hart opkwam, of wel dat er onverschilligheid voor, zoo geen tegenzin tegen het Heilige opwoelt. Maar teekent zich een vrome gesteldheid des harten af, dan is het deze leeftijd ongeveer, waarin God zelf de taak van moeder overneemt, en den knaap of het jonge meisje tot een eerste persoonlijk, uit eigen aandrift, bidden uitlokt.

Maar ook vandaar tot het oogenblik dat de ziel in het: „O, God, mijn God!" uitvloeit, is de weg nog lang.

Veelal is de vriendelijke, teedere glans van het kinderlijk gebed tegen de jaren dat men volwassen wordt, niet weinig verdonkerd. Er is dan een geheel andere wereld van gedachten uit allerlei boeken en gesprekken in het bewustzijn gedrongen, en die nieuwe wereld van gedachten steekt zoo bitter prozaïsch af bij de poëzie van het gebedsleven; of ook wil ze schitteren in een keurbundel van idealen, die ja, een dwepen met rijke plannen en voornemens en verwachtingen bevorderen, maar niet meer geconcentreerd zijn in de aanbidding van een Eeuwig, heerlijk Wezen.

Die twee stroomingen, de stroom van het practische en ideale leven in zijn veelheid, en de eenheid van ons leven gelijk 't saâmgevat ligt in het gebed, worstelen dan met elkander, en soms gaat het gebed in die worsteling voor altoos onder. Er zijn er, helaas, die, als kind vroom, als man alle bidden verleerd hebben.

Ook komt het voor, dat het bidden standhoudt en wint in ernst en diepte, maar met afstooting van de wereld, zoodat het wereldleven er onverzoend naast blijft staan; tot almeer een vaak ziekelijke mystiek of overspannen spiritualisme zich van de ziel meester maakt.

Maar in den gewonen weg der vroomheid volgt op die periode van worsteling een tijdperk van geestelijke vastheid. Men heeft nu de verhouding tusschen zijn zieleleven en zijn leven in de wereld geregeld. Het scheepken drijft nu niet meer naar gril van wind en golfslag. Er is een roer aan het scheepken aangebracht, er is een kompas aan boord genomen, de zwaarden kunnen zijwaarts worden neergelaten. Zoo kan de ziel zelf koers bepalen, als ze de wateren der levenszee doorsnijdt. En zoo gaat dan een krachtig zich wijden aan zijn levenstaak met een steeds rijker zich ontplooiend gebedsleven saâm.

Zelfs beginnen almeer die beide, de sfeer van het gebedsleven en de sfeer van het beroepsleven, elkander te dekken.

De oogenblikken van het eigenlijk gebed vermenigvuldigen zich, doordien onder den arbeid door, de zielsverheffing tot God veelvuldiger wordt en het schietgebed zich vermenigvuldigt, tot eindelijk almeer een biddende gesteld-

heid aan de ziel gemeenzaam pleegt te worden. En omgekeerd wordt in het stil gebed almeer geheel de levenstaak ingedragen, en gevoeld dat het gebed niet gebonden ligt aan enkele heilige uitingen, maar heel ons aanzijn, met al den nood die het aankleeft, aan God opdragen en in God heiligen mag.

Zoo klimt het gebed in beteekenis, zoo begint het geheel ons leven te overschaduwen, zoo wordt het in toenemende mate onzes levens kracht.

Het „goed gebeden is het halve werk", eerst anderen nagezegd, wordt nu zalige ervaring.

En zoo nadert het oogenblik, waarop eindelijk het „o, God, mijn God", de klare, zuivere uitdrukking kan worden van wat het innerlijk zielsleven ervaart en geniet in zijn intiemst heilige opwellingen.

Te vroeg over de lippen komend, zou dat „o, God, mijn God", schuldig egoïsme, begeerzieke zelfzucht zijn. Een nemen van den hoogen God voor zich. „Mijn" God, zonder te denken aan de anderen. Een gebedszonde, zoo aangrijpend in het „Onze Vader" overwonnen. Altoos een bidden: niet geef mij, maar geef ons ons dagelijksch brood; niet vergeef mij, maar vergeef ons onze schulden; niet verlos mij, maar verlos ons van den Booze. Voor God nooit alleen, maar in de gemeenschap der liefde met al Gods heiligen staan. Bidden, zooals ge een lid in het Lichaam van Christus zijt, niet als waart ge een eenling op u-zelf.

Maar daar gaat het „o, God, mijn God" dan ook onder geen enkel opzicht tegen in. Het doelt op heel iets anders. Het komt op uit het heel ander besef, dat God de Heere niet maar voor al zijn kinderen zorgt, gelijk een Vorst over zijn millioenen onderdanen waakt, maar dat de Koning der koningen dit op alle vorsten der aarde voor heeft, dat Hij al zijn kinderen persoonlijk kent, hen persoonlijk doorgrondt, met elk van hen een eigen verstandhouding heeft, aan elk van hen een eigen roeping heeft gegeven, voor elk van hen een eigen taak heeft weggelegd, elk van hen tot een eigen bestemming voor de eeuwigheid gestadiglijk opkweekt en daarom niet alleen met allen saam in één algemeene, maar bovendien met elk van hen in een bijzondere be-

trekking staat, zóó bijzonder als Hij met geen der anderen staan kan.

„Onze Vader!" maar gelijk een vader die zeven kinderen heeft, aller vader is, en toch onderscheidt, en met elk van zijn kinderen, naar verschil van aard, inborst en karakter, anders omgaat, zoo ook is de Heere onze God aller Vader, en toch van elk onzer Vader in een bijzonderen zin, op een eigen manier, tot ons doordringende op een mystieke wijze, en zich aan ons openbarend in mystieke gewaarwordingen, die een eigen karakter bezitten en een eigen stempel dragen. Hij kent ons en wij zijn van Hem gekend, zooals dit met geen ander persoon, die anders bestaat, het geval kan zijn.

Het is de ééne zon, maar die in elken dauwdrop anders afglinstert.

Alleen maar, de dauwdrop weet dit niet. Gods kind kan het weten. En als die wetenschap voor hem opgaat, knielt hij neder voor „God, zijn God."

Onderscheid nu wel.

Van Gods zijde bestond die bijzondere betrekking, die met elk van zijn kinderen een andere is, van de ontvangenis, van de geboorte af; ja, vóór de ontvangenis reeds in de roeping der uitverkorenen van eeuwig.

Het verschil ligt alleen aan onze zijde.

Er gaan jaren onzes levens voorbij, dat wij God wel kennen, en een gebedsleven voor zijn aangezicht hebben, maar in gemeenen zin, nog gespeend aan het bijzondere. Een bidden zooals anderen bidden. Een van Gods kinderen, maar nog niet aan u zelven ontdekt als zulk een kind, waarin iets eigens van den Vader tot uitdrukking komt.

Maar uit dat algemeene scheidt zich dan van lieverleê het bijzondere af. Wat ons een eigen karakter leent, een eigen roeping geeft, een eigen persoon doet zijn, begint met den Heere onzen God in een bijzondere gemeenschap te treden. En nu is het de ondoorgrondelijke rijkdom onzes Gods, dat Hij, die alle deze zijn kinderen met een eigen aanleg en een eigen roeping schiep en uitverkoor, voor een iegelijk van hen juist die bijzondere God zijn wil en zijn kan, die bij hun aard en hun toestand voegt.

Niet een algemeene vervulling voor allen eender, maar

voor een iegelijk van hen die bijzondere vervulling die juist zij behoeven.

Niet alleen zijne allerbijzonderste Voorzienigheid. Maar ook de allerbijzonderste zelfontdekking van zijn Goddelijke Majesteit in den spiegel van elks zieleleven.

En als het daartoe komt, dan, maar ook dan eerst, klimt vanzelf, ongedwongen, uit het hart de jubel der aanbidding op: „o, God, mijn God!"

LXXX. „DE HEERE IS UWE SCHADUW."

De HEERE is uw bewaarder, de HEERE is uwe schaduw, aan uwe rechterhand.
Psalm 121 : 5.

Niet alleen het kind, ook wie ouder is, ziet liever platen en printen, dan dat hij leest, of mint ze althans om zijn voorstelling bij het lezen te ondersteunen. Vandaar de voorliefde onzer vaderen voor den printbijbel, en vandaar de sterk herlevende vraag naar boeken en tijdschriften met illustratiën.

Een tijdlang was de liefde voor het met plaat versierde boek ondergegaan, deels omdat de platen zoo slecht, en deels omdat de lezers zoo over-wijs waren. Maar sinds er wat meer natuur in ons terugkwam, en het lichtbeeld, met den lichtdruk saâm, de illustratie in minder dan een kwart eeuw tot ongekende fijnheid en keurigheid verhief, is de oude liefde voor het zien weer boven gekomen, en is door dat „printenkijken" onze voorstelling ongemeen in klaarheid verrijkt. Het werkt nu alles met portretten en afbeeldingen. In goeden zin en in zondigen zin. De macht van het laten zien der dingen is weer erkend. Tot zelfs dagbladen gaan er hun kracht in zoeken. Thans is het nog het beeld bij het woord. Allengs wordt het almeer beeld en steeds minder woord, tot de overdrijving dan ten slotte zichzelve straft en de juister verhouding terugkeert.

Hoofdzaak bij dit alles is maar, dat onze natuur zóo geschapen, zóo aangelegd is, dat ze bij voorkeur liefst onmiddellijk ziet, en dat ze dit doorzet tot in het geestelijke.

Dat willen zien, liever dan door inspanning van ons denken tot inzicht te komen, is dan ook geen gebrek in ons, en veel min een gevolg der zonde, maar Goddelijk instinct.

Van de heerlijkheid daarboven wordt ons niet geprofeteerd, dat de gezaligden spitsvondige denkers zullen zijn, maar dat ze ook hierin als kinderen Gods zich openbaren, dat ze het geestelijke, dat ze de geestelijke dingen, ja, dat ze het Eeuwige Wezen zullen begeeren te zien, en die klare aanschouwing metterdaad zullen genieten.

Phillippus' vraag: Heere toon ons den Vader en het is ons genoeg! was van dit diepe begeeren de voor dit leven al te naieve uitdrukking, en Jezus' antwoord op die vraag bewijst, hoe heel de Christelijke religie onder dit gezichtspunt van het zien kan worden saâmgevat. De apostelen roemen er in, dat zij voor 't eerst gezien en aanschouwd hebben 't Woord des levens. Reeds in de profetie had het visioen, het gezicht, dit zien voorbereid. En als de apostelen ons de heerlijkheid teekenen die komt, dan profeteeren ze ons, hoe we nu zien als in een spiegel, maar dan zullen zien aangezicht tot aangezicht, en in dat zien kennen zullen gelijk we gekend zijn. Niet 't lezen, niet 't redeneeren, neen, het zien, de klare aanschouwing zal zaligheid wezen. En Johannes voegt er bij: „Geliefden, het is nog niet geopenbaard wat we zijn zullen, maar wij weten, dat wij Hem gelijk zullen wezen, want we zullen Hem zien gelijk Hij is."

Dit zien nu wordt voorbereid door plaat en print, en ook het zien van het geestelijke in het zinnebeeld. Het Kruis, het Alziend oog, het zinbeeld van geloof, hoop en liefde. Nog zijn de catacombes der eerste Christenen van zulke zinbeelden vol.

Doch wat nog meer zegt, de natuur, het leven zelf is van beeldspraak vol, en meer dan eenig boek is het juist de Heilige Schrift die deze beeldspraak aangrijpt, om ons het geestelijke te toonen. Behalve plaat en print, en behalve zinnebeeld, is het die beeldspraak, die niet naast het woord staat, maar in het woord dringt, en door het woord zelf de dingen toont. De ware Wijnstok, de goede Herder, het Lam Gods, de Zaaier die 't zaad uitstrooit, en zooveel meer, 't is alles beeldspraak, uit de natuur en uit het leven

gegrepen, die God in zijn Woord bezigt, om ons het geestelijke in hooger klaarheid nader te brengen.

Niet anders nu doet de Schrift ook met opzicht tot het Hoogste, waar het geldt om ons het Eeuwige Wezen nader te brengen.

Dat Eeuwige Wezen nadert ons dan in de beeldspraak van: De Heere is onze Rotssteen, de Heere is ons Hoog Vertrek. Hij is ons Schild. Hij is onze Bewaarder. Hij is de Vader in het Vaderhuis Hij is onze Koning, zittende op den troon zijner heerlijkheid. En onder dit tal van beelden is er ook dit schoone beeld: De Heere is uwe schaduw. Jesaja bezigt het als hij, in aanbidding neêrgeknield, uitroept: „Heere, Gij zijt mijn God, Gij zijt den arme geweest een toevlucht tegen den vloed, een schaduw tegen de hitte, want gelijk de hitte door een dikke wolk, zoo zal het geroep der tirannen door u vernederd worden". En evenzoo neemt 't lied Hamaälôth het over: „De Heere is uw Bewaarder, de Heere is uw Schaduw aan uw rechterhand"

Deze sprake in beeld is daarom zoo schoon, omdat ze zoo zacht en teeder is.

Hier geen machtsopenbaring, geen sterke arm die ingrijpt. Er heerscht een verzengende hitte, zooals die in de woestijn van het oosten alle leven neer kan slaan. En zie, nu schuift stil en met majesteit een dikke wolk over de woestijnvlakte, en het zonlicht verblindt en de zonnegloed verzengt niet meer, en de mensch ademt op, verkwikt en bijgekomen door de Goddelijke schaduw van omhoog.

Schaduw! o, Wij zonen van het westen kennen de heerlijkheid niet, die voor den oosterling in dit korte woord besloten ligt.

De hondsdagen nu uitgezonderd, is ons de zon nooit de felle tiran, die ons het leven tot een last maakt. De zon is ons een lieflijk iets, dat we zoeken. Ons verkwikt, ons koestert de zon. Wij minnen haar glansen.

Maar in 't land waarin de profeten profeteerden, de psalmist zong, Jezus omwandelde en de discipelen verkeerden, is al de vindingrijkheid om door dikke muren, door zware voorhangsels, door hoog geboomte, door lange witte kleederen, waarin men zich hult, aan de felle tirannie der zon te ont-

komen. Alles brandt er, alles gloeit er, alles zengt er in het heete jaargetij, en met name in de vlakte der woestijn is mensch en beest willoos en hulpeloos aan den brand in het zand en aan den gloed uit den hooge overgeleverd.

Alles roept, alles bidt er om schaduw.

En dit alles nu, door beeldspraak op de worsteling van Gods volk, en op den levensstrijd van zijn knechten overgebracht, brengt er profeet en psalmist beiden toe, om zijn Israël te verkwikken met de heerlijke vertroosting: De Heere, uw God, is uw Schaduw!

Uwe Schaduw waartegen?

Tegen de hitte des daags, overdrachtelijk gebezigd van den druk van uw levenslot van de hitte, de felheid, waarmeê de woeling van den tegenstand, van den tegenspoed en de vervolging tegen u ingaat.

De Heere is uw Schaduw! is verwant aan dit andere beeld: de Heere is uw Schild! maar heeft toch andere strekking.

Hebt ge te doen met een vijand, een vervolger, dien ge kent, dien gij voor u ziet, en wiens slagen op u aankomen, dan hebt ge een schild van noode, en wie in zulke dreigende oogenblikken zijn Schild bij zijn God zocht, heeft het altoos bij Hem gevonden.

Maar heel iets anders is het, als er een hitte tegen u ontbrandt, die ge niet grijpen kunt, die uit het geheimzinnige van uw levenslot, uit bedekte woeling van den tegenstand, als een elementaire macht u van alle zijden drukt en benauwt, zonder dat ge er verweer tegen hebt. Zoo is het voor den Arabier in de woestijn, als de zonnegloed het zand onder zijn voeten doet branden en zijn gehemelte verdorren doet. En zoo ook is het voor Gods volk, als de tegenstand zich van allen kant verheft, en het hier het water is dat het dreigt te overstroomen, en daar de stormwind die op het volk aandreunt. Ja, zoo is het ook in uw persoonlijk leven, als ge, om Gods wil en om de zake Gods, van moeite in moeite, van benauwing in benauwing wordt gedreven, en de hitte van de worsteling steeds in kracht wint, en ge eindelijk dreigt te bezwijken.

En in die ure nu, wij zouden zeggen, als het water aan de lippen komt, maar de Schrift die uit het Oosten komt,

spreekt van een verzengenden zonnegloed, zoodat de hitte u zou doen neerzijgen, dan is de Heere uw zielsinnige Vertrooster, omdat Hij, de Heere, dan uw Schaduw is, die u overdekt, en u weer adem doet halen.

Dat kan, naar de heilige beeldspraak, door een wolk zijn, die de hitte van den zonnegloed ondervangt, maar het kan nog teederder.

Een vader kan in de woestijn zelf den kant van de zon nemen, en zoo ten schaduw zijn voor zijn kind, dat aan zijn zijde wandelt.

En aan dit beeld nu doet de psalmist denken, als hij zingt: De Heere is uw Schaduw aan uw rechterhand.

Zoo mengt zich in de vertroosting de Goddelijke teederheid der hoogste liefde.

Uw God laat u niet alleen. De gang door de woestijn kan u niet gespaard worden. De hitte moet zengen. Maar de Heere zoekt u op. Hij komt bij u. U zeer nabij. Hij plaatst zich tusschen die hitte der zon en u. Hij neemt u bij de hand. Hij dekt u met de schaduw die zijn majestueuse grootheid op u werpt. En zoo reist ge uw weg met blijdschap, door de liefde van uw God verkwikt, en overdekt door zijn heilige schaduw.

Dit alles nu is poëzie, we weten het wel. Maar omdat poëzie dichting is, daarom is ze nog geen verdichting.

Er is ook wat geen oog ziet en geen oor hoort, en wat in geen menschenhart zou opklimmen, maar wat God hier reeds te verstaan, te zien, te genieten geeft aan wie in zijn verborgen omgang is ingeleid.

God kan zeer verre van u zijn, maar uw God kan u ook zeer nabij wezen. Dit hangt aan zijn genade. Dit hangt af van uw innerlijk zielsbestaan.

Maar dit staat vast, als Hij u nabij is, de hitte des daags dreigt u te doen bezwijken, dan is Hij uw Schaduw, en voelt gij zijn koele Schaduw over u komen aan uw rechterhand.

De verkoeling, die de Schaduw van uw God brengt, moet ge voelen, voelen aan uw ziel, en zoo ge die niet voelt, is het dan ook omdat ge niet nabij uw God zijt?

LXXXI. „HIJ NEIGT ZIJN OOR TOT MIJ."

Want Hij neigt zijn oor tot mij; dies zal ik Hem in mijne dagen aanroepen.
Psalm 116 : 2.

Uw oor neigt ge tot iemand, òf als ge zelf slecht hoort, òf als hij naar wien ge luistert, te zwak van stem is, òf eindelijk als te groote afstand u van hem scheidt.

Nu, van 't eerste is bij God nooit sprake. Hoe zou Hij die 't oor geplant heeft, niet hooren; Hij die 't geluid en het opvangen van 't geluid schiep, niet alle creatuurlijk geluid beluisteren?

Alzoo, wanneer van den hoogen God gezegd wordt, dat Hij zijn oor neigt tot het gebed, is altoos bedoeld een genade te onswaart, een daad van Goddelijk erbarmen, waardoor de Majesteit in de hemelen zich naar ons schikt, tot ons nederbuigt, en ons zoekend tegemoet komt.

Echt bidden is altoos met stille nederigheid bekleed. Er is allerlei soort gebed. Een gebed opzeggen; onnadenkend woorden prevelen; bidden omdat het uur er voor is; bidden uit plichtsbesef; bidden uit nood; bidden uit heimwee naar God; bidden om hoogere, hemelsche kracht in te drinken, bidden uit vreugd in blijden dank; bidden voor zichzelf; bidden voor anderen; bidden alleen; bidden met anderen; bidden overluid; bidden voor anderen, met anderen; — de vorm wisselt eindeloos, en aan elken vorm kleeft zijn eigen waardij; maar in allen dieper ingaanden gebedsvorm, waarin uw ik in uw ziel niet kan rusten eer ge weet; God luistert naar wat ik bid, is de ziel klein, voelt uw persoon zijn machteloosheid, en is in uw eigen schatting uw eigen ik voor den Drieëenigen God als niets, en minder dan niets, een gevoel van wegzinking dat God zelf ons tot zich op moet trekken, zal er verheffing in het hart komen, en vrijmoedigheid tot zielsuiting zijn.

Wat is heel deze wereld bij het firmament, en wat zijt gij die bidt, vergeleken bij die wereld, waarop ge een van de meer dan duizend millioen levende zielen zijt. Nu zijn er op die wereld enkele machtigen, die voelen, en voelen

moeten, dat ze voor de wereld groot zijn. Denk aan een Napoleon, denk aan een Bismarck. Maar van dat alles is niets in den gewonen bidder, wiens naam buiten zijn dorp of zijn stad ternauwernood bekend is. Nu hebben die machtigen der aarde een eigen rekening met God. Op hen kunnen we hier niet ingaan. Wat hier ter sprake komt is de gewone, de buiten zijn kleinen kring nauwelijks bekende bidder. En wat is zulk een, zoo hij de knieën buigt voor den hoogen God, den almachtigen Schepper, Instandhouder en Regeerder van deze kleine wereld en van die duizenden zonnen en starren die fonkelen en lichten aan den hemel, die zich eindeloos over ons uitbreidt.

Bij echt bidden, d. i. bij zulk een gebed, waarbij de ziel althans eenigermate Gods majesteit en grootheid indenkt, kan daarom de bidder nooit anders dan als een niets voor zijn eigen besef zijn.

Zeer diep gevoelende, dat zijn gebed slechts een verdwijnende ademtocht is, zoo het den Heere niet belieft zijn oor tot zijn gebed te neigen.

Die behoefte komt op uit de nietigheid van 's menschen stem, uit den onmetelijken afstand, en meer nog uit de onmisbaarheid van persoonlijke toekeering tot den bidder.

Onze stem bij ons bidden is zoo het uiterste van zwakheid, als we willen dat ons gebed tot in de hemelen doordringt, dat het er niet toe doet, of een voorganger in het bedehuis zijn stem uitzet en door de gewelven doet weerklinken, of dat een kranke op zijn leger aemechtig zijn stil gebed fluistert voor zijn God. Zelfs waar geen stemgeluid ganschelijk vernomen wordt, behoeft het stil en zwijgend gebed er niets minder om in de ziel te zijn. Onze stem kan hier niets. Onder menschen kunnen we door luider en harder spreken nog het hooren afdwingen; maar als we tot „onzen Vader in de hemelen" spreken willen, valt de beteekenis van onze stem ten eenenmale weg. Dan heeft de stentorstem van den machtigen redenaar niets voor boven de zwakste kinderstem. En of de schipbreukeling in het uiterste van den nood zijn „o, God, help mij!" tegen den loeienden wind in uitgilt, het blijft al eender. Onze stem, luid of zwak, werkt niets uit. Het blaten van het verloren

schaap kan den herder tot hooren brengen, nooit onze stem onzen God tot luisteren bewegen.

De stem in het gebed is voor ons zelf en voor wie met ons bidden. Zelfs op onze knieën in de eenzaamheid voelen we den drang om ons gebed in woorden te brengen. Door die woorden eerst komt in ons bidden klaarheid. Het ontspant, het ontlast de ziel. De golving der gewaarwordingen in ons gemoed komt in het gefluisterd of gesproken gebedswoord tot ruste. Er kan wel een gebed zonder woorden uit de ziel naar God schreien, maar dat gaat instinctief, dat noemen we zelfs geen bidden.

Het wezenlijk bidden gaat door ons bewustzijn. Wie bidt, moet weten wat hij bidden zal. Zijn herinnering moet opleven, hij moet indenken de nooden, waarvoor hij bidt, hij moet kennen de weldadigheden waarvoor hij dankt, hij moet klaar voor zich hebben de taak, waarvoor hij Gods hulpe inroept, hij moet voor zich stellen de Majesteit, die hij groot maakt en aanbidt. Uit de mystiek van het gemoed moet de biddende ziel tot klare bewustheid komen, en dat komt in het woord, dat komt door de stem tot stand, dat voleindt het bidden.

Bij het bidden met anderen komt dat nog sterker uit. Dan is de stem het werktuig, dat het gebed van den bidder brengt tot de ziel van wie met hem bidden. Voor wie voorgaat de gewone, voor wie met hem bidden de omgekeerde werking. Bij hem uit de ziel in het woord, bij dien ander door het woord tot de ziel. Wie voorgaat in het gebed moet zijn als wie de toetsen van het orgel bespeelt. Zijn ziel speelt, de ziel der anderen moet meêklinken, en zoo ontstaat het g e m e e n s c h a p p e l i j k g e b e d, een eigen genade ons geschonken van onzen God.

Dan komt de afstand.

Als we over een vliet of vloed heen iemand iets vragen willen, verheffen we vanzelf onze stem, en helpt 't ons als aan de overzijde de ander zijn oor naar ons toekeert, en, door de hand achter het oor te leggen, ons toont dat hij luistert, en ons roepen poogt op te vangen.

Wat breede wateren golven nu niet tusschen ons en onzen God, als we tot Hem roepen willen.

Er ligt heel de wereld, er ligt al de drukte des levens tusschen, en dan die oneindige afstand tot den hemel der hemelen, waar de Heere troont in het eeuwige Licht.

Onze Heiland beval ons aan, niet ons gebed aan te vangen met een spreken tot den Heiligen Geest in ons, niet met een roepen tot den Alomtegenwoordige die ons gaan en ons liggen omringt en wiens hand op ons is, maar met een eerbiedig aanroepen van „onze Vader die in de hemelen is", en zoo schoon zegt onze Catechismus, dat we dit alzoo doen zullen, opdat we van den hoogen God niet aardschelijk zouden gedenken.

Natuurlijk blijft het daar niet bij. Bij voortgang wordt het gebed intiemer; wat zeggen wil, dat God ons onder het bidden allengs zijn heilige tegenwoordigheid ontdekt, en ons nabij komt; ja, ten slotte in ons eigen hart, als de Heilige Geest met ons bidt en voor ons bidt, en dan zegt hoe we bidden zullen. Maar hiermeê te beginnen is kranke mystiek.

We staan eerst voor den afstand. Eerst moet de ziel zich tot hooger opheffen. Niet hier beneden, daar boven is het altaar van de gebeden der heiligen, dat als reukwerk voor Zijn aangezicht brandt. Niet meer hier beneden, maar in den hemel zit aan Gods rechterhand onze Heiland, die voor ons bidt, en door zijn voorbidding ons bidden steunt.

Eerst „hoog, omhoog het hart naar boven", het sursum corda, en dan daalt God in zijn majesteit genadiglijk in het gebed tot ons af, soms tot in ons hart.

En deze echte gebedsdrang nu uit zich bij ons daarin, dat het bidden soms een roepen, een schreien, een maken van misbaar, gelijk de psalmist zegt, worden kan; en eerst als we dan merken, dat God zijn oor tot ons neigt, op ons merkt, en naar ons bidden luistert, komt de biddende ziel tot rust.

Als we onder het bidden voelen, dat het luisterend oor van onzen God zich tot ons neigt, dan is de afstand overbrugd, en weten we dat God ons nabij is gekomen, en dat wij zijn nabij onzen God.

En zoo bereikt dan het gebed ten slotte zijn hoogste zaligheid in wat we in de derde plaats noemden de persoonlijke toekeering van God tot den bidder.

Er roepen er zoo duizenden bij duizenden elken morgen en elken avond naar God om hulpe en om redding. Het is zoo, het aantal neemt toe van wie het gebed verleerd hebben. Maar toch, hoe nameloos groot is in het cijfer niet nog altoos het aantal van wie in nood en dood naar God om uitkomst schreien.

En nu, om onder die duizenden en nogmaals duizenden opgemerkt te worden, te weten dat God ook op ons ziet, en nu weet, dat ook wij tot Hem roepen. Onder die zich kruisende en door elkaâr warrende stemmen, ook mijne stem tot den Almachtige te doen doordringen. Als we 't eens zeer menschelijk mogen uitdrukken, te weten, te merken, te voelen, dat ook wij aan de beurt komen, en dat er ook voor ons een oogenblik gehoor komt, — dat is het wat de bidder uitdrukt, als hij jubelend dankt, dat God ook tot zijn gebed het oor neigt.

Natuurlijk is het zoo bij God niet. Hij doet niets bij beurte. Hij hoort elk bidder onmiddellijk en allen tegelijk. Maar voor ons menschelijk besef is er altoos in ons bidden, als het doordringt, een besef, dat God zich nu ook tot ons keert, en zijn oor ook tot uw persoonlijk gebed neigt.

Neigt tot u anders dan tot anderer gebed, omdat die hooge God uw bijzonder leven kent, uw persoonlijk bestaan doorgrondt, uw eigenaardigen zielsnood doorschouwt, en daarom voor u een geheel eigen verhooring van uw gebed heeft weggelegd.

En dat nu is de heerlijkheid van het gebed. Ge roept tot uw God, en Hij kent u. Hij onderscheidt u als een eenling onder die duizenden. En hoe nietig ge ook zijt, met wat last van zonden ge ook tot Hem komt, Hij gaat u niet voorbij, Hij veracht uw smeeken niet, Hij keert zich tot u, en neigt tot u zijn luisterend oor.

Zoo wordt het bidden u een zegel uwer verkiezing, als ge dat toeneigen van uw God ontwaren moogt.

Bij de koningen der aarde worden slechts de machtigen en grooten toegelaten. Bij Hem, den Koning der koningen, heeft zelfs de meest vergetene en verachte toegang.

Zoo gij bidt, en uw God neigt zijn oor tot uw gebed, zoo zijt ge nabij uw God, en bezegelt uw Vader in de hemelen het u, dat ge niet alleen nu zijn nabijheid ontvangt, maar dat ge eeuwiglijk bij Hem hoort.

LXXXII. „NEEM UWEN HEILIGEN GEEST NIET VAN MIJ."

Verwerp mij niet van Uw aangezicht, en neem Uwen Heiligen Geest niet van mij.

Psalm 51 : 13.

Er is in de Heilige Schrift sprake van een zoeken van Gods aangezicht. „Hoe zalig is het volk dat naar Uw klanken hoort; zij wandelen, Heer, in 't licht van 't Goddelijk aanschijn voort".

Er is in die Schrift sprake van iets nog innigers, als 't komt tot een wederzijdsche gemeenschap, zoo dat niet alleen 't licht van Gods aanschijn ons bestraalt, maar ook onze ziel zich tot haar God verheft. „Gods verborgen omgang vinden, zielen waar zijn vrees in woont; 't heilgeheim wordt aan zijn vrienden naar zijn vreêverbond getoond".

Maar bij den derden trap gaat 't nog verder, als God Almachtig niet alleen zijn aanschijn over ons doet lichten, en ons toelaat tot zijn verborgen omgang, maar zelf ingaat in ons hart, dat hart tot zijn tempel formeert, en als de Heilige Geest tot ons inkeert. „De Geest zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen, en die de harten doorzoekt, weet welke de meening des Geestes zij, dewijl Hij naar God voor de heiligen bidt".

Deze drieërlei trap van gemeenschap is wel te onderscheiden.

Wie staat op den eersten trap, heeft van den glans der wereld zich afgekeerd en gewend tot het licht dat van boven ons bestraalt; hij gaat niet meer af op zijn eigen licht, maar wandelt in 't licht van Gods aanschijn. De donkerheid is voorbijgegaan. Hij weet in wien hij gelooft. En reeds 't volk, dat alzoo in 't licht van 't Goddelijk aanschijn, niet slechts een enkel maal geniet, maar gestadig wandelt, spreekt de Schrift zalig.

Doch dan komt 't vanzelf en ongemerkt tot den tweeden trap van gemeenschap, het ingaan in Gods verborgen omgang. Niet dat 't licht van Gods aanschijn ons allen bestraalt, maar zoo dat de ziel een spiegel is geworden, waaruit dat licht weerkaatst. Dat God ons bestraalt, en dat onze ziel

uitstraalt naar God. Het heilgeheim dat ons innerlijk ontdekt wordt.

Doch ook daarbij blijft het niet.

De innigheid van het zijn nabij God gaat nog verder, dringt nog dieper door, en dan komt het tot dat onbeschrijflijke, tot dat onuitsprekelijke, tot dat ondoorgrondelijke, dat de Heere God zelf in den Heiligen Geest zich zoo nauw met onzen geest vereenigt, dat Hij niet maar boven, en om ons, maar ook in ons is, tot ons inkeert, ons hart tot zijn woonstede maakt, en dat er een spreken van God tot ons en van onze ziel tot God in ons eigen binnenste plaats grijpt.

Tot dit hoogste komt 't niet opeens. Er is hier een voortgang, een zalige ontwikkeling en verdieping, die niet door allen bereikt wordt, en waarin zij, die ze bereikten, aanvankelijk slechts nu en dan verkeeren.

In wat zij zelven kennen als hun zaligste oogenblikken, als een vrede Gods, die komt en weer weg gaat, en die, als zij gemist wordt, telkens opnieuw wordt gezocht.

Die breuke kan komen door geestelijke ongeoefendheid. Die breuke kan komen door een overmacht van buiten. Ze komt meest door onze zonde.

Dit laatste was bij David alzoo, en daarom klom aanstonds uit zijn verlaten en van God vervreemd gemoed de bede op: „Neem uwen Heiligen Geest niet van mij".

Voor ons menschelijk besef wandelen we, waar van dien Heiligen Geest sprake is, in raadselen. Onze taal heeft er geen woorden voor. Ons begrip staakt hier alle ontleding. We kunnen gelooven, we kunnen gewaarwordingen ondergaan, we kunnen genieten, maar het diepe mysterie van Gods Drieëenig Wezen kan ons, althans hier op aarde en in onzen zondigen toestand, niet ontsluierd worden.

We aanbidden.

We aanbidden God Almachtig als onzen Vader die in de hemelen is. We aanbidden den God van alle genade in den Eeniggeboren Zoon, dien Hij ons schonk en zond en voor ons overgaf.

En nog inniger aanbidden we den driemaal Heilige in den Heiligen Geest, dien we als Trooster bezitten in ons eigen hart.

Waar ons zinnen en peinzen zich ook heen beweegt, 't zij naar de wereld om ons heen, 't zij in de wereld van ons eigen hart, aldoor is het God dien we ontmoeten, in God dat onze zoekende blik zijn rustpunt vindt, tot God dat onze aanbidding en heilige bewondering zich opheft.

Het is altoos God die ons overschaduwt, God die ons innerlijk doordringt met zijn heilige liefde.

Een en dezelfde God, één heerlijk en volzalig Wezen, Almachtigheid die ons draagt, ons doordringt.

Maar het blijft mysterie. Een mysterie, teeder voor ons hart, rijk in zalige genieting, steeds inniger zich aan de zoekende ziel openbarend, maar 't staat hoog boven al ons denken, al ons begrijpen, al ons zinnen en peinzen.

Het is het wezenlijkste van alle wezenlijkheden. Het is het eenige dat u blijft, als eens de wereld u ontzinkt en uw bewustzijn in den nevel van den dood zich verdonkert.

Het is het heilgeheim, waar de spotter om lacht, dat de wereld koud laat, dat de zondaar ontzet en verschrikt, maar dat naar 't vreêverbond aan Gods kind in de stilte der eenzaamheid getoond wordt.

Het is de Heilige Geest zelf, die in 't hart van Gods kind indalend, het zegel van dit Drieëenig mysterie op zijn hart zet.

Maar juist daarom is de gemeenschap met dezen Geest in ons zoo uiterst gevoelig en zoo teeder.

Er moet niets tusschenbeide komen, of ze is weg.

Ze kan tegen niets tegen, of ze ontzinkt ons.

Ze kan tegen geen enkele stoornis, of ze is u ontvloden.

Niet dat de Heilige Geest daarom wegtoog en u aan uzelf overliet. Integendeel. Hij blijft in het hart dat Hij tot zijn woonstede koos. Verjagen uit zijn tempel kan Hem satan noch wereld.

En hierin juist is zijn Goddelijke liefde, dat Hij, inwonend in u, zich b e d r o e v e n laat, zich ergeren laat, zich schrijnen en wonden laat door uw zonde, en toch volhardt.

Maar voor uw besef is dit niet alzoo.

Voor uw besef, voor uw innerlijke gewaarwording is in de ure der overtreding de Heilige Geest een vreemde geworden, verre van u geweken, nauwelijks door uw innig smeekgebed meer bereikbaar.

Hij bleef wel zijn woning behouden in uw hart, maar in dat hart zelf werd een scheidsmuur tusschen uw eigen geest en dien bij u inwonenden Heiligen Geest opgetrokken. De deur van den tempel in u werd door uw eigen ik gesloten. Gij daaldet in uw eigen wezen af naar den dieperen ondergrond, waar boven die tempel zich verheft. En in dien tempel troonde de Heilige Geest nog wel, maar niet gij meer hadt tot dien tempel den toegang. Alle gemeenschap is dan afgebroken. Alle verborgen omgang afgesneden. U heeft uw zonde omwikkeld, als een spin de vlieg. En terwijl de Heilige Geest, dien gij bedroefd hebt, zich weer in zoekende ontferming naar u uitstrekt, trekt gij u in uw schuldbesef terug.

En toch blijft ook in zulke oogenblikken het onbegrepen geloof doorglinsteren.

David voelde na zijn diepen val de angstige vervreemding. Hij voelde, hoe, zoolang God op zijn zonde zag, geen herstel van gemeenschap zich denken liet, en daarom smeekt hij: „Verberg Uw aangezicht van mijne zonde, en delg uit al mijne overtredingen." Hij werd het innerlijk gewaar, hoe zijn bezoedeld hart hem van zijn God vervreemden moest, en daarom smeekte hij zoo roerend-schoon: „Schep in mij een rein hart en vernieuw in het binnenste van mij een vasten geest." Hij wandelde in bange donkerheden, en bad daarom, dat 't licht van Gods aanschijn zijn stralen weer op hem mocht doen nederdalen. Maar al slaat hij zijn schuldig hoofd tegen den scheidsmuur te pletter, toch glinsterde ook in dat aangrijpend oogenblik het geloofsbesef bij hem door, dat achter dien scheidsmuur de Heilige Geest zich nog troostend naar hem uitstrekte, en daarom smeekte hij niet: „Geef mij uw Heiligen Geest terug", maar heel anders: „Neem uw Heiligen Geest niet van mij".

Dat is het zich vastklemmen van de ontroerde en in zichzelf rampzalige ziel aan het geloof.

Ze verstaat dit niet, ze doorgrondt dit niet, maar ze voelt dat de genade niet loslaat, dat de genade in God is, dat God met deze zijne genade toch in haar dringt, en de eenige angst dien ze kent, is dat die in God zelf tegenwoordige genade van haar scheiden mocht.

En tegen dien angst bidt, smeekt, schreit ze.

o, God, blijf bij mij, blijf in mij. Laat mij niet voor eeuwig zinken.

En dat smeeken houdt aan, dat smeeken gaat in innigheid en in oprechtheid door, tot eindelijk de deur van den tempel zich weer in namelooze ontferming ontsluit.

En dan komt de vreugde des heils weer. De wederontmoeting tusschen de ziel die den Heiligen Geest zoo diep bedroefd had, en den Heiligen Geest die, liever dan de ziel van Gods kind los te laten, zich liet bedroeven.

Wel hem, die 't ook zelf aldus in zijn zonde ervaren mocht.

Hij verstaat wat 't is, den Heiligen Geest te kennen als zijn Trooster.

LXXXIII. „WEET GIJ NIET, DAT GIJ GODS TEMPEL ZIJT?"

Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt, en de Geest Gods in ulieden woont?
1 Cor. 3 : 16.

In de profetie heet het, dat God „inkeerde om te vernachten." Dit is het beeld ontleend aan den reiziger, die des avonds inkeert om te vernachten, en als de zon in den vroegen morgen weer aan de kimmen staat, de gastvrije woning verlaat om verder te trekken. Op den Heilige Israëls toegepast, sprak dit alzoo uit, dat de profeten tijden en oogenblikken kenden, dat ze van een inwoning des Geestes in hun ziel wisten; maar dat was niet duurzaam, het was voorbijgaand, en ras daarop was de God van nabij, weer een God van verre geworden.

Tegenover die ervaring nu van een God die inkeert om te vernachten, en dan de ziel weer verlaat, plaatst Jezus zijn belofte, dat op den Pinksterdag God de Heilige Geest tot het volk des Heeren zal komen, en niet weer van hen zal gaan, maar bij hen blijven zal in der eeuwigheid.

Sterk drukt Johannes dit in zijn Evangelie uit, als hij (VII : 39) zegt: „De Heilige Geest was nog niet, overmits

Jezus nog niet verheerlijkt was". Iets wat natuurlijk niet kan beteekenen, dat de Heilige Geest nog niet bestond, maar beduidde, dat de Heilige Geest nog niet in de Gemeente duurzaam was ingedaald, overmits Jezus eerst na zijn hemelvaart den Trooster aan zijn Gemeente van den Vader zenden zou.

En zoo nu ook moet het verstaan, als de apostelen gedurig van de Gemeente als van een „Tempel Gods," en van een „Woonstede Gods in den Geest" spreken. „Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt en dat de Geest Gods in ulieden woont," beduidt volstrekt niet alleen, dat de Heilige Geest in het hart der heiligen inkeert, maar veel meer en veel sterker, dat Hij, in het hart van Gods heiligen ingedaald, daar duurzaam verkeert, daar blijft en het eens met zijn inwoning verrijkte hart niet meer verlaat, maar naar Jezus' belofte bij Gods kinderen blijft in der eeuwigheid.

Het wijst op een veranderden toestand. op een geheel andere bedeeling des Geestes.

Wat onder de oude bedeeling tijdelijk plaats greep, wat een voorbijgaand indalen uit den hooge in het hart van zeer enkelen was, is onder de bedeeling des Nieuwen Testaments een eeuw na eeuw inwonen in heel de Gemeente geworden.

Onder het Oude Verbond hield wat scheiding maakte stand. Duurzaam was toen alleen het wonen van God op Sion. Maar onder het Nieuwe Verbond is, door het zoenoffer van Golgotha, de scheidsmuur voor goed gevallen, is wat scheiding maakte voor altoos te niet gedaan, is God niet maar tot zijn volk, maar in zijn volk gekomen. De tempel van Sion houdt op te bestaan, en hiervoor in de plaats is gekomen de gemeente des levenden Gods. Zij is nu Gods tempel. God woont in haar.

Zoo wordt de menschheid gesplitst.

Eenerzijds de nog onheilige wereld, voor welke de scheiding voortduurt, en die nu zelf geen tempel meer op Sion bezit. En anderzijds het volk des Heeren, nu niet meer vleeschelijk, maar alleen geestelijk voortlevend. En in dat volk, in deze Gemeente des Heeren, is alle scheiding weggevallen. Zij is thans nader aan den hemel dan aan de wereld verwant.

Zij is de duurzame, de blijvende, de nimmer eindigende woonstede Gods in den Geest geworden.

Toch zij men hier voorzichtig.

Het mag niet zóó verstaan, alsof de Geest Gods zijn werking alleen in Gods heiligen openbaarde.

Wie dat zegt, zou de alomtegenwoordigheid van God, den Heiligen Geest, loochenen, en zijn werking beperken.

De Heilige Geest is God zelf, en daarom is er niets in gansch Gods schepping denkbaar, waarin de werking van dien Geest niet gelden zou.

Niet alleen in al wat mensch is, maar in alle creatuur, is evenzoo de werking van den Heiligen Geest, als er de werking in is van den Zoon en van den Vader. De eenheid van het Drievuldig Goddelijk wezen zou bij elke andere voorstelling te loor gaan.

In de schepping zelve is de Almacht Gods openbaar; dat wil dus zeggen zoowel de Almacht des Vaders, als de Almacht des Zoons en de Almacht des Heiligen Geestes.

Uit de Vader is de volheid der krachten, uit den Zoon de volheid der gedachten, uit den Heiligen Geest de volheid van alle energieën.

Er is geen natuurkracht, er is geen organische werking, er is geen Goddelijkheid in den rijkdom en in het schoon der natuur openbaar, of ook de Heilige Geest verheerlijkt er zich in.

En is dit reeds zoo in de onbezielde schepping, veel sterker komt dit nog uit in het bewuste schepsel. Zich een engel te denken, zonder dat alle talent en gave die in dezen bode Gods werkt, van den Heiligen Geest herkomstig zou zijn, is ongerijmd.

En evenzoo nu is het met den mensch. Geen veldheer blonk ooit, geen dichter heeft ooit geschitterd, geen denker ooit de wereld verbaasd, geen kunstenaar ooit ons met zijn scheppingen verrijkt, of het was de Heilige Geest die de vonk van het genie in hem gloren deed.

Zoo en niet anders leert het de Schrift.

Ja, dat gaat zoover, dat geen gave des Geestes, of geen talent onder menschen zich ooit tegen God heeft gekeerd, of het was de Heilige Geest die deze gave en dit talent niet

slechts toebedeelde, maar ook in stand hield en werken deed.

En daarom is dit het ontzettend oordeel, dat over elken mensch zal gaan, die zijn talent tegen God misbruikte, dat hij eens zelf zal moeten ervaren, wat het is met een gave van den Heiligen Geest zich tegen God gekeerd te hebben.

Maar heel iets anders dan die gave is het inwonen van den Heiligen Geest in de ziel.

Geheel afgescheiden van onze gaven en talenten, bezitten we een persoonlijk leven. Dit persoonlijk leven stelt ons in staat met de drie Goddelijke personen persoonlijk te verkeeren. Zooals we onder menschen met elkander verkeeren, dat hun ik met ons ik in bewuste gemeenschap treedt, hun invloed ondergaat, van hen liefde ontvangt en hun liefde weergeeft, indringt in hun gedachten en eigen gedachten in hen laat dringen, hun meerderheid ondergaat, met hen in verbond en verband treedt, zich hun toewijdt en voor hen opoffert, zoo ook is het den mensch gegeven met den Heilige in persoonlijk verkeer, in stillen omgang, in heilige gemeenschap te treden.

En nu wil het inwonen van den Heiligen Geest in ons zeggen, dat God zich niet alleen van ons zoeken laat, maar tot ons kwam; ons door ons weder te baren in staat stelde, in zulk een persoonlijke gemeenschap met Hem te geraken: en niet wachtte tot wij Hem vonden, maar tot ons naderde, niet van buiten, maar van binnen, ons innerlijk aanraakte, en in de diepste verborgenheid van ons zielsleven den band aanbond, die ons in de kern zelf van ons wezen, in den diepsten grond van onze gewaarwordingen, in de onmiddellijkheid van onze eerste beseffen en gevoelens zijn tegenwoordigheid smaken deed.

Dit hangt niet aan gaven en talenten, want de rijkst met genie bedeelde kan er van verstoken zijn, en de eenvoudigste onder de eenvoudigen kan het volop genieten.

In ons mensch-zijn zelf heeft God ons hiertoe den aanleg geschonken. Alleen de zonde heeft dien aanleg verstoord. En wat God in de wedergeboorte doet, is den aanleg hiervoor herstellen.

Dan kan het weer. Dan komt het weer. Dan is de mensch weer met zijn God in het diepste zijner ziel één.

Dat is de Trooster.

Het is nog niet de hemelsche toestand, waarin het enkel genieten zal zijn, als zelfs de heugenis niet alleen van onze zonde, maar van ooit zondaar geweest te zijn, voor eeuwig van ons zal worden genomen, en geworpen zal zijn in de diepte der zee.

Hier voelen we nog, dat we een Goddelijke kunstbewerking hebben ondergaan. De tegenstelling tusschen dit heerlijke inwonen van den Heiligen Geest, en het in zonde geboren zijn, wordt ons telkens nog door onze verduistering en verblinding en verlatingen herinnerd.

Bij ons reageert de Heilige Geest nog elken morgen en elken avond tegen ons menschelijk bestaan.

En daarom is en blijft Hij hier op aarde onze Trooster.

Want dat is de zalige vertroosting voor een kind des stofs, als hij eenerzijds nog gedurig in zijn ellende wegzinkt, en toch onder alles en bij alles zich van de zalige tegenwoordigheid van den Heiligen Geest bewust blijft.

Dat die Heilige Geest niet weggaat, zich niet verjagen laat, het niet met ons opgeeft, maar bij ons wonen blijft, en ons voor lief neemt zooals we zijn, dat is zijn oneindige, dat is zijn Goddelijke liefde.

Dat Hij niet maar „inkeerde om te vernachten", maar bij ons blijft in der eeuwigheid, dat is op aarde onze zalige genieting, en de heerlijke rijkdom van onzen Troost.

LXXXIV. „GEWEN U TOCH AAN HEM."

> Gewen u toch aan Hem, en heb vrede; daardoor zal u het goede overkomen.
>
> Job. 22 : 21.

In het vermaan, dat we ons aan onzen God gewennen zullen, ligt een verwijt dat beschaamt. Het is of men tot een kind zeggen zou: „Gewen u toch aan uw moeder!" Dat nu moge van een tweede moeder kunnen gezegd worden, of van een stiefvader of stiefbroeder, maar aan zijn eigen moeder, die ons onder haar hart gedragen heeft, went men

niet, maar die mint men met al de trouw en de liefde van het kinderhart.

W e n n e n kunt ge alleen aan wat u vreemd w a s, of, door vervreemding, v r e e m d is geworden. En daarom, als tot u de toeroeping komt, dat uw ziel, dat uw ik, dat uw innerlijk wezen zich aan uw God zal gewennen, dan zegt dit dat uw Vader die in de hemelen is, u een vreemde was geworden: dat die vervreemding u nu nog bij uw gemeenschap, bij uw verkeer, bij uw omgang met uw God in den weg staat; en dat ge daarom u te beijveren hebt, om u hoe eer hoe beter weer aan uw God te gewennen, opdat zoo deze hindernis voor uw ziel wegga.

Nu heeft dit zich gewennen aan den Heere onzen God natuurlijk niet dezelfde beteekenis, als dat we onder menschen spreken van zich aan iemand wennen.

Onder menschen is van dat zich wennen 't meest sprake, als ge voor het eerst in aanraking komt met iemand van eenigszins vreemden doen, sterk behept met eigenaardigheden en in den omgang weinig innemend. Ons wordt dan de eisch gesteld, dat we ons hierdoor niet laten afstooten; dat we door inschikkelijkheid aansluiting zullen zoeken, en ons voegen zullen naar zijn eenigszins vreemd karakter. Of ook we spreken van ons wennen aan iemand, die 't zij door verschil in ontwikkeling verre boven ons staat, 't zij door heel ander levenslot een geheel anderen blik op 't leven heeft. Er is dan verschil in neiging en sympathieën, verschil in bezigheid van den geest en gekozen levensdoel. Hem interesseert wat u geen belang inboezemt. En in het groote levensdrama speelt gij in een heel ander bedrijf dan hij.

Bij al zulke ontmoetingen en aanrakingen nu bedoelt dat zich wennen aan iemand, dat we zelf wat zullen inbinden, dat we van onzen eigen aard de scherpe kanten zullen afvijlen, en dat we door plicht van liefde en drang van meeleven gedrongen, in zijn leven zullen ingaan, om hem te verstaan, te begrijpen, en hem alzoo van lieverlede op te nemen in den kring onzer genegenheid.

Maar bij den Heere onzen God is dit van zelf heel anders.

Bij Hem hebben we met onzen God en onzen Schepper, met onzen Heere en onzen Koning, met onzen Vader in de hemelen te doen.

Hier is al wat ons vreemd in Hem is, onze schuld, onze zonde, blijk en teeken dat wij verkeerd staan, vervalscht zijn in onze gewaarwordingen en gevoelens, en dolen in de overlegging van ons hart.

Waren we gelijk we zijn moeten, er zou van vervreemding geen sprake kunnen zijn, dus ook niet van een ons weer aan onzen God gewennen.

Gewen u toch aan Hem! is een oordeel dat over ons gaat, een aanklacht tegen ons zielsbestaan, en tegelijk een heilig vermaan, om weer kind in de gemeenschap met onzen Vader te worden.

Wat nu is in onze dagen het ongeloof? Uit wat oorzaak begint zelfs in geloovige kringen bij meer dan één het stille, rustige vertrouwen in wat God ons geopenbaard heeft, te wankelen?

Men spreekt dan eerst van ondoorgrondelijke geheimnissen; dan van raadselen waarop ons denken stuit; komt er allengs toe, om te twijfelen of het ons geopenbaarde wel juist is, en eindigt tenslotte met driestweg de levensopvatting van ons menschelijk denken als de eenig ware tegen Schrift en ervaring over te stellen.

En waarop komt dit nu anders neêr, dan dat men zich vreemd tegenover God en zijn Woord gevoelend, weigert zich aan Hem en zijn doen en zijn Woord te gewennen, en integendeel wil, dat onze God zich veranderen zal en blijken zal te zijn conform ons denken.

Gewent ge u aan Hem, dan moet gij zoolang uzelf veranderen en hervormen, tot ge past bij uw God; en wat de twijfel en het ongeloof wil, is, dat onze belijdenis omtrent God zich zoolang wijzigen zal, tot er een God uit wordt die past bij ons.

Nu was die strijd daarom niet zoo fel en scherp, omdat de levensopvatting der Schrift, althans in haar hoofdlijnen, ook in de wetenschap gold, gold in de publieke opinie, en daardoor gold in de opvoeding en in de betere gesprekken. Het was bijna alleen in de kringen der spotters en der goddeloozen, dat het ongeloof brutaalweg uitkwam.

Wie geloofde werd alzoo in die betere dagen gedragen door den algemeenen levenstoon, en zijn hart werd niet tot verzet geprikkeld. Ook onder de jongeren niet.

Maar thans is dit alles anders geworden. Alle grondbegrippen omtrent God, de Schepping, den val, het werk der Verzoening, het leven na den dood en het laatste oordeel, eens aller gemeengoed, zijn door de Wetenschap losgelaten, in de publieke opinie aan het wankelen geraakt, uit de opvoeding gebannen, en zelfs uit de gesprekken der ernstiger lieden weggegleden.

En dat niet alleen, maar er is allengs een geheel ander stel grondbegrippen voor in de plaats gesteld. Een heel andere belijdenis is opgekomen, een geheel andere catechismus heeft ingang gevonden. Breed vertakt staat de levensopvatting van het ongeloof thans in de publieke opinie tegen de Christelijke belijdenis over.

Bij de vervreemding van onzen God die uit onze zonde kwam, is daardoor thans een tweede vervreemding gekomen, welke ons verlokt naar een levensopvatting die in openbaren strijd is met het bestel, het doen en de wijsheid Gods, gelijk ons die in zijn Woord geopenbaard zijn.

Daardoor is voor velen alles, ja alles in hun God hun vreemd geworden. Ze voelen zich bij God en in zijn Woord in geen enkel opzicht meer thuis. Het kind herkent zijn Vader niet meer.

En juist daarom heeft de toeroeping: Gewen u toch aan Hem! thans zoo hoog ernstige, zoo dubbele beteekenis verkregen. Gewen u toch aan Hem! wil thans zeggen: Maak den band, die u aan de wijsheid der wereld bindt, los, en ga weer in met heel uw zinnen en uw peinzen in het bestel en in de hoogheilige gedachten van uw God.

Versta dit nu niet wijsgeerig, maar neem het practisch voor het leven, vooral bij het mysterie des lijdens, waarop ook Elifaz het tegenover Job toepaste; ook al deed hij 't zelf verkeerd.

Het lijden in de benauwing dezer wereld zou geen mysterie voor ons zijn, indien steeds, met zuivere weegschaal, aan een ieder 't lijden op aarde werd toegewogen, naardat hij tegenover God of menschen misdaan had. Er zou dan niet anders in het lijden openbaar worden dan de straf der gerechtigheid, naar strikt recht toegemeten, en voor 't overige zou ieders levenslot gelijk zijn.

En nu ligt in deze gedachte zeer zeker dit onveranderlijk ware, dat er een eeuwige vergelding zijn zal, en dat deze vergelding gaan zal naardat ieder gedaan heeft, 't zij goed 't zij kwaad.

Maar de feil, de fout is, dat men met deze straf en deze vergelding der eeuwige gerechtigheid het mysterie des lijdens hier op aarde verwart. Dat lijden alzoo individueel opvat, en toetst aan ieders persoonlijk levensbestaan en levensgedrag, en nu stuit op het harde feit, dat gedurig een goddelooze ons ergert, wien het welgaat, en sterker haast nog, dat het onze ziel smart als we een vroom kind Gods, een edel karakter, een trouwen dienaar in Christus, die, naar we zeggen zouden, niets misdeed, in de golven van het leed zien verzwolgen.

Dat nu menschen zoo doen, verstaan we nog. Als een tyran den goddelooze eert en de vrome kinderen Gods kwelt, vinden we dat wel vreeslijk, omdat 't toch altoos God is die het toelaat; maar hierin kan men nog berusten. Doch dat God zelf zoo d o e t bij ziekte, in 't levenslot, en door den wreeden dood, dat is en blijft op dit standpunt een steen des aanstoots, waarover men niet heen kan, en dat vermoordde reeds zoo menig wortelloos geloof.

Welnu, van waar komt dit nu anders, dan dat Gods gedachten zoo heel anders zijn dan onze gedachten, en dat wij, in plaats van ons aan zijn bestel te gewennen, hardnekkig onze opvatting van 't lijden tegenover Hem handhaven?

Voor God ligt de individueele toerekening in het laatste oordeel, niet in de straf van den aardschen rechter en veel min nog in het lijden dat Hij over ons gehengt.

Naar luid der Schrift is de zonde niet een kwaad dat aan enkele individuen kleeft, maar een gif, dat heel ons geslacht heeft aangetast. De schepping van den mensch was evenmin individueel, maar schiep een geslacht, heel de menschheid, alle eeuwen door en onder alle natiën één geheel vormend. Niet een groot aantal menschen, die eerst daarna door wetten als anderzins tot één geheel gerekend werden, maar ons m e n s c h e l i j k g e s l a c h t; waaruit de enkelen voortkomen, en waartoe ze behooren als de twijgen en de bladeren tot den boom.

Om nu dat geslacht der menschen dat Hij schiep, te redden, bracht God tegen dat gif der zonde in onze menschenwereld het lijden. Voor Hem is dat lijden een beker van heilig medicijn, dat Hij niet aan den enkelen persoon, maar aan ons geslacht toedient, om de werking van het gif der zonde te stuiten. En nu kiest Hij zelf de priesters en priesteressen uit, die van zijnentwege geroepen zijn, om dat Sacrament des lijdens aan de wereld te bedienen.

Koos hij daartoe nu enkel de goddeloozen, zoo zouden dezen zich tegen het lijden verharden, en de vromen zouden zich verhoovaardigen op hun sparing. Het medicijn zou geen nut doen. Het zou geestelijk doen versteenen. Schade voor winste brengen.

Neen, Hij roept, om dat lijden te dragen, allereerst de besten, de vroomsten, de edelsten op. Zijn profeten en zijn martelaren. Juist daardoor gaat de heilige werking van het medicijn uit en het doet datgene waartoe Hij 't besteld heeft.

Het Kruis brengt hier de verklaring.

Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij haar zijn eengeboren Zoon gaf. Persoonlijk staat Jezus geheel buiten de zonde. Hij is niet alleen de vroomste, de edelste, de beste onder alle kinderen der menschen, maar de Zoon des menschen, en op Hem komt het wee des lijdens neêr, gelijk nooit eenig mensch het gedragen heeft. En nooit is van eenig lijden onder de kinderen der menschen een werking tot redding uitgegaan gelijk van zijn Kruis.

En daarom, in dat Kruis ligt hier de gedachte Gods, ligt het bestel Gods, en de wijsheid Gods.

Al wie nu zijn eigen leed en 't lijden der wereld verstaan wil, moet aan dit bestel, aan deze gedachte en aan deze wijsheid Gods zich gewennen.

En wie dat doet, die heeft zijn hemelsche vertroosting, ja, die kan danken dat de beker des lijdens ook hem niet voorbij ging.

Hij voelt zich priester, om achter den eenigen Hoogepriester aan gaande, in den naam des Heeren het sacrement des lijdens te bedienen.

LXXXV. „DE ZIEL DES MENSCHEN IS EEN LAMP DES HEEREN."

> De ziele des menschen is eene lampe des Heeren, doorzoekende alle de binnenkameren des buiks.
>
> Spreuken 20 : 27.

„Nabij God te zijn" is een zieleweelde, die uit Genade ook in onbewusten staat ons deel kan zijn.

Als een kind van God, dat den verborgen omgang genoot, voor het doen eener operatie onder algeheele bedwelming wordt gebracht, is daarom de gemeenschap tusschen zijn hart en zijn God niet verbroken. Van de bezwijming, zoo iemand van zichzelf viel, geldt hetzelfde. In heftige koortsspanning, als het opgestuwde bloed de hersenen overprikkelt, en den kranke in ijlen verwildert, verbreekt die koorts evenmin den band die hem aan zijn God verbindt. Zelfs van den slaap die ons uren lang aan „ons eigen weten van ons zelf" ontrukt, mag niet anders geoordeeld, en zulks nog geheel afgezien van ons nachtbewustzijn in den droom.

Alleen maar, in elk dezer toestanden is het nabij God zijn, van uw zijde, wat uw bewuste leven aangaat, buiten werking geraakt. Het bewustzijn van de gemeenschap met uw God is daarom niet uit u weg. Even aangeraakt, en wakker geworden, voelt ge het weer en leeft er in. Maar wel is het bewustzijn van die gemeenschap in u werkeloos geworden. Het is er mede als met uw vermogen om te zien. Ook dat is in uw slaap niet weg, maar het rust. Het electrisch licht beeldt het ons zoo klaarlijk af. Draait ge even met uw vingeren het knopje om, zoo is alles licht, en draait ge het nogmaals om, zoo is alles duister; maar even snel en onmiddellijk hebt ge het licht weer terug. Het bleef, maar trok zich terug uit zijn glansen.

En hierbij komt nu dat van Gods zijde de gemeenschap met het zieleleven van zijn kind onafgebroken werkt, en ook onder narcose, ook in bezwijming en ook gedurende den slaap, stand houdt en doorwerkt. Dat te weten geeft zelfs de rust, waarmeê men een narcose ondergaat, en niet minder dat vredig gevoel, waarmeê we des avonds in den slaap

wegzinken. „Laat mij slapend op U wachten, Heer, dan slaap ik zoo gerust", gelijk men in Hernhütt zong. En wie twijfelt er aan of juist in den slaap zijn de sterkende en krachtvernieuwende werkingen, waarmeê onze Vader in de hemelen zijn kinderen begenadigt, nog veelvuldiger en dieper ingaande dan des daags. Het derde deel van ons leven, dat ons aan onze legerstede bindt, dient volstrekt niet alleen voor ons lichaam. Het heeft hooger bedoelen. In den nacht vooral bouwt God zijn tempel in ons hart.

Toch neemt dit niet weg, dat het „nabij God te wezen" voor ons zelf zijn hoogste beteekenis eerst erlangt, als ons klaar en helder dagbewustzijn de zalige gemeenschap met onzen God doordringt. Als we het ontwaren, merken en weten, dat onze ziel nabij God en God nabij ons hart is. Als er, menschelijk gesproken, uitwisseling van gewaarwordingen tusschen onzen God en ons mag zijn. Als we, eerbiedig gesproken, met de telephoon in het gebed onzen God oproepen, en ver uit den Hooge komt het antwoord.

Doch prent u wel in, dat dit roepen en dat antwoorden noch door de woorden, die ge stamelt, noch door de begrippen, die daarbij in u werken, wordt uitgeput. Een moeder heeft teedere, innige gemeenschap met het kindeke aan haar borst, buiten alle woord en buiten alle verstandelijk begrip om. Wat in die gemeenschap werkt en haar in stand houdt, is het leven zelf, het trekken van het bloed, het tintelen van het gevoel. En al zal die gemeenschap, als dat kindeke tot knaap en jongeling is opgegroeid, zich ook in woorden en begrippen uiten, toch zal de wortel dier gemeenschap, ook in later jaren, veel dieper zitten dan op de lippen die 't woord spreken. Wat spreekt niet de blik uit het oog, de uitdrukking van het gelaat, een traan, een lach, en hoe werkt niet in en onder dat alles de gemeenschap van 't zelfde bloed, de teederheid der schuilende liefde.

En dat alles is niet onbewust, maar maakt deel van 't bewustzijn uit. Het is als 't geuren van een bloem, als een wasem der liefde die we inademen. Het is de geur en de wasem van 't hart, die we met volle teugen indrinken. En immers, wat de geur is van een roos, van een hyacint, dat weet ge zeer wel, daarvan zijt ge u volkomen bewust,

ook al kan de kundigste kruidkenner u die geur noch in begrippen ontleden, veel min in woorden omschrijven.

Nabij God met uw bewustzijn te wezen, gaat alzoo veel dieper dan uw begrijpen of uw stamelen. Het is een gewaarworden, een ontwaren, een voelen, dat ge niet op uw zenuwen moogt overbrengen. Dat ware valsche mystiek. Maar een ontwaren en u uiten op geestelijke wijze in de onmiddellijkheid der aaneensluiting van uw innerlijk besef aan het leven van uw God.

Om ons dit toe te lichten, stelt de Schrift een onderscheid tusschen onze ziel en ons innerlijk wezen.

Ze spreekt eenerzijds van ons hart en van onze ziel, en anderzijds van iets dat nog ver achter, nog diep onder die ziel en dat hart ligt. Plastisch wordt dit dan op onderscheidene manieren uitgedrukt, meest door tegenover ons hart onze nieren te plaatsen, doch ook door te spreken van ons ingewand, of gelijk in Spreuk. 20 : 27 door tegenover de ziel te stellen: „de binnenkameren des buiks." Brengen we dit nu over in onze taal, dan beteekent „de ziel des menschen" hier ons bewustzijn, en de „binnenkameren des buiks", wat wij noemen: ons verborgen innerlijk wezen.

En in dien zin heet 't dan, dat „ons bewustzijn is een lamp des Heeren, die ons innerlijk wezen doorzoekt". Ons bewustzijn een zoeklicht, dat God zelf over heel ons innerlijk wezen laat strijken, opdat wij bij den glans en de klaarheid van dat zoeklicht ons eigen innerlijk wezen kennen zouden.

Eerst zóó zijn die woorden voor ons verstaanbaar en ontsluieren ze ons een diepe, ver reikende gedachte, waarvan we voelen hoe ze in ons indringt en ons toespreekt.

Ons bewustzijn niet ons maaksel, ons bewustworden niet onze daad, maar alle bewustzijn in ons eene door God in ons verwekte en door God, van oogenblik tot oogenblik, in ons in stand gehouden werking.

Met de zon op één lijn staande.

De zon het licht in de wereld der natuur, waardoor God ons in staat stelt die natuur te zien, waar te nemen en te doorzoeken.

En juist evenzoo het bewustzijn een licht door God in

ons persoonlijk ik ontstoken; of liever nog een licht, dat God in de wereld van ons innerlijk wezen laat stralen, opdat wij bij dit geestelijk licht onzen geest doorzoeken en keuren zouden.

Een l a m p heet dit licht van ons bewustzijn, omdat we bij het inhalen in onszelf beginnen met in nachtelijk donker te verzinken en in dat nachtelijk donker van ons innerlijk wezen, komt God ons dan met de lamp van ons b e w u s t z ij n tegemoet.

Natuurlijk is ons bewustzijn niet een lamp, waarvan de Heere zelf zich bedient, om ons innerlijk wezen te doorgluren. God heeft het licht der zon niet van noode, om geheel zijn schepping klaar te doorschouwen. In het diepste ingewand der aarde, waar nooit een straal van het zonlicht doorbreekt, licht het voor God als de dag. Het is zoo als David in Psalm 139 zong: „De duisternis verduistert voor u niet, maar de nacht licht als de dag; de duisternis is voor u als het licht."

Wat hier nu geldt van de wereld der natuur, geldt evenzoo van de wereld van ons innerlijk wezen. Ook daar heeft God de lamp niet van noode, waarmede Hij ons bijlicht. Ook in de donkerheid van die verborgen wereld licht de duisternis als de klare dag.

Maar wel is ons die lamp van noode, en het is genade dat God ons met het licht van die lamp van ons bewustzijn, de donkerheid van ons innerlijk wezen opklaart.

Zelf ontsteken we ook wel een kunstlicht. Dat doet ons denken. Dat doen we met ons redeneeren. Dat doen we met onze voorstellingen. En ook dat kan zijn nut hebben. Maar dat kunstlicht straalt zoo telkens valsch. Het misleidt. En het dringt nooit verder door dan de oppervlakte. In wat Salomo zoo plastisch teekenend noemt „de binnenkameren des buiks", dringt dat kunstlicht van ons eigen peinzen en verzinnen nooit door. En maar al te dikwijls verblindt het ons oog, om het licht van de lamp des Heeren in ons zielsoog op te nemen. De dusgenaamde „beschaafde wereld" onzer dagen is meest daardoor voor het licht van Gods lamp in ons blind.

Het licht van die lamp des Heeren in ons redeneert niet en ontleedt niet, maar toont wat er in ons is, legt ons eigen

wezen voor ons zielsoog bloot, geeft ons zelfkennis, en snijdt alle zelfbedrog af.

En het is nu het licht van deze lamp des Heeren, die ons in den diepsten ondergrond van ons wezen ook klaarlijk zien doet de vezelen, waarmeê de wortel van ons wezen gemeenschap met onzen God heeft; gemeenschap door onze schepping naar den beelde Gods, gemeenschap door de zalige, heerlijke wedergeboorte van ons verzondigd wezen, gemeenschap door de Goddelijke inwoning van den Heiligen Geest, gemeenschap door de heerlijke inwerking van de steeds toenemende genade, gemeenschap bovenal door den band die ons aan Christus bindt, een lid van zijn lichaam doet zijn.

De glans van dit licht is altoos in sterkte gelijk, maar de uitwerking ervan neemt gaandeweg in sterkte toe.

Er is eerst nog zooveel onraad in uw hart, het stof der zonde, dat, o, zooveel in ons hart overdekt, en het schelste licht voor ons onzichtbaar maakt. Maar gaandeweg stuift voor den adem des Heeren dat vuile stof weg, en dan komt ons oog te zien wat onder dat stof eerst verborgen bleef. En zoo kan het niet anders, of hoe dieper dat licht in kan stralen, des te heerlijker wordt voor ons eigen zielsoog openbaar, hoe we met alle levensbanden aan onzen God gebonden liggen, en hoe onze gemeenschap met Hem heel ons leven omvat.

LXXXVI. „IK IN HEN EN GIJ IN MIJ."

> Ik in hen, en Gij in Mij; opdat zij volmaakt zijn in één, en opdat de wereld bekenne, dat Gij Mij gezonden hebt, en hen liefgehad hebt, gelijk Gij Mij liefgehad hebt.
>
> Johannes 17 : 23.

Het verkeeren van onze ziel nabij God en onze „mystieke unie met Christus," hooren bijeen. Alle apostelen leggen hier nadruk op; en ook de beste leidslieden onder onze Gereformeerde vaderen, Calvijn wel in de eerste plaats, komen telkens weer op die mystieke unie met Christus, als

onmisbaar voor alle dieper gaande religie, in hun geschriften terug.

De verleiding, waarvoor, helaas, zoovelen bezwijken, om bij Golgotha te blijven staan, en op Golgotha hun rekening met den Christus af te sluiten, vermoordt het geloof.

Dit gaat dan zoo toe, dat de conscientie een oogenblik wakker wordt; dat de last der zonde de ziel benauwt; en dat de schrik voor het oordeel in het hart slaat. In zulk een oogenblik komt dan de gedachte aan het Kruis lokkend en vertroostend in de ziel op. Immers, als men het zoenoffer aanvaardt, is men behouden. Men behoeft niets er voor te doen, dan alleen te gelooven. Welnu, daartoe laat men zich bewegen. Om het zoo scherp, als het dit verdient, uit te drukken: men sluit dien koop. En nu waant men zich gered. Nu neemt men aan, dat men des eeuwigen levens verzekerd is. Men vindt dat zoenoffer heerlijk. Het brengt volkomen zaligheid. Zoo is dan Christus voor zulk een ten Heiland geworden. Maar van een inniger, teederder band der ziel aan Christus, hoort men niets in de gesprekken, noch ontwaart men iets in de uitingen van het gemoedsleven. Men is nu gered, en hiermeê is het afgedaan.

Toch is dit niets dan zelfbedrog. Er werkt niets dan geestelijk egoïsme in. Men wil de eeuwige straf ontgaan, men wil zich voor eeuwig behoudenis verzekeren. Maar er spreekt niets in van den dorst naar den levenden God, niets van het heimwee van 't kind naar 't Vaderhuis, niets van de heilige jaloerschheid voor de eere van Gods Naam.

Hier kan geen geestelijke kracht van uitgaan. Er kan geen religie in werken nog uit voortkomen. En wat meer zegt, het kan niet waar zijn, dat op die wijs Golgotha ons den zoen zou brengen voor het leven onzer ziel.

Zoo spreekt 't Evangelie dan ook niet. Zoo verklaart het ons het zoenoffer niet. Nooit wordt in de Schrift aan Golgotha kracht ter verlossing toegekend, tenzij de mystieke unie ons innerlijk leven aan het leven van den Christus verbindt.

Het moet zijn een met Hem begraven worden in zijn dood, om met Hem op te staan ten leven. Alleen wie éene plante met Christus is geworden, deelt in de genade die Hij verwierf.

Alleen wie een der schaapkens van zijn kudde is geworden, kan achter den grooten Herder der zielen aankomen.

Het is niet Golgotha dat ons redt, maar die ons redt is de Christus, die op Golgotha stierf.

Met Hem moet ge één, lid van zijn lichaam, onder Hem als uw Hoofd opgenomen en ingelijfd zijn, zal ook maar één enkele druppel van zijn genade u besprengen kunnen.

Ge moet in den Vader aan den Christus gegeven zijn, zoodat zijn heerlijkheid in u geopenbaard worde.

De mystieke unie moet voor eeuwig den band der liefde tusschen hem en uw ziel hebben gelegd.

Ja, het moet worden Christus in u en de Vader in Christus, opdat zóo, door dien tusschenschakel, uw leven nabij uw God tot een werkelijkheid kunne worden.

Zoo immers bad uw Heiland 't zelf in zijn hoogepriesterlijk gebed: Heilige Vader, Ik in hen, en Gij in Mij!

Toch moet, zal onze mystieke unie met den Christus haar echt religieus karakter behouden, en niet in sentimenteele Christolatrie ontaarden, die band aan Christus nooit zijn einddoel in zichzelf vinden.

De Christus is uw Middelbaar, en de Middelaar kan er niet anders zijn, dan om u te doen naderen tot uw God.

Nabij uw God te zijn, als kind u in heilig vertrouwen nabij uw God te gevoelen, hier op aarde in de nabijheid van uw God te verkeeren door 't geloof, en eens, na uw sterven, uw God eeuwiglijk in het Vaderhuis te dienen, — dat is en blijft het einddoel: en al wat de Schrift ons omtrent het Middelaarsschap van Christus openbaart, moet daarop uitloopen, en kan nooit in zichzelf rusten.

Eens zal de Christus zelf het Koninkrijk aan God en den Vader overgeven, opdat God zij alles en in allen.

Wie zich ophoudt bij zijn eigen ziel, of geen verder begeeren kent, zoo hij maar tot Gods volk mag gerekend worden, stuit het geestelijk proces in zijn eigen ziel.

Het ideale einddoel waarop we afgaan, mag en kan niets minder zijn, dan in der eeuwen eeuwigheid onzen God te genieten en niet anders dan voor de verheerlijking van zijn Naam te bestaan. En juist omdat dit het ideale einddoel is, blijft hier op aarde elke religie gebrekkig, die ons niet hier reeds Gode nader brengt, nabij onzen God doet ver-

keeren, en ons er toe brengt om al onze kracht en al ons talent in zijn dienst te besteden.

Vroomheid, die opgaat in zelfstreelende gemoedsaandoening en in een zich innerlijk geestelijk vermaken, mist kracht en bezieling. En dan alleen vaart er in onze vroomheid energie, zoo we God liefhebben met die volstrekte toewijding, dat we geen hoogere genieting kennen dan zijn vrede in te drinken, geen hoogere levensspanning dan nabij Hem te verkeeren, en geen heiliger eerzucht dan om te strijden en te lijden voor zijn heiligen Naam.

En daaraan mag zelfs uw dienen van den Christus geen afbreuk doen. Nooit heeft uw Heiland zelf iets anders gewild noch bedoeld, dan om u tot den Vader te brengen; en al wie dit omzet in een soort Christusdienst, zoo dat ge bij den Christus staan blijft, en uw voortdringen naar uw Vader in de hemelen uit 't oog verliest, eert den Christus niet, maar gaat tegen Hem in, en bevestigt de mystieke unie met zijn Heiland niet, maar scheurt er de vezelen van los.

Juist daarom is die unie mystiek, d. w. z. ze gaat niet op in gevoelens, gewaarwordingen en overdenkingen, maar rust in het wezen zelf uwer ziel.

Zeer zeker, ook de gevoelens die ge voor den Christus koestert, ook de gewaarwordingen waarmee de Persoon en het Genadewerk van uw Heiland u aandoen, en zoo ook de overdenkingen omtrent Hem, waarop uw belijdenis rust, hebben hooge waardij. Ze mogen niet ontbreken. Ook geheel uw bewuste leven moet van den Christus doordrongen zijn.

Maar zonder meer zet u dit nog niet in de mystieke unie. Wat in heiligen zin mystiek zal zijn, ligt dieper dan uw bewustzijn, en wortelt in uw wezen zelf.

Vandaar de onderwijzing der Schrift over de wedergeboorte, over de levensvernieuwing, over het nieuwe schepsel, over den nieuwen mensch. Er is maar niet een verzoenen en vergeven, en uwerzijds een belijden, gelooven en lofzingen.

Neen, de Christus is in onze natuur ingegaan. Dit kon, omdat onze natuur naar den beelde Gods geschapen is; en

juist daarom moet wat u aan uzelf en aan de zonden ontrukken en tot uw God wederbrengen zal, u in uw eigen wezen, in uw bestaanswijs zelf aantasten, den ommekeer in uw persoon, in uw uiterlijk bestaan tot stand doen komen, en aldus een heilig en Goddelijk werk zijn, dat plaats grijpt niet op uw lippen, niet in uw hersenen, maar in den mystieken ondergrond van uw aanzijn.

En dit wondere werk nu wordt niet door den Vader rechtstreeks en in een ieder op zichzelf tot stand gebracht, maar gaat door den Christus, is gebonden aan Hem als aller Middelaar, en vindt juist in dien Middelaar zijn onvernietigbaren waarborg.

Immers de band, dien Christus met zich aan u in uw eigen wezen legt, is van zoo heilige natuur, dat Hij dien zelf vergelijkt met den band die Hem in zijn Goddelijk bestaan aan den Vader verbindt.

Ik in hen, en Gij in Mij, o, heilige Vader! Bewaar ze in Uwen Naam die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn, gelijk als Wij!

Van het „lichaam van Christus" zult ge u geen uitwendige, geen werktuigelijke voorstelling vormen. Het is zoo, ook onder menschen spreken we van het lichaam, van het corps, van de corporatie van gelijkgezinden, die saamwerken voor eenzelfde doel. Wie er toe behooren, heeten dan ook onder ons leden van zulk een lichaam, en het bestuur is het hoofd.

Maar bij het lichaam van Christus heeft dit alles veel dieper zin en veel ernstiger beduidenis.

Hier wordt ge geen lid van het lichaam van Christus door u aan te melden, of door uw belijdenis te teekenen. Hier wordt ge in dit lichaam niet ingelijfd door een bezworen krijgseed. Hier treedt ge niet als lid op, om straks, desverkiezend, weer als lid uit te treden. Neen, het lichaam van Christus ligt in het wezen der ziel vast. Het is een voor ons oog onzichtbaar, maar van God gekend organisme dat één onlosmakelijk geheel vormt, en waartoe een kindeke als integreerend lid behooren kan, eer het nog ooit den naam van Christus gestameld heeft.

Niet gij voegt u in dat lichaam in, maar God zelf neemt er u in op, lijft er u met uw eigen wezen bij in, en wijst er u als lid van Christus een eigen, vaste plaats in aan,

waardoor tevens uw roeping en uw bestemming voor eeuwig bepaald is.

In dat lichaam zijt gij medelid met andere leden, niet naar uw keus, of naar hun keus, maar ingevolge Goddelijke beschikking, Ge vormt met die allen een eenheid die nooit verbroken kan worden. En met die allen verkeert ge onder Christus als uw levend, levenwekkend en bezielend Hoofd, van wien alleen u de gloed der liefde kan toekomen. En uw bestaan als lid in dat lichaam en onder dat Hoofd heeft geen ander doel, dan om u door den Middelaar weer nabij uw God te doen zijn, u een eeuwigheid in zijn heilige tegenwoordigheid te verzekeren, en alzoo het hoogste doel van uw aanzijn te waarborgen: een existentie in aller eeuwen eeuwigheid voor de eere van den driemaal heiligen God.

Dit is het mystieke einde, waartoe de mystieke unie met den Christus als middel dient, en daarom is het dat de Christus den band aan de zijnen met den band die hem zelf aan den Vader bindt, samenvlecht door dat „Ik in hen en Gij in Mij!" Een van God zelf bezegelde eenheid.

LXXXVII. „WANT DE GEEST VAN GOD RUST OP U".

> Indien gij gesmaad wordt om den naam van Christus, zoo zijt gij zalig, want de Geest der heerlijkheid, en de Geest van God rust op u: wat hen aangaat, Hij wordt wel gelasterd, maar wat u aangaat, Hij wordt verheerlijkt.
> 1 Petrus 4 : 14.

Het was een heerlijk woord, dat Jezus sprak, een woord dat nog balsem in zoo menige wonde druppelt en den geloofsmoed die inzonk weer telkens opheft; een woord dat helden en martelaars gevormd, gesterkt en getroost heeft, toen het, aan het einde der zaligsprekingen, met zulk een nadruk van zijn lippen weerklonk: „Zalig zijt gij, zoo de menschen u smaden, en vervolgen, en liegende allerlei kwaad tegen u spreken, om Mijnentwil".

Het is een woord, dat verder reikt dan de profetie, dat gevangenis en doodslag de discipelen te wachten stond; dàt toch greep slechts in enkele perioden van de worsteling van Jezus' kerk plaats; maar wat, niet aan eenig tijdperk gebonden, altoos doorgaat, en steeds zich herhaalt, het is juist die persoonlijke grieving en kwelling, die spot en hoon en smaad, waaraan de wereld zich niet kan spenen, zoodra ze stuit op een wezenlijke krachtsopenbaring onder het volk des Heeren, die tegen haar ingaat, en den moed heeft haar te weerstaan.

De vervolging ten bloede toe is uitzondering; deze andere vervolging, die met den vlijm van spot en smaad het hart poogt te treffen, gaat alle eeuwen door. En daarom dringt vooral deze zaligspreking des Heeren zoo diep in ons menschelijk leven. Ze verraadt ons dat teedere medegevoel van Jezus voor wat de zijnen te wachten stond. Het is een woord dat elken dag, nu hier dan daar, zijn toepassing vindt. Geen dag gaat er voorbij, dat dit woord niet bemoedigend en vertroostend werkt. Het strekt, niet om de wereld, die zich aan de zaak des Heeren vergrijpt, tartend en uitdagend tegemoet te treden, maar wel is de uitwerking ervan, dat het de discipelen des Heeren, als ze deinzen zouden, weer stand doet houden, en maakt dat ze voor geen smaad of laster uit den weg gaan.

Maar vergeet niet, dat dit woord ook zijn gevaarlijke zijde heeft, doordien het zoo telkens is aangegrepen en van toepassing verklaard, waar het niet toegepast worden mocht.

Dit hangt aan de vraag, wat het in uw doen en laten, in uw spreken en optreden is, dat „de menschen" er toe brengt, om u te smaden en te vervolgen en liegende allerlei kwaad tegen u te spreken.

Dit kan zijn uw waarachtig ijveren voor de zaak uws Heeren, maar 't kan ook zijn uw overdrijving, uw zonderlingheid, uw liefdeloos dwepen, of, erger nog, de klove die er gaapt tusschen uw belijden en uw doen, 't schijnheilige dat voor een deel uw leven ontsiert.

En al moge nu ook in dit laatste geval de kern van uw verzet tegen de wereld, in uw ijveren voor Jezus gelegen zijn, feitelijk mengt ge dan toch in dien ijver zooveel van en voor uw eigen ik, dat het „om Mijnentwil", wat

Jezus als beding van zijn zaligspreking stelde, voor u slechts zeer ten deele geldt.

Ja, het kan zijn, en het komt voor, dat de spot, de smaad en de laster der wereld, zoo bijna uitsluitend door dit uw zondig bijmengsel wordt uitgelokt, dat zelfs niet weinigen onder uw medebelijders u tegenover de wereld in het ongelijk moeten stellen, en wel verre van u in Jezus' naam zalig te spreken, als bij instinct voelen, dat ge door uw optreden de zaak uws Heeren meer schaadt dan dient.

Versta dit wel. Het bedoelt volstrekt niet te zeggen, dat ge dan alleen recht staat, zoo ook de wereld uw liefderijkheid eert, uw eerlijkheid en oprechtheid erkent, en hulde brengt aan wat men noemt uw philanthropisch en ethisch bestaan.

Dat heeft die wereld aan Jezus zelf wel anders getoond. Als we niet anders in naam van Jezus doen dan wat ook de wereld in ons loven en prijzen kan, is juist het karakteristieke uit ons belijden en uit ons beleven weg.

Ethisch was er tegen de apostelen des Heeren niets in te brengen, en toch heeft de wereld hen gesmaad, en niet gerust eer ze hen met den dood achtervolgd had.

Er moet in ons belijden en beleven en ijveren als kern altoos datgene zijn, wat de wereld niet dulden kan, wat haar ergert, en haar tot verzet dwingt.

Alleen maar, wat nooit mag ontbreken, zal de zaligspreking des Heeren op ons van toepassing zijn, is wat Petrus aldus uitdrukt: „Zalig zijt gij, zoo ge gesmaad wordt om den naam van Christus, want de geest der heerlijkheid, en de Geest van God rust op u!

Dit moet 't zijn.

De Geest des Heeren moet op u rusten, de Geest des Heeren moet uit uw doen en laten spreken. Het moet, niet tegen u, maar tegen dien Geest des Heeren zijn, dat de verbeten woede der wereld zich keert.

Dan is 't een gesmaad worden om Christus' wil, en dan kiemt uit dien smaad voor u het zalige, waar uw hart naar dorst.

Ook hier komt het weer aan op het „nabij God te zijn", want als gij nabij uw God zijt, is uw God nabij u, en dan

is het niet tegen u, maar tegen uw God dat de wereld zich keert, en tegen u alleen, omdat ge nabij uw God en uw God nabij u wordt gevonden.

Proef hiervan is, dat de wereld op staanden voet haar spot in lof en haar smaad in toejuiching wil verkeeren, zoodra ge maar uw God los laat.

Ongetwijfeld, er is in de zonde der wereld ook haat tegen den naaste. Van Kain af begon dit. Maar in zooverre alleen de persoonlijke haat van het egoïsme tegen den naaste werkt, wordt het vuur van dien haat tot het uitslaan van de vlam gebracht, door zucht naar persoonlijk voordeel, door stoffelijk belang, door rangstrijd, door zinnendienst en jaloerschheid. En die haat der wereld keert zich niet in 't bijzonder tegen het Christenvolk, maar woelt in die wereld zelve van den een tegen den ander.

Maar op den diepsten bodem van het zondige in 't menschenhart ligt de haat niet tegen den naaste, maar tegen God. Zoo begon het bij satan, en zoo heeft satan het in 't menschenhart overgeleid.

Die haat tegen God moge zich veelal in bedekten vorm uiten, en slechts bij uitzondering in openlijke Godloochening en Godslastering overslaan, toch is het deze haat die den stroom van het leven der volkeren voortstuwt. De nooit voldane emancipatiezucht. Het zelf heer en meester willen zijn, en geen God als Heer en Meester boven zich willen erkennen. Het als God en zelf God zijn, en de knie niet willen buigen, is de booze kiem, waaruit alle zonde opschiet.

En omdat nu het volk des Heeren daar tegen ingaat, en luide voor Gods majesteit roept, daarom keert de wereld zich tegen dat volk, om het den mond te stoppen, om 't van invloed te berooven, om het te doemen tot werkeloosheid.

Maar fel en bitter ontbrandt toch het vuur van dien haat dan eerst, als de wereld bespeurt, dat ge niet meer van God spreekt en voor Hem getuigt, maar dat de levende God zelf bij u is, dat Hij in u woont, dat ge nabij uw God en uw God nabij u is, en zoo ze deswege in u God zelf en zijn Christus treffen kan.

Als ze ontwaart, dat de Geest des Heeren op u rust, dan kan ze u niet uitstaan, en stelt u de keuze tusschen het

laten varen van dien God, of haar doodelijken haat, die niet rusten zal, eer ze u feitelijk of zedelijk vernietigd heeft.

Nabij God te zijn, zóó nabij, dat Hij uw hart tot zijn tempel formeerde, en met den Christus tot u kwam, om in den Heiligen Geest woning bij u te maken, is heerlijke, zalig-zoete zielsmystiek; maar het is meer.

Uw hart kan geen korenmaat zijn, om den glans die in u straalt, te verbergen. Als de Geest Gods werkelijk op u rust, komt dat uit, straalt die glans naar buiten, en komt wie tegen dat licht zich verhardt, niet op eens, maar toch gaandeweg tot de ontdekking, dat gij iemand zijt, die met den levenden God in contact staat, en dat wie met u te doen heeft, van zelf ook te doen krijgt met die heilige macht die Godes is.

En dan komt 't verzet, niet om bijzaken, niet om toevalligheden, maar om dat hoogste en heerlijkste dat in u is.

Toen Asaf zong van het zalige om nabij God te zijn, was zijn geest juist in die tegenstelling tusschen de wereld en haar God verdiept.

Die tegenstelling is dan ook van het nabij God te zijn, niet af te scheiden.

Hoe dichter bij de wereld ge zijt, des te verder zijt ge van God, maar dan ook hoe dichter ge nabij uw God zijt, hoe grooter de afstand tusschen u en die wereld zich teekenen zal en moet.

Kondt, mocht ge nu, nabij uw God gekomen, uit die wereld uitgaan, zoo zou er geen strijd in uw hart en geen haat in de wereld tegen u ontbranden.

Maar juist dat moogt ge niet.

„Ik bid u, o, Vader, niet dat Gij ze uit de wereld wegneemt, maar dat Ge ze bewaart in de wereld".

Het hoog ernstige van uw positie is juist, dat ge, met God in uw hart, toch leven moet te midden van een wereld, die in de kern van haar wezen en leven tegen dien God ingaat.

En nu is 't wel beproefd, om zich als Christen in die wereld zóó aan te stellen, dat de wereld u een vrijbrief uitreikt en u als „wel Christen, maar toch schappelijk mensch" een eerediploma gunt; maar dit verleidelijk gunstbetoon der wereld is nooit anders gekocht dan tot den prijs van afstomping van de scherpte uwer belijdenis.

Kon nu de wereld nog tusschen u en den God dien ge belijdt en voor wien ge ijvert, zulk een scheiding maken, dat ze haar verzet tegen God kan doorzetten zonder u te treffen, ze zou er bereid toe zijn. Aan u als mensch voelt ze nog banden.

Maar dat juist kan ze bij de echte volgelingen van den Christus niet. Die zijn zóó nabij God, dat het oog der wereld geen afstand meer ontdekt.

En daarom nu valt ze u persoonlijk aan. Op 't breedst uitmetend, wat ze euvels aan u ontdekt. Haar spot drijvend met elke ongeheiligde uiting, die in u wordt waargenomen. En dan, dan liegend en lasterend kwaad van u te spreken.

Nabij God te zijn en dit leed te dragen, hoort bijeen. Zoo echter, dat gij 't nooit moogt uitlokken; dat gij er de wereld nooit uit verlangen naar de martelaarskroon toe prikkelen moogt.

Alleen het geheel natuurlijke en vanzelf opkomende is ook hier innerlijk waar en heeft waarde bij God.

En dan komt 't zalige niet eerst later, maar is er reeds onder de verdrukking, en dan zien Gods engelen en dan bespeuren Gods kinderen het hier reeds, hoe te midden der verdrukking de geest der heerlijkheid, de Geest van God op u rust.

LXXXVIII. „DE EEN WEL ALDUS, MAAR DE ANDER ALZOO."

> Want ik wilde, dat alle menschen waren, gelijk als ikzelf ben; maar een iegelijk heeft zijne eigen gave van God, de een wel aldus, maar de ander alzoo.
> 1 Cor. 7 : 7.

Er bestaat onder de vrome vrienden des Heeren een kwaad, dat te keer moet worden gegaan.

Dit kwaad schuilt hierin, dat in het geestelijke de één aan den ander de wet wil stellen.

Ze binden de vroomheid aan één bepaalden vorm. Zooals zij zelf vroom zijn, zóó moet ook een ander in zijn vroomheid bestaan. Kleine afwijkingen mogen geduld worden, maar

in hoofdzaak moet zich in al Gods kinderen eenzelfde soort vroomheid openbaren, en dan ligt 't in den aard der zaak, dat ze de vroomheid die ze zelf in practijk brengen, bij alle geestelijke keur en geestelijke critiek als maatstaf aanleggen.

Dat hier hoogmoed onder loopen kan, valt niet te betwijfelen, maar toch is hoogmoed hierbij, althans in den aanvang, niet de drijfveer.

Veeleer gaat 't zoo toe, dat men begonnen is met een stille zielsbegeerte, om tot Gods volk te behooren, deels ter verzekering van eigen zaligheid, maar ook wel ter dege, om mede te kunnen ijveren voor de heiliging van 's Heeren Naam en voor de bevordering van zijn Koninkrijk.

In huislijken kring, of daarbuiten, ontmoette men dan dezulken, die een innig vromen indruk maakten, en van wie men hoorde dat ze algemeen als zeer godvruchtige lieden geëerd werden. Dezulken kon men dan benijden. o, Mocht men ook zelf eens zoo zijn! En zoo hield men zich met zulke vromen bezig, zag hen af, merkte op hun doen en laten, luisterde naar hun gesprekken, en vormde er zich zoo allengs een beeld van hoe men zelf zou moeten zijn, om even beslist en stellig als een van Gods lieve kinderen in zijn verborgen omgang te worden ingeleid.

Hierdoor kreeg men een bepaald type van vroomheid voor zijn geest. Naar dat vaste type trachtte men zijn leven in de wereld, zijn leven met de belijders, en zijn leven voor God te hervormen. En kwam het daar dan eindelijk toe, dan juichte en jubelde men als een die den buit gewonnen heeft, was overgelukkig als men nu ook door „de vromen" als een hunner werd aangenomen, en leefde nu voort in de stellige verbeelding, dat ook ieder ander geheel denzelfden weg moest langs komen, aan geheel hetzelfde type moest beantwoorden, geheel dezelfde bevindingen moest hebben, ja, tot in zijn taal en uitdrukkingen toe, juist datzelfde openbaren moest, wat den keurder zelf zoolang als ideaal ontvlucht was, en hij nu eindelijk had bereikt.

Onze vaderen plachten te zeggen, dat dit is zichzelven in plaats van Gods Woord stellen. Niet aan onszelf, noch aan welken vrome ook, maar uitsluitend aan Gods Woord is de maatstaf te ontleenen, die over de echtheid van het

kindschap, en dus ook over het echte goud van onze godvruchtigheid beslist.

Dit ontkenden deze keurders dan ook niet; alleen maar, ze poogden u aan te toonen, dat Gods Woord juist die eischen en kenmerken van echte genade stelt, die ze u zelven aanprezen en in hun kring met gestrengheid gelden deden.

Slechts één ding vergaten ze hierbij, en juist dit werd oorzaak van zoo schadelijke geestelijke onnatuur; ze zagen namelijk voorbij, dat Gods Woord, gelijk in alle ding, zoo ook in het geestelijke leven speelruimte laat voor zeer groote verscheidenheid, en juist in die verscheidenheid kracht zoekt.

Dit wil niet zeggen, dat de Schrift twee soorten van Gods kinderen kent. Van zelf niet. Er is maar ééne soort, doch, in die ééne echte soort wil de Schrift een schier oneindige verscheidenheid, altoos nieuwe schakeering, een telkens verrassende eigenheid, wisseling en afwisseling op alle manieren; niet alleen in de groepen, maar tot in elk afzonderlijk kind van God.

Het is er mede als in de bloemenwereld. De roos is onder de bloemen een eigen soort. Niemand zal een lelie en een roos verwarren, of ook de veldviool voor een roos aanzien. De roos, om roos, om de echte roos te zijn, moet beantwoorden aan zekere vaste kenmerken, en anders is het geen roos. Maar nu voorts, wat eindelooze verscheidenheid tusschen de maandroos en de stamroos, de theeroos en de alpenroos. Wat schakeeringen weer in elk van deze groepen, wat verschil weer in groei, blad, kleuren en in geuren. Ja, hoe spreekt niet elke rijker ontloken roos u als een iets op zichzelf toe, met een eigen bekoring en eigen schoonheid.

Zoo is 't in heel Gods schepping. God roept elke ster aan het firmament bij haar naam en in dien naam ligt de uitdrukking van een eigen wezen. En ook op aarde is elke berglijn anders, anders elk dier, tot zelfs elk insect, en evenzoo anders elk ooft en elk voedsel dat uit de aarde uitspruit.

En in gelijken zin nu is ook onder de kinderen der menschen ieder „naar zijn aard", elk ras, elke stam, elk volk, elke familie, en elke persoon in 't gezin verschillend. Geen moeder die zich in haar kinderen vergist.

En juist zoo is het nu ook in het geestelijke. De Heilige

Geest deelt aan een ieder zijn gaven gelijk Hij wil, of om 't met 't apostolisch woord nog sterker uit te drukken: De een kan geen maatstaf voor den ander zijn. Paulus zelf als apostel weigert dit te wezen. En hij spreekt het zoo beslist mogelijk uit: Een iegelijk, d. i. ieder, hoofd voor hoofd, heeft zijn eigen gaven van God, de één wel aldus, maar de ander alzoo.

En zoo is het, en zoo moet het zijn, juist omdat ons geestelijk leven, zal het echt zijn, niet ons werk is, maar een werk Gods.

Het is een verschil als tusschen schrift en druk. Wat de drukpers aflevert is in al de exemplaren van 't zelfde werk precies eender, in 't schrift van ieders hand komt een eigen karakter uit. Het is 't verschil tusschen wat de natuur en wat de fabriek voortbrengt. Een fabriek levert naar een vast model, alles eender; in de natuur waarin God werkt, is alles onderscheiden en vertoont alles iets eigens.

Dringt en dwingt men nu het geestelijk leven der vroomheid met geweld in eenzelfden vorm, dan verstikt het werk der menschen Gods werk; dan krijgt men geestelijke onnatuur, geschilderde bloemen, maar geen echte bloemen; dan gaat er geen kracht van uit, en brengt dit soort ingedrukte vroomheid niet nader bij God, maar trekt veeleer een scheidsmuur op tusschen God en onze ziel.

Dan komt er geestelijke gedruktheid, beklemdheid en somberheid, waar toch Gods kinderen in hun vrijheid moeten roemen, en uit dat vrije, heerlijke gevoel van slaking van banden, jubelen moeten met een engelenzang in 't hart.

De leeuwrik die tegen de zon omhoog stijgt en zijn lied uitzingt; niet de slak die op de harde klei zijn slijmerig spoor teekent, is het beeld van den in Christus verloste.

Slechts verwarre men hier niet vrijheid met ongebondenheid. Elke vogel zingt met een eigen slag, maar ontving dien slag van God. En zoo heeft uw God, als die u schiep, ook in het verborgen van uw wezen dat u eigenaardige ingelegd en ingeschapen, waaruit uw karakter, uw persoon, en zoo ook uw eigen vorm van het kindschap moet opkomen.

Ook in u hangt alles organisch samen. De menging van

uw bloed, de gevoeligheid van uw zenuwleven, de verhouding tusschen uw verstand en uw verbeelding, de besnaring van uw hart, uw inborst, het borduursel van uw neigingen en sympathieën, de toonladder van uw consciëntie, uw vatbaarheid voor aandoeningen en gewaarwordingen, uw opvoeding, uw omgeving, uw bezigheid, dat alles saâm drukt ook op heel uw geestelijk wezen een eigenaardig stempel.

De één is aldus, en de ander alzoo. En in verband hiermeê nu deelt de Heilige Geest zijn geestelijke gaven uit, zonder zich ooit te vergissen, en niet gelijk gij 't u inbeeldt, of een ander 't u oplegt, maar gelijk Hij wil.

Geestelijk uniform van eenzelfde snit is hierbij ondenkbaar. Gelijk God de leliën des velds onderscheidenlijk bekleedt, zoo weeft Hij ook voor elk van zijn kinderen een eigen geestelijk gewaad. Het uniforme moet er af, en dat uw eigen geestelijk gewaad, moet zich voor God en menschen ontplooien.

Gelijk elk keurgesteente een eigen glans heeft, en de jaspis geen smaragd kan worden, moet ook in uw hart de diamant van uw kindschap met een eigen schijnsel fonkelen.

Dan eerst wordt de verborgen omgang met uw God vrij en mild, en ruim, want zoo eerst verschijnt ge voor uw God en Vader in de gestalte, in het geestelijk gewaad, en met het geestelijk sieraad, dat uw Vader aan zijn kind geschonken heeft.

Nabij God is niet meêopgaan in het gedrang der velen, maar is zijn God naderen op die eigen, die bijzondere, die persoonlijke, die eigenaardige wijs, die God voor u en uw toenadering bestemd heeft.

Een moeder kent elk van haar kinderen aan een eigen stem, ook al ziet zij ze niet; en zoo ook kent uw Vader in de hemelen u aan die eigen kinderstem, die Hij zelf aan uw ziel ontlokt.

LXXXIX. „BIJ HET SUIZEN EENER ZACHTE STILTE."

> En na de aardbeving een vuur; de HEERE was in het vuur niet; en na het vuur het suizen van een zachte stilte.
> 1 Kon. 19 : 12.

Het „nabij God te zijn" is niet bij ieder eender, maar, evenals alles wat het intiemste van ons leven raakt, bij den „een aldus, en bij den ander alzoo." Zij, die in den stroom van het methodisme meê afdreven, voelden, althans erkenden dit niet, en vandaar de dorheid van het methodisme op geestelijk gebied. Altoos naar buiten. IJveren en zwoegen voor Jezus, maar zoo weinig het suizen van de zachte stilte, waarin de verborgen omgang genoten wordt.

Om onze zonde, tot zelfs in het heiligste, altoos die moordende eenzijdigheid. Het ziekelijk mysticisme, dat bij de pakken neerzit en geen stroom in het water weet te brengen, en daartegenover het altoos gejaagde methodisme, dat in overbezig-druk zijn, ten leste oor noch oog heeft voor het intieme van den heiligen omgang eener toegebrachte ziel met haar God. En daarom, de mystieke kring heeft van den methodist, en de methodist heeft van den mystiek-aangelegde te leeren. Eerst uit beider aandrift bloeit weldadig-aandoende harmonie op.

Op zichzelf is een mystiek zoeken van het Goddelijke nog volstrekt niet Christelijk. Zulk een mystiek zoeken kennen nog, op uitgebreide schaal zelfs, de heidenen in Azië, en al bevroor het thans meest onder de Islam, toch heeft ook de Islam het gekend, en kent het onder de Sufi's in Perzië en de Derwischen in voor-Azië nog.

Om het Christelijk stempel te dragen, moet het zijn nabij God, door den zoen en den band van den Middelaar gaan. „Ik en de Vader zullen komen en woning bij hen maken."

En dit nu juist sluit bij het zoeken van God en voor alle zijn nabij God, de altoos doodende eenvormigheid uit. Nabootsing leidt op dat heilig gebied tot niets dan zelfbedrog. Wel is er voor alle mystiek der ziel die God zoekt en vindt, een vastigheid en onveranderlijke gelijkheid in de

onveranderlijkheid Gods, maar de afspiegeling van dit Eenige en Eeuwige in God, gelijk die kaatst in 's menschen ziel, kan niet één zijn en is nooit één, omdat ziel van ziel verschilt in aard, aanleg en uiting, en juist dientengevolge elke ziel een eigen geschiedenis heeft, waaruit eigen behoeften en eigen talenten opkomen.

Het is dan ook niet juist gezien, als ge uit Elia's ontmoeting bij de spelonk zoudt willen afleiden, dat de Heere zich alleen in het suizen der zachte stilte openbaart. Dat toont de last, dien Elia ontving, wel anders. Het was de last om Jehu te zalven, en zulks wel onder de toevoeging: Jehu zal dooden wie aan het zwaard van Hazaël ontkomt, en Elisa hem die ontkomt aan het zwaard van Jehu. Stouter ijveraar dan Jehu is er niet geweest.

Niet in het vuur en niet in den storm, maar in het suizen der zachte stilte, zegt volstrekt niet, dat Mozes niet in het vuur van Horeb, noch dat David in den storm van Saul's vervolging zijn God niet heeft gevonden. Het zegt alleen, dat voor Elia, op dat oogenblik en in de gemoedsstemming waarin hij toen verkeerde, de gloed eerst verbleeken, en de storm eerst moest uitloeien in zijn hart, eer hij in staat was om in de zachte stilte zijn God te ontmoeten, en zijn profetischen last te ontvangen. Op Karmel was het vuur en was de storm, en zoo ooit en ergens, dan heeft Elia op den Karmel de tegenwoordigheid van 's Heeren majesteit gezien.

Het ondenkbare, om voor het zijn nabij God één regel te stellen, die voor allen gelden zal, gaat dan ook zoover door, dat eenzelfde regel voor heel het leven, zelfs bij één en hetzelfde kind van God, zich niet denken laat.

Wie nu oud en welbedaagd is, heeft de jaren van zijn manlijke kracht en daaraan voorafgaande de jaren van zijn jongelingschap, en daar weer achter liggende de dagen van zijn kind-zijn, gekend.

En laat nu spreken, wie in deze vier perioden van zijn leven iets van den heiligen, verborgen omgang met zijn God heeft gekend, en immers, hij zal moeten getuigen, dat het in elk van die vier tijdperken telkens zoo heel anders was. In het gemeen vooruitgang, het is zoo, maar toch zoo, dat

hij als man soms naar de dagen van zijn kind-zijn kon terug verlangen, en het verstond als Jezus het kindeke zegende, en sprak: „Derzulken is het koninkrijk der hemelen."

Het is daarom zulk een schennis van het heilige, als wij ouderen voor het eigenaardig karakter van het zieleleven van een kind geen oog hebben, en dien eenvoud, die klaarheid, die geestdrift van het kind vertreden onder onze zware, drukkende vormen. Een kind geestelijk opvoeden is allereerst uitgaan van het geloof, dat God ook in dat kind werkt, althans werken kan, maar tevens dat de heilige Geest dit doet gelijkerwijs Hij wil" (1 Cor. 12 : 11).

Moeder, vader, oudere zuster of broeder, ja zelfs kindermeisje, en vooral onderwijzer van kinderen te zijn, is in goeden zin, zonder dit geestelijk inzicht, onmogelijk. Verkeerd begrepen kinderliefde verzengt zooveel in het kinderhart, wat anders welig zou opbloeien.

En is 't zoo met het kind, niet anders is het met den knaap en de jonge dochter. Voor elken leeftijd een eigen vorm van het zieleleven, met eigen behoeften. Wie dit nu verstaat, die voedt en voedt op, en steunt en sterkt, en leidt en wint voor God; maar wie altoos het model van zijn eigen zielstoestand wil toepassen, verstoort en verstikt.

Niet anders is het met het machtig verschil, dat God tusschen man en vrouw gesteld heeft.

Voorzeker, er zijn mannen die u aan een vrouw, er zijn vrouwen die u aan een man doen denken, en vooral onder vrouwen wint thans een zucht veld, niet alleen om zich zelfstandiger te ontwikkelen, wat recht is, maar ook om zich die ontwikkeling te verschaffen in een vorm gelijk aan den man; wat ingaat tegen het Goddelijk bestel.

Maar deze zonderlingen nu weggedacht, voelt, ziet en tast ieder, dat het zieleleven van de vrouw een ander stempel draagt en anders door God besnaard is, dan het zieleleven van den man. Andere gewaarwordingen, andere krachten, andere gevoelens, andere talenten.

De lelie is niet minder dan de palmboom, maar ze heeft een ander schoon, een andere heerlijkheid van God ontvangen. De ééne zon van Gods hemel werkt anders in op de ééne dan op de andere plant.

En zoo nu is het ook met het nabij God zijn van den man, en het nabij God zijn van de vrouw. Het is de ééne Zonne der gerechtigheid, maar die op beide anders inwerkt.

De moeder, de vader, die zoon en dochter voor één aanziet, en ze niet onderscheidenlijk bejegent, bederft, ja verderft soms zooveel, dat, bij verstandiger inzicht, heerlijk kon opbloeien.

Alleen moeder en vader saâm volstaan voor het gemengde kroost, en waar vader of moeder wegviel, is de taak van wie achterbleef zoo hoog ernstig, om het verschil in aard en aanleg van zoon en dochter tot zijn recht te doen komen.

Ook voor man en vrouw geldt dit, vooral zoo de één verder op den weg des heils voortschreed dan de ander.

De vrome vrouw die den nog aarzelenden man winnen wil, streeft haar doel voorbij, zoo zij haar vrouwelijk zieleleven op den man wil enten; en evenzoo de man, die om zijn vrouw voor God te winnen, haar in het geestelijk gareel van zijn manlijk leven drijft, is zelf oorzaak van zijn bittere teleurstelling.

Zeker, de man moet de vrouw geestelijk sterken, en wennen aan den storm en het vuur, en ook de vrouw moet den man geestelijk verfijnen, en wennen aan het suizen van de zachte stilte, maar de grondtrek van beider eigen zieleleven moet onaangetast blijven.

De vrouw leeft anders nabij God dan de man.

Een soortgelijk verschil nu gaat ook door voor de verschillende toestanden, waarin we ons bevinden.

Neem den kerkelijken strijd.

In dien strijd is nu een tijdperk van noodzakelijk, niets sparend, hevig verzet tegen wat Gods verbond ontheiligen wil. Maar ook daarna, zoo de overwinning bevochten is, een tijd van rust en vrede, en van stillen arbeid voor Gods koninkrijk, in den strijd tegen zonde en jammer en ellende. En hoe dikwijls is het nu niet gezien, dat mannen, die in deze eerste periode godzalig volhielden en mannen vol des Heiligen Geestes waren, in een tweede daaropvolgende periode van rust en vrede inzonken, zienderoogen achteruitgingen, en hun vroeger geestelijk standpunt varen lieten?

En zooals het in den kerkelijken strijd is, zoo is het in de worsteling van ons eigen leven, in de slingering tusschen

machtige verheffing boven eigen zonde en de bezwijking voor te sterke verleiding.

Dit alles schept een verschil van toestand, van omstandigheden, van gewaarwordingen, van zielsbevindingen; en wee hem, die onder dat alles door, slechts één snaar op de harp van zijn ziel heeft.

Ons hart is door God zoo rijk besnaard, en voor elken keer in het leven moet ons hart een andere snaar bespelen kunnen, onzen God ter eere en tot vertroosting van onzen verborgen mensch.

Elia's voorbeeld toont ons, hoe God zelf daarmeê rekent, en al naar onze toestand is, ons hart van een andere zijde nadert.

Alleen hij nu, die hiervoor een luisterend oor heeft, zich hiernaar voegt en schikt, en innerlijk zoo rijk bestaat, dat hij zijn God zoekt al naar de poort is, die God hem in zulke omstandigheden voor heilige toenadering opent, zal het „nabij God te zijn," niet alleen onder alle omstandigheden voelen doorgaan, maar ook in elke omstandigheid het rijkst genieten.

Nu eens in stille overpeinzing, dan in bange worsteling, nu uitgaande, dan ingaande, maar altoos levendig, bezielend en krachtig.

Het zoeken Gods om onze ziel tot zich te trekken en voor zich te ontsluiten, is wisselend als de jaarseizoenen, waarin de natuur de werking der zon ondergaat.

En daarom, wie geestelijk slechts één jaarseizoen kent, verarmt.

Wie volgt in de wisselingen, die God over hem brengt, is het rijke kind van den rijken Vader in de hemelen.

XC. „DIE MIJ HEBT DOEN VERTROUWEN, ZIJNDE AAN MIJNER MOEDERS BORSTEN".

> Gij zijt het immers, die mij uit den buik hebt uitgetogen; die mij hebt doen vertrouwen, zijnde aan mijner moeders borsten. Psalm 22 : 10.

Gods verborgen omgang is niet alleen voor het éene kind van God anders dan voor het andere, maar dit verschil hangt bovendien innerlijk saâm met ieders aanleg, karakter, aard en temperament.

Als er twee zijn die nabij God leven, doet niet alleen de een dit anders dan de ander, maar de wijze en manier waarop elk van deze twee in het „nabij God zijn" verkeeren, staat in verband met elks gesteldheid en bestaan naar ziel en zelfs naar lichaam.

Ge kunt daarom „nabij God zijn" nooit van een ander afzien en nabootsen. Het is geen les die ge van buiten kunt leeren. Ieder moet hierin zijn eigen weg zoeken, tot God de Heere hem dien vinden doet.

Het zijn nabij, het verkeeren met onzen God, kan nooit anders zijn dan het resultaat, de vrucht van ons eigen persoonlijk geestelijk leven. Het zal daarom bij u, zoo het niet nagebootst, maar echt is, vanzelf een eigen vorm aannemen, die geheel aan uw wezen beantwoordt, en die voor een ander zóo niet passen zou.

Dit strekke u allereerst tot geruststelling en vertroosting.

Vaak toch gebeurt het, dat een lief, vroom, maar uiterst eenvoudig kind van God door anderen van een omgang met God verhalen hoort, waar hij niet bij kan, of ook van Augustinus en anderen leest van een verkeeren met het Eeuwige Wezen in een maat en vorm, die verre, zeer verre boven zijn eigen bevinding uitgaat. Dit doet dan vertwijfelen, of hij zelf wel ooit nabij zijn God komen zal. Zóó kan het nimmer, en toch, immers zóó moet die verborgen omgang zijn.

Aldus houdt satan de zielen der eenvoudigen op.

Want 't is niet zoo. Ja, bij Augustinus, dien grooten geest, moest het zóó en moest het niet anders zijn, maar dàarom juist kan en zal 't zoo nooit zijn bij den kleine en eenvoudige. Wat het bij Augustinus of Calvijn was, zou bij u niet passen.

Maar ook ligt er, naast die vertroosting, voor u een scherpe prikkel en spoorslag in.

Het legt u toch de verplichting op, om uit uw eigen wezen en in verband met uw eigen geestelijk bestaan, uit uw eigen zielsleven een eigen vorm voor uw verborgen omgang met uw God voort te brengen. Gij zijt er niet van af, met te zeggen: Tot de hoogte van een Augustinus kom ik toch nooit! Neen, juist dat ge geen Augustinus zijt, maakt dat ge niet volstaan kunt met hem werktuigelijk te willen nadoen, maar dat ge van Godswege geroepen en gehouden

zijt, om uit u zelf en voor u zelf dat eenig, eigen pad te zoeken waarlangs gij, en geen ander, tot dien verborgen omgang komen en er in volharden kunt.

Dat wil niet zeggen, dat er geen zegen in liggen kan, om van anderen te beluisteren, hoe zij zochten en vonden, of ook, dat de lezing van wat enkele hooge geesten uit hun nabij God zijn te boek stelden, ons innerlijk niet zou kunnen stichten. Dat zeer zeker. Ook het kleinste dichtertje kan van Bilderdijk en Da Costa, ook het kleinste schildertje van Rubens en Rembrandt leeren.

Vrucht, rijpe vrucht kan dat alles afwerpen.

Alleen maar, gelijk het ééne zelfde brood in ieders gestel een eigen bloed vormt en een eigen zenuwleven in stand houdt, dank zij de innerlijke verwerking, zoo ook kan het één heilige stoffe zijn waarop velen teren, maar toch altoos zoo, dat de innerlijke geestelijke voeding voor een ieder haar eigen verloop hebbe, en bij een iegelijk tot een eigen uitkomst leide.

Bij Paulus niet alleen, maar ook bij Jeremia en bij David licht de Schrift ons de oorzaak van dit particuliere in ieders verborgen omgang met het Eeuwige Wezen toe.

Want wel draagt psalm 22 een sterk doorgevoerd Messiaansch karakter, en komt eerst in zijn toepassing op den Man van Smarte dit lied van het bangste zieleleed tot zijn recht, maar toch zou 't ten eenenmale van den rechten weg der uitlegging afvoeren, indien we psalm 22 niet lieten uitgaan van Davids eigen zielsbevinding en alzoo niet begonnen met hem toe te passen op den psalmist zelven.

Gelijk Paulus, Gal. 1 : 12, verklaart, „dat het Gode behaagd heeft, hem van zijns moeders lijf aan af te zonderen en te roepen door zijn genade", en gelijk het bij Jeremia (1 : 5) heet:

„Eer Ik u in uws moeders buik formeerde, heb Ik u gekend en eer gij uit de baarmoeder voort kwaamt, heb Ik u geheiligd", juist zoo betuigt ook David, dat 's Heeren bemoeienis met hem reeds begon eer hij geboren was.

„Gij immers, zoo zong hij, Gij immers zijt het, die mij uit den buik hebt uitgetogen, die mij hebt

doen vertrouwen zijnde aan mijner moeders borsten. Op U ben ik geworpen van de baarmoeder af, van den buik mijner moeder aan, zijt Gij mijn God."

Geheel afgezien nu van de diepere beteekenis die dit, toegepast op den Messias, heeft, was toch uit Davids eigen zieleleven deze overtuiging omtrent zijn eigen omgang met God opgekomen, en zelfs mag niet het oog verloren, dat hij in Psalm 139, dat, geheel afgezien van zijn roeping als verkoren Dienaar des Heeren, gansch algemeen op de vorming en schepping van het menschelijk wezen toepast.

„Gij hebt mij in mijner moeders buik bedekt. Ik loof U, omdat ik op een heel vreeselijke wijze wonderbaarlijk gemaakt ben. Wonderlijk zijn Uwe werken! Ook weet het mijne ziel zeer wel. Mijn gebeente was voor U niet verholen als ik in het verborgene gemaakt en als een borduursel gewrocht ben. Uwe oogen hebben mijn ongevormden klomp gezien, en al deze dingen waren in Uw boek geschreven, toen nog geen van die was." (Psalm 139 : 14 — 16).

Dit is buiten Davids bijzondere roeping geheel algemeen menschelijk gesproken, en nooit heeft de gemeente dan ook geaarzeld, als ze Psalm 139 zong, dit op zichzelve toe te passen.

Doch hierbij liet ze het niet. Ook de prachtig berijmde woorden uit Psalm 22 : 'k Mocht nauwelijks het licht aanschouwen, of Gij, Gij zijt, o grond van mijn vertrouwen, mijn God geweest, — heeft de gemeente in haar kerkgezang of in haar huiselijk lied steeds op al Gods kinderen toegepast.

Om over den aanvang en de ontwikkeling van onzen verborgen omgang met onzen God met juistheid te oordeelen, moeten we alzoo niet enkel tot op onze bekeering, maar achter onze bekeering tot op onze ontvangenis en geboorte teruggaan.

De wijze waarop ieder onzer zijn eigen, persoonlijken omgang met zijn God zal vinden, was in Gods boek geschreven, de dagen eer we geformeerd zijn.

Zegt ge nu, dat toch Jeremia en Paulus beide niet in hun persoonlijke inleiding tot Gods gemeenschap, maar zeer be-

paaldelijk in hun bijzondere roeping, als profeet de één, als apostel de ander, spreken, zoo zij dit voetstoots toegegeven.

Maar omgekeerd is het evenzoo buiten twijfel, dat voor beider roeping als profeet en apostel hun persoonlijke geestelijke ontwikkeling van de hoogste beteekenis was. Ze hebben in hun profetische en apostolische roeping persoonlijk te kampen, te strijden, geestelijk te worstelen gehad. Hun levenstoon ging niet buiten hun eigen zieleleven om. In het feit, dat God de Heere reeds vóór hun ontvangenis alles in hen had voorverordineerd, wat ze voor hun roeping behoeven zouden, ligt alzoo tevens opgesloten, dat ook hun geestelijke verwekking, vorming en ontwikkeling van Godswege reeds vóór hun geboorte voorzien was, en dat in hun ontvangenis en geboorte zulk een menschelijke persoon tot aanzijn werd geroepen, als vereischt werd, om tot zulk een geestelijken toestand te kunnen ingaan, en zulk een geestelijke roeping te kunnen vervullen.

Hoe men het dus ook wende of keere, er ligt in die drie sterke betuigingen van David, Jeremia en Paulus altoos deze stellige verklaring, dat reeds vóór en in hun ontvangenis en geboorte, de Heere hun God hen zóó als mensch, naar ziel en lichaam verordineerd en geschapen heeft, dat én in hun zielsbestaan èn in hun lichamelijk bestaan al datgene gevonden werd, wat noodig was, om hen later op die bijzondere wijze te bewerken en geestelijk te doen uitkomen.

Brengen we dit nu op onszelven over, dan mogen we niet twijfelen, of ook ònze ontvangenis en geboorte is, geheel afgezien van onzen eigen nog onbewusten toestand, een werk Gods, naar Gods bestel en bestek, en onder Gods heilige inwerking geweest.

Wat het eigenaardige van onzen zielsaanleg, onze gaven en talenten, onzen bestaansvorm, en zelfs van ons lichaam aangaat, is hier geen spel van 't toeval, geen wilkeur, geen noodlot, maar het bestel en de werking van den Voorzienigen God.

We zijn dus niet zóó maar gemaakt, opdat God eerst later zou zien, wat Hij van ons maken zou. Neen, hier is alles doordacht, hier vormt alles één geheel, hier is door een alwetend, al vooruitziend en almachtig God, alles van

meetaf op het einddoel gericht, en gericht tevens op elk punt van den weg, om tot dat einddoel te geraken.

Is nu dat einddoel uw eeuwige toebrenging, en leidt tot dat einddoel uw geestelijk zieleleven en daarin met name uw verborgen omgang met uw God, zoo kan het niet anders zijn, of heel de bepaling omtrent den vorm waarin ge naar ziel en lichaam geboren zoudt worden, stond van meet af in rechtstreeksch verband met wat ge eens als kind van uw God zoudt zijn, en met de eigen en bijzondere wijze, waarop God u, u bepaaldelijk, en in onderscheiding van anderen, in zijn heiligen, verborgen omgang zou willen ontvangen.

Leert nu de ontmoeting met menschen u dagelijks, dat ge wel soms personen ontmoet, die veel van u hebben, en gij veel van hen, maar dat ge toch nooit, nooit iemand ontmoet, van wien ge in elk opzicht zoudt kunnen zeggen: „Zóó ben ik nu. Dat is nu precies mijn evenbeeld," zoo moet er derhalve in uw zielsaanleg en in uw lichamelijk bestaan iets zijn, dat anders is dan bij anderen. En dat niet bij geval, maar naar Gods wil en bestel. En al dat eigenaardige wat uw persoon uitmaakt, is niet weer spel of natuurweelde, maar is alzoo en niet anders aangelegd, omdat gij uw verborgen omgang met uw God op uw wijs en langs uw weg hadt te zoeken, en wijl ge, om dien weg te vinden en te kunnen bewandelen, zulk een zielsaanleg en zulk een wezensbestaan van noode hadt.

Zoo wordt ge vrij van menschen, ook van vrome menschen, die u hun vroomheid opdringen, maar ge wordt gebonden aan uw God, persoonlijk, in alles, van uw ontvangenis en geboorte af.

Want merk er op, en vergeet niet, in Psalm 22 staat ook: Gij hebt mij doen vertrouwen, zijnde aan mijner moeders borsten.

En doen vertrouwen, zóó, dat de ziel zelve vertrouwt, is een innerlijke werking van de ziel zelve te voorschijn roepen.

David rekent zijn zieleleven van het oogenblik af toen hij als kindeke aan zijner moeders borst lag.

XCI. „EN AANBADEN HEM, DIE LEEFT IN ALLE EEUWIGHEID".

> Zoo vielen de vier en twintig ouderlingen voor Hem, die op den troon zat, en aanbaden Hem, die leeft in alle eeuwigheid.
>
> Openb. 4 : 10.

Bidden en aanbidden is niet hetzelfde.

Ge gevoelt dit aanstonds, als ge let op het onderscheid tusschen de religie in den hemel en de religie op aarde.

Op aarde verkeeren we in allerlei nood en ellende, staan we duizend angsten uit, worstelen we met teleurstelling en tegenslag, en is ons leven van elken dag een aaneenrijging van behoeften, die om vervulling roepen.

Dit nu is een toestand, die van zelf uitdrijft tot bidden, tot vragen, tot smeeken, tot inroeping en afbidding van hulp en uitredding, van verlossing en vervulling onzer wenschen.

In de religie op aarde is het gebed, is de smeeking, is de inroeping van hooger hulp geheel op haar plaats.

Maar heel ànders is het in de hemelen.

Ongetwijfeld, ook in de hemelen is gebed, veel gebed zelfs. Christus zelf leeft om voor ons te bidden.

Maar dit bidden in den hemel, zoo van Christus als van de engelen en de gezaligden, draagt toch een ander karakter dan ons bidden op aarde.

„Onze Vader die in de hemelen zijt, Uw naam worde geheilig, Uw koninkrijk kome, Uw wil geschiede op aarde gelijk in den hemel," kan ook daarboven gebeden worden. Het Rijk der heerlijkheid toeft. De worsteling tusschen de macht, die tegen God zich stelt en tusschen den Christus, duurt voort. Het einde is nog niet gekomen. En daarom is het natuurlijk, dat al wat in den hemel is, dat einde inroept en de toekomst van het Rijk der heerlijkheid afbidt.

En ook is het te verstaan, dat er in den hemel gebed is

voor Gods volk op aarde. De Schrift leert ons dit duidelijk ten opzichte van den Christus. Dat ook de engelen onzer in hun smeeking gedenken, staat wel vast. En dat ook de gezaligden, al kennen ze onze bepaalde nooden niet, toch met Christus en de engelen hun smeeking opzenden voor den triomf van het Godsrijk op aarde, is kwalijk anders in te denken.

Doch al gaat ge hierin zoo ver als de Schrift slechts even toelaat, toch spreekt 't van zelf, dat noch de engelen noch de gezaligden met ons bidden kunnen: Geef ons heden ons dagelijksch brood, vergeef ons onze schulden en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den Booze.

De gezaligden mogen roepen om overkleed te worden, maar hun toestand is niet een toestand van nood, van ellende, van gebrek en behoeften. Zij zijn gelukzalig en drinken met volle teugen uit de Fontein des Heils.

Waar ons dan ook een blik in het leven der hemelen gegund wordt, b. v. in de Openbaringen, daar vindt ge van engelen, serafs en cherubijnen, en zoo ook van de gezaligden bijna niet anders vermeld, dan dat ze aanbidden.

„Heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen. De gansche aarde is van zijn heerlijkheid vol!"

Bestaat alzoo tusschen de religie daarboven en de religie op aarde dit verschil, dat onder ons het gebed, het bidden, daarboven het aanbidden op den voorgrond treedt, zoo is het van het uiterste belang, dat we het karakter van deze aanbidding scherp in het oog vatten.

Bidden is het zoeken van Gods nabijheid ten onzen behoeve, opdat Hij ons genadig zij. Aanbidden is het zoeken van Gods nabijheid, om van onzentwege Gode lof, prijs, dankzegging en eere toe te brengen.

In beginsel is het ééne dus juist het tegenovergestelde van 't andere.

Wie bidt, wil dat God zich aan ons geve; wie àànbidt, wil dat zijn ziel en heel zijn existentie zich geve aan zijn God.

Wie bidt bedoelt iets dat ons van God, wie aanbidt bedoelt iets dat Gode van ons moge toekomen.

Dat ook in die aanbidding genade werkt, spreekt vanzelf, maar het is een andere genade. Het is genade, dat de

Oneindige, Almachtige en in zichzelf genoegzame God, de grootmaking van zijn Naam van het creatuur wil aannemen.

Hij is zoo oneindig hoog, dat 't creatuur Hem niets kan toebrengen, en al zweeg voor eeuwig aller engelenstem en menschentong, het Eeuwige Wezen zou niets behoeven en volgenoegzaam in zich zelven blijven.

En hierin is nu de genade, dat de Hooge God, die niets behoeft, lust aan het loflied van zijn engelen en menschen wil hebben, en hun de heilige vreugde gunt, Hem te mogen lofzingen.

Alle aanbidden, alle dankzeggen, alle lofzang, alle verheffing der eere rust op het fundament van deze voor ons ondoorgrondelijke genade.

Die aanbidding en lofverheffing kan zeer zeker tevens het doel bereiken, om Gods Naam groot te maken voor onze medeschepselen, maar althans bij de aanbidding is dit doel niet door ons beoogd.

Wie lofzingt, kan nog lofzingen om tegenover de ongeloovige menigte voor zijn God uit te komen, en haar te winnen, maar de aanbidding is een heilige zielsuiting, die tusschen onze ziel en onzen God omgaat, en hoogstens zich aan de aanbidding der medegeloovigen passen kan.

Aanbidding in haar hoogste uiting kan niet werktuigelijk zijn. Ze komt eerst dan tot stand als de ziel zich in God verliest, in bewondering verrast wordt door zijn deugden en daden, en even vanzelf zich in lof uit, als de Aeolusharp haar zilveren tonen geeft, als de wind speelt op haar snaren.

Onderzoek nu uw eigen zielsleven, niet of ge meer bidt dan aanbidt, maar of in uw zielsuiting, nevens het gebed, ook de aanbidding wel haar eigen, genoegzame plaats heeft.

En dan, helaas, zal het veler oprechte bekentenis moeten zijn, dat die aanbidding in het gebedsleven een maar al te sober element vormt. We zeggen niet dat de meesten niet ook wel aanbidden, maar wel durven we het vermoeden uiten, dat het zalig genot der aanbidding door maar al te velen te weinig gekend en gezocht wordt.

En dit nu mag niet.

Wie den verborgen omgang zoekt, wie nabij zijn God wil

wezen, mag in zijn gebedsleven niet bijna uitsluitend met zich zelf, met de zijnen bezig zijn, maar moet zelfs niet in de laatste plaats, als hij op de knieën voor zijn God ligt, ook bezig zijn met zijn God.

De kennisse Gods ligt in de aanbidding, veel meer dan in het bidden.

Wie iets afbidt, denkt allereerst op eigen nood en behoefte en verlegenheid, en verdiept zich in het Wezen zijns Gods niet verder, dan dat bij Hem de macht en de mogendheid is om in zijn nood hem te hulp te komen.

Daarentegen, wie aanbidt, verliest zich in zijn God, vergeet zich-zelf, om alleen aan zijn God te denken, zich te laten bestralen door den luister zijner deugden, en de reflex uit zijn eigen ziel te doen kaatsen van de grootheid zijns Gods, die zich afspiegelt in zijn ontroerde en verwonderde ziel.

Eerst als het Rijk der Heerlijkheid zal zijn ingegaan, zullen we op de nieuwe aarde en onder den nieuwen hemel met al Gods engelen niet anders doen. Thans dringt de nood nog gedurig het bidden naar de lippen. Maar toch, wee hem, wee haar, die niet hier reeds iets van dat eigenlijk leven kent, dat in de aanbidding zalig is.

Het danken zij u hier leerschool.

Onze Gereformeerde belijdenis stelt heel 't leven van Gods kind in het teeken der dankbaarheid, en danken is van alle aanbidding het begin en de voortgang.

o, Wie zou niet dagelijks bidden om vergeving zijner zonde; maar schriklijk is het toch, als de vurige dankzegging voor de op Golgotha verworven vergeving ontbreekt of althans onze ziel niet vervult.

En zoo is het met heel ons leven.

Telkens weer nood en behoefte, en de drang der ziel, om uit de diepte tot God te roepen of Hij ons genadig zij.

Maar is er ooit een oogenblik des gebeds, dat er niet tevens oorzaak zij, om voor verworven genade, Hem die ze ons schonk, den dank en de eere toe te brengen?

Danken is nog niet de volle aanbidding. Danken is nog pas de aanbidding met het oog op wat God voor ons was. Maar wie het danken, het oprechte, het innige danken leerde, komt vanzelf tot die nog zooveel

rijkere aanbidding, die niet anders zijn wil dan verheerlijking van Gods Majesteit.

Bij de heidenen was voor hun afgoden nog soms meer aanbidding, dan ge bij ons voor den Heilige vindt. De Mohamedaan somt dagelijks de deugden van Allah uit den Khorân op.

Is dan 't vermaan overtollig, dat we van meet af ook onze kinderen niet alleen aan het bidden, maar ook aan het danken en aanbidden gewennen?

Niets zoo sterk als juist de aanbidding brengt onze ziel nabij onzen God.

CXII. HET LICHAAM IS VELE LEDEN.

Want ook het lichaam is niet één lid, maar vele leden.
(1 Cor. 12 : 14).

Christus is uw Koning.

Niet maar Koning gezalfd over Sion, den berg zijner heiligheid. Noch ook, nadat het aardsche Sion ontheiligd werd, Koning enkel over het Godsrijk op aarde. Neen, Christus is ook Koning over de personen, die zijn onderdanen zijn.

Uw betrekking, uw persoonlijke betrekking tot den Christus is niet met één woord uit te drukken. Het is een veelzijdige betrekking.

Denkt ge aan de zondeschuld, die u met den doem dreigde, dan is de Christus uw Verzoener. Zoekt ge bij den Christus heil tegen de macht der zonde en der verleiding, dan is diezelfde Christus niet uw Verzoener, maar uw Verlosser. Of ook, zoekt ge bij den Christus de stuur en de leiding voor uw gang in den doolhof des levens, dan is nogmaals diezelfde Heiland, niet uw Verzoener, en ook niet uw Verlosser, maar uw Herder, die voor u uitging op den weg, en u zijn voorbeeld heeft achtergelaten.

Maar ook daarmee is uw veelzijdige betrekking tot uw Heiland nog in het minst niet uitgeput, want diezelfde Christus is ook uw bij den Vader verheerlijkt Hoofd, de

Heere, voor wien ook uw knie zich buigen moet en dien ook uw tong moet belijden; en daarom de Koning, die ook u bij zijn volk heeft ingelijfd; wiens onderdaan ge zijt geworden; en in wiens paleis ge eens wordt opgewacht.

Zoo weinig zelfs is die eeretitel van Koning hier bijkomstig, dat het groote pleit op Golgotha ten leste onder dien titel is uitgestreden, en dat voor Pilatus' rechterstoel de strijd tusschen den Keizer van Rome en den Gezalfde Gods zich in de worsteling om de Koningseere saâmtrok.

Het Lam, zoo worde het ook u in de Openbaringen van Johannes toegeroepen, is niet slechts uw Verzoener en Borg, niet enkel uw Verlosser en Heiland, noch ook alleen uw Herder en de Leidsman uwer ziele. Neen, het Lam Gods, en in die tegenstelling voelt ge wat treft en prikkelt, het Lam Gods is tevens Heer der Heeren en Koning der Koningen (Openb. 17 : 14).

Het Lam met de kroon, ziedaar de hooge, de heilige verbinding van zelfvernietiging en heerschappij.

Uw Koning!

Maar hoe, in wat zin?

Is die koning op aarde hier het eigenlijke, het wezenlijke, en wordt op uw Heiland slechts het Koningsbeeld van den aardschen vorst vergelijkenderwijs, om zijn macht en eere uit te drukken, overgebracht?

Christus ook uw Koning! Strekt die titel der eere alleen, om u aan den Christus te laten denken, zoo als in een afgelegen gehucht de man achter den ploeg aan zijn Vorst in de Koninklijke residentie denkt?

Een hem verborgen en geheimzinnige macht, in den beeldenaar op het muntstuk afgedrukt, maar overigens een macht die hem vreemd blijft, een macht van verre, van wier pracht en luister, van wier schittering en praal hij zich geen flauwe voorstelling kan vormen, maar die hij uit de verte eert. Een Vorst in het luisterrijke paleis, maar voor hem ongenaakbaar, aan wien hij cijns betaalt omdat hij zijn onderdaan is, en voor wien hij, zoo hij vroom is, in zijn dagelijksch gebed bidt.

En zeker, er is hier gelijkenis. Ook Christus troont in

een paleis der eere, en dat wel in zulk een paleis, dat bij de schittering zijner grootheid, alle vorstenpraal op aarde verbleekt. Ook Jezus' onderdaan offert voor zijn Koning zijn kind in zijn dienst, zijn geld in het werk der liefde, zijn kracht in wat voor zijn Koninkrijk verricht moet worden. En ook die Koning zetelt van verre, en niet hier op aarde zal hij den Koning van het Godsrijk zien.

Maar hiermeê houdt de gelijkheid dan ook op.

Immers, dat Christus uw Koning is, is zoo weinig een beeldspraak aan aardsche vorsten ontleend, dat veeleer de koningen op aarde slechts de beelddragers van zijn glorie zijn, en dat het ware, het eigenlijke, het wezenlijke Koningschap nooit in een vorst op aarde verwerkelijkt is, maar alleen aan Christus gekend wordt.

Hoofd, Heere en Koning zijn slechts drie stralen van eenzelfde glorie.

Hoofd wijst op de innerlijke verwantschap en saâmhoorigheid van uw leven, van uw bestaan, van uw innerlijk wezen, met het leven, het bestaan en het wezen van uw Heiland.

Heere spreekt uit, dat de Christus u bezit, dat gij zijn eigendom zijt, dat gij Hem toebehoort, dat Hij u uit Satans macht vrijgekocht, en u door zijn bloed verworven heeft.

En eerst in dat tweeledig verband, omdat Hij uw Hoofd en uw Heere is, daarom is Hij ook uw Koning, die u in zijn rijk opnam, bij zijn volk inlijfde, u lotgemeen met zijn lot maakte, en u met zijn Koninklijke levenswet beheerscht.

Ge zijt zijn onderdaan, maar onderdaan alleen omdat en doordat ge een lid zijt van datzelfde lichaam, waarvan Hij het Hoofd is.

Een op het eerste hooren zeker raadselachtige verbinding, maar die zich heerlijk verklaart, zoo ge dat lichaam, en in dat lichaam de beteekenis van wat het Hoofd, en onder het hoofd elk lid is, helder doorziet.

Stel u, om het ongeschondene te nemen, den mensch voor gelijk hij in het paradijs uit Gods hand voortkwam. Het reine, het zuivere, het schoone lichaam, in dat lichaam al de leden en ledematen, waarin het zich openbaarde, en aan dat lichaam het edele hoofd, met de volle gelaatsuitdrukking, met de fijne sprekende trekken, met de bezieling

die er zich in uitte; en zoo eerst hebt ge het beeld voor u van het lichaam van Christus, en in dat lichaam de leden, en over al die leden het heerlijke Hoofd.

Toch is niet enkel het menschelijk lichaam hier het beeld. Lichaam in dit verband duidt veeleer in ruimeren zin aan, wat wij meer gewoon zijn een organisme te noemen, en wel in dien zin, dat ook het dier een organisme is, en de plant een organisme, gelijk we ook het beeld van een lichaam of van een organisme overbrengen op allerlei saâmbinding van mensch en mensch.

Zoo spreken we van een corporatie (wat toch niet anders dan een lichaam is) daarmeê doelende op allerlei vereenigingen, genootschappen en bonden die worden opgericht. Zoo zeggen we, dat het huisgezin een organisch bestaan heeft. En zoo spreken we van het lichaam van den Staat en van het lichaam van het volk. En deswege, en in dat verband, noemen we ook onder menschen hem, die zulk een corporatie bestuurt, het hoofd van zulk een bond, of het hoofd van het lichaam van den staat. En ook is zelfs regel, hen die tot zulk een vereeniging of lichaam behooren, te noemen de leden der vereeniging, of de ledematen der Kerk. Lid van het volksbestaan worden, is in dat volk worden ingelijfd.

En dit nu is een beeldspraak, die de heilige apostel ook op den Christus en de zijnen toepast.

Ook het organisme van de plant doet daarvoor dienst. Of sprak Jezus zelf niet: Ik ben de ware wijnstok, en gij zijt de ranken? En spreekt Paulus niet van één plant met Jezus geworden zijn?

Alzoo altoos weer dat ééne pogen, om het u voelbaar, om het u duidelijk te maken, dat Jezus' Koningschap voor u geen uitwendige, geen los over u komende heerschappij is, maar dat ge, eer ge onderdaan van Jezus wordt, in zijn leven zijt ingeschakeld, met den levensdraad zelf, als we ons zoo mogen uitdrukken, aan Hem vast zit; zoo dat het één levensbloed is, dat u en Hem doorstroomt; en dat het één geest des levens is, die u en Hem ten leven bezielt. Ja, dat zoo min gij uw hoofd verplaatsen kunt, of uw voet,

uw hand, uw oog, uw oor gaat mede, — dat zoo ook alle levensbeweging van uw Koning van zelf in u meêtrilt, en u met Hem in beweging zet.

Christus uw Koning, omdat vanzelf en noodwendiglijk het lid het lichaam volgt, en het lichaam gaat waar het hoofd het lichaam heen beweegt.

XCIII. „HEERE, LEER ONS BIDDEN."

> En het geschiedde, toen Hij in eene zekere plaatse was biddende, als Hij ophield, dat een van zijne discipelen tot Hem zeide: Heere, leer ons bidden, gelijk ook Johannes zijnen discipelen geleerd heeft.
>
> Lucas 11 : 1.

Als uw zielsstemming zuiver was, zoudt ge u nooit dichter nabij uw God gevoelen, dan onder uw bidden, en onder uw bidden nooit verre van uw God kunnen zijn.

Bidden, en niet nabij God te zijn, sluit, diep opgevat, elkaâr uit.

En toch, wat wordt er niet elken dag in elke stad en in elk dorp, ja, men mag zeggen in elk huis, niet keer op keer tot God gebeden, zonder dat de ziel, onder het bidden, ook maar een oogenblik onder den overweldigenden indruk geraakte van voor Gods aangezicht te verkeeren.

De zonde verzwakt ons innerlijk leven op alle manier. Dan kan de veer van ons zielsleven zich niet opbuigen, gelijk we het zelf zoo vurig wenschen zouden. Eigenlijk kunnen we dan niet bidden. Toch willen we het bidden niet onderlaten. En zoo vouwen we dan onze handen, en stamelen ons gebed; maar als het A m e n is uitgesproken, voelen we ons zoo telkens ontmoedigd door het gemis aan verheffing en bezieling dat ons gebed ontsierde.

Voorbidden voor anderen zij er nu buiten gelaten, maar bidden m o e t en bidden k a n iedereen, . . en toch is goed bidden een zoo uiterst moeilijke kunst, of liever het is een heilige bezigheid, die het uiterste van onze zielshelderheid, zielsaandrift en zielsvaardigheid eischt, en die toch nooit kunst mag worden, of het houdt op bidden te zijn.

Ook de discipelen gevoelden dat, en toen ze wederom getuigen waren geweest van de plechtige daad, dat Jezus, een eindweegs van hen gegaan zijnde, zich in het gebed tot den Vader had afgezonderd, wekte dit zoozeer het besef van hun eigen onmacht om recht te bidden, dat, toen Jezus weer tot hen kwam, één hunner tot Hem zeide: „Heere, leer ons bidden, gelijk ook Johannes zijn discipelen geleerd heeft"

Nu zou een overgeestelijk kind van God, in onze dagen, zulk een vraag allicht bestraffend hebben afgewezen. Ieder moet immers uit zichzelf bidden, en wat waarde zou een van buiten geleerd gebed voor God hebben!

Maar Jezus was zoo overgeestelijk niet. Hij ja, Hij bad nooit anders dan uit zichzelf. Maar Hij verstond 't niettemin, hoe moeilijk 't rechte bidden voor ons zondaren zijn moet, en, al zouden zijn discipelen eens de leermeesters en voorgangers van de kerk aller eeuwen worden, Hij begreep die vraag om hun te leeren, hoe ze bidden zouden, en gaf hun om te bidden het Onze Vader in zijn bijna hemelsche taal.

Hij zei niet: „Bidt in dezen trant". Hij gaf hun 't Onze Vader niet als voorbeeld, hoe te bidden. Neen, de Heere zei uitdrukkelijk: „Wanneer ge bidt, zoo zegt".

Johannes had ook blijkbaar zulk een formulier-gebed aan zijn jongeren gegeven. En zoo gaf ook Jezus een gebed in vasten vorm aan zijn discipelen, een gebed blijkbaar bedoeld en bestemd, om door hen allen saâm gebeden te worden. Immers de vorm is in het meervoud: Onze Vader, ons dagelijksch brood, onze schulden.

Door alle eeuwen is de Kerk van Christus, in al haar vormen, aan dat Onze Vader getrouw gebleven. En ook onze vaderen hebben in onze Liturgie niet alleen vaste gebeden aangenomen voor den eeredienst, maar ook het bidden van het Onze Vader in de vergadering der gemeente, keer op keer, verordend.

Maar sinds de 18e eeuw heeft men daarmeê gebroken. Vooral uit Schotland kwam de invloed, die al wat naar vasten vorm geleek, op zij drong, en die met name in de kerk geen ander gebed wilde dan het vrije gebed van den voorganger.

Dit was hoog gemikt; maar was het niet te hoog, en heeft het overgeestelijke niet maar al te zeer juist aan het geestelijke afbreuk gedaan?

Ongetwijfeld, het is het hoogste als de ziel, boven elk steunsel verheven, zich uit vrijen Geestesaandrang tot haar God verheft, en op vleugelen des Geestes zich in heilige, gewijde taal voor haar God mag uitbreiden. Zulke heerlijke oogenblikken zijn er in het gebedsleven. En het is te verstaan, dat in zulke oogenblikken zelfs het Onze Vader niet concreet genoeg is, om de ziel in haar uiting voor God te geleiden.

Maar vraag het u eens in ernst af, hoevelen zijn er onder de grooten en de kleinen in de Gemeente, die tot zoo heilige hoogte zijn opgeklommen, en, als er van dezulken zijn, hoevele zijn de oogenblikken op een langen dag, dat zoo zuivere, heilige gemoedsstemming hun deel is?

Reken toch met de werkelijkheid, en denk niet alleen aan u zelven, maar heb ook deernis met die arme schapen in de gemeente en in uw eigen huis, die geestelijk nog o, zoo laag staan en die toch ook bidden moeten, en voor wie het toch niet minder heerlijk dan voor u is, zoo ze in het bidden iets nader bij hun God komen, en iets van Gods heilige tegenwoordigheid ervaren mogen.

Wat stonden de discipelen van Jezus niet hoog boven ons, en toch, ook voor hen achtte Jezus zulk een geleerd gebed zóó weinig doelloos of overbodig, dat Hij zelf hun zulk een gebed gaf.

Het is zoo, elk in zijn vorm vaststaand gebed leidt tot misbruik. Maar zoudt ge dan wanen dat Jezus noch voorzien noch geweten heeft, tot welk misbruik ook het Onze Vader zou leiden? en toch gaf Hij het aan zijn jongeren.

Niets kan zoo heilig zijn, of ons gebrek en onze zonde zal 't tot misbruik bezigen. De Doop is misbruikt, en het Avondmaal is misbruikt, en de Schrift is misbruikt. Zal daarom dit alles te veroordeelen zijn?

Ook met het gebed staan we hier voor de o, zoo pijnlijke keuze.

Zeg dat alleen het Geestesgebed uit de eigen ziel voor God bestaan kan, en het is zoo, alle misbruik valt dan weg,

maar ge krijgt dan ook die duizenden van gezinnen, waarin ganschelijk niet meer gebeden wordt, en alle heugenis van 't gebed allengs uitslijt.

Maar ook, herstel het in zijn vorm vaststaand gebruik, en ge krijgt, met onafwendbare noodzakelijkheid, het prevelen met de lippen, zonder dat de ziel erbij is. Niet bij allen, God zij lof, maar toch bij velen, en zoo menig gebed wordt ontwijd.

Voor die keuze nu staande, neigen o, zoo velen er toe, om te zeggen: „Laat die anderen dan niet bidden, mits er dan maar enkelen zijn die echt bidden", en snijd in elk geval het werk der lippen, waar geen hart in spreekt, af.

En toch mogen we zoo niet spreken. Wat Jezus tot zijn discipelen sprak, sluit het uit. Laat ons nederiger zijn. Laat ons erkennen, dat zelfs de gemeente des Heeren voor zoo hoog-geestelijk standpunt te laag staat, en dat, zal 't gebed standhouden, zal 't een kracht in geheel de gemeente, in elk huis, voor elk lid van dat huis, voor groot en klein blijven, beide stand moet houden, zoowel het Geestesgebed uit eigen ziel, als het gebed dat allen bidden kunnen, omdat het ons allen geleerd is.

Onze lofverheffing in lied en psalm zou ook hooger staan, als elk onzer geschapen dichter was, en zoo we nooit een psalm zongen uit een boek maar altoos een lied uit eigen bezieling en geestesaandrift.

Toch doen we dat niet. Het kan niet. Dichters zijn we niet. En ook zou saâm-zijn ondenkbaar zijn, indien we niet saâm éénzelfde lied zongen.

Nu leidt ook dit tot misbruik. Psalm na psalm gaat in de gemeente op, dien meer dan één zingt met de lippen, zonder dat zijn ziel in de woorden van 't lied is.

Maar wie zal daarom onze psalmen uit Gods Huis willen bannen?

Het zou een grijpen zijn naar overgeestelijk leven, dat ons den dood in onzen eeredienst bracht.

Maar er is nog dieper beweegreden.

Kent ge het niet bij ervaring, hoe, als uwe ziel nabij God wil zijn, vaak niets hiertoe zoozeer bevorderlijk is, als het bij uzelven opzeggen van een bezield psalmvers, dat gij als kind geleerd hebt, dat steeds u bijbleef, en dat door zijn gewijde taal u vanzelf losmaakt uit uw gewone gedachten-

wereld, en u met heel uw ziel opheft tot uw God? Is, als ge bidden woudt, en 't gebed wilde niet komen, een eerst bidden van het Onze Vader niet dikwijls het dankbare middel geweest, om u in de gebedsstemming over te leiden? De Schrift is ook een formulier, en blijft ook altoos hetzelfde, en toch, is niet juist het lezen van die Schrift, eer ge bidden gingt, u niet gedurig het middel geweest, niet alleen om te kunnen bidden, maar om te kunnen bidden in die gewijde taal die de ziel meêsleept?

Tweeërlei oorzaak is hier werkzaam.

Vooreerst de taal. Er is een taal ook voor ons bidden en lofzingen. Die taal welt niet aan een ieder vanzelf uit de ziel op. Er zijn er geweest, die de gave hiervoor bijzonderlijk ontvingen. En is het nu niet natuurlijk, dat wie David nazingen, of Paulus nabidden mag, voelt, dat dit hem helpt en verheft, en verder brengt dan hij uit zichzelf ooit zou gekomen zijn?

Maar dan is er nog iets ander. Gebedswoorden en lofverheffingen, die van de jeugd aan met ons door het leven zijn gegaan, geven aan onze zielsuiting een bestendigheid, die ons innerlijk sterkt en wijdt. En als we dan daarbij het heerlijk besef hebben, dat die gebedswoorden en lofverheffingen niet alleen ons eigen zijn, maar nu en in vroegere eeuwen de taal van Gods kinderen waren, dan is het of iets van de zalf van Aäron over dat alles gedropen ligt en of die reuk ons hart verkwikt.

Het zoeken en dringen blijft toch, om onder dit alles de zalige nabijheid onzes Gods te ervaren. Welnu, ook het Onze Vader, stil, rustig en ernstig gebeden, ontsluit voor uw ziel de poorte des hemels. Psalmtaal voert de ziel als vanzelf naar boven. Al wat aan onze dolende, vaak zoo machtelooze ziel den steun van het gewijde woord leent, stemt ons in hooger toon. En ook, al wat ons in en onder het bidden en lofzingen de gemeenschap met al Gods heiligen en de gemeenschap met ons eigen godvruchtiger verleden doet ervaren, stelt een beschermende macht tegenover de macht der wereld, die ons van onzen God verre wil houden.

De zegenspreuk bij het uiteengaan uit het heiligdom kon ook elk prediker wel zelf verzinnen; maar toch, dat dit niet geschiedt, dat er in deze zegenspreuk althans een vaste

vorm bleef, het is een winste, waarvoor we danken mogen.

Nu kan de spreker er niets van zichzelf in leggen. Hem vergeet ge daarbij, maar juist omdat hij er bij terugtreedt en niet uitkomt, doet die zegenspreuk u als een nederdruppelende genade aan, die u toekomt van uw God.

XCIV. „GELIJK IN DEN HEMEL."

> Uw koninkrijk kome. Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op aarde.
>
> Matth. 6 : 10.

Het zijn met onze ziel nabij den Heere onzen God sluit in zich, dat we ons met ons innerlijk besef uit onze alledaagsche omgeving overplaatsen in de sfeer van Gods majesteit. Het is dit wat in Schriftuurlijke taal het Sursum corda is geworden, de drang om ziel en zinnen tot onzen God op te heffen en te verschijnen in de aanspraakplaats zijner Heiligheid.

Het is zoo, God de Heere daalt in zijn oneindige ontfermingen ook tot ons neder, om woning bij ons te maken en ons met zijn stok en staf te vertroosten; maar dit brengt op zichzelf onzen God wel nabij ons, maar doet daarom onze ziel nog lang niet altoos nabij onzen God verkeeren. Gods zoekende liefde kan reeds tijden nabij, om en in ons hart verkeeren, zonder dat ons zielsbesef nog met klaarheid voor die liefde onzes Gods ontdekt is. Een kindeke kan door Gods nabijheid gedragen worden, zonder dat het zelf ook maar eenig klaar besef van Gods majesteit heeft. In toestanden van krankheid, die ons ons zelfbewustzijn rooven, wijkt daarom Gods nabijheid nog niet van zijn kind. En ook als in het sterven ons bewustzijn ons begeeft, blijft daarom Gods nabijheid de ziel, die Hij opriep, ondersteunen.

Ge moet daarom tusschen deze twee, hoe na ze ook verwant zijn, toch steeds onderscheiden. Het is iets anders of onze God nabij ons is, en of wij zijn nabij onzen God. En voor dat laatste nu, niet voor het eerste, is het in hooge mate bevorderlijk, indien ons besef niet te vast be-

klemd zit in de wereld der zienlijke dingen, en zoo we de heilige kunst verstaan, om ons zielsbesef uit deze wereld in de wereld die om Gods troon is, over te zetten.

Het eerst leert de ziel dit in het gebed, en nu is het opmerkelijk hoe Jezus in den korten vorm van het Onze Vader keer op keer onze gedachten naar de onzienlijke wereld overleidt.

Al aanstonds in den aanhef, in dat: „Onze Vader, die in de hemelen zijt". „Dit bedoelt, zegt onze Catechismus, dat we van God niet aardschelijk gedenken zouden." En dat is juist, mits het diep worde opgevat. Niet als een klank, een woord, een term, om iets bovenaardsch uit te drukken, maar als de poging der ziel, om zich reeds in den aanvang van het gebed los te maken van de aardsche voorstellingen die haar omstrengelen, en in te gaan in die hooge, heilige sferen, die Gods troon omringen.

Dezelfde uitwerking heeft de bede: „Uw Koninkrijk kome", daar dat Koninkrijk niets anders zijn kan dan het Koninkrijk der hemelen, en de bede deswege erop doelt dat de krachten van dit Koninkrijk uit de hemelen steeds machtiger in ons leven mogen doordringen.

Maar het scherpst en duidelijkst uitgesproken ligt de gemeenschap met het leven om Gods troon in de derde bede: Uw wil geschiede op aarde onder ons, gelijk in den hemel onder Uw engelen.

Hier is de verwijzing naar den hemel opzettelijk, hier is ze klaar en duidelijk uitgesproken, hier teekent zich tegelijk èn de gelijksoortigheid èn de ongelijkheid van het leven op aarde en het leven in de hemelen, en hier dringt Jezus zelf in het gebed, dat Hij ons meêgaf op onze pelgrimsreize, om onder ons bidden, en bij het zoeken van Gods nabijheid, ook in de wereld der engelen en der gezaligden in te leven, en door onze gemeenschap aan hun wereld, ons naderen tot onzen God te sterken.

Ja, zoo sterk is dat dringen van Jezus om onder het bidden onze ziel met de onzienlijke wereld in aanraking te brengen, dat hij in de laatste bede ons omgekeerd de inwerking voelbaar maakt, die van het hoofd der gevallen engelen op ons uitgaat. „Verlos ons van den Booze" is de bede

die ons indachtig maakt, hoe 't kwaad, hoe de zonde die in ons hart opwelt, gevoed en aangedreven wordt door een hoogere macht uit de onzichtbare wereld, en hoe alleen onze God ons van die doodelijke inwerking verlossen kan.

Is het dan te sterk gesproken, zoo we zeggen, dat Jezus in dit korte gebed van zes beden ons keer op keer uit de aardsche sfeer der zichtbare dingen doet uitgaan, en ons zielsbesef klaar en machtig voor de realiteit der onzichtbare wereld ontsluiert, en dat alles opdat we juist daardoor het zijn nabij onzen God te dieper en te inniger genieten zouden.

Die gemeenschap met de geesten der onzichtbare wereld blijkt in de Schrift meer dan eens van het zijn nabij God onafscheidelijk. Denk slechts aan het roepingsvisioen van Jesaia en aan de Openbaringen op Pathmos.

Jesaia zag niet maar den Heere op zijn troon, maar ook de Serafs die zijn troon omringden, en hij hoorde het „heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen" dat met heiligen klank de zalen des hemels vervulde. En niet anders was het op Pathmos. Ook daar dringt de zienersblik van den Ziener niet tot den Heilige door, of hij ziet de Cherubs die Gods majesteit openbaren, en hij vangt, wat nog meer zegt, ook van „de ouderlingen," d. i. uit de kringen der gezaligden, het loflied op: „Gij, Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid en de eer en de kracht!"

En zoo loopt door heel de Schrift een gouden lijn van hemelsch licht, die het gebed en den lofzang van Gods volk in gemeenschap brengt met het loflied der engelen en der gezaligden.

Het zijn niet maar de engelen en gezaligden die in het ongenaakbaar licht, en wij die op deze aarde in onze schemering den Drieëenige lof toezingen, maar er is tusschen engelenstem en menschentong samenhang. Soms is het of wij slechts een echo geven op wat om Gods troon gejubeld wordt, en ruste vindt ons hart eerst, als er heilig accoord, als er zalige harmonie is tusschen de geschapen geesten daarboven en het schepsel dat op deze aarde dorst naar de nabijheid van zijn God.

Maar juist hierdoor dringt dan ook de vraag zich aan ons op,

of deze noodzakelijke gemeenschap met Gods engelen en met de gezaligden voor Gods troon in onze kringen niet te zeer afstierf.

Dat we tegen misbruik op onze hoede hebben te zijn, is zonneklaar. Niet onwaarschijnlijk is het wezen der afgoderij zelfs uit dit zoeken van gemeenschap met de geestenwereld opgekomen, en zelfs binnen de grenzen van Christus' Kerk heeft het zoeken van deze gemeenschap maar al te dikwijls van Gods nabijheid afgetrokken, in plaats van tot zijn heilige nabijheid ons in te leiden.

De zielsbemoeienis, als we ons zoo mogen uitdrukken, met de engelen en de gezaligden, heeft de ziel in haar angstige bezorgdheid er maar al te dikwijls toe verleid, om ons tusschenpersonen tusschen onze ziel en onzen God te scheppen, wier hulpe de toevlucht tot de hulpe onzes Gods verdrong.

Daarom is het te verstaan, dat men, om dit misbruik te keeren, in soberheid heil zocht, en zich in heilige aandrift beijverde, om zich van zijn gebed door niets, ook door geen engelen, van Godzelf en van Gods onmiddellijke gemeenschap te laten aftrekken. Maar valt nu te ontkennen, dat deze behoedzaamheid, door overdrijving, in het andere uiterste heeft doen overslaan; en is het niet zoo, dat in het gebed der gemeente, in het huiselijk gebed, en in de persoonlijke smeeking, de geestenwereld zoo bijna geheel weg viel, dat al zulk gebed hierdoor in strijd geraakte met den toon dien Jezus zelf in het Onze Vader aangaf?

In dat Onze Vader brengt Jezus onze ziel keer op keer met die hoogere geestenwereld in aanraking, uit ons gebed stierf die gemeenschap bijna geheel weg.

Zoo kan men, om het misbruik van het ééne uiterste te mijden, ongemerkt en vanzelf in het andere uiterste overslaan, en het kan niet anders of dit moet ons op schade voor ons zieleleven te staan komen.

Wie sterft, weet dat hij zijn God en zijn Heiland niet eenzaam, maar omstuwd van een wereld van heiligen zal vinden. Niet alleen een Vader, maar ook een Vaderhuis, en in dat Vaderhuis de vele woningen, en in die woningen, met Gods engelen, de gezaligden die ons zijn voorgegaan.

En al spreken we nu van die wereld der heerlijkheid als van de wereld daarboven, omdat we ons dat rijk der

heerlijkheid niet anders denken kunnen, dan hoog boven deze schuldige aarde verheven, we weten toch even goed, dat die onderscheiding geen afscheiding is, en dat we reeds hier op aarde met die wereld in gemeenschap kunnen treden. Als de psalmist God loven wil, roept hij ook de engelen op om den lof van zijn God te verheffen. Er is een legermacht des Heeren, die zich legert om hem die God vreest. Niet alleen satan, het hoofd der gevallen engelen, ook de goede engelen zijn met onze ziel in gemeenschap. En in oogenblikken van zalige zielsverheffing heeft ook uw ziel het wel ervaren, dat het u was, alsof ge de goede geesten uws Gods nabij u gevoeldet en alsof zij u teederder en zaliger de nabijheid uws Gods deden ervaren.

Van menschen ondergaat ge dezelfde inwerking ten goede en ten kwade.

Soms kan één verkeerd persoon in uw gezelschap heel uw ziel van uw God aftrekken, u in alle zielsuiting van uw God vervreemden, en u terugwerpen in uw aardsche, zondige bekrompenheid.

Maar ook omgekeerd, het zijn in uw midden van een vroom kind Gods, kan de vrucht hebben, dat het onheilige uit de gesprekken terugwijkt, dat uw ziel zich ontsluit, en dat zijn aanwezigheid in uw kring u nader nabij uw God brengt.

En zoo nu ook is het hier.

Wie zich gewent, om in de heilige wereld van Gods engelen in te leven, en reeds hier op aarde den kring der gezaligden in den kring van zijn zielsbesef opnam, zal daardoor niet alleen het booze bannen, maar zelf in heiliger stemming geraken, zich in zijn lofzang en gebed gesteund gevoelen, en zijn ziel minder geweld hebben aan te doen, om zich uit zijn aardsche leven tot de nabijheid van zijn God op te heffen.

We zijn niet voor de eenzelvigheid geschapen. In een oogenblik waarin ge, van allen verlaten, uw strijd alleen te strijden hebt, voelt ge dat u iets onnatuurlijks overkomt.

Niet alleen, maar „met al de heiligen" zullen we tot de kennisse onzes Gods doordringen.

En zal het nu in de eeuwigheid de rijke verhooging van uw leven zijn, dat ge met al de engelen en met alle gezalig-

den eeuwiglijk uw God zult verheerlijken, waarom dan verzaakt en verwaarloosd die heerlijke kracht, die hier op aarde reeds in uw gebed ontluiken kan, zoo ge reeds hier vooruit inleeft in de zalige gemeenschap, die daarboven u wacht.

We zijn, met al Gods heiligen, één lichaam in Christus als ons hoofd, maar op aarde smaken we van die gemeenschap met heel het lichaam des Heeren zoo weinig.

Steeds daarentegen staat de gemeenschap met de gezaligden en met Gods engelen voor u open.

Wel hem dan, die hierin niet alleen voor zijn ziel geniet, maar er ook de nabijheid van zijn God door weet te bezielen.

XCV. „STRIJDENDE TEGEN DE ZONDE."

Gij hebt nog tot den bloede toe niet tegengestaan, strijdende tegen de zonde.
Hebreën 12 : 4.

Iemand, die op volwassen leeftijd en wél bij zijn zinnen, niet nu en dan tegen deze of gene zonde zou strijden, is bijna niet denkbaar. Het menschelijk hart is zulk een ondoorgrondelijk raadsel; en tot zelfs bij struikroovers en dronkaards zag men zich soms verrast door een niet zelden preutsche teederheid, die zich openbaarde in een afkeer van meer dan één zonde, die er in betere kringen vaak maar al te licht doorging.

Maar daarom is elk tekeergaan van een in het oog springende zonde, 't zij bij zichzelf of bij anderen, nog volstrekt niet altoos wat de apostel *den strijd tegen de zonde* noemt.

Alles hangt hier af van de vraag wat u tot uw strijd tegen deze of gene zonde aanzet. Er zal er een zijn, die zulk een zonde tekeergaat uit bezorgdheid voor zijn gezondheid. Vooral bij zinlijke zonde is dat vaak overwegend. Een ander neemt zich in acht, omdat, zoo zijn zonde uitkwam, dit schaden zou aan zijn goeden naam. Een derde strijdt tegen een verzoeking, omdat toegeven eraan hem geldelijk ruïneeren zou. Een vierde zet zich schrap tegen één bepaalde zonde, omdat in zijn engeren levenskring juist

die zonde scherp veroordeeld wordt. Denk maar aan de Sabbathsschennis. En op die wijs wordt er door allerlei personen tegen deze of gene zonde gestreden uit beweegredenen, die met den echten strijd tegen de zonde niets uitstaande hebben. Bij niet weinigen is van een bewust motief zelfs geen sprake, en komt al hun strijd tegen deze of gene zonde op uit zeker moreel instinct, uit het oordeel der publieke opinie, of uit zekere zucht naar fatsoen. Zoo nam het vloeken in onze beschaafde kringen merkbaar af, maar veel meer omdat 't thans ruw en onfatsoenlijk heet, dan uit vreeze voor den Heiligen God.

Nu moet ge daarom al zulk verzet tegen allerlei zonde niet uit de hoogte als onverschillig veroordeelen.

Reeds om haar groote aanstekelijkheid is elke uitkomende zonde zoo gevaarlijk. De zonde is, afgezien van haar schuld voor God, op zichzelf een zedelijke ziekte, en alles wat het uitbreken of voortwoekeren dier ziekte tegengaat is winste.

Alleen maar, g e e s t e l i j k e winste brengt de strijd tegen welke zonde ook z o n d e r h o o g e r m o t i e f niet.

Wat David uitriep: „Tegen U, tegen U alleen heb ik gezondigd" blijft hier grondregel. En slechts dan, wanneer ge tegen de zonde strijdt, omdat de zonde tegen God ingaat, verkrijgt uw strijd het heilig, het hooger karakter.

Strijd tegen de zonde, omdat de zonde tegen God en God tegen de zonde strijdt, brengt u Hem nabij. Uw strijd blijft dan niet in een zedelijke worsteling hangen, maar wordt r e l i g i e u s, een uiting van Godsvrucht, en tegelijk een kostelijk middel om het „nabij God zijn" in uw leven te sterken.

Zie 't maar in 't leven van volken en kringen, hoe het voeren van een gemeenschappelijken strijd tot elkander brengt, nauw aaneensluit en banden voor nu en de toekomst knoopt.

Toen Frankrijk eindelijk Rusland tot bondgenoot kreeg, werden de Russische matrozen te Parijs bijna op de handen gedragen. In den oorlog der Boeren tegen Engeland heeft elk onzer voor onze stamgenooten in Zuid-Afrika zijn hart voelen kloppen. Hoe hebben niet Engelschen en Japanners zich uit vreeze voor Rusland verbroederd. En ditzelfde ziet men in het kerkelijk en maatschappelijk leven. Hoe hebben

zich niet een tijdlang tegen de Doleantie verbroederd, die eertijds om Gods wil gezworen tegenstanders waren. Hoe ziet men niet bij verkiezingen een gemeenschap tusschen tijdelijke bondgenooten ontstaan, die geheel hun verdere toekomst beheerscht. Ja, hoe blijkt niet telkens op elk terrein, dat niets zoo eng aaneensluit, en nabij tot elkander brengt, als juist de strijd tegen een gemeenschappelijken vijand.

Welnu, ditzelfde geldt ook van den strijd tegen de zonde, zoo ge dien strijd oprechtelijk voert, omdat de zonde Gode vijandig is.

Dan toch voert God en voert gij dien éénen zelfden strijd. Dan doet die strijd u vanzelf aan uw God aansluiten. Dan strijdt ge niet alleen, maar met uw God. Met de wapenen die Hij u voor dien strijd geeft. Onder Christus als uw veldheer. En dan is er niets dat u zoo dicht nabij uw God doet komen en blijven, als juist dat levenslange volhouden van den bitteren strijd tegen den vijand van God en van uw eigen ziel en van de ziel van al uw lieven.

Doch dan zij het ook een levensstrijd niet tegen éene bepaalde zonde, maar tegen de zonde, d. i. tegen al de zondige invloeden, inblazingen en werkingen, die van Satan op u zelf en op heel uw omgeving uitgaan.

Zeker, er zijn boezemzonden, en het is geen geringe fout, als ge uw hart zoo weinig kent, dat ge voor God niet zoudt kunnen belijden welke zonde u het meest belaagt en vangt. Het kan daarom niet anders, of ieder die het ernstig met zijn innerlijk leven opneemt, is tegen enkele bepaalde zonden meer bijzonder op zijn hoede, en is in zijn gedachten en in zijn gebeden meer met die, dan met andere zonden bezig. Zijn strijd richt zich vanzelf 't meest tegen die boosheid, die hem het meest overrompelde en kwaad deed. En in de herinnering zal de schaamte en het leedwezen over het onderliggen in den strijd tegen die bepaalde zonde, zich het sterkst aan hem opdringen. Het was die zonde, die hem de schrijnendste wonde sloeg en het zwaarste litteeken achter liet.

Maar zie niet voorbij, wat gevaar hierin schuilt.

Of is het niet schreiend om te zien, voor wat tal van kleinere zonden in hun karakterleven zelfs ernstige Christenen bijna stekeblind zijn.

En juist hieraan is dat eenzijdig strijden tegen een enkele hoofdzonde niet weinig schuld.

Waar een grooter gevaar dreigt, verliest men allerlei kleinere gevaren die ons treffen kunnen, zoo bijna vanzelf uit het oog.

Als een uwer lieven op sterven ligt, vraagt niemand of in kelder en keuken wel alles ordelijk toeging. Als er een hollend paard door de straten rent, let niemand er meer op of hij ook in een modderplas trapt, maar maakt zich uit de voeten. Als er brand in uw huis uitbreekt, let niemand meer op den tocht van een openstaand raam. Als iemand in het water dreigt te verdrinken, vraagt de redder niet, of hij hem bij 't optrekken ook de kleeren scheurt. Als er oorlog uitbrak, wordt vanzelf aan allerlei anders, o zoo gewichtige twisten, het zwijgen opgelegd. En zoo zal altoos een ernstiger kwaad den strijd tegen het mindere kwaad doen verslappen.

En zoo nu gaat 't ook in uw ziel toe.

Zoo lang ge worstelen blijft, om de ééne bepaalde zonde die u de sterkste verzoeking brengt, te weerstaan en af te weren, hebben tal van andere zonden bijna vrij spel en woekeren ongemerkt voort. Iemand die aldoor den hoofdstrijd tegen zijn trots en hoogmoed, tegen zijn zinnelijke verslaafdheid, of tegen zijn gouddorst blijft voeren, staat er juist daardoor aan bloot, dat kleine onwaarheden, oneerlijkheden, ontrouwheden, bitterheden, ijdelheden, zelfzuchtigheden en zooveel meer, hem bijna tot een tweede natuur worden, steeds dieper wortel in zijn hart schieten, en zijn innerlijk leven bezoedelen.

Dat merkt men dan eerst, als het eindelijk gelukken mag, den ergsten vijand voor goed te boven te komen. Dan toch gaat de teederheid der consciëntie onmiddellijk op die eerst verwaarloosde zonden werken, en schrikt men er zelf van, dat het onkruid op den akker daarbinnen zoo welig opschoot.

En waaraan is die droeve uitkomst nu anders te wijten, dan daaraan, dat men wel streed om zichzelf van zijn ergsten vijand te ontdoen, maar den strijd tegen de zonde, omdat God tegen haar strijdt, uit het oog verloor.

Het bleef hierdoor een poging om zijn persoon vrij te

maken, om zijn geestkracht en wilskracht met de kracht dier zonde te meten. Een ontevreden met zichzelf zijn, als men weer onderlag, en een niet rusten eer men overwon. Maar het ging buiten den verborgen omgang met zijn God om. Wel een inroepen van Gods hulp, om den vijand van uw ziel ter neer te werpen, maar het was niet een opwaken van uw ziel om den vijand van uw God, als een giftige adder, van u af te slaan. En juist daarom kon zulk een strijd u uw God niet naderbij brengen, maar wierp u telkens weer op uzelven terug.

Zult ge daarom de worsteling tegen de zonde die u 't meest belaagt, opgeven en u keeren tegen uw vele kleine zonden?

Natuurlijk niet. Wie de hoofdpoort van de vesting onverdedigd liet, om alleen den aanval op de kleine toegangen af te weren, zou, alras in den rug aangevallen, alle verder verzet moeten opgeven.

Neen, wat ge doen zult, is, met een open oog voor het zedelijk gevaar dat u bedreigt, aan den strijd tegen uw hoofdzonde, door een veel ernstiger inspanning van uw krachten, hoe eer hoe beter een einde maken, niet door haar vrij spel te geven, maar door eens en voor altoos met haar te breken.

Zoo eerst zult ge de handen vrij krijgen, om op het verdere onraad in uw ziel in 's Heeren kracht geestelijke orde te stellen.

En dat dit kan, 't blijkt immers uit het getuigenis van zoo menig beproefd kind van God, die ten slotte de volle wapenrusting Gods aangordde, en heerlijk overwon.

Dit toch is het kwaad, dat men van zijn hoofdzonde zijn boezemzonde maakt, en zoo deze hoofdzonde gaat aanzien voor een kwaad dat nu eenmaal, door zekere fataliteit, tot aan zijn dood toe te bestrijden zal blijven.

Het raadsel van ons menschelijk hart, dat we onze hoofdzonde het langst bestrijden en toch tegelijk koesteren. Een tweeheid daarbinnen, waarin we, door niet door te tasten, als aan een levensnoodwendigheid ons gewennen.

Het is dan niet de geest in ons, die met den Geest Gods vereenigd, in onze ziel den strijd Gods tegen de zonde

om Gods wil voert, maar een tweekamp, dien we op eigen gelegenheid in ons binnenste voeren.

Met dit euvel nu moet gebroken.

Het moet een levensstrijd tegen elke zonde, tegen het zondig wezen, om de heiligheid van uw God worden.

Het kind van God moet, om den heiligen God naderbij te komen, onder Christus dienst nemen in den strijd dien God zelf tegen Satan en zijn werkingen voert, en zoo tegelijk tweeërlei bereiken: dat hij overwint waar hij dusver onderlag, en zich nu nabij zijn God weet, waar hij dusver van zijn God afzwierf.

XCVI. „LEEFT IN VREDE."

> Voorts, broeders, zijt blijde, wordt volmaakt, zijt getroost, zijt eensgezind, leeft in vrede; en de God der liefde en des vredes zal met u zijn.
> 2 Corinthe 13 : 11.

Toen Asaf het neerschreef: „Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen," en daarmeê woorden gaf aan een diepe zielsuiting, die eeuw na eeuw weerklank vond in duizend harten, had wie God zocht, het leven veel meer meê, dan wij nu.

Zelfs nu nog wil het gebruik in het Oosten, waar Asaf leefde, dat al wat voorkomt met God in verband wordt gebracht; dat bij alles aan God gedacht, en de naam van God genoemd wordt. Er is zooveel dat van God aftrekt, en daarom wilde vroom gebruik, dat 't kind van jongs af aan de gewoonte zou wennen, om opzettelijk bij al wat voorviel zich Gods naam te binnen te brengen. Onder den Islam is dat nog zoo. Zóó overdreven zelfs, dat 't tot misbruik aanleiding moet geven.

Maar in de zaak zelf ligt iets dat aantrekt. De oproeping tot het gebed van de tinne der minarets heeft gelijke strekking. Waar zoo nameloos veel ons van God aftrekt en verre houdt, zocht men een tegenwicht in het leven om de ziel aan God te binden.

De Christelijke kerk deed in de middeneeuwen evenzoo.

Het klokgelui, de staties, de crucifixen, en zooveel meer, het strekte alles om de gedachte aan Christus op te wekken En in de eeuw der Hervorming poogden onze vaderen 't zelfde doel te bereiken door tusschen alles het gebed in te schuiven, de kerkediensten te vermenigvuldigen, en alle gebeurtenissen in het leven in God te heiligen. Niet alleen testamenten, maar ook wel huurcontracten werden in Gods naam begonnen. Om grof geld werd 't „God zij met ons" geslagen, en waar 't slechts even pas gaf, werd aan Gods heiligen Naam herinnerd.

Er heerschte zoodoende een atmosfeer, die met iets uit het Heilige bezwangerd was, soms tot overladens toe. Waar dan nog bijkwam, dat in Asafs tijd en in de dagen onzer vaderen, de religieuse golving veel sterker was, en de religie zooveel breedere plaats innam in het leven.

Maar wij hebben alles tegen. In den breeden kring van het maatschappelijk leven wordt Gods naam ternauwernood meer genoemd. Geen klok luidt meer. Een heel andere wereld van gedachten vervult de gemoederen. Men wordt als ouderwetsch verketterd, zoo niet bespot, zoo men 't nog waagt aan heilige usantiën vast te houden. Een leven van God en zijn naam ontdaan, is 't meest gewild. En wat de religieuse golving aangaat, die is er, ja, in kleine kringen nog, maar de vloedgolf van 't leven gaat, puur materieel, om geld en om zingenot.

In zulk een tijd vergt het nabij God te zijn daarom zoo dubbele inspanning, en mag niets verwaarloosd, dat hier effect kan hebben, noch positief, noch negatief. Positief moet elk middel volhardend aangewend, om onze ziel elken dag langer en inniger met onzen God bezig te doen zijn; en negatief moet tekeer gegaan en bestreden al wat storend op onze gemeenschap met onzen God inwerkt.

Verstaat nu Christus' Kerk, verstaat men in Christus' Kerk, wat hoog belang hierbij in het spel is? Kan men zeggen, dat er althans een streven openbaar is, om voor 't minst op 't kerkelijk erf dit hooge doel na te jagen?

De apostel wijst ons als een der middelen, om nabij God te zijn, op het „leven in vrede." Zijt eensgezind, roept hij

ons toe, leeft in vrede, en de God der liefde en des vredes zal met u zijn.

En toch verstoort men dien vrede gedurig.

Men versta ons wel. Er wordt niet beweerd, dat er geen ernstige geschillen kunnen rijzen, noch ook dat bij elk geschil in onverschilligheid heil moet gezocht. Zoo deed Paulus ook niet.

Neen, 't komt hier op den geest aan, waarin men geschillen onder de oogen ziet en beslecht.

Tweeërlei aandrift kan daarbij opkomen. Eenerzijds de heilige aandrift, om, nu er een geschil rees, dubbel op onze hoede te zijn, dat de liefde geen schade lijde en geen onheilig woord over onze lippen of uit onze pen kome. Maar ook andererzijds de onheilige aandrift, om aan zijn bitteren zin vrij spel te laten, nu er toch een geschil is, zijn kwelzucht bot te vieren, en pijn te doen wat men kan.

Bij het eerste plaatst men zich in een atmosfeer van liefde en vrede. Bij het tweede ademt men in een dampkring van bitterheid en nijd.

Het is in de kerk als in het gezin.

Tusschen man en vrouw, tusschen ouders en kinderen, en tusschen de kinderen onder elkaâr rijzen gedurig geschillen op. Dat kan niet anders. Belangen, inzichten, strevingen loopen uiteen.

Maar zie nu, welk verschil tusschen het eene gezin en het andere.

In een gezin dat hoog staat, beperkt men die geschillen en heerscht een toon die van zelf een uitweg opent. En waar zoo de liefde woont, daar gebiedt de Heere met name dien zegen, dat de harten één blijven.

Maar daarnaast, helaas, hoe menig ander gezin niet, waarin men er zich op spitst, om elk geschil breed uit te meten, om de scherpste, zoo maar niet een giftige pijl op zijn boog te leggen, en waar man en vrouw, ouders en kinderen, broeders en zusters telkens als furiën tegenover elkaâr staan.

Welnu, dit is altoos dezelfde tegenstelling als waarop we wezen. Een wereld, een gezin, een kerk zonder geschillen brengt ons deze zondige aarde niet. Maar alles hangt er maar van af, of het opduikend verschil in het gezin of in

de gemeente, een atmosfeer van liefde en vrede vindt, dan wel een dampkring van bitterheid en nijd.

En nu wijst de apostel er ons op, dat het kweeken van zulk een atmosfeer van liefde en vrede niet alleen op zichzelf reeds Christenplicht is, en het leven blijde en getroost maakt, maar dat het ook een stellig vereischte is, om het leven nabij God te bevorderen.

Natuurlijk *kan* een kind Gods, ja, *moet* het, ook al vindt het om zich heen een geest van onrust en onvrede, toch nabij zijn God zijn en nabij zijn God leven. En bij wie volhardt, komt 't daar ook toe. Maar o, het wordt er zoo ongelooflijk door verzwaard.

Waar de dampkring, die ons omringt, bezwangerd is met booze electriciteit, en de tong niet in toom wordt gehouden, en verwijdering den liefdeband scheurt, en laaie de hartstocht van den twist uitslaat, daar trekt alles uw hart van de gemeenschap met uw God af. Daar kan de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, uw ziel niet vervullen. Daar mist ge de kalmte en de innerlijke ruste, om uit deze aardsche sfeer u over te plaatsen in de wereld daarboven en zaliglijk de nabijheid van uw God te genieten.

Er wordt dan in tweeërlei opzicht kwaad gesticht. Vooreerst derft ge één der kostelijkste middelen, om nabij uw God te verkeeren; en ten anderen raakt ge onder de heerschappij van een element, dat zich scheidend tusschen u en uw God inwerpt.

Eén zachtgestemd gemoed kan in dit opzicht heel een gezin, heel een kring tot zegen zijn; maar ook één bittere gal kan voor heel een gezin en heel een kring toon en geest bederven, en de godsvrucht in dat gezin en in dien kring bitterlijk schade doen lijden.

Van elk onvertogen en onheilig woord, maar ook van elke bittere, opvliegende gemoedsstemming zullen we Gode eens rekenschap moeten geven.

Want vergeet niet, niets werkt op toon en geest zoo sterk als de gewoonte en de hebbelijkheid, die den toestand en de stemming van ons gemoed vormen en beheerschen.

Hebt ge u eenmaal gewend, u in te houden en te bedwin-

gen, en waar satan u het gif in handen speelt, aanstonds naar de nardusflesch met zachten balsem te grijpen, dan wordt de strijd u gaandeweg al lichter, de poging om te stillen al bekoorlijker, en het genot van vrede en liefde gekweekt te hebben, gaandeweg al rijker.

Maar ook, geeft ge eenmaal aan uw scherpheid, aan uw opvliegendheid, aan uw bitteren zin toe, dan verliest ge steeds meer het bedwang over u zelven, en sticht ge voor u zelven en voor uw omgeving zoo nameloos veel kwaad.

Met zoetsappigheid, met niet durven spreken, met alles maar door de vingers zien, heeft de vrede, dien de apostel wil, niets te maken.

Zoetsappigheid is geen heilige kunst, maar lafheid.

Maar dit is de heilige kunst, om kloek en moedig in alle ding te staan, en toch alle ding zóó aan te vatten, zóó te behandelen en zóó ten einde te brengen, dat in uw eigen gemoed geen onheilige vonk vuur geeft en ge in het gemoed van wie met u zijn, geen oogenblik den innerlijken vrede verstoort.

Wiens godsvrucht nu meer schijn dan wezen is, die stoort zich hier niet aan. Maar hij die worstelt tot den einde toe, om op alle manier zijn verborgen omgang met zijn God te bewaren, en gedurig nabij zijn God te zijn, die kan aan den drang van het apostolisch woord geen weerstand bieden.

Hij toch voelt het aan zijn ziel, dat de atmosfeer van liefde en vrede hem nabij zijn God doet verkeeren, en vlucht daarom uit een sfeer van onvrede en onrust, omdat ze hem van zijn God aftrekt.

XCVII. „HET BEDROGEN HART HEEFT HEM TER ZIJDE AFGELEID.

> Hij voedt zich met asch; het bedrogen hart heeft hem terzijde afgeleid; zoodat hij zijne ziele niet redden kan, noch zeggen: Is er niet eene leugen in mijn rechterhand.
>
> Jesaja 44 : 20.

De wereld, onze omgeving, onze bezigheid, ja, wat niet al, leidt ons in den regel van God af. Hiermeê is bedoeld, dat het ons een opzettelijke inspanning kost, om te midden van ons dagelijksch doen en laten, onze gedachten en de uitingen onzer ziel op God gericht te houden. Zelfs zullen er dagen in uw leven zijn geweest, dat ge, 's avonds weer uw knie buigend, met schaamte voor u zelven bekennen moest, dien ganschen dag ternauwernood een enkel maal uw ziel en zin tot uw God te hebben opgeheven. Dit schooner voor te stellen, dan het is, baat niet. Zóó en niet anders, is bij velen de droeve werkelijkheid. Geheele dagen van zijn leven, dat men aan zijn God zelfs niet gedacht heeft. Te druk, te overstelpt, te veel afgetrokken, te veel afgeleid, heel den dag, om met de zalige bevinding „hoe goed het was nabij God te zijn," te kunnen inslapen.

Dit is natuurlijk uitsluitend een gevolg van het zondig karakter van ons aardsche leven, want op zich zelf behoefde niets ons van God af te leiden. God staat niet naast de dingen, maar Hij is in alle dingen. Uit Hem, door Hem, en tot Hem.

Afleiding is voor onzen geest noodig, als onze geest te eenzijdig en te uitsluitend door één ding wordt bezig gehouden. Men merkt dat aan het starre oog, aan den wezenloozen trek, aan het altoos terugkomen op hetzelfde chapitre. En de kenner kent het gevaar hiervan. Is ziel en zin te eenzijdig en te aanhoudend op één ding gericht, zoodat men aan niets anders denkt, alles vergeet, en of men wil of niet, aldoor weer door dezelfde gedachte wordt bezig gehouden, dan is er begin van geesteskrankheid, en is afleiding het aangewezen medicijn.

Maar zoo is het met het denken aan God niet. In het creatuurlijke staan tal van dingen elk met hun eigen eisch naast elkaar, en onze geest is gezond, zoo we naar juiste evenredigheid aan elk dier dingen de passende aandacht schenken. Stoort men die orde, door te veel aan het ééne en te weinig aan het andere te denken, dan is het evenwicht verbroken, en tuimelt ten slotte onze geest in zijn eigen verwarring.

God daarentegen staat nooit naast het creatuurlijke. Het moest nooit zijn 90 deelen van uw aandacht voor het creatuur en 10 deelen voor uw God. Noch ook 10 deelen voor de wereld en 90 deelen voor uw God. In alles, in de volle 100 deelen is uw God te aanbidden. Jezus zegt het zoo nadrukkelijk: God zult ge liefhebben met al uw kracht, heel uw ziel en heel uw verstand. En evenzoo moest ge de 100 deelen van uw kracht in het creatuurlijke laten werken. Maar beide moest zoo toegaan, dat het in elkander drong, elkander doordrong, en saâm één zalig leven vormde.

Zóó is het in het Vaderhuis. Zóó was het in het paradijs. Zóó is het soms één kort voorbijvliegend oogenblik. Maar in den regel is het zoo niet meer. Er is scheiding. Er is wat aftrekt. En al de worsteling van onze godsvrucht is om tegen die scheiding, tegen die aftrekking en tegen die afleiding in te werken, en toch, althans deelen van den dag en deelen van den nacht „nabij onzen God te zijn."

Maar dan komt het er ook op aan, hierbij op wat afleidt en wat aftrekt den juisten blik te hebben. En daarbij blijft Adam nog altoos geneigd om het op Eva, en Eva om 't op de slang te schuiven. Ons afgedoold zijn van en ons leven buiten God, wordt dan bij voorkeur op rekening van de wereld, van het drukke leven, van de omringende verleiding geschoven. Men is bezet van den vroegen morgen tot den laten avond en valt dan doodmoe in slaap, soms eer men gebeden heeft. Er blijft voor God en zijn dienst geen tijd over. Nog soms wel voor wie stil thuis kan blijven, maar althans niet voor den man in zijn beroep. En zoo gaat men voort om de schuld steeds op 't leven, op de rusteloosheid van het rumoer, op de altijd lokkende wereld te schuiven. Of ook men klaagt zijn lichaam aan. Het is

een onwel voelen, het zijn hoofdpijnen, het zijn koortsen en benauwdheden die den geest gebonden houden. Alleen maar, tot een aanklacht van de eigen ziel komt het bijna niet. En juist daartegen nu gaat Jesaia in door zijn aangrijpenden uitroep: Uw bedrogen hart heeft u ter zijde afgeleid.

Zeker, de wereld is met haar verlokselen gekomen, het leven met zijn drukte. Daardoor hebt gij uw hart laten bedriegen. En toch is het niet die wereld, niet die drukte geweest, maar uw bedrogen hart dat u zijwaarts van uw God heeft afgeleid; zóó afgeleid, voegt Jesaia er bij, dat uw ziel zich niet meer redden kan, d. w. z. niet meer aan haar eigen bedwelming kan ontkomen.

Dit nu zegt Jesaia van den man, van de vrouw die zich een afgod maakt. Een boom is in huis gesleept. De kwasterige stukken worden uitgezaagd en afgekapt, en van het mooie, gave stuk dat overblijft, maakt de arme ziel zich een afgod. En nu doet 't niet die afgod, maar wat 't 'm doet, is de afgodische gedachte die in zijn ziel was en zijn hart innam, eer hij zijn afgod maakte. Dat stuk hout, dat beeld is slechts de uitdrukking van wat in zijn hart omging. Niet dat beeld, zijn bedrogen hart leidt hem af, ja, zoo sterk af, dat hij ten slotte het onderscheid tusschen een stuk hout en zijn God niet meer inziet. Of zooals de profeet het uitdrukt: Hij is te ver weg, en hij kan niet meer tot de ontdekking komen dat er een leugen in zijn rechterhand is.

En ditzelfde kwaad nu werkt door, niet alleen onder de heidenen, maar even goed, zij 't ook op andere wijze, onder Mohamedanen, Joden en Christenen.

Het is een menschelijk euvel.

Rechtstreeksch uitvloeisel van onzen zondigen aard.

En hoe zich dit dan openbaart?

Zeer scherp en duidelijk, zoodra er eenzijdig een magneet op uw hart gaat werken, die u aantrekt, die u gespannen, die u bezig houdt, en die onwillekeurig en vanzelf telkens en telkens weer uw ziel en zinnen prikkelt, uw gedachten vervult, uw gesprekken bezielt, en u in een dwepende stemming brengt.

Bedoeld is natuurlijk niet de spanning en het bezig zijn van uw geest, als uw plicht, uw beroep, de loop van het gesprek enz. er uw aandacht bij bepaalt. Integendeel, dan is niet attent-zijn, niet in de zaak indringen een fout; zelfs kan ze een zonde zijn.

Neen, de afgodische afglijding van uw innerlijk wezen komt dan eerst uit, als die magneet aldoor, en zonder aanleiding zelfs, trekt, en zoo de trekking niet van buiten, maar uit het eigen hart werkt.

Zoo zijn er menschen van wie ge, als ze tot u komen, vanzelf en vooruit weet, waarover ze spreken zullen. Er is maar één ding waar ze altoos vol van zijn, maar één belang waarvoor ze altoos wakker zijn. Dat is bij den één het geld, de idee van rijk worden, van winnen op alle manier. Bij den ander is het tuk zijn op genot, zingenot, onder allerlei vorm, pronkzucht. Bij een derde is het de kunst, de muziek, een concert, een stuk litteratuur, een museum, als het maar van de kunst is, en artistiek uitkomt. Bij weer een ander zijn het wetenschappelijke problemen, die hem rusteloos jagen. Voor weer een ander is het de politiek, of de gezelschaps-commérage, of de jacht, of de sport. En in dit alles is de geestelijke krankheid symptomathisch aanwezig, zoodra ge merkt, dat die ééne zaak, ook zonder bijzondere aanleiding, hem vanzelf bezighoudt, prikkelt en inneemt, en hem voor andere dingen stomp en ongevoelig maakt.

Dan toch is er een eenzijdige concentratie van zijn geest op één bepaald punt. Dan wordt dat ééne voor hem hoofdzaak, iets waaraan al het overige ondergeschikt wordt gemaakt. En juist dit nu wil zeggen, dat dit ééne bij hem de plaats gaat innemen, die in een gezonde ziel alleen toegekend wordt aan God.

En daarom wordt het dan afgodisch.

Men is er vol van. Men is er niet over uitgesproken. Men acht er geen offer te zwaar voor. Men wijdt er zich met ziel en zinnen aan toe. Men kent en eert niets hoogers. Zelfs vormt men er een confrèrie voor, in zooverre men alleen oog en hart heeft voor hen, die voor datzelfde belang leven en van datzelfde vol zijn.

Bij allen die alzoo leven, is het evenwicht verbroken, en in de hoogste plaats, die alleen aan God toekomt, is dit

andere gedrongen, dat ze liefhebben met heel hun hart en heel hun verstand, waaraan ze zich toewijden met alle krachten.

Nu spreekt 't vanzelf, dat dit afgodische gemagnetiseerd zijn, in dien letterlijken zin bij Christenen niet voorkomt. Dat kan niet, en is ook niet zoo. Wie er zóó aan toe is mag zich nog voor een Christen uitgeven, maar hij is het niet.

Maar hieruit volgt nog volstrekt niet, dat ook het kind van God niet aan dit gevaar zou bloot staan. Zelfs getuigden zij, die het meest naar Gods verborgen omgang drongen, dat geen zonde zoo gestadig voor de deur van hun hart lag, als juist de zonde, om door de werking van hun eigen hart, hun ziel en zinnen van God te laten aftrekken naar creatuurlijke dingen of creatuurlijke gedachten.

Vol zijn des Heiligen Geestes, is innerlijk uit het hart een gestadigen drang voelen opkomen, die naar God en het heilige uitgaat. Wie er zoo aan toe is, behoeft nooit andere dingen uit zijn gedachte terug te dringen, om aan God te denken, maar denkt aan zijn God vanzelf, en aan andere dingen alleen door opzettelijke opmerkzaamheid.

Maar wat gedurig, ook onder Christenen, voorkomt, is juist het omgekeerde. Dit namelijk, dat men vanzelf over allerlei andere dingen denkt, en niet dan opzettelijk zijn ziel bij zijn God bepaalt.

Zijn dit nu telkens andere, afwisselende dingen, dan is het gevaar zoo groot niet, omdat er dan niet één bepaald ding is, dat ons hart gaat innemen, en de aanbidding van onzen God dan altoos hoog boven al dat andere uitblinkt. Groot daarentegen wordt dit gevaar, zoo het hart zich eenzijdig naar één bepaald ding of naar één bepaalde soort dingen laat trekken, die ons geestdriftig maken en beslag op ons hart leggen, omdat ze dan juist zoo telkens de plaats innemen, die in ons hart aan God alleen toekomt.

Ge kunt niet nabij uw God en in zijn verborgen omgang zijn, zoo ge ongemerkt en vanzelf magnetisch, telkens naar iets creatuurlijks wordt afgetrokken.

Dan toch heeft uw hart zich zelven bedrogen en heeft het bedrogen hart u ter zijde van uw God afgeleid.

En daarom, als ge worstelt, en zelf voelt dat het voor u geen leven nabij uw God is, houd dan opeenzijdig de wereld

en uw omgeving en uw drukke leven aan te klagen, alsof het deze alleen waren die u van uw God aftrokken.

Keer dan veeleer in uzelven in, bespied uw gedachten, uw gesprekken, uw gewaarwordingen, let op uw hart, en als ge merkt dat niet enkel, niet meest zelfs van buiten, maar daaruit de afleidende werking opkomt, die uw omgang met uw God verstoort, en u verhindert nabij Hem te leven, stoot dan dien afgod daar binnen om en vermorzel hem.

Voor Christus en Belial is geen plaats in eenzelfde menschelijk hart.

Of kent ge u zelven niet, om met Paulus, den machtigen apostel, te spreken, weet ge niet dat Jezus Christus in u woont? (2 Cor. 13 : 5).

XCVIII. „AL WAT GIJ DOET, DOET DAT VAN HARTE ALS DEN HEERE."

> En al wat gij doet, doet dat van harte als den Heere, en niet den menschen.
> Col. 3 : 23.

Wat God in zijn Woord u volstrekt uit de hand slaat, is elk neigen en elk pogen om uw leven in twee stukken te breken, het ééne stuk voor uzelven en het ander stuk voor uw God. Geen splitsing, geen scheiding. Niet de zes weekdagen voor u en de Zondag voor uw God. Niet een ongewijd leven door gewijde oogenblikken afgebroken. Niet een ongeheiligd bestaan, waar op afstanden een heilige draad door is heengeweven. Niet een leven buiten de religie om, waar hier en daar Godsvrucht over heen is gesprenkeld. Neen, de Schrift is op dit punt zoo al-eischend mogelijk ; en hoe vreemd het ons in de ooren klinke, toch wordt het u opgelegd, dat ge „altijd zult bidden", dat ge „altijd zult danken", dat ge „altijd blijde in uw God zult zijn", en zoo ook dat ge „al wat ge doet, doen zult van harte als den Heere."

Naar Thessalonica schrijft Paulus : „Bidt zonder ophouden, verblijdt u te allen tijde, dankt God in alles." Naar de

Filippensen; „Verblijdt u in den Heere ten allen tijde". En aan die van Colosse: „Al wat gij doet, doet dat van harte als den Heere."

Er wordt u nooit respijt gegeven. Nooit een accoord met u aangegaan. Nooit met minder dan uw geheele leven voor God genoegen genomen. Waar het geloof uw leven gaat beheerschen, wil het dat zijn heerschappij volstrekt zij. Geen vonden, geen uitvluchten, geen halfheden. Wie als kind van God, als dienstknecht van Christus, en als bezielde door den Heiligen Geest in dit leven zal verkeeren, moet door zijn geloof in alles geleid en gedragen worden. Wie deelt en splitst, ontrooft aan zijn God een deel dat Hem alleen toekomt. Zult ge uw God liefhebben met heel uw hart, heel uw ziel, al uw verstand en al uw krachten, dan is elke uitweg voor u afgesneden, en is het al eischende en alles opeischende karakter van het geloof in de Liefde zelf gegrond.

Elke deeling doet schade aan uw leven, en aan uw religie.

Wie deelt, en dan voor zijn religie te veel doen wil, verwaarloost zijn gezin of zijn beroep. En wie deelt, zonder vroom te zijn, geeft het leeuwendeel aan de wereld, en beknibbelt met een gierig hart wat hij dan nog heet voor zijn God af te zonderen, in kracht, tijd en geld.

Wien het goed zal zijn, nabij zijn God te verkeeren en in verborgen omgang met zijn God door het leven te gaan, mag niet nu eens wel, en dan weer niet, in de gemeenschap met zijn God staan. Bij hem moet in al wat hij doet zijn God gekend, zijn God bedoeld, zijn God gebeden, en zijn God gedankt zijn. Niet formalistisch met oogensluiten en handenvouwen en woorden prevelen, maar in dat binnenste van zijn hart en in dat schuilende van zijn zelfbewustzijn, waarin de uitgangen zoowel van zijn leven als van zijn gebed zijn.

Hier tegen in gaat de voorstelling, alsof een leeraar wel, een koopman niet, deze gemeenschap met zijn God voortdurend tot een werkelijkheid in zijn leven zou kunnen maken; de voorstelling alsof wel de man of vrouw die voor de zending, voor philanthropie of evangelisatie ijvert, maar

niet de vader en de moeder in het gezin in heiligen dienst voor hun God stonden.

Wat een leeraar, of zendeling, of ziekeverpleegster doet, heet dan gewijde arbeid, en wat de tuinman, of koopman of naaister of dienstbode verricht, heet dan te liggen op het ongewijde erf; en juist die valsche voorstelling doet aan het Godvruchtig leven en aan de levende Godsvrucht zoo droevig veel afbreuk.

Natuurlijk lijdt het geen tegenspraak, dat wie rechtstreeks in het heiligdom dient, meer vanzelf met het heilige bezig is, en hiermede een ongemeen voorrecht geniet, waarvan hij zijn God rekenschap zal geven. En evenmin valt te weerspreken, dat het op de Beurs en op het ambacht veel meer strijd en zelfoverwinning kost, om steeds in alles nabij zijn God te blijven. Een meerdere strijd, waarbij God weet wat maaksel we zijn, gedachtig zijnde dat we stof zijn.

Maar hier staat tegenover, dat juist het dienen bij de wacht in het heiligdom in niet geringe mate het gevaar met zich brengt, dat men aan het heilige gewoon raakt, het almeer met onheilige handen aangrijpt, en door in en aan het heilige zich te bezondigen, zooveel zwaarder oordeel tegemoet gaat. Telkens zijn ook in de beste kerk en in de uitnemendste zending de booze tijden teruggekeerd, dat juist de priesters en de priesteressen in het heiligdom zich ontwijd hadden, en dat niet uit hún kring, maar juist uit den kring van eenvoudige patroons en werklieden en winkeliers en kooplieden de nieuwe actie opkwam, die het heilige in eere hersteld heeft.

Een vroom leeraar, een Godvruchtige zendeling, een Gode toegewijde verpleegster, en zoo ook een waarachtig Godzalig ouderling of diaken, vertegenwoordigen een heerlijke kracht; maar men vergist zich door te wanen, dat vanzelf 't ambt of het meer gewijde beroep de echte Godzaligheid met zich brengt. Vooral jonge leeraars, die teeder van geweten zijn, moesten zelve gedurig bekennen, hoe de Godzaligheid van menig gewoon gemeentelid hun eigen Godsdienstigheid beschaamde.

Ook moet toegegeven, dat in onzen uiterst gebrekkigen toestand zekere opzettelijke, zekere bijzondere toewijding

van een deel van ons leven, van onze kracht en van ons geld aan godsdienstige verrichtingen en belangen noodzakelijk blijkt.

Gij kunt niet zóó al de dagen uws levens uw God dienen, of de rustdag blijft zijn hooge beteekenis behouden. Ge kunt niet zóó nabij uw God verkeeren onder al wat ge doet, of de afzonderlijke oogenblikken voor het rechtstreeksch gebed, voor de aanbidding in het woord, en voor de dankzegging in uitgesproken jubel, blijft u een behoefte des harten. En ge kunt niet zóó in alle ding recht en ontferming oefenen, of het afzonderen van opzettelijke gaven voor den dienst des Heeren wordt door u als zalige plicht gevoeld.

In het Jerusalem daarboven zal ook die tweeheid wegvallen. De triomfeerende kerk daarboven zal niet in, noch naast het leven der heerlijkheid staan, maar dat leven zelf zijn. Vaderhuis en triomfeerende kerk zijn voor Gods troon één.

Maar zoo is het hier nog niet. Hier kan het niet anders, of de tweeheid blijft standhouden. Uw kerk is iets anders dan uw gezin of uw werkplaats. De machtige tegenstelling tusschen de dingen dezer wereld en de dingen des Koninkrijks eischt dit.

Maar nooit mag dit er toe leiden, dat uw religie, dat uw Godsdienst, dat uw Godsvrucht, dat uw Godzaligheid zich op dit gewijde erf zóó samentrekt, dat het een kerkelijk bestaan met Godsvrucht, naast een leven zonder Godsvrucht zou worden.

De Godsvrucht moge op het heilige erf een verhoogde uiting vinden en u sterken voor het leven, maar zal uw Godsvrucht echt en waarachtig zijn, dan moet ze een gouden draad zijn, die door heel uw leven glanzen blijft.

Dit alles nu hangt er aan, of ge waarachtig gelooft, dat uw God is de Almachtige, de Schepper van hemel en aarde. Dus ook of ge gelooft en bedenkt, dat elke stof die ge bearbeidt, is zijn schepsel; dat elke bete en elke drank op uw disch is zijn creatuur en zijn gave; dat uw lichaam en al uw zintuigen zijn borduursel zijn, en dat Hij er de werking van instandhoudt; dat elke kracht der natuur, waarmeé ge te doen krijgt, is zijn alomtegenwoordige werking;

dat elke ontmoeting die ge hebt, door Hem u wordt beschikt; dat elke betrekking waarin ge geplaatst zijt door het bloed, door huwelijk, door aanstelling of door keus, onder en door zijn voorzienig bestel tot u is gekomen; dat elke aangelegenheid en moeilijkheid waarin ge verkeert, door Hem op uw weg is gelegd; dat elke taak of plicht waartoe ge geroepen wordt, van zijnentwege tot u komt, en in zijn bestuur een bepaalde beteekenis heeft; dat ge niets zoo hoog en niets zoo laag op aarde kunt uitdenken, of het vormt alles een schakel, groot of klein, in de keten van zijn beschikkingen; dat geen genot genoten en geen lijden geleden kan worden, of Hij meet het u toe; of om het kort te zeggen, dat er in hemel of op aarde niets denkbaar is, en niets zijn kan, of Hij, die hemel en aarde schiep, instandhoudt en bestuurt, heeft met dit alles zijn heilige bedoeling, is in alles de Heere, die het beschikt en ordent, en die in alle dingen zijn menschen, en dus ook u, gebruikt om zijn raadslag te voleinden.

Iets, wat ook, hierop uit te zonderen, is ongeloof.

Als derhalve de apostel zegt; „Al wat ge doet, in woorden of werken, doet het alles van harte als den Heere", dan spreekt hij niets uit, dat uit uw belijdenis, dat ge gelooft in God den Vader den Almachtige, den Schepper van hemel en aarde, niet rechtstreeks voortvloeit. Dan is er noch in uw persoonlijk leven, noch in uw gezinsleven, noch in uw studie en arbeid, noch in eenig ding dat ge verricht, ook maar iets uit te denken, dat u van uw God scheiden zou, en niet veeleer omgekeerd, mits juist opgevat, tot uw God zou opleiden.

Zondigen, ja, dat kunt ge niet als den Heere. Dat scheidt, breekt de gemeenschap af en werpt u in uzelven terug.

Maar voor het overige, of ge in den winkel staat of op het ambacht werkt; of ge op het kantoor zit; of ge in uw studie u verdiept of aan de kunst u wijdt; of ge in uw gezin verkeert of in ander gezelschap zijt — het kan en moet alles zijn één werken, één bezigzijn met kracht u door God verleend, in dingen door God geschapen, voor een doel dat God er voor verordend heeft.

Het is dus maar de vraag, of uw geloof, nu nog niet eens in de mysteriën der zaligheid, neen, maar uw allereerst

geloof in God als den Schepper van hemel en aarde, als een oliedrop bij u op de wateren drijft, dan wel of het heel uw leven doortrekt en door u op alles wordt toegepast.

Is het dit laatste, dan is er nergens scheiding, dan is de man die ploegt en zaait, de werkman die timmert of metselt, de moeder die haar kroost of haar huis bezorgt, kortom ieder man of vrouw, in welke levensstelling ook geplaatst, nooit buiten God werkzaam, maar altoos in zijn schepping en in zijn dienst.

Dan is het zijn nabij God, dan is de gemeenschap met den Eeuwige, de verborgen omgang met den Kenner der harten, niet een welriekende geur naast het leven, maar de adem des levens zelf, die uit heel uw leven u tegengeurt.

In alles zijt ge dan blijde, omdat uit alles en in alles de majesteit en de genade uws Gods u tegenademt.

In alles bidt ge dan, niet met de lippen, maar met het hart, omdat ge u, bij wat ge ook doet, zoo diep afhankelijk van zijn Almachtigheid gevoelt.

In alles dankt ge dan, omdat elk slagen vrucht van zijn genade is, en elke tegenspoed ten doel heeft om u, bij meerder genade, tot hooger krachtsinspanning te prikkelen.

Ja, ge doet dan alles van harte, d. i. niet wergtuigelijk, niet slaafsch, niet enkel omdat het moet, maar willig en gaarne, omdat ge het alzóó in zijn dienst moogt volbrengen.

En zoo is het dat ge tot een existentie komt, waarin Godsvrucht en plichtsvervulling één zijn, omdat ge al wat ge doet, stil en rustig nabij uw God zijnde, doen moogt als den Heere.

XCIX. „HOE HEERLIJK IS UW NAAM OP DE GANSCHE AARDE."

O Heere, onze Heere, hoe heerlijk is
Uw naam op de gansche aarde.
Psalm 8 : 10.

In een der laatste halleluja-psalmen zingt het slot van „de kinderen Israels" als van „het volk dat nabij God is."

Er staat voluit: „En Hij heeft den hoorn zijns volks verhoogd, den roem al zijner gunstgenooten, der kinderen

Israëls, des volks dat nabij Hem is." (Psalm 148 : 14). Onderscheid is hier alzoo, dat niet alleen de enkele ziel zich in nauwer verkeer, in engere gemeenschap, in volstandiger omgang met God bevindt, maar dit, in veel vager zin natuurlijk, ook van een gansche menigte onder bepaalde omstandigheden, tot zelfs van een geheel volk kon gelden.

Dit nu is tot op zekere hoogte ook toepasselijk op de bevolking van het platteland, in tegenstelling met de bevolking onzer, vooral groote, steden.

Het sprookje van den „tempel van ongekorven hout" verblijve daarbij onder het vonnis van zijn eigen onwaarachtigheid. Dat sprookje was in zijn schijnheiligheid nooit anders dan het poëtisch vrome praatje van wie op Zondag liever wandelen dan naar de Kerk ging.

Neen, gedoeld wordt hier op het bijna in alle landen waargenomen feit, dat de landelijke bevolking, over het geheel genomen, aan haar godsdienst gehecht bleef, terwijl omgekeerd de groote massa der stedelingen, althans onder wat protestantsch heet, aan allen huisgodsdienst en kerkedienst is afgestorven. Zelfs kan gezegd dat dit bedenkelijk verschijnsel toeneemt, naarmate de bevolking van eene stad zich meer uitzet.

Dit wil niet zeggen, dat er in deze groote steden ook niet een vrome kring overbleef. Soms is die kring zelfs zeer invloedrijk, staat hij veelszins hooger dan de landelijke vroomheid, vooral in doorzettendheid en veerkracht. Dit komt van de meerdere wrijving en heftiger strijd. Wie in zulke steden aan de heilige traditiën der vaderen getrouw bleef, deed dit onder verzet, had er om te lijden, moest er voor worstelen; maar wie in die worsteling boven bleef, kwam er dan ook geoefend, gewapend, gesterkt uit te voorschijn en voelde zich beter tegen ongeloof en indifferentisme opgewassen.

Maar deze, betrekkelijk altoos kleine, kringen daargelaten, valt niet te loochenen, dat de eerbied voor de religie ten plattelande nog veel vaster is ingeworteld, en dat die eerbied in het stedelijk leven kwijnt; dan vooral, zoo er veel nijverheid, veel koophandel, en veel speculatie op de beurs is. Zeker, er zijn ook onder de fabrieksheeren en fabrieksarbeiders, er zijn ook onder de kooplieden en kantoorklerken,

er zijn ook onder de beursmannen en renteniers innig vrome kinderen Gods, maar ze zijn witte raven onder de zwarte vlucht.

Wat hiertoe meewerkte is velerlei. Ten plattelande is men met weer en wind, is men met oogst en misoogst, met vee- en landplaag veel afhankelijker van het rechtstreeksch doen Gods. Bij de nijverheid is 't meer de mensch, de machine-uitvinding die heerschappij voert. Ook is de verleiding op het platteland minder brutaal uitgestald. De avonden zijn er korter en men is er vroeger op. Men kent elkaâr persoonlijk, en daardoor is de tucht der publieke opinie er werkzamer. Het getal leden eener kerk is er kleiner en daardoor het toezicht van de kerk meer algemeen. Zoo zijn er tal van oorzaken, die hier saâmwerken, maar onder deze oorzaken blijft toch steeds vooraan staan het leven op 't land zelf, en de daaruit opkomende invloed van de natuur, van de zichtbare schepping Gods die den landbewoner omringt. Iets waaruit is af te leiden, dat wie de nabijheid van zijn God zoekt, een merkelijke kracht teloor laat gaan, zoo hij oog en oor niet opent voor den indruk, dien die zichtbare schepping ons van Gods nabijheid geven kan.

Hoe dit openen van oor en oog daarbij noodig is, ziet ge wel aan die vele stedelingen die zomers naar buiten trekken, maar die er niets anders zoeken dan genot en frissche lucht, en even vervreemd van hun God terugkeeren als ze uittogen. Maar een feit blijft het, dat de stedeling de natuur mist. Parken en bolwerken vergoeden iets, maar de groote menigte, vooral de werklieden, komen pas naar huis als 't donker wordt. En wel glinstert ook boven onze steden de sterrenpracht aan 't firmament, maar wien die 's avonds door de drukke straten wandelt, ziet ge het oog opheffen naar boven, om aan te zien wie al deze dingen geschapen heeft, die in getal hun heir voortbrengt, en die ze bij name roept?

Op onze dorpen heeft men de natuur, of men ze wil of niet. Ze dringt er zich aan de bewoners op. In onze steden daarentegen is men van de natuur afgesloten, en vindt ze alleen wie ze boven of buiten de stad zoeken wil.

Op het land komt de stemme Gods van binnen en van buiten tot ons; in onze steden alleen van binnen, en weerklinkt luide op alle manier 's menschen stem, om de stem des Heeren, zelfs in zijn sterrenhemel en in zijn donder, te verdooven.

Bedaagden zoeken dan niet zelden, als hun levenstaak is afgesponnen, het platteland weer op om hun schade in te halen; maar veelal hebben ze dan de vatbaarheid om de natuur te verstaan, verloren, en blijven van hun omgeving geïsoleerd.

Neem daartegenover nu de Schrift.

De mensch komt op in een heerlijk paradijs, waar heel de natuur hem een zuivere sprake van zijn God brengt. En ook na den val blijft er in de gebroken natuur zooveel heerlijkheid over, dat Gods onzienlijke dingen uit de schepselen verstaan worden, beide zijn eeuwige macht en goddelijkheid. De hemelen vertellen Gods eer en het uitspansel verkondigt zijner handen werk, dag bij dag stort overvloediglijk sprake uit, en nacht aan nacht toont wetenschap. Daar is geen volk of oord, waar deze stem Gods niet gehoord wordt. Heerlijk is zijn Naam over de gansche aarde. De stem des Heeren is op de wateren, de God der eere dondert. De stem des Heeren is met kracht, de stem des Heeren is met heerlijkheid. De stem des Heeren breekt de cederen, de cederen van den Libanon. En zoo gaat het heel den Psalmbundel door. Lees en herlees maar Psalm 104. En dan aan 't slot van den bundel een aangrijpende natuurteekening in Psalm 147 en 148. En reeds vóór den Psalmbundel is Job met zijn prachtige schildering van den Behomoth, van 't paard, en van 't zevengesternte. Alles één machtige roepstem om in de grootheid en pracht der natuur de heerlijkheid Gods te aanschouwen.

En zijt ge in de Schrift tot de verschijning van den Zoon des menschen genaderd, ook dan immers dat: „Aanmerkt de leliën des velds, hoe ze wassen!" „Aanziet de vogelen des hemels"; dat licht op de mysteriën des Koninkrijks geworpen uit wat in den Zaaier en de herders gezien wordt, en aan het eind die roerende vergelijking van Jerusalem met de klokhen, die haar kiekens vergadert onder haar vleugelen.

Heel de openbaring, heel de Schrift is van natuurgloed doortinteld. Gods oude volk was een landelijk volk, en het heilige land, dat God voor zijn volk besteld had, was toen, nu niet meer, een landouwe van ongeëvenaarde schoonheid.

Ook de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel zal een terugkeer van het paradijs zijn. De woestijn zal bloeien als een roos. En kent onze tijd de verheerlijking van den schilder, om de prachtige tafereelen die hij ons met diepte van gloed en leven voor oogen toovert, — wat stompheid van het geestelijk oog is het dan, dat diezelfde tijd geen oog, geen zin heeft voor het duizendwerf hooger schoon in het handenwerk van onzen God, den Oppersten kunstenaar?

Juist daarom echter doet het bevreemdend aan, als ge in vrome kringen vaak zoo gedaalden, zoo niet geheel bevroren zin voor de heerlijkheid der natuur vindt.

Ongetwijfeld, de stemme van den Bode des Vredes gaat hoog boven alle stemmen der natuur uit. „In zijn tempel, zegt de psalmist, na Gods almogendheid in de natuur geschilderd te hebben, in zijn tempel geeft Hem een iegelijk eere." En in den Hallelujah-zang van Psalm 147 is het slot, dat ver boven de natuurvolken Israël staat, omdat de Heere aan Jacob zijn woorden bekend maakt. En dan heet 't: „Alzoo heeft Hij geen volk gedaan, en zijn rechten die kennen ze niet." In de vergaderingen der geloovigen, als het Woord recht uitgaat, is een geestelijk veel hooger schoon, dan 't schoon der natuur ooit geven kan.

Maar zullen we daarom eenzijdig zijn, en de helft glippen laten?

Uit twee middelen, zegt onze Belijdenis, kennen we onzen God. Uit zijn Woord zeer zeker, maar ook uit de schepselen, die als letterkens zijn in het boek der schepping, om ons Gods almogendheid en majesteit te doen verstaan.

Stichtelijke gesprekken, stichtelijke samenkomsten, stichtelijke boeken, o, het is alles uitnemend, maar moogt ge daarom het groote boek der schepping voor uw zielsoog gesloten laten?

Het is ons toch om indrukken te doen, om indrukken op de collodionplaat van ons hart. Om indrukken, die hoog

boven de indrukken van ons dagelijksch leven, en boven de indrukken die we van den mensch ontvangen, uitgaan.

We willen, we mogen niet onder een indruk leven, alsof het Goddelijke ooit kon inkrimpen tot de maat van het menschelijke. We willen niet onzen God tot onze afmetingen verlagen en verkleinen, maar onszelven tot de maat der majesteit van onzen God opheffen. Niet een God naar ons beeld, maar wij naar het beeld van onzen God geschapen. En dit nu geven u uwe boeken niet, dit geven u niet uwe onderlinge gesprekken.

Dat blijft alles binnen het perk en binnen de maat van onze kleine verhoudingen. Zoo heel anders als een opgaan of ondergaan van Gods zon. Zoo heel anders als het licht van den bliksem of de donder die in de wolken dreunt. Zoo heel anders als de sterrenpracht die zich boven u welft. Zoo heel anders als 't machtige woud, of de leeuw die brult om roof.

Wat we hebben, is het verhevene, en daarin juist is de Goddelijke uiting van het overschoone en heerlijke.

Het verhevene! Een majesteit die verheven is boven de kleine afmetingen van onze huishouding en van ons maaksel. Dat ge weet en verstaat, dat ge niet met het knutselen van een mensch, maar met de heerlijk hooge kunst van den Schepper van hemel en aarde in aanraking komt.

Natuurlijk, die schitterende natuur kan u den weg der zaligheid, kan u de geestelijke mysteriën niet ontdekken.

Daarvoor heeft God in zijn ontferming u zijn Evangelie geschonken.

Maar wat de schittering van Gods almacht en Goddelijkheid in de natuur doet, het is, dat ze al uw voorstellingen spant, uitzet, opheft tot hooger sfeer dan uw eigen zien u geven kan.

Dit, dat ze uit het kleinmenschelijke u tot het Goddelijkgroote opheft.

Tot het verhevene!

En u zoo den Verhevene naderbij brengt.

C. „GIJ PROEFT MIJN HART, DAT 'T MET U IS."

> Maar Gij, o Heere, kent mij, Gij ziet mij, en proeft mijn hart, dat het met U is.
>
> Jeremia 12 : 3a.

Storingen in uw verborgen omgang met uw God kunnen meer dan één oorzaak hebben.

De meest geheimzinnige voor uw vroom gevoel is wel, als het aangezichte Gods zich terugtrekt, om u, door het gemis, tot sterker dorsten naar God te prikkelen. De meest voorkomende is, als de aardsche zaken u zóo innemen en bezighouden, dat uw ziel er als in verstrikt zit. En de meest uw ziel ergerende is, als er een begane zonde in den weg kwam, en die zonde niet alleen de gemeenschap met uw God brak, maar ook u een hinder bleef, om in de nabijheid van den Heilige terug te keeren.

Alleen van een b e g a n e zonde is hier sprake. Van een woord, van een daad, waarvan ge, toen ge er voorstondt, voeldet, dat 't u zonde zijn zou, en waarvoor ge toch niet uit den weg gingt.

Een zondige neiging, een zondige stemming, vooral een zondige begeerte kan ook zeer zeker storend op uw gemeenschap met uw God inwerken, maar daarbij is de werking toch een andere. Immers aan deze zijde van het graf zal dat zondig inmengsel u steeds bijblijven, en toch belet dit, op zichzelf, en mits ge het niet koestert, uw verborgen omgang met uw God niet. Uw verborgen omgang met uw God is steeds in Christus, en dit spreekt juist uit, dat ge niet als een heilige, maar in u zelf als een zondaar tot uw God komt.

Maar met een zonde die ge begaan hebt, staat het heel anders. Dan was er inwilliging, toegeven, er toe overgaan; en dan verschiet op eens het licht van Gods vriendelijk aanschijn; dan wordt het voor u donker naar den kant van uw God toe, en komt er eer een neiging in u op om uw God te ontvluchten, dan om nabij uw God te zijn.

Duidelijk ontwaren we die kentering in onze zielsstemming terstond en op 't allerpijnlijkst, zoo het een zonde was die

ons aangreep ; een zonde die, eens begaan, ons zelf ontroerde, en waarvoor we wat liefs gaven als we de vlek ervan onmiddellijk weer van onze ziel konden afnemen. Als het, om eens laag menschelijke taal te spreken, een erge zonde was.

Want in niets komt ons laag zedelijk standpunt zoo bitter droef uit, als in het zoo goed als geen weet hebben van onze kleine dagelijksche zonden. Verzuimde plichten ; onliefheden ; uitingen van egoisme, van hoogmoed, van zinlijkheid ; kleine onwaarheden, kleine oneerlijkheden, en wat dies meer zij.

Dat is nog heel iets anders dan wat David noemt : „de verborgen afdwalingen". Dat zijn afdwalingen, die wel een vlek op ons kleed geven, maar nog te fijn, dan dat ons grof oog ze ontdekken zou.

Dit doelt op zonden waarvan we nog geen weet hebben, en waarvan we eerst bij meer gevorderde zielsontwikkeling de zonde zullen inzien.

Maar van onze „niet zoo erge" zonden hebben we die weet wel. Alleen maar, we raakten er aan gewoon. Ze ontrusten ons niet meer. Onze ziel reageert er niet meer op.

En ook van die soort zonden geldt het nu zeer zeker, dat ze uw verborgen omgang met uw God belemmeren, maar ze storen niet. Ze breken niet af wat bestond, maar hebben alleen tengevolge, dat uw verborgen omgang met uw God een zeer gebrekkige, een omgang op een afstand blijft, en dat ge tot de rijker genieting van dien omgang niet doordringt.

Van storingen in die gemeenschap met uw God door uw zonde is dan eerst sprake, als ge gemeenlijk nabij uw God leeft, Hem kent in al uwe wegen, en in het heilgeheim zijt ingewijd, en dat er nu een zonde door u begaan wordt, die u ontroert en aangrijpt, en teweeg brengt, dat er een donkere wolk voor uw hemel trekt, en ge op uzelven wordt teruggeworpen, en voelt dat ge uit den lieflijken omgang met uw God uit zijt geraakt.

Van zulk een storing gewaagt David in Psalm 32, en hij komt er voor uit, dat die storing aanhield, omdat hij zweeg.

„Toen ik zweeg was uwe hand dag en nacht zwaar op mij."
Maar eindelijk verbreekt hij dat zwijgen.
„Ik zeide, ik zal belijdenis doen voor den Heere".
Dit doet hij, en nu op eens is de storing weggenomen. Nu zoekt en vindt hij zijn God weer, en nu jubelt hij: „Hierom zal U ieder heilige aanbidden in vindenstijd. Gij onringt mij met vroolijke gezangen van bevrijding". Ja, nu ontmoet hij zijn God weder, en die God stoot hem niet af, en niet terug, maar zaliglijk hoort hij 't zich in de ziel fluisteren: „Ik zal u raad geven, Mijn oog zal op u zijn."
En metterdaad ligt in deze Davidische zielservaring de eenig juiste diagnose, en het eenig doeltreffend medicijn.
Als we zoo zwak, neen zoo slecht waren, om willens en wetens een zonde te begaan, dan is de eerste indruk, die 't op ons maakt, dat we voor onzen God willen schuilen, dat we bang zijn om weer voor zijn aangezicht te verschijnen, en dat we ons met de bittere heugenis van onze zonde in onszelven terugtrekken.
Niet uit vijandschap, maar uit vreeze. Niet uit onwil, maar uit beschaming. We weten dan wel dat we weer naar onzen God terugmoeten, maar we stellen het uit. We zouden willen bidden, maar we laten er liefst wat tijd over heen gaan.
We zwijgen.
En juist in dat doffe, dat zielbeklemmende zwijgen, raken we steeds verder van onzen God af.

Dat is de diagnose, d. w. z. de juiste verklaring van de wonde, waaraan onze ziel op zulk een oogenblik bloedt.
En het eenig juiste medicijn is, dat ge onmiddellijk uw zwijgen afbreekt, dat ge er geen gras over laat groeien, dat ge op staanden voet de eenzaamheid zoekt, in die eenzaamheid op de knieën valt, en, zonder u zelf te sparen, klaar en open uw begane zonden voor uw God belijdt, en Hem aanroept om vergiffenis, ja, Hem smeekt, dat Hij zijn Heiligen Geest niet van u wegneme.
Het is zoo, dat kost strijd, daartoe moet ge uzelf op zoo'n oogenblik geweld aandoen; ge gevoelt dan de scherpte van Gods toorn, en ge moet, door dien toorn heen, naar de genade grijpen.

Maar de uitwerking ervan is altoos verrassend. Juist zooals David het uitsprak. Het breekt opeens den ban dien uw zonde over uw hart sloeg.

Er smelt iets in uw ziel, en in die smelting komt de bevrijding, komt de verlossing, komt de verzoening, en uw God nadert u in zijn trouwe, zooals Jezus het ons in den herder met het verloren schaap voorhield. Ja, het is of uw God u in zulk oogenblik nader dan ooit nabij komt, om u in zijn oneindige ontferming te doen gelooven.

Satan fluisterde u in: „Blijf van uw God af", maar uw Vader in de hemelen riep u toe: „Neen, kom tot Mij, Mijn kind."

In die toenadering van uw schuldbelijdend hart tot uw God, en van uw God tot uw ziel, is de storing die intrad, te niet gedaan.

En het is u weer goed, o, zoo onuitsprekelijk goed, weer nabij uw God te zijn.

En wat is nu van die genezende zielswerking het geheimnis?

Ligt het niet in wat Jeremia uitriep: „Heere, Gij kent mij, Gij ziet mij, Gij proeft mijn hart dat het met U is."?

Wat bij Psalmist en Profeet de zielsuiting zoo ontroerend maakt, is, dat heel hun leven en heel hun existentie gevat is in het kader van een strijd voor of tegen God.

Een strijd tegen God van satan, een strijd tegen God van de onheilige machten der wereld, een strijd tegen Gods heiligheid in elke zonde. Nooit bij hen de zwakke, laffe taal van een zich ontwikkelend en inzinkend zedelijk leven. Neen, maar alles rechtstreeks met God, als aller dingen middenpunt, in levend verband gezet.

Een strijd van alle zonde en ongerechtigheid tegen God, en een strijd van God tegen alle zonde en alle ongerechtigheid.

Een strijd der eeuwen, van 't paradijs af, en voortgaande tot de voleinding der eeuwen, als God in Christus over den laatsten vijand triomfeeren zal.

En in dien strijd een ieder van ons gemengd en betrokken. Zoo we zonde begaan, aan de zijde van satan tegen God, en zoo we uit het geloof leven, aan de zijde van God, met God tegen satan.

Zoo is der profeten en der apostelen levensopvatting, en zoo moet ook de onze zijn, de diep aangrijpende levensopvatting van elk kind van God.

En wat is nu een zonde die we begaan? Wat anders, dan dat we in een boos oogenblik de macht der boosheid tegen onzen God steunen, en met satan tegen onzen God ingaan?

En is dit zoo, wat is belijdenis van uw zonde doen dan anders, dan dat ge, dit inziende, ijlings, onmiddellijk, de slagorde van satan weer verlaat, om naar de slagorde van uw God terug te keeren, smeekende of ge weer verwaardigd mocht worden, om weer in zijn slagorde, om weer met uw God te strijden?

En nu komt het beroep van uw hart op de alwetende kennisse van den God aller ontfermingen.

Hadt ge dat bedoeld, om uit de slagorde van uw God naar satan over te loopen?

Neen, en driewerf neen.

Ge hadt er niet op gedacht; de gedachte aan zulk een boosheid was niet in u opgekomen. Ge liet u verrassen. Ge gleedt uit zonder 't ontzettende van uw daad te verstaan.

En nu, nu ge 't indenkt, dat het dit toch was wat ge deedt, nu doet ge op uw God zelf een beroep.

Neen, in het diepste van uw hart hebt ge uw God niet willen verlaten; en uw zieleleed, uw berouw, uw zelfverwijt is veeleer. dat ge nochtans aan een daad van vijandschap tegen uw God u hebt schuldig gemaakt.

En daarom pleit ge nu, 't Hem, den Kenner van uw hart, afvragend, of Hij die uw hart proeft, dat hart niet zóó ziet, en zóó kent, dat het in zijn diepsten grond toch met Hem en tegen satan is.

CI. „GA WEG ACHTER MIJ, SATAN!"

> Maar Hij, zich omkeerende, zeide tot Petrus: Ga weg achter Mij, sátanas, gij zijt Mij een aanstoot; want gij bedenkt niet de dingen, die Gods zijn, maar die der menschen zijn.
>
> Matth. 16 : 23.

Te ontkennen valt niet, dat men vroeger, vooral in de Middeneeuwen, sterk overdreef, door satan, goedschiks kwaadschiks, overal bij te halen. Maar schijnt het niet, alsof men tegenwoordig liefst in het tegenovergesteld uiterste vervalt, en tot het bestaan toe van den Booze vergeet, zoo niet ontkent?

Bij die ontkenning springt tevens het waanwijze halfgeloof dan zonderling met het Evangelie onzes Heeren om.

Het heet dan, dat men van het Oude Testament zich los voelt, maar zich juist deswege te vaster klemt aan het Evangelie. Niet om Mozes, maar om Jezus is het dezen halfslachtigen van geest te doen, en vaak ontzien zij zich niet, u, die heel de Schrift houdt, als te oud-testamentisch, en daarom slechts half Christelijk te veroordeelen.

Maar zie nu, hoe deze lofzingers van het Evangelie zelf met het Evangelie te werk gaan.

Vast staat, dat van satan bijna niet in het Oude Testament, en daarentegen breed en ampel juist in het Evangelie gehandeld wordt. En dat niet alleen, maar dat ook Jezus zelf, in zijn woorden zoowel als in zijn werken, steeds toont met satan te rekenen. Denk slechts aan de Verzoeking in de woestijn, aan het bestendige uitwerpen van duivelen, aan geheel den strijd van de booze geesten tegen den Heiland, voorts aan al wat Hij sprak over den Overste der wereld, ja hoe Hij geheel zijn lijden en sterven als een worsteling met dien Overste verstond, en dan, om niet meer te noemen, niet het minst daaraan, dat Hij in het korte „Onze Vader" voor al zijn volk als slotbede de bede invlocht: Verlos ons van den Booze!

Maar dit alles baat niet. De halve vrienden, die het Oude Testament opzij schoven, om zich eeniglijk aan Jezus

en zijn Evangelie te houden, ontzien zich niet om dit breede stuk van satans invloeden kort en goed uit hun Evangelie uit te werpen. En zoo blijkt ook hier, hoe derzulken streven er altoos weer op uit is, niet om eigen zin en gedachten naar het Evangelie, maar om 't Evangelie naar hún gedachtenwereld te vervormen.

Toch is er ten deze ook in de meer geloovige kringen schuld; hier niet door ontkenning, maar door vergeten van satans reëele werking.

Of is het niet uiterst zeldzaam, dat men in het gesproken of geschreven woord, in de zielkunde of in de openbaringen van het innerlijk leven met den Booze als reëelen factor gerekend vindt?

Nu zult ge hierbij wel in het oog houden, dat satan als de dief is, d. w. z. liefst heeft dat ge niets van zijn aanwezigheid en van zijn doen merkt.

Juist in die kringen, waarin zijn bestaan ontkend of belachen wordt, heeft hij de handen geheel vrij om zielen te moorden naar hartelust. Maar ook dat hij in meer geloovige kringen zoo zonderling vergeten kan worden, biedt hem de schoonste kansen, om zielen te vergiftigen

Ge kunt er zeker van zijn, dat in heel dit ontkennen en in heel dat vergeten van het werkelijk bestaan van satan, een list van satan zelf werkt.

Toen de machtige geest van Christus de golven in Palestina bewoog, gelukte hem dit geen oogenblik, en dwong Jezus hem om uit te komen.

Maar nù gelukt het hem, om zich schuil te houden, en zijn aard in te werken uit de hinderlaag, ongezien en ongemerkt, en dan juist te beter treffend.

Hoe de werking van satan toegaat, is ons in bijzonderheden niet geopenbaard. Slechts dat weten we, dat onze menschenwereld niet de eenige wereld van bewuste wezens is, maar dat er nog myriaden van andere geestelijke wezens bestaan, die geesten, engelen, cherubs, serafs enz. genoemd worden; en vast staat ook, dat die geestenwereld niet afgescheiden van en naast onze menschenwereld leeft, maar er op allerlei wijs meê in verband staat en op inwerkt.

En in de tweede plaats is ons daarbenevens geopenbaard,

dat ook in die geestenwereld de tegenstelling tusschen heilig en onheilig is uitgebroken, zelfs eer dan op deze aarde, en dat ze uit die geestenwereld in onze menschenwereld binnensloop.

Vandaar zeker bondgenootschap tusschen goede geesten en goede menschen, maar ook een samenzwering tusschen onheilige geesten in de onzichtbare wereld en onheilige geesten in de zichtbare wereld. Gejuich onder de goede engelen Gods over een zondaar die zich bekeert, en een grijnslach onder de booze geesten, als 't weer gelukt is een verloren mensch ten val te brengen.

Eén strijd, één kamp, één worsteling met Christus als het hoofd der heilige geesten op deze aarde, en buiten deze wereld tegen satan als het hoofd van alle onheilige geesten onder menschen en duivelen.

Dit alles is duidelijk, breedvoerig en omstandig in de Evangeliën, in de Brieven en in de Openbaring ter onzer kennisse gebracht. Dit weten we, dit gelooven we en daarnaar hebben we ons doen en laten in te richten.

Maar hoe daarbij die werking van de onheilige geesten op onze menschenwereld toegaat, bleef voor ons in nevelen gehuld, zoodat ons slechts enkele vage trekken leiding bij onze gedachten geven.

Toch staat wel zooveel vast, dat drieërlei werking zich scherp genoeg onderscheidenlijk afteekent.

Er zijn werkingen uit de onheilige geestenwereld, die, zonder een bepaalden aanval, vanzelf in de publieke opinie, in de levensgewoonten, in de zondige menschelijke natuur haar voor ons onwaarneembaar voertuig vinden.

Dit is het gewone, het alledaagsche, het steeds doorgaande, dat als 't ware in de lucht zit, en waarvan we allen zekeren invloed ondergaan.

Er is een tweede, scherper werking, als een der vele booze geesten zich op den geest van zekeren kring of op den geest van een bepaalden mensch werpt. Soms doen dit meerdere booze geesten tegelijk. Denk slechts aan Jezus' gelijkenis.

En eindelijk is er een derde, nog scherper, ja, de scherpste werking, als satan niet een van zijn trawanten gebruikt, maar zelf zich ten strijde aangordt, om een hoofdslag in de geestenwereld te slaan.

Al naar gelang nu de tijden zijn, en de personen, treedt de eerste, de tweede, of de derde werking meer op den voorgrond.

Ge ziet het in Jezus' dagen.

Toen moest het hoofdpleit beslecht, en toen traden alle drie deze werkingen krachtig te voorschijn.

Satan zelf tegen Jezus en zijn apostelen, de booze geesten tegen de gekozen slachtoffers, en de gewone werkingen in den breeden kring van heel 't volk.

Ontwijken hielp toen niet, schuilen ging niet. De worsteling ging openlijk.

Zoo heel anders dan nu.

Toch heeft, en juist dit is voor ons zoo leerzaam, satan ook toen dat schuilen beproefd.

Petrus met zijn gevoelige inborst en zijn overspannen natuur moest daarbij als instrument dienst doen. „Zijn Jezus sterven aan het kruis! Dat nooit!" Enkel liefde voor Jezus was 't immers, deze ontzettende gedachte in Jezus zelf te bestrijden. En zoo lezen we, dat Petrus Jezus bestrafte, hem toevoegende: „wees U zelf genadig! Dit zal U geenszins geschieden!"

Hierin nu school satans werking. Petrus voelde het niet. Maar Jezus doorzag het onmiddellijk, en bestrafte nu op zijn beurt den discipel, die op zijn gevoel dreef in plaats van op het geprofeteerd bestel over den Man van Smarte. „Satanas, ga weg achter Mij! want gij bedenkt niet de dingen die Godes, maar die naar 't menschelijk gevoel zijn!"

Zoo won satan geen duimbreed. Jezus ontmaskerde hem terstond. Ook met zijn aanval uit de hinderlaag kon hij tegen Jezus niets vorderen.

Maar voor ons is dit gebeurde goud waard.

Het toont ons toch, dat ook onder de lieflijkste gevoelsvormen, als er schijnbaar aan geen boos opzet te denken valt, en als we den indruk hebben van zeer teedere wegen te bewandelen, niets minder dan een rechtstreeksche aanval van satan daaronder schuilen kan.

Hiermeê is niet gezegd, dat satan u ooit, persoonlijk, zelf aanviel. Zeer wel mogelijk, dat hij er zich toe bepaalde u door een zijner ondergeschikte geesten te bewerken. Zelfs is het denkbaar, dat hij op u nog nooit anders inwerkte dan door zijn algemeene werkingen in de geestelijke atmosfeer.

Maar het gebeurde met Petrus toont dan toch dat ge u

vergissen kondt. Dat er een aanval van satan zelf kon zijn, waar gij dat in 't minst niet vermoeddet.

En in elk geval, dat het dagelijksch bidden: Verlos mij, verlos ons van den Booze! voor niemand onzer overtollige weelde kan zijn.

Van achteren, lang daarna, geheel objectief, een doorgestane verzoeking overdenkend, komt soms de vraag bij ons op: Is dit niet een aanval van satan zelf op mijn hart geweest, en was het niet mijn God die mij gered en verlost en bewaard heeft?

Dat zit niet altoos in de verzoeking tot één bepaalde groote zonde. Zie 't maar aan Petrus. Hij waande veeleer goed te doen.

Maar dit staat vast, wat aan de booze geestenwereld 't meest in den weg staat, is uw zoeken en tasten om nabij God te zijn, om in zijn verborgen omgang te leven, om in levende, welbewuste gemeenschap met uw God uw pad te kiezen en uw weg door het leven te vervolgen.

Voor u is er, omgekeerd, geen vaster burcht, om tegen die onheilige invloeden in te schuilen, dan juist dat veel zijn n a b ij u w G o d. Reden waarom hij, satan, er steeds op uit is, die gemeenschap met uw God in uw hart te verstoren.

Dat gij den verborgen omgang met uw God ernstig zoekt, is voor satan juist een beweegreden, om op u een bijzonderen aanval te wagen, volstrekt niet altoos door u tot een groote zonde te verlokken, maar zeer dikwijls, als bij Petrus, door u afleidende gevoelswerkingen te geven.

Wees daarom op uw hoede.

Zoodra ge verkoeling merkt, zoodra ge bespeurt, dat, wat ook, u het zijn en blijven nabij uw God moeilijk maakt of verhindert, zie dan toe, aan wat invloeden ge onderworpen wordt, wat ongemerkte inwerkingen er op uw ziel plaats grijpen, en schud alles af, niet rustende, eer ge weer dicht nabij het hart van uw God uw schuilplaats hebt gevonden.

Aarzelen, treuzelen mag hier niet zijn.

Jezus brak plotseling, op staanden voet, de bekoring, en stootte Petrus met het eerste woord 't beste van zich af.

Satan, ga weg achter Mij!

Kort, krachtig en doortastend! Zoo alleen springt de strik, en kunt ge ontkomen.

CII. „OCH, DAT GIJ DE HEMELEN SCHEURDET."

> Och dat Gij de hemelen scheurdet, dat Gij nederkwaamt, dat de bergen van uw aangezichte vervloten.
> Jesaia 64 : 1.

De dag van Hemelvaart is een Goddelijke gedenkdag! Zoo heerlijk om onzen Heiland.

Het op deze aarde te volbrengen Verlossingswerk was dan nu volbracht. Niet alleen zijn dragen van de knechtsgestalte. Niet alleen de loop van den Man van Smarte. Niet alleen het ingaan in den eeuwigen Dood. Maar ook dat verkeer nog die veertig dagen lang op deze aarde, om zijn apostelen in te wijden in de heilige, reusachtige taak, die hun van nu af te wachten stond.

Ook die veertig dagen waren nogmaals een offer der liefde door Jezus gebracht.

Hem wenkte de heerlijkheid daarboven. Hem riep en lokte de plaats aan Gods rechterhand in de hemelen. Hem wachtte de kroon.

Maar nog toefde Hij. Nog bleef Hij dagenlang in de sfeer dezer wereld. Niet, omdat die sfeer der wereld Hem aantrok. Integendeel, tusschen den verrezen Heiland en die nog in ellende verzonken wereld was alle band der gemeenschap afgesneden. Voor die wereld had Hij opgehouden in haar midden te verkeeren. Van die wereld was Hij afgestorven, en zijn Verrijzenis had Hem niet aan die wereld, maar alleen aan den kring zijner heiligen teruggegeven.

Eer was dit nog toeven op deze aarde, die veertig dagen lang, voor Hem iets tegennatuurlijks. Hij behoorde haar niet meer toe. Hij was aan haar en zij was aan Hem vervreemd. Ook al bleef Hij nog in haar verkeeren, die wereld zou Hem niet meer zien. Hij zou er nog zijn, maar buiten haar om. Hoorende niet meer aan haar, maar aan een hooger sfeer, waarin Hij feitelijk door zijn opstanding was ingegaan.

Maar Jezus had zijn jongeren lief. Het aangrijpend scheiden

van zijn jongeren in Gethsémané, het scheiden van Petrus in de Raadzaal, het scheiden van Johannes op Golgotha, kon niet het afscheid zijn. Niet de wereld, maar zij moesten Hem na zijn Verrijzenis zien. Ze moesten in hun nieuwe verhouding tot Hem worden ingewijd. Ze moesten, in zijn Verrijzenis zelve herboren, de apostolische zalving ontvangen. Ze moesten worden voorbereid op den overgang tot de nieuwe verhouding, als zij alleen op aarde en hun Meester in den hemel zou zijn.

En daartoe had Jezus ook dat laatste offer gebracht, om niet terstond na zijn opstanding, maar eerst weken daarna ten hemel op te varen, en al die dagen nog de heerlijkheid te derven die Hem wachtte op Gods troon.

Maar duren kon dit niet. Het moest een einde nemen. Het was een heilige pauze in zijn verheerlijking, uit liefde aanvaard, maar die op het kortst moest saâmgetrokken.

Het kon en mocht niet zijn al die dagen een voortdurend verkeer met de zijnen. Dan had het niet aan zijn doel beantwoord, dan zou het niet aan de scheiding die komen moest, gewend hebben. En daarom niets dan een nu en dan verschijnen, om dan weer zich terug te trekken. Eerst veelvuldiger, daarna spaarzamer, en eindelijk de algeheele afbreking, om straks bij Damaskus en op Pathmos slechts voor een vluchtig oogenblik zich te openbaren.

En daar tusschen in ligt het finale afscheid. De laatste ontmoeting op den Olijfberg, met Gethsémané aan den voet, breed daarachter Jerusalem, en achter Jerusalem Golgotha en de spelonk waaruit Hij verrees.

Zijn laatste bevel had Jezus hun meêgedeeld. Het oogenblik van scheiden stond nu zóó zóó te komen. En toen van den top van den Olijfberg verhief Hij zich uit hun midden, en voer, dat ze 't zagen, al hooger op, tot de lichtwolk kwam en Hem onderschepte, en engelen uit den lichtglans openbaar werden, die zijn jongeren 't laatste troostwoord toeriepen: „Van u gegaan, maar om eens weder te keeren. Eens wordt heel de wereld zijns!"

Waar die hemelen zijn, waarheen Jezus opvoer, blijft ons een mysterie. We zoeken ze daarboven, en heel de Schrift

zegt 't ons, en ons eigen hart geeft er een echo op, dat de hemelen der heerlijkheid zich boven ons welven.

Het is ons een ingeschapen zielsbehoefte, den troon onzes Gods niet om en bij ons, noch beneden ons, maar daarboven te zoeken. De hemelen zijn Gods troon en de aarde is de voetbank zijner voeten. Naar die hemelen zien we op, waarvan ons 't licht komt, waar Gods starren flonkeren in 't firmament, waarvan de regen tot ons nederdaalt en doorvochtigt de aarde en zegen om ons spreidt. Maar afmetingen gelden hier niet. De hemelen onzes Gods zijn niet van onze stoffelijkheid, rekenen niet met onze afstanden, zijn niet in de maat van het eindige begrepen.

Ze zullen zich eens voor ons ontsluiten waar wij het niet vermoedden, ze zullen niet zijn waar we gegist hadden. Maar in ongekende heerlijkheid zullen ze hun poorten voor ons openen. En het is tot die heerlijkheid dat Jezus, toen Hij opvoer, is ingegaan.

Och, dat Gij de hemelen scheurdet! riep Jesaia in zijn zielsbeklemdheid uit, want opgevat in zijn diepsten zin, was dit onze ellende, dat onze wereld door haar zondig ontaarden van den hemel onzes Gods was afgesloten. Het heilige daarboven, het onheilige om ons heen en in ons eigen hart.

En dan telkens een opzien naar boven, naar den hemel, die van koper scheen, en welks gesloten vensters en poorten nauwelijks onze gebeden doorlieten.

Op dien hemel waren we aangelegd, voor dien hemel waren we bestemd, alleen een leven in gemeenschap met dien hemel kon aan onze existentie op deze aarde haar van God bestemden glans bijzetten.

Niet wij konden tot die hemelen opklimmen, om hun poorten te ontsluiten; en daarom, al wat ons restte was, om naar dien hemel op te zien, naar dien hemel te staren, en naar dien hemel te roepen en te smeeken, of onze God, of Hij, die 't alleen kon, ons dien hemel scheuren en ons den toegang tot dien hemel weer ontsluiten mocht.

En dat gebed nu is in Christus verhoord. Eerst doordat Hij uit dien hemel nederdaalde, en toen doordat Hij tot dien hemel opvoer.

Door dit laatste zelfs nog veel sterker dan door zijn nederdalen. Want, zeer zeker, toen Jezus op aarde vertoefde, was boven Hem steeds een geopende hemel, en waren het de engelen Gods die opklommen en nederdaalden boven den Zoon des menschen. Maar toch, eerst door Jezus' hemelvaart is de gemeenschap tusschen hemel en aarde op breede schaal, duurzaam en blijvend, gevestigd.

Hij voer op, niet gelijk Hij nederdaalde, maar in zichzelven opvoerende onze menschelijke natuur. Als de Zone Gods kwam Hij tot ons, maar als de Zoon des menschen ging Hij ten hemel binnen.

Zijn hemelvaart is geen afbreken van de gemeenschap met de zijnen, maar veeleer een vastleggen voor eeuwig van den band die Hem aan zijn heiligen op aarde verbindt.

Wonderbaar wederzijdsch is zelfs die gemeenschap. Hij, ons Hoofd, en in Hem ons leven bij God verborgen, maar omgekeerd, Hij, onze Heiland, woning in de harten der zijnen makend en nabij hen met zijn majesteit, zijn genade en zijn Geest.

Geen oogenblik meer afbreking, veel min verbreking van den band die onze aarde aan den hemel verbindt, maar in het heilig mysterie een steeds voortgaande, levendige, heilige uitstraling van licht en glans, van kracht en mogendheid uit den Hooge naar ons, en daartegenover een in even heilig mysterie rusteloos opklimmen van ons geloof, onze liefde en onze hope naar den Troon der heerlijkheid.

Door op te varen naar den hemel is Jezus ons niet verder geworden, maar dichterbij gekomen.

Wat nu trilt en leeft en werkt is een gemeenschap tusschen den Koning der heerlijkheid en zijn heiligen op aarde, niet meer gebonden aan de opperzaal, niet meer beperkt tot een berg in Galilea, maar stralende heel deze wereld door, zoover er zielen zijn die Hij verloste en toebracht, en die in smeeking naar Hem uitgaan.

Het is nu een onzichtbaar, onwaarneembaar, maar niettemin krachtdadig en stelselmatig doorwerkend Goddelijk regiment, dat Christus als ons Hoofd over heel dit aardrijk tot gelding brengt.

In de woestijn toonde satan Jezus de koninkrijken der wereld en spiegelde Hem over die koninkrijken een diabolisch regiment voor. Dat sloeg Jezus af, en voor wat Hij toen afsloeg, ontving Hij nu, als de kroon op zijn Verlossingswerk, het geestelijk en Goddelijk regiment over alle volken en natiën. Zoo voleindt Hij over heel deze wereld, wonderbaar en majestueus, die langzame voorbereiding van geestes-toestanden, die eens tot de voleinding leiden zullen, om alsdan zijn eeuwig Koninkrijk volkomenlijk op deze zelfde wereld, vanwaar Hij opvoer, te vestigen.

Zoo zijn de hemelen gescheurd, zoo zijn de vensters en poorten des hemels ontsloten, om nooit meer gesloten, zelfs niet omsluierd te worden.

Wie nu nog voor een koperen hemel met zijn gebeden staat, heeft dit slechts aan zijn eigen ongeloof en zijn eigen ongeestelijkheid te wijten.

Maar voor hem, voor haar, die gelooft, zijn de hemelen geopend, en straalt uit dien geopenden hemel in de duisternis van deze wereld en in de duisternis van ons eigen hart, een zachte, zalige glans van licht, liefde en leven. En de ziel die er door gekoesterd wordt, heeft nu reeds „wandelingen daarboven" onder Gods heiligen, en ziet met een lach van vreugde op 't gelaat de ure naderen, dat ze, na hier den loop voleind te hebben, ook zelve tot die volle heerlijkheid zal ingaan.

De eerste Christenen voelden dat, en droegen daarom onder blijde jubelzangen, in witte kleederen, hun in Jezus ontslapen dooden, ten grave uit.

Wij, op verderen afstand van den Olijfberg, volgen andere usantiën, zij 't maar nooit met minder vaste hope voor onze dierbare ontslapenen in 't hart.

CIII. „MET AL DE HEILIGEN."

Opdat gij ten volle kondet begrijpen met alle de heiligen, welke de breedte, en lengte, en diepte, en hoogte zij.
Eph. 3 : 18.

Gij zult, ook in uw hoogste vroomheid en in den drang uwer ziel om nabij God te zijn, den Heere uwen God niet voor uzelven nemen. En toch juist dit is een zondig inkruipsel, dat, juist uit vrome passie, zoo licht begaan wordt.

In het „Onze Vader" staat een meervoud, waar wij, aan eigen aandrift overgelaten, zoo licht een enkelvoud zouden bezigen. Er staat niet: Mijn Vader, maar Onze Vader, die in de hemelen zijt, en dat meervoud: ons, gaat in het „Onze Vader" ten einde toe door.

Dit beduidt natuurlijk niet, dat we in onze smeeking niet ook wel het enkelvoud mogen nemen. In het Eli Lamma Sabachtani nam Jezus zelf uit Psalm 22 over, en vanzelf kon er bij Jezus van een meervoud in zijn eigen gebeden geen sprake zijn, zoo dikwijls het de Zone Gods was die de gemeenschap met den Vader oefende. Als zoodanig stond Jezus eenig en alleen, in heilig isolement. En al is het nu niet in dien hoogen, eenigen zin, waarin dat bij Jezus het geval was, toch komen er ook bij ons toestanden en zielservaringen voor, die ons isoleeren, en waarvan we althans niet weten, dat we ze met anderen gemeen hebben. Dan is het een persoonlijk geval, waaruit we tot onzen God roepen, en ligt het voor de hand, dat we in het enkelvoud spreken van: mijn God en mijn Vader.

Alleen maar, dit mag geen regel, het mag niet de gewone toon van ons gebed zijn. Vanzelf is het dit niet als we saâm bidden, maar het mag dit ook niet zijn in ons stil, eenzaam en persoonlijk gebed.

Bij gemeenschappelijken nood, ook al bidt men alleen, voelen we zelf dat dit niet mag. Bij een schipbreuk kwam dit herhaaldelijk spontaan uit. Indien er onder de meer dan duizend mijnwerkers die bij Courriéres omkwamen, nog mannen geweest zijn, die bidden konden, zal het ook in die

rampzalige onderaardsche hel niet anders geweest zijn. En toen onlangs de Vesuvius zijn krater vuur en sulfer liet spuwen, bleef het devote volk niet een iegelijk in zijn huis smeeken, maar stroomden allen saâm om te bidden naar de kerken.

Welnu, zoo en niet anders is het ons menschen voor onzen God in den gemeenen nood van onze zonde en ellende.

Voor ieder onzer moge die gemeene nood een eigen vorm aannemen. Voor elk onzer moge de zonde een speciaal karakter dragen, en voor elk onzer de ellende des levens zich op een bijzondere wijze voordoen, toch heft dit het allesbeheerschende feit niet op, dat alle zonde en ellende uit één gemeenschappelijke bron vloeit, ons allen saâm lotgemeen maakt, en tot een saâm roepen naar den Hooge om verlossing en uitredding moet bewegen.

Is het zoo met onze smeeking uit den nood, het is niet anders met onze dankzegging voor de genade en met ons gebed om bewaring bij die genade.

Aller heil en redding is uit Bethlehem en Golgotha en het geopende Graf, aan aller genade poogt eenzelfde satan afbreuk te doen, en aller bewaring bij de genade Gods vloeit voort uit de inwerking in onze harten van eenzelfden Heiligen Geest en uit eenzelfde heerlijk regiment van Christus als onzen Koning.

Staan we alzoo in zonde en ellende lotgemeen met al wie mensch heet, we staan in de sfeer der genade lotgemeen met al wie door den Vader aan den Christus gegeven is, en onze geestelijke positie in het heilige mag en kan daarom geen andere zijn, dan dat we weten en gevoelen „met al de heiligen" saâm tot onzen God te naderen, en „met al de heiligen" saâm voor onzen God te staan.

Let nu op wat de apostel zegt: „Met al de heiligen."

Sommige vromen toch kennen wel de gemeenschap met de vromen in hun woonplaats, maar ze vergeten dat de vromen en de heiligen niet hetzelfde is, en ze laten dat al veelal weg.

Hiermeê is niet gezegd, dat het niet goed en kostelijk kan zijn ook met de vromen in zijn woonplaats dagelijks geestelijk verkeer te hebben, ter opbouwing in het geloof en ter onderlinge stichting. Alleen maar, gemeenschappelijk

verkeer „met de vromen", is zoo heel iets anders dan besef van lotgemeenschap „met al de heiligen".

Bij „de heiligen" denkt de Schrift niet aan onderwerpelijke, persoonlijke vroomheid, maar aan het voorwerpelijke door Christus en in Christus geheiligd zijn. De „heiligen" zijn de verlosten, de getrokkenen ten eeuwigen leven. Niet uw keur, maar de keur van uw God beslist hier. Niet een gemeenschap met wie gij voor vroom houdt, maar lotgemeenschap met de door uw God krachtdadiglijk geroepenen.

De kring is dus niet eng, noch tijdelijk, noch plaatselijk, maar het is een schare die niemand tellen kan, aan alle oorden der wereld, hier en daarboven, van het paradijs af tot nu toe, en van nu tot in alle eeuwigheid.

Zoo eerst komt dat „met al de heiligen" tot zijn recht.

Zoo zingt in het Te Deum het jubellied den Christus toe :

Door heel uw kerk word' steeds, daar boven, hier beneden,
In strijd en zegepraal, uw groote Naam beleden.
U loov' uw kerk alom, waar Gij die ook vergaarde,
U loov' wat loven kan in hemel en op aarde.

„Met al de heiligen" is alzoo gemeenschap met de verlosten door het bloed van Christus in uw omgeving, in heel uw land, in uw kerk, in andere kerken, in andere landen, van nu en van voorheen, van nu en van later. Het is het gansche „lichaam van Christus", met al zijn leden, niet één uitgezonderd. Met de partriarchen en profeten, de apostelen en martelaars van ouds, met uw verloste familieleden en bekenden, die u in de eeuwigheid zijn voorgegaan en die nog bij u verkeeren, en die uit het kroost der gemeente opgroeien, en die in het zaad der gemeente nog verborgen zijn, of ook van buiten tot de gemeente zullen worden toegebracht.

Niet één dien God insloot, moogt gij buiten sluiten.

En dat dit niet enkel op uw redding, maar ook op uw gemeenschap met den Drieëenige en op uw zijn nabij uw God doelt, blijkt wel kennelijk uit wat de apostel zoo vol geestdrift neerschrijft, dat ge met al de heiligen bekennen

zult, welke de lengte en breedte, en hoogte en diepte zij in het mysterie van de genade uws Gods.

Vooral practisch is deze uitzetting van uw heilig gemeenschapsbesef van zoo hooge beteekenis.

Went ge u, om de schare, die niemand tellen kan, in te krimpen tot die weinige vromen, die gij als leden van uw eigen kerk persoonlijk kent, dan wordt uw heilige gezichtskring zoo bitter klein en eng. Dan slinkt het volk van God weg tot enkele honderden, en doet zich heel die overige wereld aan ons voor als een verloren massa.

Denkt ge daarentegen den breeden kring van al Gods heiligen in, van nabij en van verre, van nu en van voorheen, van wie op aarde en van wie in den hemel zijn, en van wie nog na u zullen geboren worden, dan treden op eens alle heiligen des Ouden Verbonds u nader, dan leeft ge in gemeenschap met de apostelen en martelaren, en hebt ge een ontelbare schare van broeders en zusters daarboven, en dan verwacht ge uit het opgroeiend geslacht en uit wie na hen zullen toekomen, nog een gestadigen aanwas van het Lichaam van Christus.

Dan wijkt het neerslachtige en gedrukte gevoel, om plaats te maken voor een gevoel van triomf en eindelooze glorie. Uw geval staat dan niet meer alleen en op zichzelf, maar duizenden hebben het met u gedeeld, en nog andere duizenden zijn er veel banger aan toe geweest, en zijn toch ten eeuwigen leven ingegaan.

Ge ondergaat ook de heerlijke uitwerking van de grootheid van het genadewerk. Niet tot een klein, vergeten groepje behoort ge dan; maar tot een schare zonder einde, een groote menigte die niemand tellen kan, tot een groote menigte, die nu reeds voor God staat, of op weg is naar het Vaderhuis, of straks uit Gods almacht staat geboren te worden.

Uw God en het genadewerk van uw God wordt dan zoo oneindig groot voor uw zielsoog. Al het kleine, al het beperkte valt weg, en ge reist als pelgrim verder, niet klagend en zuchtend, maar jubelend in het heil uws Gods, en hier reeds zijn uw voeten staande in de poorte van het hemelsche Jerusalem.

En dit nu is juist de stemming, die u bekwaamt voor Gods verborgen omgang en u nabij Hem doet zijn.

Zoolang het blijft bij een persoonlijk voor God verkeeren, alsof gij, met nog zeer enkele vromen, bij Hem schuilen kwaamt, ontgaat u de Majesteit van het Genadewerk, en daarmeê de Majesteit van zijn Goddelijk Wezen. De benepenheid van uw eigen zielstoestand en van uw uitwendigen nood beperkt dan ook de lengte en breedte, de hoogte en de diepte van het majestueuse doen uws Gods. Ge brengt dan uw kleinheid zoo licht op den Eeuwige over.

Maar voelt ge u als levend lid van heel het levend lichaam van Christus, als één van de schare die niemand tellen kan, als verbonden aan al de heiligen daarboven, aan al de heiligen Gods op heel het aardrijk, en aan al Gods heiligen onder de kinderkens en onder de kinderkens uwer kinderen, dan worden de pinnen der heilige tente wijd uitgezet, uw blik verruimd, uw liefde op duizendmaal duizenden overgeplant, uw geloof verdiept en uw hope gaat voor u schitteren in heerlijken overwinningsglans.

Het hart van uw God is zoo wijd van begrip, en niets vervreemdt u meer van dat Vaderhart dan uw eigen enghartigheid.

U looft de apostelschaar in heerlijkheid, o Heer,
Profeten, martelaars vermelden daar uw eer,

heet het in het Te Deum.

Soms kan de begeerte u bekruipen, of ge in de dagen van een Jesaia geleefd, en met een Johannes verkeerd mocht hebben, en den stervensmoed der martelaren mocht hebben aanschouwd, en dan denkt ge u dit alles als weggezonken in een ongenaakbaar verleden.

Welnu, leef in het gemeenschapsbesef „met al de heiligen", en die allen zullen u nader komen. Die allen zijn uw broeders, met wie ge in het eene Lichaam van Christus besloten zijt.

En hoe nader ge komt aan dien kring van Gods heiligen daarboven, des te nader zult ge u dan weten in de nabijheid van uw God, die u met al deze heiligen in eenzelfden bundel des levens besloten heeft.

CIV. „DE GENADE VAN DEN HEERE JEZUS CHRISTUS, EN DE LIEFDE VAN GOD, EN DE GEMEENSCHAP DES HEILIGEN GEESTES ZIJ MET U ALLEN."

> De genade van den Heere Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen.
>
> 2 Cor. 13 : 13.

De apostel, van wiens hand ons de rijkste schriftelijke nalatenschap toekwam, placht zijn brieven te openen en te sluiten met een zegenbede.

De zegenbede waarmede hij opende, was bijna altoos: „Genade en vrede zij u van God onzen Vader en van den Heere Jezus Christus", en de bede waarmeê hij sloot luidde meestal: „De genade van onzen Heere Jezus Christus zij met u allen".

Slechts bij uitzondering week Paulus, ten besluite van zijn tweeden brief aan de kerk van Corinthe, hiervan in zooverre af, dat hij voor ditmaal zijn bede uitbreidde, en haar toebad: „De genade van den Heere Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap van den Heiligen Geest, zij met u allen". Een slotbede dáarom zoo bij uitstek merkwaardig, omdat de Kerk van Christus haar bijna allerwegen als den apostolischen zegen ten besluite van de samenkomst der geloovigen in zwang bracht. Millioenen en nogmaals millioenen malen zijn deze heilige woorden, zoo rijk aan inhoud en zoo teeder van strekking, na Paulus' verscheiden, herhaald, en nog steeds is het onder den indruk van deze woorden, dat de gemeente Gods van de plaatse des gebeds huiswaarts keert.

Nu kan men in de gewoonte van Paulus om met zulk een zegenbede zijn brieven te openen en te sluiten, nawerking van Oostersche wijze van doen zien, en er op dien grond niets dan een phrase in zien, niets dan een beleefdheidsformule, die als zoodanig van alle geestelijke beteekenis ontbloot is, althans voor ons; maar is dit niet nameloos oppervlakkig?

Het is zoo, de Oosterlingen hadden van ouds, en hebben nog steeds, de gewoonte om bij ontmoeting en afscheid elkander met tamelijk breede formule te begroeten en te laten gaan, en het is waar, dat deze begroeting en dit afscheid veelal neerkomt op toebidding van heil van boven.

Maar hoe volgt hieruit, dat zulk een toebidding slechts een nietszeggende phrase zou zijn? Of is niet heel de Schrift door, hetzelfde gebruik in toepassing? Verscheen de Heere niet zelf na zijn opstanding aan zijn jongeren met de zegenbede: Vrede zij ulieden! En voorts, is niet juist door het constante gebruik in de apostolische geschriften, dit aloud gebruik als een wezenlijk integreerend deel in het onderling Christelijk verkeer opgenomen? Opgenomen niet alleen in de kerk van het Oosten, maar overgedragen naar de kerk van het Westen, en ook daar, door het gebruik van straks twintig eeuwen, geheiligd?

En als nu bovendien, zoo b.v. in Jacob's zegening van zijn zonen, zelfs de profetische openbaring zich van deze zegentoebidding bediend heeft, om een lichtstraal over de toekomst te werpen, is het dan niet ondiep en onnadenkend, in zulk een toebidding van den zegen Gods niets dan woorden en klanken te zien, en er alle w e z e n l i j k e beteekenis aan te ontzeggen?

Tegen den z e g e n staat over de v l o e k, en ook aan dien vloek kleeft in de heilige Schriftuur zoo ernstige beteekenis.

Niet aan elken vloek. Niet aan den vloek van haat en boosheid. Niet aan laaghartige gemeenheid, die den vloek als giftig wapen aangrijpt om te wonden. Maar wel aan den vloek van wie er toe gerechtigd is, aan den vloek van een vader, van een moeder, of van wie bekleed is met geestelijk gezag.

Zulk een vloek gold dan als onder hooge verantwoordelijkheid, onder inspiratie van Boven uitgesproken, en zulk een vloek k w a m.

En waar nu tegenover dezen v l o e k stond een even scherp afgeteekende toespreking van z e g e n, en ook die toespreking van zegen haar woorden en beteekenis ontleende aan den persoon, aan de plaats en de gelegenheid waardoor en waaronder ze plaats greep, zoo blijkt wel, dat in dit hoogstopmerkelijk verschijnsel van z e g e n en v l o e k een geestelijke

uiting schuilt, waarvoor in onze Westersche landen en in onze ongeestelijke tijden de zin en de ontvankelijkheid maar al te zeer teloor ging.

Van den vloek is onder ons bijna niets anders meer over dan de Godslasterlijke taal der ijdele lieden, die den heiligen naam des Heeren als stopwoord en als uiting van woede misbruiken; en van de zegenbede bleef weinig anders over dan de wenschen bij de intrede van een nieuw jaar, op een geboortedag of bij huwelijkssluiting.

Maar juist in het machtig verschil tusschen een wensch en de aloude toespreking van zegen teekent zich dan ook het verzwakte en verflauwde van onze levensuiting.

Zelfs op het sterfbed wordt van zulk een zegenen van zijn kinderen weinig meer vernomen. Thans wordt bij het sterfbed meest alleen nog opgemerkt, of iemand al dan niet zacht en kalm, d. i. zonder merkbaren doodstrijd, heenging.

Veel meer hoort men meestal niet.

Toch hield onder dit alles het kerkelijk gebruik stand, en nog steeds komt de gemeente Gods saâm onder de heilige begroeting en keert huiswaarts onder de toespreking van den zegen des Heeren. Zelfs staat men voor die laatste zegening allen saâm op, buigt eerbiedig lijk het hoofd, en hoort in stillen ernst de woorden der zegenspreking, straks met het Amen besloten, aan.

Dit is in hooge mate verblijdend, en de bedienaar des Woords zal goed doen, door steeds deze laatste handeling van het scheiden door rustige kalmte en plechtigen toon te verhoogen.

Het voorafgaand uitspreken van de woorden: „En nu, ontvangt den zegen des Heeren!" is een inleiding die stemt, wijdt en verheft.

Wat toch uit zich in begroeting en slotzegen anders dan het heerlijk besef, dat de Gemeente des levenden Gods met een hoogere orde der dingen, dan deze wereld biedt, en met Hem die in deze hoogere orde der dingen zijn troon heeft gevestigd, in levend contact staat?

Wie in den geloove staat, weet dat hij leeft in tweeërlei wereld. In de gewone wereld saâm met de ongeloovigen en in die hoogere wereld saâm met de heiligen om Gods

troon, met de goede engelen, met zijn Heiland en Koning, en in zijn Christus met zijn Vader en zijn God.

Die twee werelden zijn in elkaâr geschoven. Uit de hoogere orde is genade, vrede en leven, is kracht en mogendheid in deze zienlijke wereld ingedaald, heeft zich gehecht en kleeft nu in het Christenland aan allerlei Christelijke ordening en usantie. Maar het eigenlijke, het wezenlijke saâmtreffen van deze beide sferen heeft toch alleen plaats in de geloovigen, die nog meêleven met deze zienlijke wereld, en toch de hoogere wereld in hun hart dragen; dit laatste zich uitend in hun gemeenschap van den Heiligen Geest.

En zoo dikwijls nu dat overwicht van het heilige in de geloovigen, tot klare uiting door het woord komt, is de heilige begroeting, en straks, als men scheidt, de toespreking van den zegen.

Maar juist hierdoor ontstaat in ons leven tweeërlei sfeer. De ééne de sfeer van de ongeloovige wereld, de andere de sfeer die uit de hoogere orde der dingen doorademd is.

Ge voelt dit terstond aan het onderscheid in uw gewaarwording, al naar gelang ge onder kinderen Gods, of onder kinderen der wereld u bevindt. In beide kringen, in beide sferen heerscht een andere toon, een andere taal, een andere liefde. Onder de kinderen der wereld neigt de bloem uws gemoeds er toe, om zich toe te sluiten; onder de kinderen Gods opent zich die kelk.

Dit geeft u geen reden, om u aan de zienlijke wereld te onttrekken. Integendeel, in haar gaf God u uw beroep, uw bezigheid. Ge zult er u zelfs voor wachten, om tegenover de kinderen der wereld u in geestelijken hoogmoed te verheffen. Wat waart ge beter dan zij, en wat is uw hooger leven meer dan enkel genade? Zelfs zult ge nooit uw roeping vergeten, om, gelijk uw Heiland, u aan die wereld te geven, haar te dienen, haar te zegenen met uw liefde en ten goede op haar in te werken.

Maar uw geestelijk levensbehoud is en blijft, de tegenstelling tusschen de wereld en de hoogere orde der dingen scherp en diep te blijven gevoelen, en steeds uw gemeenschap met die hoogere orde te kweeken, te sterken, te

voeden, en alles uit den weg te ruimen wat uw gemeenschap met die hoogere orde zou belemmeren of verzwakken.

Dit nu komt u toe, niet uit u zelf, niet van uw broeders, maar alleen van en uit uw God.

Wat uw levende betrekking met die hoogere wereld in stand houdt, is uitsluitend de genade van Christus, de liefde van God en de gemeenschap met den Heiligen Geest.

En daarom is het nu, dat zoo dikwijls de gemeente saâmkomt, de dienaar des Woords haar met de toezegging hiervan begroet en bij het scheiden haar met de toezegging hiervan in den Naam des Heeren van zich laat.

Nabij God te zijn is de levenskracht van alle geloovigen. Dat alleen, niets anders. Wie afdoolt van zijn God, en van Hem vervreemdt, verzwakt zich, stoort zijn gemoedsleven, wordt weêr in de wereld opgezogen. Daarentegen, wie bij zijn God blijft en leeft in zijn verborgen omgang, drinkt elken morgen opnieuw de krachten des Koninkrijks in, leeft geestelijk op, en wordt uit den Hooge doorademd.

En nu is die begroeting met zegening en dat scheiden met zegening de telkens herhaalde toezegging van God Drieëenig, dat zijn genade, zijn liefde en zijn gemeenschap zich naar u blijven toekeeren; dat uw God nabij u wil zijn, opdat gij nabij Hem zoudt wezen; en dat het alleen uw zonde is, die u die zalige gemeenschap doet derven.

CV. „IK, DE HEERE UW GOD, BEN EEN IJVERIG GOD"

> Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen. Want Ik, de Heere uw God, ben een ijverig God, die de misdaad der vaderen bezoeke aan de kinderen, aan het derde, en aan het vierde lid dergenen, die Mij haten.
> En doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben en Mijne geboden onderhouden. Exod. 20 : 5, 6.

Zeg tot Mijn volk, aldus sprak de Heere voor Ezechiels oor: „Ik weet elk een der dingen, die in uwen geest opklimmen". (11 : 5). Dus ook wat er in moest opklimmen, maar er niet uit opkomt.

Het alziend oog noch het alwetend oor van den Heilige Israels wordt ooit gestuit. De blik van dat oog boort door alles heen, aan het gehoor van dat oor ontgaat geen enkele trilling.

In één der marmergroeven om Syracuse wist de tyran Dionysius een wonder ver dragenden echo te breken, ten einde elk gesprek van zijn gevangen tegenstanders te kunnen beluisteren. Nu nog geeft deze echo het knappen van een blad papier op een afstand van honderden voeten glashelder terug; en het verhaal zegt, dat niets zoozeer deze gevangenen in bedwang hield als dit dusgenaamde „oor van Dionysius". Ze konden 't niet uit hun gedachten zetten. Ze dachten er bij elk woord om. Het beheerschte hun geest en hun existentie.

Dat deden die rampzaligen om 't oor van een mensch, en wat, wat doen wij om 't heilig oor van dien alhoorenden God?

Voor Hem die niet alleen ziet en doorziet elk een der dingen die we *doen*, maar wien ook elk woord bekend is, eer het over onze lippen uitgaat. Ja, die meer nog, elk een onzer gedachten doorschouwt, die we nooit in woorden uiten zullen, en die zelfs elke aandrift, elke beweging, elke trilling gewaar wordt, die nooit tot een gedachte zich in ons verhelderen zal, maar die toch in onzen geest opklimt.

Wie nu *niet* gelooft, ondergaat van dat alwetende en alhoorende karakter van de gewaarwordingen Gods geen indruk, geen invloed, geen hem beheerschende macht. Hij doet, spreekt, denkt en laat zijn gemoed werken, alsof er geen God was die hem gadesloeg, beluisterde en innerlijk doordrong met zijn blik.

Maar zóó kan wie gelooft, niet zijn. Hem is de vreeze des Heeren één met elke opwaking in het leven zijner ziel; en als hij aan zijn God denkt, mijdt hij om Gods wil de booze daad, schuwt het ongeoorloofde woord, onderdrukt de onheilige gedachte, en dringt terug al wat er zondigs of demonisch wil opklimmen in zijn geest.

Alleen maar, zóó wakker waakt zijn ziel in hem verre van altoos op. Heele stukken van zijn leven is het, of het geloof in hem sluimert. En dan *denkt* hij niet aan zijn God, *stoort* zich niet aan zijn God, en is er bijna onge-

voelig voor wat God in zijn binnenste of van zijn doen en laten waarneemt, en zoo komt 't tot zonde. Tot de consciëntie weer werken gaat, en God zelf hem wakker schudt.

Is dan ons geloofsleven uit de vreeze alleen?

Neen, het is juist door die vreeze uit de liefde.

Immers reeds van Horeb werd het aan Gods volk aangezegd: „Ik, de Heere uw God, ben een ijverig, d. i. een jaloersch God, die de misdaad der vaderen bezoeke aan de kinderen."

Voor ons is het een zalig voorrecht, zoo we nabij onzen God mogen zijn, zijn nabijheid en gemeenschap mogen genieten en zijn verborgen omgang smaken mogen; maar ook hier beantwoordt aan onze geestelijke gewaarwording een gewaarwording van Gods zijde.

Voor Hem die ons teederder dan een vader mint, is het Goddelijke wellust, zoo zijn kind zijns gedachtig is, aan Hem denkt, naar Hem uitgaat, en zijn heilige gemeenschap zoekt. Doch dan ook omgekeerd voelt de liefde in God zich gekwetst, zoo zijn kind Hem vergeten, niet aan Hem denken kan, en met alles in zijn geest bezig is behalve met Hem.

Indien Hij, voorzooveel van ons afhangt, is de verlatene!

Immers om ons recht sterk en diep-indringend dat uitgaan van Gods Vaderhart naar de liefdesgemeenschap met zijn kind in het hart te prenten, schuwt God in zijn Woord niet, ons deze liefde in het beeld van een liefde der minne voor te stellen.

Bij die liefde der minne nu komt de ijverzucht, de passie der jaloerschheid, het niet kunnen dulden noch uithouden, dat men door het voorwerp zijner minne vergeten of verzaakt wordt.

In het minnebeeld uit Ezechiel 16 is het doorgaande beeld, dat Jehovah zich Israël ondertrouwd heeft; en zoo ook in het bruidsbeeld der Kerk wordt telkens en telkens weer de vurige liefde, die in den band van man en vrouw haar ontplooiing vindt, op God en zijn volk overgebracht.

Zooals een bruid alleen voor haar bruidegom leeft, zoo moet Gods volk alleen voor zijn God leven en bestaan. En zooals het afzwerven der bruid of van de vrouw die gehuwd is, het hart van bruigom of man op 't diepst kwetst, krenkt

en wondt, zoodat onweerstaanbaar de ijverzucht, de als een vuur brandende jaloerschheid opkomt, zoo ook getuigt de Heere onze God, dat Hij door heilige ijverzucht wordt aangegrepen, als zijn volk, als zijn verlosten Hem vergeten, van Hem afzwerven, Hem in zijn liefde verlaten kunnen.

Ja, dan wordt zelfs de wrake der opgewekte jaloerschheid niet teruggehouden. „Die de misdaad der vaderen bezoekt aan de kinderen, tot in het derde en het vierde geslacht."

Zoo heeft het nabij God te zijn ook zijn ontzettende keerzijde. Wie niet nabij zijn God is, is nabij iets anders, keert zijn hart tot iets anders, geeft zijn liefde aan iets anders. En dit prikkelt tot Goddelijke jaloerschheid.

Hetzij ge uw liefde dan aan uw eigen ik, aan een mensch als uw afgod, aan de wereld, of aan demonische geesten verpandt, de Schrift doemt dit steeds en onvoorwaardelijk als een u onttrekken aan uw God, een breken van de trouw aan uw God, een afzwerven van den Heilige, een verlaten van Hem die alleen al uw liefde waardig is.

Er is hier geen neutraal terrein. Het is altoos een bezig zijn in uw hart met, een geven van uw hart aan, een laten opklimmen in uw geest van iets, dat zich uitstrekt naar wat niet God, maar wat Gods creatuurlijke mededinger, en daarom op het heilig erf der liefde en der minne Gods vijand en tegenstander is.

En dit wekt de heilige jaloerschheid.

Natuurlijk niet zóo, alsof er in God ooit passies waren; maar in stede hiervan is er in God een fijngevoeligheid, die in macht van haar werking alle menschelijke passie te boven gaat.

Bij minne onder menschen deert wat men weet of merkt, maar er is zooveel dat men niet weet, en daarom niet deert. Ook komt bij minne onder menschen geslaagde misleiding, geslaagd bedrog voor. En ook dan is er wat niet deert, omdat 't niet geweten wordt. Geen bruidegom op aarde doorgluurt zijn bruid tot in den wortel van haar innerlijk leven en bestaan. Er is hier een breed terrein, dat niet meê rekent.

Maar dat al is bij den Heere uw God ondenkbaar, Hem ontgaat niets in uw doen of laten, in uw denken of spreken,

in uw innerlijk peinzen of gewaarworden. Hij dringt, rusteloos, aldoor dieper in uw wezen door dan de felste lichtstraal in de bedding van den stroom.

En ook baat hier geen misleiding, geen anders u voordoen, geen hypocrisie. Zijn aldoordringende blik schuift elk bedeksel ter zijde.

En deze twee saâmgenomen nu maken, dat de fijngevoeligheid der heilige liefde in God veel sterker tot ijverzucht wordt aangedaan, dan de sterkste passie onder menschen ooit tot sombere jaloerschheid verwekken kan.

Reeds onder vrienden hindert het ons, als men niet aan ons denkt; maar veel sterker nog deert het den bruidegom, als hij bespeurt dat zijn bruid met andere gedachten dan aan hem vervuld is.

Deze teederste liefde wil dat men met elkaâr bezig zij, ook bij tijdelijke scheiding in de gedachten met elkaâr voortleve, en onderwijl die scheiding duurt, geen ander doel kenne dan om elkander weer te zoeken, terug te vinden, weer nabij elkander te zijn, en in elkanders gemeenschap zich rijk, gelukkig en zalig te gevoelen.

Pas dit nu ook op uw liefde voor uw God toe, op uw betuiging dat het u goed is nabij uw God te zijn. Want immers ook die liefde is eenig. Ze is geen liefde naast een andere liefde, maar een liefde die elke andere gehechtheid, elke andere verkleefdheid, elke andere zielsverbintenis verre te boven gaat en beheerschen moet.

Niet uw vrouw, uw kind, uw kerk, uw land, én uw God liefhebben, maar uw God liefhebben eeniglijk, en uit die liefde de koestering laten voortvloeien, waarmeê gij ook vrouw en kind, kerk en vaderland mint.

En is het dan te veel, zoo uw God vraagt, dat ge steeds met Hem bezig zult zijn, aan Hem aldoor zult denken, steeds met uw hart naar Hem zult uitgaan, en dat ge in uw geest terug zult dringen al wat daaruit op wil klimmen, om u van Hem af te leiden, en u te bewegen dat ge Hem zult verlaten?

Is die jaloerschheid van uw God op uw liefde dan niet uw eere, uw adel, uw glorie? En is het dan niet uzelf en uw God onteeren, zoo ge dien heiligen liefdesdrang van uw God in den wind slaat, er meê speelt en er, om vroom ge-

not te smaken, zoo nu en dan op ingaat, maar voorts u weer uit die liefde terugtrekt, om met allerlei behalve met uw God bezig te zijn in uw innerlijk zielsbestaan?

De wonde hierdoor aan zijn heilige liefde toegebracht, zou nog zoo snerpend niet zijn, bijaldien uw God u een tijdlang kon vergeten, gelijk gij Hem verzaakt. Maar dat kan Hij niet. Eer er nog een woord op uwe lippen is, zie, Hij weet het al! Zelf sprak uw God het uit; „Ik weet elk een der dingen die in uw geest opklimmen!" Dus ook, 't zij hier herhaald, elk een der dingen die er in moesten opklimmen, maar die wegblijven.

Hij weet, Hij gevoelt het, elk oogenblik dat ge niet aan Hem denkt, niet met Hem bezig zijt, niet Hem zoekt, niet zijn nabijheid begeert, en smadelijk buiten zijn verborgen omgang voortleeft. En als ge dan toch meêzingt met de schare: Maar 't is mij goed, mijn zaligst lot, nabij te wezen bij mijn God! is er dan niet iets van een terging die krenkt en moet wonden?

En is dit nu de keerzijde van het nabij God willen zijn, zeg zelf, gaat dan van die keerzijde niet een geheel ongedachte, een gansch nieuwe aandrang uit, om uw zoeken van Gods nabijheid tot een steeds breedere realiteit in uw leven te maken?

Zoolang ge dit zijn nabij God alleen van uw zijde beziet, kunt ge u troosten over het tijdelijk gemis, door te zien op de rijke weelde van de enkele oogenblikken der genieting. Maar beziet ge dat zijn nabij uw God, dat denken aan uw God, dat bezig zijn met uw God, ook van de zijde van Hem die u liefheeft, dan mengt zich in dit liefdelied nog een gansch andere toon.

Dan moogt, dan wilt ge den Heiligen Geest niet bedroeven. Dan is het niet alleen uw ziel die uw God zoekt, maar veel meer nog uw God die de liefde uwer ziel inwacht.

Uw God, die met heilige jaloerschheid toornt elk oogenblik dat ge u aan zijn zoekende liefde onttrekt.

CVI. „DE TEEKENEN DER TIJDEN".

> Gij geveinsden, het aanschijn des hemels weet gij wel te onderscheiden, en kunt gij de teekenen der tijden niet onderscheiden?
>
> Matth. 16 : 3.

De tijden zijn onderscheiden. Het is niet, eeuw voor, eeuw na, één eentonig eender. Veeleer is er gestadige afwisseling en rustelooze verandering. En zelfs op een eeuw, als die pas sloot, en die als „de negentiende eeuw" zich schier inbeeldde de vindster van het blijvend licht geweest te zijn, blijkt nu reeds de psalmregel van toepassing: „Als een kleed zal 't al verouden, niets kan hier zijn stand behouden".

Uit dat onderscheid komt het „onderscheid der teekenen", niet ongelijk aan het onderscheid in 't weêr. Zee- en landman, beî om strijd van 't weêr voor vaart en bouw afhankelijk, leerden van jongs af op die teekenen merken. Niet als op wonderbare teekenen van iets nooit geziens. Zooals reeds de Prediker te Jeruzalem 't uitriep: wat is, is geweest en wat was, zal weer zijn. Meest teekenen zich deze „teekenen der tijden", evenals de teekenen in 't weer, uitsluitend af in een verschillenden graad van sterkte waarmee de gewone verschijnselen optreden, en aldus in hun onderlinge verhouding. Of de hemel 's avonds klaar rood of droevig rood zich afteekent, hangt af van de meerdere of mindere dichtheid, waarmeê nevel of damp zich tusschen ons oog en den rooden gloed der ondergaande zon plaatst. En zoo nu ook teekent zich in de geestenwereld een gansch onderscheiden constellatie af, al naar gelang de wolk der religie met volle wicht in het leven indringt, dan wel licht en uiterst doorzichtig over de wateren des levens hangen blijft.

Het onderscheid in dat opzicht tusschen eeuw en eeuw springt in het oog.

In de eeuw der Reformatie vulde het ontzettend pleit der religie schier heel 't leven. In de raadszaal, in den raad der vorsten, in de publieke opinie, op den leerstoel, op de markt, en vooral in het gezin, gaf toen meer dan iets anders

de religie den doorslag. Van allen kant stond 't aan den hemel klaar, vurig rood. En vergelijk daarmeê nu de 18de eeuw! Hoe droevig rood stond 't toen niet. Alle gloed gedoofd, alle warmte der religie in een enkele mystieke groep teruggetrokken, en voorts de religie op publiek terrein verlaagd tot beuzelend geredeneer, domme eigenwijsheid, gelach en spot. Toen kwam de 19e eeuw, door revolutie en Napoleontischen oorlog tot hooger ernst gespannen, en ze bracht ons op religieus terrein drie teekenen: 1°. op Christelijk terrein en in zeer beperkten kring de Réveil, 2°. als nieuwe vondst de snel verbloeiende moderne theologie, en 3°. daarnaast en daarom op het breede erf der wetenschap eindelooze twijfelzucht of trotsch materialisme, en onder de toongevende klassen koud ongeloof, een breken met alle religie.

Thans daarentegen, in onze 20e eeuw, keert 't blad weer. Er is nogmaals een réveil, maar niet op Christelijk erf. Een réveil veelmeer van het mystieke religieuse gevoel. Geheel buiten het Christendom om. Meest den weg der waarheid verwerpend en eigen wegen zoekend. En zoo vanzelf terugvallend op de wegen die de mensch in vroeger tijden zelf vond. Spiritisme, Theosophie, Buddhisme zijn thans de gevraagde artikelen. Een enkele, doch dit is uitzondering, valt zelfs op de Halvemaan terug. Wat men alleen niet bespeurt, is terugkeer op breede schaal tot den Man van Smarte. Men wil religieus worden, maar men moet anticlericaal kunnen blijven.

In de 18e eeuw het insluimeren. In de 19e eeuw uitgegoten de geest des diepen slaaps. Thans in de 20e een langzaam wakker worden der religie, maar nog dommelend in valsche mystieke droomen.

Aan den Christus en zijn Kruis gaat men voorbij!

Op zulke „teekenen der tijden" let nu de Pharizeër (zie Matth. 16 : 1) niet. Hem dunkt en blijft dunken, dat het in zijn engeren kring alles goed en gezond, en daarbuiten alles boos en onheilig is, en hij vermoedt zelfs van verre den invloed niet, dien de wisseling in den geest der tijden ook op hem en zijn kring oefent.

Maar zoo doen de ware discipelen van Jezus niet. Zij weten wel beter. Zij voelen en doorzien uitnemend, dat ook

op geestelijk gebied de wateren des levens gedurig in elkaâr vloeien. Zij merken het aan zich zelf, en ze zien 't in hun gezin en in hun kring, hoe de algemeene geestestoestanden alzijdig inwerken. En bij elke nieuwe wisseling vragen ze zich af, tot wat critiek dit hen nopen, tot wat plichtsvervulling dit hen dringen moet.

Zij houden stand. Natuurlijk. Dat maakt de genade die in hen is, de geestesdrang die in hen werkt. Al moesten ze voor Jezus sterven, ze kunnen zijn Kruis niet loslaten. Met banden die niet zijn los te maken, ligt dat Kruis gebonden op hun hart.

Ze voelen zich als op een oäse, en rondom die oäse grijnst zoo ver het oog staart, de grauwe geestelijke dorheid der woestijn.

In die oäse nu juichen ze. Ze drinken er uit de fontein, ze genieten het brood en de schaduw der palmboomen. Ze doen er hun kinderen in meêgenieten. Ze danken, ze roemen, ze jubelen.

Alleen maar, niets in hen verheft zich daarop. God Almachtig heeft hen op die oäse gebracht. En dat niet om iets dat in hen was. Ze weten zich in niets beter. Ze verbinden elken dag veeleer de bloedende wonde van hun eigen hart. Het is genade en niets dan genade. Een genade, die volkomen niets dan genade was en bleef.

Maar de woestijn, om die oäse heen, deert hen daarom toch. De zandgolf komt er uit opstuiven. De heete wind trekt door. En dan, die daar dolen in die woestijn, zijn 't niet veelszins hun landgenooten, niet zelden van hun eigen geslacht? Soms hun eigen vrienden. En ook afgezien daarvan, wat talent, wat burgerdeugd, wat nobele zin schittert niet telkens onder die dolenden uit. Veel laags, veel gemeens, veel ruws, het is zoo. Zoo is de menigte, maar zoo zijn ze allen niet.

En het gebed, ook voor die dolenden, klimt telkens ongedwongen uit hun verbijsterd hart op.

Zelfs in het diepst van hun zieleleven ondergaan ze van die wisseling in de teekenen der tijden den merkbaren invloed.

Nabij God te zijn, en nabij uw God te blijven is zooveel lichter, als alles om u heen warm voor de eere Gods roept,

dan wanneer de geest der tijden vloekt tegen het heilige in. Hierin school het vroom geheim van een lange periode in de middeneeuwen, het geheim ook van de 15de en een deel der 16e eeuw. Alles schier drong toen naar Gods nabijheid. De religie was de atmosfeer die vanzelf werd ingeademd. Vandaar uit beide perioden onze overvrome tradities.

Maar sinds daalde de thermometer. Het werd eerst koel, toen koud, toen kil. Alles brak nu af, alles stelde zich in uw weg als uw ziel uitging om Gods nabijheid te zoeken. o, Zooveel dat vroeger bloeide, bevroor.

Daardoor eischte het zoeken van uw God en uw naderen in zijn nabijheid, nu een vroeger ongekende inspanning. Het werd een worsteling. Een klimmen met handen en voeten om den heiligen berg op te komen. En dan nog daarboven, wat nevelen die u het vergezicht afsneden, wat inspanning ook om u daarboven staande te houden. En bovenal, wat pijnlijke afstand tusschen dien hoogen bergtop, en die wereld daarbeneden aan den voet van den berg, die toch ook uw wereld bleef, en waarin uw dagelijksche taak u roept.

Zeker, er is een voordeel. Wat vrucht is van zoo gedurige, zoo ernstige, zoo heilige inspanning, gaat dieper, is rijker in zijn genieting, en schenkt u inniger zaligheid. Wie tegen stroom en storm in, toch zijn anker in de haven doet vallen, kent hooger blijdschap, dan wie er voor weer en wind en tij indreef.

Maar het maakt moede. Het mat den geest meer af. En juist de nawerking dier matheid brengt 't gevaar mede, dat de geest der wereld u verschalkt, en tegen een nieuwe vaart, misschien met doodsgevaar, nog banger doet opzien.

Zijt ge er, dan is het nabij uw God zijn, in zulke tijden zaliger, maar de genieting is minder bestendig.

En er komen meer tijden van afzwerving en van vervreemding tusschen in.

En óók, die ongunstige wisseling in de teekenen der tijden brengt nieuwe p l i c h t e n.

De schipper, die zelf behouden door stroom en storm in de haven binnenglipte, mag, kan niet onverschillig zijn voor die andere schepelingen, die, minder gelukkig, daarbuiten

nog worstelen met den dood. Of ook, wie zelf de oäse bereikte, en zich laaft en voedt, kan, mag niet onverschillig zijn omtrent die lange karavaan, die nog steeds in doodsgevaar omdoolt in de woestijn.

En zoo ook gij, die door genade, en door niets dan genade, u verkwikt in de nabijheid uws Gods, gij moogt, gij kunt, als het goed is, niet roekeloos onverschillig zijn omtrent die duizenden en duizenden, die op dwaalwegen verloren, Christus niet kennen, het Kruis niet verstaan, en daarom zonder God in de wereld voortleven.

Voor hen daarom geen hardheid, maar uit God in uw ziel gezonken mededoogen. Geen mededoogen dat spijtig hoont en afstoot, maar een mededoogen dat door kloekheid noodt, en als een heilige magneet aantrekt.

Dus nooit, uw eigen religie verbergen of bemantelen. Nooit een schuldig zwijgen of een u aanstellen alsof ge één hunner waart. Nooit de lafheid, die zich liefde waant.

Maar wel, hen begrijpen, in hun toestand ingaan, hun niet uw eigen wijsheid, maar u w h a r t toonen. Steeds toonen, dat ge zorge hebt over hun eeuwig behoud.

En om dat te kunnen doen, niet u opsluiten, maar meêleven. Thuis zijn in wat de dingen der wereld, onder Gods bestel, belangrijks en schoons uitleveren. Steeds een terrein openhouden, waarop ge hen ontmoeten, hun u zelf ontdekken, en met hen spreken kunt.

Zeker, hun vervreemding kan onwil, kan verzet worden. Er kan een oogenblik komen, dat ge, door u zelven te vergeten, het heilige tot een belaching zoudt maken. En dan kan b r e k e n plicht worden.

Maar zooals uw Heiland, op weg naar zijn Kruis, steeds het oog op de wereld had, en nog aan zijn Kruis bad om vergiffenis voor wie niet wisten wat ze deden, zoo zal ook het oog uwer zoekende liefde, en uw gebed, voor die verdoolden blijven aanhouden.

Meer nog, juist in die zoekende liefde en in dat gebed, zult ge het zekerst merkteeken hebben, dat ge u niet vergist, maar dat ge zelf wel wezenlijk n a b ij u w G o d z ij t.

CVII. „TOEN IK EEN KIND WAS."

> Toen ik een kind was, sprak ik als een kind, was ik gezind als een kind, overleide ik als een kind; maar wanneer ik een man geworden ben, zoo heb ik te niete gedaan hetgene eens kinds was.
> 1 Cor. 13 : 11

Onze verborgen omgang met het Eeuwige Wezen volgt geen vast, eenvormig model. Wat zich op dit hoogheilig en diep-innig gebied in nagebootsten vorm vertoont, wekt juist door dit nagebootste veeleer het vermoeden van onechtheid. Reeds bij den omgang met den creatuurlijken mensch ontworstelt alle dieper gaande vriendschap zich aan de klem der conventioneele gewoonte. Eenvormigheid in verkeer en omgang heerscht alleen, en mag alleen heerschen, bij die oppervlakkige aanraking in breeder kring, die den lach der liefheid wel op 't gelaat, maar niet uit het hart doet opkomen.

Ons leven met God kan zich niet aan het werktuigelijke onderwerpen. Evenals in de natuur, is ook op dit geestelijk erf de levensuiting organisch. En gelijk elke boom een ander blad en elke stengel een eigen bloemknop ontplooit, zoo ook ontsluit elk menschelijk hart zich voor zijn God op een eigen wijze, zingt voor zijn God een eigen lied op eigen toon, en smaakt in den verborgen omgang met den Almachtige een innigheid der genieting, die geheel beantwoordt aan de eigen behoefte van zijn innerlijk bestaan, en door geen ander zóó kan genoten worden.

Zoo ergens, dan is hier het apostolisch woord van toepassing: „Bij den één wel aldus, maar bij den ander alzoo." Invloed hierop heeft de sexe, heeft het temperament, heeft de levensconditie, heeft de nationaliteit, heeft inborst, aanleg en karakter. En zelfs waar al deze gegevens onder de leden van eenzelfde gezin bijna precies eender zich vertoonen, is er nóg in het persoonlijke zulk een sterk uiteenloopen, dat twee broeders of twee zusters niet dan hoogst zelden in hun mystiek vroom bestaan een geheel gelijke gestalte vertoonen.

Maar niet enkel tusschen twee of meer personen bestaat

ten deze veelal een scherp geteekend onderscheid; gelijksoortig onderscheid vertoont zich evenzoo bij denzelfden persoon.

Uw eigen heilige gewaarwordingen in uw zoeken om nabij uw God te wezen, zijn volstrekt niet altoos van gelijke natuur. Het spreekt vanzelf, dat ze bovendien in graad van scherpte van indruk verschillen. Maar dat is niet al. Ze verschillen ook in aard en natuur. Ze zijn heel anders in oogenblikken van hooggestemde vreugde, dan in bangen nood of onder hevigen angst. Frissche gezondheid of sloopende krankheid geeft aan uw innerlijk bestaan een geheel ander beeld. Na zelfoverwinning in de ure der verzoeking, is uw gemeenschap met uw God iets geheel anders, dan na bezwijking in zonde en val.

Het is en blijft onder dat alles in uw hart wel 't zelfde orgel, maar heel andere registers worden telkens open getrokken, en wisselend is gedurig het accoord.

En op dat altoos wisselende en anders zijnde, moet dáárom zoo telkens gewezen worden, omdat in nabootsing, in eender zijn, in gelijkvormigheid hier de dood heerscht, en het rijke, volle, bloeiende leven der vroomheid, alleen in eindelooze verscheidenheid en eigenheid tiert.

Vooral op één onderscheid kan hier niet genoeg nadruk gelegd; op het onderscheid namelijk in leeftijd.

Zoo juist teekent de apostel het: „Toen ik een kind was, sprak ik als een kind, was ik gezind als een kind, overleide ik als een kind," Maar zoo bleef het niet. Later was het geheel anders: „Toen ik een man geworden ben, heb ik te niet gedaan wat eens kinds was." En let wel, dit onderscheid tusschen het bestaan van een kind en van een man, brengt de apostel juist dáár ter sprake, waar hij handelt van de persoonlijke kennis, die we van onzen God hebben.

Natuurlijk werkt dat onderscheid nog veel fijner.

De apostel stelt kortheidshalve alleen het kind tegenover den volwassen man; maar 't behoeft wel nauwlijks gezegd, dat de knaap en het jonge meisje weer anders bestaan dan de jongeling en de jongedochter; dat de man in de kracht van zijn leven anders bestaat dan de man in zijn afgaanden dag; en dat aan het eind van de pelgrimsreis de grijsaard weer een eigen beeld vertoont met eigen zielsbehoeften.

Van al deze overgangen in leeftijd en zielsbestaan ondergaat nu vanzelf ons gemeenschapsleven met onzen God den noodzakelijken invloed. Wat komt, ontwikkelt zich uit wat voorafging. Zoo is er bij geregelde, ongestoorde persoonsontwikkeling een gestadige verrijking, sterking en verdieping, en bovendien voegt elke nieuwe levensphase aan wat voorafging in zoo sterke mate nieuwheid van uiting toe, dat de grijsaard zich bijna niet meer terug kan denken in de bange worstelingen van passie, waarin hij weleer zijn gemeenschap met zijn God verweren of veroveren moest.

Maar al gaat de wijziging, verandering en vervorming van den verborgen omgang gestadig door tot op het einde, toch wees ook de Christus er op, hoe ten deze tusschen het kind en den man een ingrijpend onderscheid bestaat, dat aan beider zielsbestaan een geheel eigen type leent; en het is het niet letten op dit principieele onderscheid, dat zoo vaak de Christelijke opvoeding in den grond bederft.

Mits gezin en andere omgeving het zaad der religie in een kind niet van meet af verstikken, is de zin van een kind vroom. Vroom niet door vertoon, maar door ontvankelijkheid voor heilige indrukken en door stillen eerbied voor het Eeuwige Wezen. Een kind in het bidden in te leiden is, zoo het onder vrome leiding en niet werktuigelijk geschiedt, een schoon en teeder zielsgenot.

Dit vindt zijn oorzaak niet in wetenschap van 't heilige. Ook als het kind nog niet lezen kan, veel min in staat is uw Catechismus te volgen, laat staan te begrijpen, staat 't kind toch instinctief met de wereld der verborgen dingen in gemeenschap. Het geeft zich hier geen rekenschap van. Het is zich hiervan niet bewust. Het weet dit niet te verklaren, maar het is zoo. Zelfs komt 't uit in zijn angsten bij donker of bij vreemde verschijnselen.

Die angst toont, dat het kind weet en gevoel heeft van het bestaan van een andere wereld dan die het voor oogen ziet. Vandaar zijn geloof aan de realiteit van de beelden die zijn angst oproept.

Dit besef van het bestaan van een geheimzinnige wereld, en de gewaarwording, dat deze geheimzinnige wereld zich ontsluieren kan, beheerscht het gemoedsbestaan van het kind

rechtstreeks. Zijn lust in fabelen en verdichte verhalen hangt hiermeê onmiddellijk saâm, werkt op zijn verbeelding en spant die, en geeft aan het zielsbestaan van het kind dat innige en diepe, dat u uit het kinderoog zoo verrukkelijk schoon kan toespreken.

En ditzelfde nu is het, waardoor het kind zoo vanzelf zijn kinderhart ontsluit voor de religie. Het is een ongeziene werking, die op het kinderhart uit die ongeziene wereld uitgaat. Het is God zelf, die aldus de teere harp in het kinderhart bespeelt.

Zelfs heeft die natuurlijke vroomheid bij het kind een inniger verwantschap met het leven der gezaligden, dan de religie van ons, volwassenen.

Bij ons komt er een geheele denkwereld, komt er een wereld van redeneering en daardoor van twijfel tusschen inschuiven, die er eerst bij ons sterven weer uit wordt gelicht.

Vandaar Jezus' uitroep, dat „als het kindeke te worden", de wedergeboorte van onze persoon is, om in het Koninkrijk der hemelen in te gaan.

Niets is daarom zoo wreed en zoo pijnlijk, dan zulk een kindeke te zien overgegeven aan een leiding en opvoeding, die hier niets van verstaat, en het kindeke behandelen wil als een klein mensch, het kindertype in het kinderhart doodend en te niet doend.

Wreed en pijnlijk is de werktuigelijkheid, die 't kindeke ja bidden leert, maar met een stem zonder gevoel, als iets dat afgedaan moet worden, zonder een meêbidden met het kind, en zoo dat 't kind zich eer gestoord voelt in zijn vromen aandrang, dan geleid en voortgeholpen.

Even wreed en pijnlijk is het, in het bijzijn van zulk een kindeke onteeder, ruw en hard in het heilige te zijn. Dat doet het kinderhart zeer, en dan duurt het niet lang meer, of het teedere kiempje in het kinderhart verstikt.

Wreed ook is het, de kinderjaren in het heilige ongebruikt te laten voorbij gaan, en te denken, dat de religie bij het kind wel later zal komen. Juist die eerste levensjaren zijn aangewezen, om het fondament van alle religie in de gemeenschap met God in het kinderhart gestalte te doen verkrijgen.

Er is in het kinderhart een natuurlijke ontvankelijkheid,

die heiliglijk geleid en gevoed, aan het hart een plooi geeft, die voor heel het leven weldadig in zijn uitwerking zal zijn. En omgekeerd, is hier niet op gelet, en die eerste ontvankelijkheid te niet gedaan, dan kan levenslang de vrome zin, ook al komt hij later op, dat innige en teedere derven, dat Jezus juist in onzen kinderzin vraagt.

Maar juist dat gevaar is alleen te keeren, door het kindeke op zijn manier, naar zijn aard en type, aanstonds met God zelf in zielsgemeenschap te brengen.

Natuurlijk, het kindeke moet ook de heilige historie leeren, ook de heilige waarheden leeren kennen, ook heilige liederen zich eigen maken. Dat alles is uitnemend. Maar dat alles baat niet, zoo niet allereerst ook in het kindeke zijn instinctief besef van een geheimzinnige wereld ontluikt tot een onmiddellijk besef van zijn gemeenschap met den alzienden, alwetenden, alomtegenwoordigen God.

CVIII. „WONING MAKEN."

> Jezus antwoordde en zeide tot hem: Zoo iemand Mij liefheeft, die zal Mijn woord bewaren; en Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen en zullen woning bij hem maken.
> Joh. XIV : 23.

De hooge juichtoon, waarmeê het apostolaat de wereld introk, trok zich saâm in het belijden: „Het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond."

Het Evangelie kwam niet pas in Bethlehem, het Evangelie weerklonk reeds door het Paradijs, en het is èn Mozes èn de Profeten miskennen, zoo ge eerst met het Apostolaat het Evangelie der genade laat ingaan.

Het Israel der Profeten bezat veeleer geheel hetzelfde Evangelie als wij, en ge hebt dan ook der Evangelisten en Apostelen geschriften in het Nieuwe Verbond slechts op te slaan, om u telkens en telkens weer naar het Oude Verbond te zien terugwijzen, uit dit Oude Verbond het bewijs voor de waarheid te zien putten, en scherpe, vaak zelfs ons

verrassende aanwijzing te vinden, hoe al de schat van het Nieuw Verbond reeds vóór eeuwen in het Oude Verbond, zij het ook eerst in kiemvorm, was neergelegd.

Neen, het verschil en de tegenstelling tusschen wat achter en na Bethlehem ligt, schuilt in heel iets anders.

Ongetwijfeld, er bestaat tusschen het Evangelie vóór en na de Kribbe een stellig en volstrekt onderscheid, maar dit verschil ligt niet in den meerderen of minderen rijkdom van het Oud Testamentisch of Nieuw Testamentisch Evangelie. Neen, Oud en Nieuw Verbond staan alleen daarin tegenover elkander, dat het Oude Testament de realiteit mist, en dat het Nieuwe Testament de realiteit bezit.

Veelal duidde men dit aan, door te spreken van de bedeeling der schaduwen en de bedeeling der vervulling; maar dit is veel te zwak gezegd. Veel juister kunt ge het verschil uitdrukken door te zeggen, dat in het Oude Testament het beeld getoond is, maar dat in het Nieuwe Testament de realiteit in den persoon zelven is verschenen.

„De wet is door Mozes gegeven" is een zeggen, dat niet ziet op de tien geboden. De wet is hier de naam voor heel het Oude Testament, saâmgevat als een onderrichting, een openbaring, als een woord van God tot Israël uitgegaan. Welnu, dit Woord, die openbaring, die onderrichting die God in beeld gaf, begint met Mozes vorm te verkrijgen, maar als nu Bethlehem het heilig Kindeke ziet geboren worden, dan komt er heel iets anders; dan komt er niet maar onderrichting en aanzegging, maar dan komt er waarheid, en waarheid beteekent dan hier wat wij noemen: de realiteit. Niet het beeld is de waarheid, niet de schaduw is de waarheid. Beeld en schaduw zijn in zichzelf onwezenlijk, en dan eerst komt het ware, als in tastbare realiteit Hij verschijnt, wiens beeld van verre gezien was, en wiens Goddelijke schaduw op Israël viel.

Daarom leggen de Apostelen er zoo nadruk op, dat zij Jezus gezien, dat zij Hem gehoord, dat ze Hem getast hebben. Nadruk daarop, dat het Woord nu vleesch, d.i. realiteit in het aardsche had ontvangen. Een nadruk niet minder op het feit, dat Jezus vroeger wel aangekondigd, ook wel verschenen en weer verdwenen was, maar dat Hij

nu in volle realiteit was gekomen, en van Bethlehem tot Golgotha onder ons heeft gewoond.

Wonen is reëel en duurzaam vertoeven. Niet maar komen, maar ook blijven. Niet een enkel maal inkeeren om te vernachten, maar blijvend en duurzaam zijn tegenwoordigheid openbaren.

Nu woont God in den hemel en zijn woonstede is in het licht.

Maar al betuigt de Schrift ons dat God hoog woont, ze voegt er aanstonds bij, dat dezelfde God laag ziet op de kinderen der menschen op deze aarde.

Hemel en aarde zijn niet bestemd om gescheiden te zijn, maar om een hoogere eenheid te vormen, zoodat de Heere onze God tegelijk èn in den hemel èn op de aarde woont.

Daar begon het dan ook meê.

In het Paradijs woonde God, en oorspronkelijk was de gemeenschap van den geschapen mensch met zijn God en van God met zijn schepsel een zeer reëele en ongestoorde.

De scheiding kwam eerst, toen de mensch door zijn zonde God van deze aarde verjoeg, verjoeg uit zijn eigen schepping, verjoeg uit de gemeenschap met zijn eigen hoogste creatuur.

Maar hierbij laat God het niet. Verjaagd door de zonde, keert Hij terug in zoekende genade. Adam, waar zijt gij? is het roepen van God, waarmeê Hij terugkeert, en zijn wereld weer opeischt.

Ten slotte herwint God dan ook op aarde zijn woonstede. Aanvankelijk reeds in wolk, vuurkolom en in den Tabernakel, maar vol-symbolisch toch eerst op Sion. Dit is mijn woonstede, sprak de Heere, dit is mijn ruste, hier wil Ik wonen.

Sion tegenover Bazan is de aanduiding, dat God uit de breede, wijde wereld nog verjaagd blijft, maar dat Hij in Sion zich weder een plek der ruste, een oäse der genade, een eigen woonstede bereid heeft.

Die heilige symbolische terugkeer van God tot deze wereld, die is het nu, die eeuw na eeuw vooruit het heerlijke Bethlehem profeteert. En als dan eindelijk de volheid ingaat en het Kindeke wordt in Bethlehem geboren, dan woont

God niet meer symbolisch in Sion, maar in volle realiteit in den Christus.

En vandaar dat de Apostelen zoo hoog jubelen, dat God geopenbaard is in het vleesch, en in het vleesch, in de realiteit geopenbaard, onder ons heeft gewoond.

Alzoo, dit is Bethlehem, het wezenlijk en werkelijk terugkeeren van God tot deze aarde, om nu duurzaam op deze aarde met, bij en onder ons te wonen.

Herstelling van wat reëel was in het Paradijs.

Eindigt dit nu met Golgotha, of wilt ge, met het opvaren ten hemel?

Geenszins.

Veeleer wordt het wonen van God op deze aarde eerst door Golgotha en de hemelvaart in vollen zin mogelijk.

Tusschen Bethlehem en Golgotha is er wel een reëel wonen van God op aarde, maar in uiterst beperkten zin. Een wonen beperkt tot één volk, en onder dat ééne volk beperkt tot den kleinen kring van wie Jezus aanhingen.

De eisch daarentegen was, dat God op aarde wonen zou onder alle volk, in alle werelddeel, toegankelijk eeuw in eeuw uit, voor alle ziel die Hem vreesde.

En dit nu, dat volle, uitgebreide, door niets beperkte, duurzame, steeds voortgaande, en steeds zich uitzettende wonen van God onder de kinderen der menschen, is eerst mogelijk geworden, toen Jezus niet langer onder één volk in kleinen kring gezien, gehoord, getast werd, maar op den troon der genade verheven en verheerlijkt, vandaar uit zijn werking kon uitstrekken tot alle volk en tot elk hart.

Vandaar dat Jezus het telkens voor het oor zijner jongeren herhaalt: Het is u nut dat Ik heenga; maar er dan ook bijvoegt: Als Ik van u zal zijn weggegaan, zal Ik wederkomen, en met den Vader woning in u maken.

Drieërlei wonen van God op aarde alzoo.

Eerst symbolisch in Israel op Sion. Daarna in de realiteit van het vleesch, toen Jezus op aarde rondwandelde. En nu in de derde plaats, het wonen van God onder ons en in ons aan alle einden der aarde. Ons hart een woonstede van God in den Geest geworden. Ons hart het echte Sion, en daarom ons verlost menschelijk hart zijn tempel waarin Hij woont.

De zonde verjaagt God, in genade besluit God terug te keeren en weer te wonen onder ons en in ons; en juist hierin is al het mystieke der echte, Godzalige vroomheid.

Daarmeê begint de vroomheid niet. Veeleer begint ze met uitwendig belijden, met God alleen daarboven te kennen, en nog altoos een doodelijken afstand tusschen zichzelf en den hoogen God te gevoelen.

Maar genade voor genade brengt hier allengs wijziging in, en verinnigt wat begon met uitwendig te zijn.

Den Geest hebben, is God zelf in zijn eigen hart, in zijn eigen ziel met zich omdragen, en het nieuwe gebod der broederliefde is niet anders dan het gebod, om, als ge zelf God in uw eigen hart met u omdraagt, dien zelfden God als inwonende ook in het hart van den broeder te ontdekken, en nu hart aan hart te sluiten, omdat het één God is die beider hart vervult.

Maar al is dit zoo, de meesten durven het niet aan. Al woont God in hun hart, ze dringen telkens God in den hoek van hun hart terug, zoodat ze toch weer afstand gevoelen, en voor het grooter deel van hun hart, dat hart aan God onttrekken. En dit juist is de zonde der heiligen.

Maar genade houdt aan. God laat u niet los. Uit den hoek van uw hart waarin gij Hem terugdringt, komt Hij telkens weer een deel van uw hart veroveren, tot gij eindelijk den strijd opgeeft, heel uw hart voor Hem openzet, en nu zaliglijk ervaart, dat Hij werkelijk in Christus woning bij u gemaakt heeft.

En dit nu is het doorgaande Kerst-Evangelie.

Niet een Kerst-Evangelie dat bij de Kribbe staan blijft, maar zulk een dat van de Kribbe in uw eigen hart overgaat.

Eerst de jubeltoon van het apostolaat: Het Woord is vleesch geworden en heeft onder ons gewoond.

En dan de lofzang van Gods heiligen: Het Woord is vleesch geworden, en heeft woning gemaakt in mijn eigen hart!

CIX. „WIEN HEB IK NEVENS U IN DEN HEMEL?"

Wien heb ik nevens U in den hemel?
Nevens U lust mij ook niets op de aarde.
Psalm 73 : 25.

Rijk is de genadeverkwikking dán vooral, wanneer het aan de ziel gegund wordt, ook bij haar scheiden van deze wereld nabij haar God te wezen.

Op het sterfbed is meer dan eens hooger heil genoten. Er zijn er heengegaan niet alleen in vast geloof en in hoogere klaarheid, maar ook in den voorsmaak van zalige genieting.

Een regel hiervoor stellen kunt ge niet, en het moet tegengesproken, dat een zalig sterfbed steeds loon van heiliger zin en hooger vroomheid zou zijn. Niet zelden zag men een Godverheerlijkend sterfbed bij wie in zijn leven verre was afgedoold; en daartegenover een pijnlijk worstelen in benauwdheden, bij wie sinds jaren in den verborgen omgang met zijn God was ingeleid.

Dit hangt in den regel zelf af van allerlei, dat met den vromen zin van 't hart niets uitstaande heeft. Vooreerst van leeftijd, van temperament, van aard der ziekte, van graad van zwakte, van spanning van 't zenuwleven, van bespraaktheid of stilzwijgendheid, van langer of korter duur van het stervensproces. Ook ten deele van den arts, of hij de zekerheid, of althans de waarschijnlijkheid, van het naderend einde niet verbergt, maar oprecht en eerlijk aan den doodelijk-kranke zelven te kennen geeft. En dan weer van familie en vrienden, en wie den kranke verplegen, of zij voor geestelijke dingen zin hebben, en den zieke steunen in zijn heilige overdenking, dan wel hem zoogenaamd afleiding bezorgen, en tot het laatst toe kwellen met aardsche veelvuldigheid.

Gebeurt het dan ook een enkel maal, dat dit alles ten goede samenwerkt, en dat hij, die door zijn God wordt opgeroepen, althans enkele dagen als met een wachtend hart voor de poorte der eeuwigheid ligt, uitziende of hem mocht opengedaan worden, en inmiddels getuigende van de krachten

des eeuwigen levens, soms in een taal die boven onze gewone taal uitgaat, — dan werkt in zulk een stervende een bijzondere genade. En die bijzondere genade verleent de Heere hem dan, ja, óók om hém in zijn sterven te vertroosten, maar meest toch om zichzelven te verheerlijken en een getuigenis van aangrijpende kracht van zoo heerlijk sterfbed te doen uitgaan.

De zucht om door zijn vroomheid te imponeeren, is een zonde die, in haar fijnere vormen, schier aan elke vroomheid kleeft, en soms zelfs bij den martelaar merkbaar was. En zeer stellig zou deze zucht ook in het sterven meer algemeen uitkomen, zoo God de Heere dit niet door zwakte en ziekte afsneed. En in dat afsnijden van het pronken met zijn vroomheid op het sterfbed, hebben we zeer stellig evenzoo genade te waardeeren.

Maar soms toch openbaart de genade bij 't sterven zich in hooger vorm, als bijna iets van profetische bezieling den stervende aangrijpt. Sterk zag men dit bij Jakob den patriarch. Maar, zij 't al ook in minder sterke mate, een enkel maal wordt zulk een hooger bezieling ook nog onder ons waargenomen.

Een sterven niet maar in het geloof; een ontslapen niet maar in Jezus; maar een wakker en met open oog de poorte der eeuwigheid doorgaan.

En dan is er het klare bewustzijn, en een heilige getuigenis uit dat klare bewustzijn, omdat wie sterft, dan tot aan zijn jongsten snik, weet en voelt nabij zijn God te wezen.

Nooit daarentegen mag hieruit afgeleid, dat wie minder heerlijk afsterft, daarom van de nabijheid van zijn God verstoken bleef.

Maar al te dikwijls grijpt de zwakte van het lichaam derwijs den geest aan, dat o, zoo weinig meer naar buiten uitkomt van wat innerlijk in den geest omgaat.

God is machtig, o, zooveel in en aan de ziel te doen, waarvan een derde niets gewaar wordt.

Als een kindeke van enkele maanden uit de wieg naar het graf wordt gedragen, zult ge toch niet zeggen, dat God onmachtig was met zijn genade in dat kindeke te werken;

maar ge zaagt er niets van, en zelf wist 't er evenmin iets van.

In den slaap kan dat evenzoo aldus wezen. Of zou iemand willen beweren, dat als we inslapen, Gods werkzaamheid in ons hart voor die 7 à 8 uren is uitgesloten? Bij hevige ziekten kan men soms dagen lang van zijn bewustzijn verstoken wezen; zou God dan al die dagen tegenover de ontredderde ziel machteloos staan? En waarop anders komt bij 't jonge kindeke, in slaap of in ziekte, dit alles nu neer dan hierop, dat er een bezig zijn van den Heiligen Geest met de ziel kan plaats hebben, die door een hindernis in het lichamelijk bestaan niet naar buiten uitkomt, maar van binnen schuilen blijft?

Welnu, zoo ooit, dan treedt bij verreweg de meesten, als het einde nadert, deze lichamelijke hindernis in. Het sterkst bij hen die, in bezwijming, onbewust heengaan. Maar toch ook soms zeer sterk bij kranken, wier pols bijna geheel inzonk, en wier ademhaling nauwelijks door kon komen. En bij dezulken nu mag niemand zeggen, dat hun ziel daarom in 't verborgen wegzonk en van haar God vervreemd lag. Almacht en Genade kunnen hier in heilige stilheid doen, wat door geen menschenoog of menschenoor meer bespeurd kan worden.

En voor den kranke die stierf, zeker, hing zijn bewustzijn uiteraard aan de kracht die nog in zijn hersenen werkte. Maar stel, de hersenen weigerden, zou daarom zijn innerlijk zieleleven ontbloot moeten zijn? En straks weigeren de hersenen voor goed, als de ziel zonder die verstoorde hersenen haar God kennen en haar God verheerlijken zal.

Wat anders is dan het nabij God zijn onder 't sterven, zonder dat 't voor menschen uitkomt, dan een reeds ten deele intreden van wat na 't sterven algeheellijk zóó wordt?

Een begin van dien nieuwen toestand, als onze persoon, van ons lichaam geheel gescheiden, geheel onlichamelijk bij haar God is en met haar God verkeert.

Maar ook afgescheiden hiervan, heeft dat doen Gods in ons sterven voor ons, onderwijl we onze pelgrimsreize op aarde voortzetten, zoo hooge beteekenis als een memento mori;

en dat was het, wat ook in Asafs vraag lag: Wien heb ik nevens U in den hemel?

Op zichzelf is dit niets in den hemel te kennen dan zijn God, geheel 't zelfde als God lief te hebben met heel zijn ziel, verstand en hart; maar toch brengt Asafs vraag de zaak nog klaarder voor ons.

De strijd van ons hart op aarde toch is, dat ons hart naar allerlei dingen uitgaat, en nevens al dat andere óók naar God. Die strijd is ons opgelegd, want God zelf heeft ons hart op aarde aan allerlei personen verbonden, en ons hart zin voor 't heerlijke van zijn natuur ingeschapen, en ons allerlei neiging en roeping gegeven die naar de zienlijke dingen uitgaat. De zuilenheilige, die van alles zijn oog aftrekt, om, met niets dan de lucht om zich, zijn God te zoeken, ontwijkt den strijd, en wordt onnatuurlijk. En de heilige kunst van Gods kind is, om de zienlijke dingen zóó te bezitten, dat hij toch naar waarheid betuigen kan, dat niets hem op aarde lust dan zijn God. Iets wat natuurlijk zeggen wil, dat hij in al dat zienlijke niets ziet dan dingen die van zijn God zijn, die om zijn God bestaan, en zijn God dienen moeten, zoodat in zijn lust aan zijn God al dat andere is opgenomen en ingesloten, maar zóó ingesloten dat 't alleen als aan zijn God ondergeschikt en als openbaring van zijn Goddelijke kracht, in aanmerking komt.

En of dit nu metterdaad en in waarheid alzoo bij ons is, dat komt eerst in het sterven uit, als al dit andere wegvalt, en alleen onze God ons overblijft.

Ook in den hemel heeft men onze aardsche begeerte pogen over te dragen, door in den hemel naast, bij en nevens God allerlei andere personen en dingen van genieting ons voor te spiegelen. De Mohammedanen gaan hierin 't verst; maar ook onder de Christenen zijn er niet weinigen, die bij den hemel allereerst aan hun afgestorvenen denken, om het vroegere saâmleven met hen weêr op te vatten, en zoo tot zelfs in den hemel weer een geheele wereld nevens hun God zich denken. En dit nu doet den geest dolen. Want juist hij alleen die, stervend, in den hemel niets dan zijn God inwacht, zal in Gods Vaderhuis, door en onder Hem, ook die andere heilige gemeenschap vinden, maar die dan

geen andere beteekenis kan noch zal hebben, dan om saâm te beter aller God en Vader in Christus te verheerlijken.

Doch juist ditzelfde moet dan ook hier op onzen verborgen omgang met onzen God toegepast, en telkens hebben we ons de vraag te stellen: Als ge nu niets, niets, volstrekt niets meer hadt dan uw God en uw God alleen, zou ook dan de weelde uwer ziel volmaakt zijn?

Als ge zoekt en poogt en streeft om nabij uw God te wezen, is dat dan in Hem en Hem alleen met heel uw hart te rusten, òf misschien slechts om in Hem den helper te zoeken, die u allerlei andere gewenschte dingen, waar uw hart eigenlijk sterker naar uitgaat, kan verzekeren?

Nooit mag gezegd, dat wie God en God alleen heeft, niets heeft dan God, want wie God heeft, heeft in Hem alles. Maar om persoonlijk de oprechtheid van uw vroomheid te toetsen, moet ge toch voor uzelven weten, of het u zóó om uw God te doen is, dat, ja, dat andere er bijkomt, maar dat ge toch Hem alleen bedoelt; òf wel dat uw hart eigenlijk dat andere zoekt, en nu voorts ook uw God, om door Hem tot dat andere te geraken; of eindelijk, of het u te doen is om beide, èn om uw God èn om nevens Hem al dat andere deelachtig te worden.

En voor dien toets nu is een vooruitleven in de stervensure van zoo ongemeene kracht. Dat ge u indenkt in het oogenblik, als alles op aarde u ontvalt, en voor u wegvalt, en voor u ophoudt te bestaan. En als ge dan inleeft in de gedachte, dat ge in den hemel eeuwiglijk niets, niets nevens den Drieëenigen God zult bezitten, of dat dan uw hart tot den hoogsten voorsmaak van heilige genieting in dien zin opvoert, dat ge met klare oprechtheid betuigen kunt, hoe het u goed is nabij uw God te wezen, omdat ge nevens Hem niets hebt in den hemel, en nevens Hem u niets zal lusten op deze aarde, al den dag dat ge uw pelgrimsreize nog te vervolgen hebt.

CX. „GELIJK EEN HERT SCHREEUWT NAAR DE WATERSTROOMEN."

Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstroomen, alzoo schreeuwt mijne ziele tot U o God.

Psalm 42 : 2.

Geen meer dan twintig eeuwen hebben den goudglans van het onsterflijk lied, ons in Psalm 42 toegekomen, kunnen verdonkeren, en, bij al de bittere vervreemding van God, die in breeden kring thans het leven kenteekent, stemt ook nu nog onverdeeld de lof van de priesters der kunst met den zielstoon van de gekochten des Heeren saâm, om den zang van het „hert dat schreeuwt naar de waterstroomen" hoog te stellen boven alle andere lyriek, waarin het heimwee van ons menschelijk hart roept naar den Oorsprong onzes levens.

Wat hier zoo machtig aangrijpt is de passie, die in heel dezen psalm trilt, de hartstocht, die heel dit heerlijk lied zwellen doet.

„Nabij God te zijn" is onze zaligste gewaarwording, en, tegen verleiding en verzoeking in, kan onze bijna bezweken ziel zich toch van de wereld af- en naar God toewenden, naardien een stem van binnen ons toefluistert, dat wie God verzaakt, den vrede in eigen hart verstoort.

Keer op keer hebben we ons weer naar God toegewend, en weer geklopt aan de deur om in Gods verborgen omgang te worden toegelaten, nadat in uren of dagen van afzwerving de vreugd der wereld ijdel en haar glans bedriegelijk was bevonden.

Een ander maal hebben we ons door een vrome van hart, die ons naar God trok, als ware het naar God laten meênemen.

Weer een ander maal bracht een wonde in ons hart geslagen, doorgeworstelde angst, of nood waarin we bijna ondergingen, er ons toe, om bij onzen God heul en in zijn heilige nabijheid vertroosting te zoeken.

De paden, waarlangs ons menschelijk hart bij God uitkwam,

slingeren zich door heel ons leven, en ontsloten zich, hoe vaak ook verlaten, telkens opnieuw.

En toch, bij dit alles werkte geen hartstocht. Veeleer zou in al zulke momenten ons hart, aan zichzelf overgelaten, niet naar God getrokken hebben, en was het een drang, een aandrift, een prikkel van buiten, die het half onwillig en zelfgenoegzaam hart naar God uitdreef.

Maar in Psalm 42 dringt en drijft het hart zelf. Het is niet van buiten, maar uit de binnenkamer van het hart, dat het heimweê naar den levenden God onweerstaanbaar opwelt.

Hier is het niet een bijkomstig geval; niet een oorzaak die van elders werkt; niet bittere ervaring, niet anderer lokstem; niet de prikkel der consciëntie; niet het prangen van den nood; veelmin overleg en berekening; neen, hier is het uit de natuur, uit de herboren natuur zelve van ons hart, dat de drang naar God, het niet kunnen buiten God, het onstuimig dringen naar den levenden God opkomt.

Zelfs Augustinus' uitroep: „Mijn hart blijft onrustig in mij, tot het ruste in U, o, mijn God!" verbleekt hier in aantrekkelijkheid van glans.

Het is hier een dorsten. Een dorsten naar den levenden God, zooals het uitgedroogde bloed, na afmatting, in mensch en dier om vocht, om lessching, om water, niet roept, maar schreit, en schreeuwt, voorzoover het verdorde verhemelte dat roepen met heesche, schorre keel, dat roepen met hoorbaar geluid nog toelaat.

Het beeld gaat dan ook op de dierenwereld terug, waar van bezinning, vroom bedoelen of opzettelijk roepen geen sprake kan zijn. Tot het hert, dat uitgeput, en niet meer kunnend, als in wanhoop het uitschreeuwt, omdat het, eindelijk tot het stroombed doorgerend, dat stroombed waterloos vindt, en nu, uit enkel natuuraandrift, omdat het dreigt neer te storten, en water voor zijn dorst niet langer derven kan, de lucht breekt met zijn gillend geschrei, om water water in de uitgedroogde bedding; en straks zal het neerzijgen, als het water niet komt.

In die natuuraandrift, in die passie, in dien hartstocht, in dat bijna sterven van dorst naar God in de ziel, in dat ver-

terend heimwee naar den levenden God, ligt hier het verhevene, het aangrijpende, het wegsleepende, en het diep beschamende tevens.

Of, hoevele zijn de oogenblikken in uw leven geweest, dat ge, zonder dat de nood drong, of anderer stem u lokte, of de consciëntie u met haar prikkel stak, uit louter natuurdrang der ziel alzoo naar den levenden God gedorst hebt.

Ge voelt, ge ontwaart bij het beluisteren van dien zilveren toon, bij het zelf meêzingen van dit heerlijk lied, dat het alzoo, niet soms, maar altoos in uw hart zijn moest; dat God u daartoe schiep; dat zijn bestel over u zulk een heerlijken drang in u naar Hem bedoeld heeft; dat ge ontzonkt aan uw hooge natuur elk oogenblik, dat dit bestel weer ophield in u te werken; en dat ge zondigt tegen de genade, als voor het minst in uw herboren natuur die drang, die dorst, dat heimwee naar den levenden God zwijgen kan.

Zooals het bloed, bij verdorring, om water roept, en, zoo dat vocht niet komt, versterft, zoo ook kreegt ge een natuur van God, die, gezond en onverdorven, naar God in uw ziel moet roepen, of ze bezwijkt.

Vroomheid, die zich soms inbeeldde reeds hoog in toon te staan, voelt zichzelf hier wegzinken, omdat ze die passie, dien hartstocht, dat verterend heimwee naar God zoo zelden bereikt heeft.

Het is uw heilige verheffing, een verheven bezegeling van uw menschenadel, dat zóó uw natuur geschapen is, dat ze zoo zijn mag, en zoo zijn kan; maar tevens uw diepe zelfverootmoediging, dat die adel van hooger oorsprong zoo uiterst zelden met volle kracht in uw gemoed doorbreekt.

Maar dan ook een prikkel, die u geen rust laat, die u in uzelven doet inkeeren en verdiepen, en die, onder die wisselende gewaarwording, den dorst naar den levenden God gevoelen doet, en zoodra ze gevoeld is, o, zoo zaliglijk haar lessching doet ervaren doordat God tot uw ziel nadert.

„Alzoo schreeuwt mijn ziel naar God! Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God!"

Ook dat levende is hier natuurbeeld.

Er is water dat stilstaat, dood is, moerassig wordt en bederft, en daarom ongeschikt is om het levensbloed van

mensch en dier te verfrisschen. Daarom schreeuwt het hert niet maar naar water, maar naar de waterstroomen, d. i. naar het frissche, kletterende, stroomende water dat leeft.

En zoo nu ook, roept de zanger, „schreeuwt mijn ziel, ja dorst mijn ziel, naar den levenden God". Niet naar een belijdenis van God, niet naar een voorstelling van God, niet naar een herinnering aan God, niet naar een Goddelijke majesteit, die verre van de ziel, als een God in woorden of in phrasen tegenover haar staat, maar naar God zelf, naar God in zijn heilige uitstorting van kracht en genade, naar God die leeft, die in zijn leven zich naar u toebeweegt, met zijn leven u doortintelt, en in heilige liefdebetooning, zich als de levende God aan en in u openbaart.

Gij gevoelt het, hier valt weg alle geleerdheid, alle dogma, alle formule, al wat uitwendig en afgetrokken is, al wat in woorden zich overgiet, om in het woord te verdorren. Het is niet uw begrip, niet uw verstand, niet uw denken, niet uw redeneeren, zelfs niet uw belijden, dat hier den dorst kan stillen.

Het heimwee gaat naar God zelven uit, tot ge in de koestering uwer ziel, de warmte van zijn Vaderhart aan uw eigen hart gevoelt. Het is niet de Naam van uw God, maar God zelf dien uw ziel begeert, en niet derven kan, God zelf in zijn levensuitstraling, en het is die uitstraling van zijn leven, die u doortintelen moet, en tot in het bloed uwer ziel moet worden opgenomen.

De zanger zoekt dit in het Heiligdom. Hij was uit Israël, en voor Israël was de klare, de rijke, de volle genieting van Gods tegenwoordigheid aan Sion gebonden. Het was Sion dat God zich verkoren had, om zich in die volheid aan zijn volk te genieten te geven.

Het leven der wereld trok toen te machtig van God af. Het was afgod bij afgod, die de wereld vervulde, en daarom was de tegenwoordigheid des Heeren Heeren toen symbolisch geconcenteerd tusschen de cherubs op Sion.

Dit voor ons op het samenzijn in het kerkgebouw over te brengen, is de zenuw van het lied doorsnijden. Want al is het waar, dat ook in onze heiligdommen veel ons naar God trekt, dat in de wereld en zelfs in ons huis van den

levenden God aftrekt; toch zou dit weer de prikkel van buiten zijn, en wat juist het lied wil is de dorst in het hart zelf, en uit het bloed der ziel om God roepend.

Sion is nu niet uw bidcel, Sion is niet uw kerkgebouw, Sion zelfs niet het vroom gezelschap; wat Israël alleen op Sion vond, en dan symbolisch, is voor ons, en dan reëel, in Christus; in uw Goël en Koning, zelf „God te prijzen in der eeuwigheid, Amen!"

Nu, wie verlost is, is in dien Christus, en Christus is in hem. Wonderbaar is hij als een levend lid in het mystieke Lichaam van Christus ingeweven. Zijn herboren natuur is met Christus op het innigst saâmgesmolten, en het is alleen in dat mystieke leven met Christus, dat het hart, dat naar God dorst, het leven uit God indrinkt.

En daarom is het nabij God zijn, ja, het indrinken van het leven Gods met al den hartstocht, al den dorst onzer ziel voor ons aan geen plaats, aan geen bijzijn van anderen, aan geen dag, aan geen altaar en aan geen priester gebonden.

Elke plek, waar ook, kan elk oogenblik voor ons een Sion worden; van dat ééne slechts afhangend, of ge tot uw God nadert in Hem in wien de toeleiding is, en die leeft om voor u te bidden.

INHOUD.

		Bladz.
LVII.	Ik zal dan gedurig bij U zijn	1
LVIII.	Bij U schuil ik	5
LIX.	Gij antwoordt mij niet	10
LX.	Gangen der eeuw zijn zijne	15
LXI.	Looft Hem met snarenspel en orgel . .	20
LXII.	In Salem is zijn hut	24
LXIII.	De nacht is voorbijgegaan	28
LXIV.	Zonder God in de wereld.	33
LXV.	Ik zal in het midden van u wandelen .	37
LXVI.	Hem aanhangende	42
LXVII.	Samuel kende den Heere nog niet . .	47
LXVIII.	Zij stellen Hem tot een fontein . . .	52
LXIX.	Met mijn God spring ik over een muur.	57
LXX.	Mijne oogen zijn bestendiglijk op den Heere.	62
LXXI.	Uw opzicht heeft mijnen Geest bewaard.	67
LXXII.	Een iegelijk die den Zoon aanschouwt .	72
LXXIII.	Mijn voet staat op effen baan	77
LXXIV.	Eene overvloeiende verversching . . .	81
LXXV.	Van kracht tot kracht	86
LXXVI.	Zalig zijn de reinen van hart	91
LXXVII.	In den nacht overleide ik in mijn hart .	95
LXXVIII.	U verwachten wij den ganschen dag. .	100
LXXIX.	O, God, mijn God !	105
LXXX.	De Heere is uw schaduw	110
LXXXI.	Hij neigt Zijn oor tot mij	115
LXXXII.	Neem Uwen Heiligen Geest niet van mij	120
LXXXIII.	Weet gij niet, dat gij Gods tempel zijt?	124
LXXXIV.	Gewen u toch aan Hem	128

		Bladz.
LXXXV.	De ziel des menschen is een lamp des Heeren.	134
LXXXVI.	Ik in hen en gij in mij	138
LXXXVII.	Want de Geest van God rust op u . .	143
LXXXVIII.	De een wel aldus, maar de ander alzoo.	148
LXXXIX.	Bij het suizen eener zachte stilte . . .	153
XC.	Die mij hebt doen vertrouwen, zijnde aan mijner moeders borsten	157
XCI.	En aanbaden Hem, die leeft in alle eeuwigheid	163
XCII.	Het lichaam is vele leden	167
XCIII.	Heere, leer ons bidden	171
XCIV.	Gelijk in den hemel	176
XCV.	Strijdende tegen de zonde	181
XCVI.	Leeft in vrede	186
XCVII.	Het bedrogen hart heeft hem terzijde afgeleid	191
XCVIII.	Al wat gij doet, doet dat van harte als den Heere.	196
XCIX.	Hoe heerlijk is Uw naam op de gansche aarde	201
C.	Gij proeft mijn hart dat 't met U is .	207
CI.	Ga weg achter mij, Satan	212
CII.	Och, dat Gij de hemelen scheurdet . .	217
CIII.	Met al de heiligen.	222
CIV.	De genade van den Heere Jezus Christus, en de liefde van God, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen. .	227
CV.	Ik, de Heere uw God, ben een ijverig God.	231
CVI.	De teekenen der tijden	237
CVII.	Toen ik een kind was	242
CVIII.	Woning maken	246
CIX.	Wien heb ik nevens U in den hemel? .	251
CX.	Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstroomen	256

5—
C